

EESTI STATISTIKA
STATISTICS ESTONIA

SÄÄSTVA ARENGU NÄITAJAD INDICATORS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

TALLINN 2006

Kogumik esitab 60 säästva arengu näitajat sotsiaal-, keskkonna-, majandus- ja institutsioonilise valdkonna kohta.

Koostanud Statistikaameti keskkonna ja säästva arengu statistika talitus (Kaia Oras, tel 625 9234; e-post: kaia.oras@stat.ee; Eneli Niinepuu, tel 625 9340; e-post: eneli.niinepuu@stat.ee).

Publication provides 60 indicators of sustainable development on social, environmental, economic and institutional dimension.

Compiled by the Environment and Sustainable Development Statistics Service of the Statistical Office of Estonia (Kaia Oras, tel +372 625 9234; e-mail: kaia.oras@stat.ee; Eneli Niinepuu, tel +372 625 9150; e-mail: eneli.niinepuu@stat.ee).

MÄRKIDE SELETUS **EXPLANATION OF SYMBOLS**

- ... andmeid ei ole saadud või need on avaldamiseks ebakindlad
data not available or too uncertain for presentation
- .. mõiste pole rakendatav
category not applicable
- nähtust ei esinenud
magnitude nil
- 0 näitaja väärtus väiksem kui pool kasutatud mõõtühikust
0,0 *magnitude less than half of the unit employed*

PIIRKONNAD

Põhja-Eesti — Harju maakond (sh Tallinn)
Kirde-Eesti — Ida-Viru maakond
Lääne-Eesti — Hiiu, Lääne, Pärnu ja Saare maakond
Kesk-Eesti — Järva, Lääne-Viru ja Rapla maakond
Lõuna-Eesti — Jõgeva, Põlva, Tartu, Valga, Viljandi ja Võru maakond

REGIONS

Northern Estonia — Harju county (incl. Tallinn)
Northeastern Estonia — Ida-Viru county
Western Estonia — Hiiu, Lääne, Pärnu and Saare counties
Central Estonia — Järva, Lääne-Viru and Rapla counties
Southern Estonia — Jõgeva, Põlva, Tartu, Valga, Viljandi and Võru counties

Toimetanud Raivo Rohtla
Inglise keel: Elina Härsing
Kaanekujundus: Identity OÜ
Küljendus: Uku Nurges, Oliver Lillma, Indrek Tammeste

Edited by Raivo Rohtla
English by Elina Härsing
Cover design by Identity Ltd
Layout by Uku Nurges, Oliver Lillma, Indrek Tammeste

ISBN 9985-74-368-7

Autoriõigus/Copyright: Statistikaamet, 2006
Kaanefoto autoriõigus/Copyright to cover photo: Bulls Press

Käesoleva väljaande andmete kasutamisel või tsiteerimisel palume viidata allikale
When using or quoting the data included in this issue, please indicate the source

SISUKORD

Sissejuhatus	6
Sotsiaalvaldkond.....	14
Õiglus.....	16
Allpool suhtelist vaesuspiiri elava rahvastiku osatähtsus	16
Gini koefitsient.....	18
Töötuse määr	20
Noorte töötuse määr	22
Sotsiaaltoetused.....	24
Naiste ja meeste palga suhe.....	26
Laste heaolu.....	28
Tervis	30
Elanikkonna toitumise tase.....	30
Surnud surmapõhjuse ja soo järgi.....	32
Imikusuremuskordaja	34
Oodatav eluiga sünnihetkel	36
Elanike heitvee kanaliseerimine	38
Tervishoiukulutuste osatähtsus SKP-s	40
Haridus.....	42
Kõrgeim omandatud haridustase	42
Madala kvalifikatsiooniga elanike osatähtsus	44
Elamumajandus.....	46
Tubade arv.....	46
Leibkondade koosseis.....	48
Turvalisus.....	50
Politseis registreeritud kuriteod.....	50
Rahvastik	52
Rahvastiku iibekordaja.....	52
Rahvastiku asustustihedus	54
Rändeiibe kordaja.....	56
Keskkond.....	58
Atmosfäär.....	60
Kasvuhoonegaaside heitkogus.....	60
Osoonikihti lagundavate ühendite tarbimine	62
Õhu saastatus linnastunud aladel.....	64
Maa	66
Mahepõllumajanduse osatähtsus	66
Väetiste kasutamine.....	68
Taimekaitsevahendite kasutamine põllumajanduses	70
Metsamaa pindala.....	72
Raie võrdlus puidu aastase juurdekasvuga	74
Maakasutuse muutused ja ehitustegevus	76
Ookean, meri ja rannikualad	78
Heitvee lämmastiku ja fosfori reostuskoormus	78
Kalapüük	80
Magevesi.....	82
Veekasutuse intensiivsus.....	82
Orgaaniliste reoainete reostuskoormus.....	84
Suplusvee kvaliteet.....	86
Bioloogiline mitmekesisus	88
Kaitsealade pindala	88
Ohustatud liigid.....	90

Majandus	92
Majanduslik struktuur	94
Sisemajanduse koguprodukt (SKP) elaniku kohta	94
Investeeringute osatähtsus SKP-s.....	96
Lisandväärtus peamistes majandussektorites	98
Tarbijahinnaindeksi muutus	100
Jooksevkonto saldo	102
Välismaiste netootseinvesteeringute positsioon	104
Valitsemissektori võlg.....	106
Ametliku arenguabi osatähtsus SKP-s.....	108
Tootmine ja tarbimine.....	110
Maavarade kaevandamine	110
Energia kogutarbimine	112
Taastuvad energiaallikad.....	114
Olmejäätmete tekkimine ja ladestamine.....	116
Jäätmete tekkimine ettevõtetes.....	118
Ohtlike jäätmete tekkimine	120
Radioaktiivsete jäätmete tekkimine ja ladestamine.....	122
Paberi ja klaasi taaskasutamine	124
Jäätmekäitluspaigad ja -seadmed	126
Sõitjatevedu.....	128
Kaubavedu.....	130
Keskkonnakaitseinvesteeringute võrdlus SKP-ga	132
Institutsiooniline valdkond	134
Institutsiooniline suutlikkus	136
Juurdepääs Internetile.....	136
Kommunikatsiooni infrastruktuur	138
Teadus- ja arenduskulutuste võrdlus SKP-ga.....	140

CONTENTS

<i>Introduction</i>	10
<i>Social dimension</i>	15
<i>Equity</i>	16
<i>Share of population living below the relative poverty line</i>	16
<i>Gini coefficient</i>	18
<i>Unemployment rate</i>	20
<i>Youth unemployment rate</i>	22
<i>Social benefits</i>	24
<i>Females' to males' wages and salaries ratio</i>	26
<i>Children welfare</i>	28
<i>Health</i>	30
<i>Nutritional status of population</i>	30
<i>Mortality by causes of death and sex</i>	32
<i>Infant mortality rate (IMR)</i>	34
<i>Life expectancy at birth</i>	36
<i>Public treatment of waste water of population</i>	38
<i>National health expenditure as % of GDP</i>	40
<i>Education</i>	42
<i>The highest level of education</i>	42
<i>Share of population with low qualification</i>	44
<i>Housing</i>	46
<i>Number of rooms</i>	46
<i>Household composition</i>	48

Security	50
Criminal offences recorded by the police	50
Population.....	52
Population growth rate.....	52
Population density.....	54
Net migration rate	56
Environmental dimension	58
Atmosphere	60
Emissions of greenhouse gases (GHG)	60
Consumption of ozone depleting substances	62
Air pollution in urban areas	64
Land.....	66
Share of organic farming.....	66
Use of fertilizers	68
Use of agricultural pesticides.....	70
Forest area	72
Wood harvesting ratio	74
Land use changes and building activities	76
Ocean, sea and coasts.....	78
Pollution load of nitrogen and phosphorus from point sources	78
Fish catch	80
Fresh water.....	82
Intensity of water use.....	82
Pollution load of organic pollutants.....	84
Concentration of faecal coliforms in water bodies.....	86
Biodiversity	88
Protected land area	88
Threatened species	90
Economic dimension.....	92
Economic structure	94
Gross domestic product (GDP) per capita	94
Investment share of GDP.....	96
Value added by main economic sectors.....	98
Changes in consumer price index.....	100
Net current account	102
Foreign direct investments	104
General government debt	106
Total official development assistance (ODA) received as a percentage of GDP	108
Consumption and production patterns.....	110
Excavation of mineral resources	110
Gross inland energy consumption	112
Renewable energy resources	114
Generation and disposal of municipal solid waste	116
Generation of waste in enterprises	118
Generation of hazardous waste	120
Generation and disposal of radioactive waste	122
Recycled waste — paper and glass.....	124
Waste treatment and disposal facilities	126
Passenger transportation	128
Domestic freight transportation	130
Environmental protection investments as a percentage of GDP	132
Institutional dimension	134
Institutional capacity	136
Internet access.....	136
Communication infrastructure.....	138
Expenditure on R&D as a percentage of gross domestic product (GDP).....	140

SISSEJUHATUS

“Arengu jätkusuutlikkusel (säästval arengul) on globaalne tähendus ja see peaks olema esmatähtis kõikides riikides. Samas on tõsi, et paljudes arenguriikides nähakse säästvat arengut vaid roheliste algatusena. Eesmärk on saada rikkaks riigiks. Arengu prioriteetid on seega teised. Kesk- ja Ida-Euroopa riikide olukorda mõjutab veel ka varasem kommunistlik riigikord. Ühelt poolt me nagu oleksime osa Euroopast, teiselt poolt aga haigutab meie ja Euroopa Liidu riikide vahel siiski kuristik — nii teabe kättesaadavuses kui ka vaimsetes väärtustes. Seetõttu on säästva arengu kontseptsioon ühiskonnas alles raskesti arusaadav ja määratletav.”
Beldrich Moldran, ÜRO Säästva Arengu Komisjoni (UNCSD) eesistuja^a

Säästva arengu kontseptsioon

Säästva arengu kontseptsioon käsitleb jätkusuutlikku arengut, mis haarab vähemalt kolme valdkonda — keskkond, majandus ja ühiskond. Ühtset koondnäitajat, mis mõeldaks nende kolme sfääri koostoimimist, ei ole veel välja töötatud. On loodud erinevaid käsitlusviise ja indekseid, nagu ökoloogiline jalajälg, jätkusuutlik säästmismäär jne, kuid ükski neist ei ole üldtunnustatud.

Nii looduse kui ka inimkapitali puhul on väärtusi, millel ei ole hinda ega kokku lepitud rahalist maksumust (keskkonna valdkonnas osoonikiht, taastumatud loodusvarad, bioloogiline mitmekesisus, puhas vesi). See muudab rahalistes väärtustes mõõtmise alati subjektiivseks.

Säästva arengu seadus

Ühena esimestest maailmas võttis Riigikogu 1995. aastal vastu säästva arengu seaduse,^b luues seega aluse säästva arengu strateegia väljatöötamiseks ja rakendamiseks. Säästva arengu näitajate arendamine ja kasutusele võtmine on protsess, mis nõuab kõigi huvigruppide osavõttu.

Eesti säästva arengu riiklik strateegia: Säästev Eesti 21

2005. aastal kiideti Riigikogus heaks Eesti säästva arengu riiklik strateegia: Säästev Eesti 21, mis on oma lähteülesande kohaselt Eesti riigi ja ühiskonna arendamise strateegia aastani 2030. Strateegia eesmärk on tagada Eesti ühiskonna edukas ja tasakaalustatud toimimine pikemas perspektiivis, lähtudes sealjuures säästva arengu põhimõtetest. Strateegia käsitleb nelja põhilist eesmärki:

- 1) Eesti kultuuriruumi elujõulisus,
- 2) heaolu kasv,
- 3) sidus ühiskond,
- 4) ökoloogiline tasakaal.

Strateegia elluviimise hindamiseks on olemas ka mõõdikud, mille tootmiseks ettevalmistamist on Statistikaamet juba alustanud.

Näitajad keeruliste süsteemide toimimise hindamiseks

Keeruliste süsteemide toimimise hindamiseks võib kasutada näitajaid. Nii looduskeskkonna seisund, inimese majandustegevus kui ka ühiskonna sotsiaalne areng on omavahel lahutamatu seotud ja mõjutavad üksteist keerukate protsesside kaudu. Kogumik sisaldab 60 sotsiaalvaldkonna, keskkonna, majanduse ja institutsioonilise valdkonna näitajat. Näitajad on esitatud nii Eesti kohta tervikuna kui ka regionaalsel tasandil ning vastavad näitajate valikule, mille Euroopa Liidu statistikaamet (Eurostat) on koostanud ÜRO Säästva Arengu Komisjoni^c säästva arengu näitajate kogumi põhjal.

ÜRO Säästva Arengu Komisjoni näitajate loend

Lähtudes tõsiasiast, et riike on võimalik võrrelda majandusnäitajate baasil, kuna majandusstatistikat toodetakse ühe retsepti järgi, koostas ÜRO Säästva Arengu Komisjon harmoneeritud näitajate süsteemi nii statistikutele (harmoneeritud definitsioonid, klassifikaatorid ja metoodika) kui ka poliitikutele (ühtsed poliitilised eesmärgid). Näitajate loend peaks peegeldama jätkusuutlikkust ja olema kasutatav kõigis riikides.

^a *Sigma — The bulletin of European statistics. Turning the world sustainable. 3/2001. European Communities, 2002.*

^b Säästva arengu seadus. RT I 1995, 31, 384.

^c ÜRO Säästva Arengu Komisjon loodi pärast ÜRO Maailma Keskkonna- ja Arengukonverentsi, seal sõlmitud otsuste elluviimiseks.

Näitajate valik

ÜRO Säästva Arengu Komisjoni loendi 132 näitajast valis Eurostat välja Euroopa jaoks olulised 46 näitajat ning avaldas tulemused 1997. aastal.^a

2001. aastal avaldas Eurostat ÜRO Säästva Arengu Komisjoni näitajate nimekirja põhjal uue kogumi,^b milles on 63 näitajat. Eelmise kogumiga võrreldes on Eurostat näitajaid kas muutnud (10 näitajat), lisanud (11) või teisendanud (13), muutmata on üle võetud 29 näitajat. Lõplikus variandis on sotsiaalvaldkonnas 22, keskkonnas 16, majanduses 21 ja institutsioonilises valdkonnas 4 näitajat. Näitajaid kustutati, lisati või muudeti, sest:

- andmed puudusid või olid halva kvaliteediga;
- andmed olid Euroopa kontekstis ebaolulised (näiteks kõrbestumine);
- tekkis vajadus hõlmata Euroopa Liidu jaoks olulisi valdkondi (migratsioon ja keskkonnakaitsekulutused).

Näitajate seosed

Näitajate seosed võivad olla keerulised ja mitmekesised. Nähtus võib olla kasulik säästva arengu seisukohalt, kuid sel võib olla negatiivne toime mõnele teisele aspektile. Näiteks on jäätmete põletamine vajalik jäätmete hulga vähendamiseks, kuid tekkivad mürgised gaasid on kahjulikud inimeste tervisele.^c Kõikide näitajate puhul on välja toodud seosed teiste näitajatega, see lihtsustab näitajatevaheliste suhete mõistmist (tabel 1). Seosed näitajate vahel lubavad nelja erineva valdkonna näitajate kogumi abil tõlgendada säästva arengu eri aspekte. Kõik näitajatevahelised seosed ei ole veel kindlaks tehtud.

Eesti riigi tasand

Väljaandes esindatud näitajad on rühmitatud vastavalt Agenda 21^d peatükkidele — teemadele (tabel 1). Teema sisaldab nii kvaliteedi kui ka mõõtmistehnika poolest erinevaid näitajaid, mis koos peaksid andma ülevaate valitsevatest trendidest. Selline näitajate kogum aitab hinnata hetkeseisu ning arenguvõimalusi.

Võrdlus teiste riikidega

Harmoneeritud metoodika kasutamise üks eesmärk on näitajate võrdlus teiste riikidega. Kus võimalik, on esitatud rahvusvahelised võrdlusandmed. Võrdlused võimaldavad hinnata Eesti olukorda, edusamme või möödalaskmisi teiste riikidega võrreldes.

Näitajate trend ajas

Näitajad kirjeldavad andmete olemasolu korral säästva arengu alast tegevust kümne aasta jooksul, st nad on tagasisivaatava iseloomuga ja fakte konstateerivad. Näitajad on varustatud väikese analüütilise ülevaatega, mis toob esile seose säästva arengu temaatikaga ning iseloomustab näitaja trendi ajas. Väljaande eesmärk ei ole mõõta ühe koondnäitajana abstraktset ja hajuvat protsessi — säästvat/mittesäästvat arengut.

Regionaalne tasand

Käesolevas väljaandes on näitajad esitatud ka Eesti regionaalsel tasandil piirkondade või maakondade kaupa. Seda loomulikult piirides, mida võimaldab praegune riiklik statistika (lähtuvalt regionaalsel tasandil olemasolevatest andmetest).

Kõiki riigi tasandil mõõdetavaid näitajaid ei ole võimalik ega ka otstarbekas kohalikul tasandil mõõta. Näitajate valik kohalikul tasandil sõltub ka kohaliku tasandi prioriteetidest.

Sageli moodustub riigi näitaja madalama tasandi näitaja väärtusest (näiteks metsamaa pindala). Samas iseloomustab osa näitajaid pigem piirkondade erinevusi. Mõningate näitajate puhul on erinevus piirkonniti väga suur (reostuskoormus, kuritegevus), nii eristuvad piirkonnad probleemide järgi.

^a *Indicators of Sustainable Development. European Commission, Eurostat, 1997.*

^b *Measuring progress towards a more sustainable Europe. Proposed indicators for sustainable development. Data 1980–1999. European Communities, 2001.*

^c <http://www.un.org/esa/sustdev/indi6.htm>

^d <http://www.envir.ee/saastev/maailm.html>. ÜRO keskkonna- ja arengukonverentsil Rio de Janeiro 1992. aastal (kohtusid 178 riigi tippjuhid) võeti vastu viis maailma keskkonnapoliitika seisukohalt väga olulist dokumenti. Üks neist on Agenda 21 — ülemaailmne tegevusprogramm 21. sajandiks, mille eesmärk on saavutada keskkonnasõbralik majanduslik ja sotsiaalne areng.

Probleemid

Andmetega seonduv — andmete olemasolu, olemasolevate andmete katvus, asjakohasus, võrreldavus ja läbipaistvus — oli selle kogumiku koostamise suurim probleem. Nii on selgelt mõõdetavate oluliste näitajate trendid ja regionaalne tasand täies ulatuses esitatav vaid 24 näitaja puhul. Kui näitaja kohta olid olemas kaardsed andmed, siis neid andmeid ka kasutati, et peegeldada ligikaudset olukorda selles valdkonnas.

Jätkusuutlikkuse näidikulaud

Jätkusuutlikkuse näidikulaud on statistiliste andmete graafilise esitamise programm, mis põhineb samal säästva arengu näitajate nimekirjal kui käesolev väljaanne, kuid näitajaid on muudetud vastavalt andmete olemasolule ja võrreldavusele.

Jätkusuutlikkuse näidikulaud võimaldab vabalt valida näitajaid, vaadata valitud näitajate põhjal riikide paremusjärjestust teemakaardil ja pingereana ning liikuda näitajate ja taustmaterjali vahel. Näitajate valimiseks ei pea keerama lehte või seosanalüüsiks avama andmetöötlusprogrammi, piisab näidikulaua funktsioonide ja võimaluste tundmisest.

Jätkusuutlikkuse näidikulaud võimaldab välja tuua ka näitajate positiivseid ja negatiivseid seoseid ning koostada oma kogum ja grupid (näiteks laienenud Euroopa Liit, Läänemere riigid ja Balti riigid), mille sees paremusjärjestust hinnata. Samuti võib anda valitud näitajatele osatähtsuseid ja moodustada koondnäitajaid.

Jätkusuutlikkuse näidikulaud on kättesaadav Statistikaameti veebilehel — www.stat.ee/naidikulaud.

Tabel 1. Eesti säästva arengu näitajad Eurostati säästva arengu näitajate valiku põhjal

Säästva arengu mõõde	Teema	Alateema	Nr	Näitaja riigi tasandil	Näitajatevahelised seosed
Sotsiaalvaldkond	Õiglus	Vaesus	S1	Allpool suhtelist vaesuspiiri elava rahvastiku osatähtsus	S2, S3, S4, S7, S8, S9, S10, S11, S13, S14, S15, S17
			S2	Gini koefitsient	M1, S1, S5, S6, S7
			S3	Töötuse määr	S1, S4, S5, S7, S14, S15
			S4	Noorte töötuse määr	S3, S14, S15
			S5	Sotsiaaltoetused	S1, S2, S3, S7, S17
		Sooline ebavõrdsus	S6	Naiste ja meeste palga suhe	S3, S7, S14, S15, S17
		Laste heaolu	S7	Laste heaolu	S1, S14, S15, S16, S17
	Tervis	Toitumus	S8	Elanikkonna toitumise tase	S9
		Haigused	S9	Surmajuhtumid surmapõhjuse ja soo järgi	S11, S13
		Suremus	S10	Imikusuremuskordaja	M1, S1, S2, S13
			S11	Oodatav eluiga sünnihetkel	S13, S19
		Veevärk ja kanalisatsioon	S12	Elanike heitvee kanaliseerimine	S9, S10, S11, K14
		Tervishoiuteenused	S13	Tervishoiukulutuste võrdlus SKP-s	M1, M7, S1, S2, S5
	Haridus	Haridustase	S14	Kõrgeim omandatud haridustase	S1, S3, S4, S7, S15
		Kirjaoskus	S15	Madala kvalifikatsiooniga elanikkonna osatähtsus	S4, S14
	Elamumajandus	Elutingimused	S16	Tubade arv	K9, S1, S2, S17, S20
			S17	Leibkondade koosseis	S5, S7, S16, S19
	Turvalisus	Kuritegevus	S18	Politseis registreeritud kuriteod	S1, S2, S3, S4
	Rahvastik	Rahvastikumuutus	S19	Rahvastiku iibekordaja	S9, S11, S21
			S20	Rahvastiku asustustihedus	S11, S19, S21
			S21	Rände-iibe kordaja	S1, S2, S3, S14, S15, S19, S20

Tabel 1. Eesti säästva arengu näitajad Eurostati säästva arengu näitajate valiku põhjal

Järg

Säästva arengu määde	Teema	Alateema	Nr	Näitaja riigi tasandil	Näitajatevahelised seosed
Keskfond	Atmosfäär	Kliimamuutus	K1	Kasvuhoonegaaside heitkogus	K2, M1, M10, M18, M19
		Osoonikihi hõrenemine	K2	Osoonikihti lagundavate ühendite tarbimine	K1
		Õhu kvaliteet	K3	Õhu saastatus linnastunud aladel	M18, M19
	Maa	Põllumajandus	K4	Mahepõllumajanduse osatähtsus	K5, K6
			K5	Väetiste kasutamine	K10
			K6	Taimkaitsevahendite kasutamine põllumajanduses	K16
		Metsad	K7	Metsamaa pindala	K4, K8, K15
			K8	Raie võrdlus puidu aastase juurdekasvuga	K7
		Linnastumine	K9	Maakasutuse muutused ja ehitustegevus	K4, K7, K15
	Ookean, meri ja rannikualad	Rannaalad	K10	Heitvee lämmastiku ja fosfori reostuskoormus	K4, K5, K14
		Kalandus	K11	Kalapüük	K16
	Magevesi	Veekasutus	K12	Veekasuse intensiivsus	K4, K10, K15, M3, S12
		Vee kvaliteet	K13	Orgaaniliste reoainete reostuskoormus	K5, K10, K14
			K14	Suplusvee kvaliteet	K10, K13, S12
	Bioloogiline mitmekesisus	Kaitsealad	K15	Kaitsealade pindala	K16
		Liigikaitse	K16	Ohustatud liigid	K15
Majandus	Majanduslik struktuur	Majanduslik suutlikkus	M1	Sisemajanduse koguprodukt (SKP) elaniku kohta	S3, S4, M2, M10
			M2	Investeeringute osatähtsus SKP-s	I3, M1, M3, M6, S3
			M3	Lisandväärtus peamistes majandussektorites	M1, M2, M9, M13
			M4	Tarbijahinnaindeks	M5
		Kaubandus	M5	Jooksevkonto saldo	M1, M6
			M6	Välismaiste netootseinvesteeringute positsioon	M2, M5
		Rahandus	M7	Valitsemissektori võlg	M1, M6
			M8	Ametliku arenguabi osatähtsus SKP-s	M1
	Tootmine ja tarbimine	Materjalide tarbimine	M9	Maavarade kaevandamine	K1, K2, K3, M10, M12, M13, M14
			Energia tarbimine	M10	Energia kogutarbimine
		M11		Taastuvad energiaallikad	K1
		Jäätmete tekkimine ja käitlemine	M12	Olmejäätmete tekkimine ja ladestamine	K1, M1, M16, M17
			M13	Jäätmete tekkimine ettevõtetes	M3, M9
			M14	Ohtlike jäätmete tekkimine	M9, M13
			M15	Radioaktiivsete jäätmete tekkimine ja ladestamine	K1, M10
			M16	Paberi ja klaasi taaskasutamine	M12, M13
			M17	Jäätmekäitluspaigad ja -seadmed	M9, M12, M13, M14, M16
		Transport	M18	Sõitjatevedu transpordiliigiti	K1, K3, M1, M5, M20
			M19	Kaubavedu liigiti	K1, K3, M1, M5, M18
		Keskonnakaitse	M20	Keskonnakaitseinvesteeringute võrdlus SKP-ga	M2
Institutsiooniline valdkond	Institutsiooniline suutlikkus	Juurdepääs informatsioonile	I1	Juurdepääs Internetile	I2, I3, M1
			I2	Kommunikatsiooni infrastruktuur	I1
	Teadus ja tehnoloogia	I3	Teadus- ja arenduskulutuste võrdlus SKP-ga	M2, M3, M6, M14	

INTRODUCTION

“Obviously sustainable development is of global value and should be a priority for all countries. But it is true that in many developing countries, sustainable development is still not well known or is regarded as a batty green movement. Plus there are many issues considered as more appropriate for richer countries. For candidate countries, it is slightly different. We suffer from a knowledge gap because of communist rule. On the one hand we are the part of the developed world, but on the other, we find ourselves in a difficult catching-up process in terms of information and mentality. It is therefore not surprising that sustainable development is much less understood.” Bedrich Moldan, Chairman of UN Commission on Sustainable Development^a

The concept of sustainable development

The concept of sustainable development refers to at least three areas — environment, economy and social spheres. The efforts to elaborate one single complex indicator, which could measure the interaction or co-effect of all the three spheres have not yet been successful. Different treatments and indices such as ecological footprint, genuine saving, etc. have been created, however, none of these has become generally recognised.

Both the natural and human capital have features and qualities which do not have a price or even broad monetary value (ozone layer, non-renewable natural resources, including clean water and biodiversity); therefore the measurement in monetary values of those would also be biased.

Sustainable Development Act

The Riigikogu (the Parliament of Estonia) was one of the first parliaments in the world which adopted the Sustainable Development Act^b, thus creating a basis for the sustainable development strategy and following implementation. Usually the development and application of the indicators are processes which demand involvement of all the main interest groups.

Estonian National Strategy on Sustainable Development: Sustainable Estonia 21

The Parliament of Estonia adopted Estonian National Strategy on Sustainable Development: Sustainable Estonia 21 In 2005. According to the Terms of Reference, this strategy is a framework developing the Estonian state and society until year 2030. Priority of the strategy is to ensure the successful and balanced operation of the society in long perspective, corresponding to the principles of sustainable development. Strategy considers four main goals:

- 1) viability of the Estonian cultural space,*
- 2) growth of welfare,*
- 3) coherent society,*
- 4) ecological balance.*

All main goals have indicators which are described in the strategy. The Statistical Office of Estonia has started the preparation for the production of these indicators.

Indicators for the monitoring of complex systems

For the monitoring of complex systems indicators could be used. The state of the natural environment, economic activities and social development are tightly connected and affect each other through complex processes. The current selection of 62 indicators corresponds to the Eurostat^c panel, which in turn is a selection from the UNCSDD^d indicators of sustainable development.

UNCSDD list of sustainable development indicators

Having as the starting point the idea that countries could be compared on the basis of economic indicators (because economic statistics are produced under the same rules), the UNCSDD produced a harmonised indicator system both for statisticians (harmonised definitions, classifications and methodologies) and for policy (common political targets).

^a Sigma – The bulletin of European statistics. Turning the world sustainable. 3/2001 European Communities, 2002.

^b Sustainable Development Act. RT I 1995, 31, 384.

^c Eurostat — Statistical Office of the European Communities.

^d United Nations Commission on Sustainable Development was created for the implementation of the practice of the United Nations Conference on Environment and Development.

Selection of indicators

Eurostat chose 46 indicators, relevant in the European context, out of 132 indicators originally included in the UNCSO list and published these results in 1997^a.

In 2001 Eurostat published the second harvest of indicators (63) according to the UNCSO indicator set^b. Compared to the previous version, Eurostat had either changed (10 indicators), added (11 indicators) or transformed (13) the indicators. 29 indicators had been taken over without changes. The final version included 22 social, 16 environmental, 22 economic and 4 institutional indicators. Indicators were changed mainly because:

- the data were missing or were of a low quality;
- indicators were not relevant in the European context (e.g., desertification);
- there was a need to involve specific topics relevant to the EU policy (migration and environmental expenditures).

Linkages between indicators

All the relations between the indicators are not apparent and visible. There are phenomena (trends) that on the one hand some actions could be useful from the viewpoint of sustainable development, but on the other hand they could simultaneously have a negative impact on another aspect of sustainability. For example, waste incineration could be seen positive from the viewpoint of reducing the waste amounts, but on the other hand it leads to an increase in air pollution.^c

In most of the cases, linkages between indicators that could enhance the understanding of relations between indicators and the respective phenomena are shown (Table 1). The linkages between indicators should, in principle, with the help of the set of four area indicators, enable to throw light on different aspects of sustainable development. However, not all the relations on different levels of sustainable development have been established as yet.

State level

Indicators presented in this publication have been arranged according to the chapters and themes of Agenda 21^d. The theme contains different indicators both in the sense of quality and measuring techniques, which should in principle provide a general idea of dominating trends. This could be seen as an option to measure the current status and future developments in matters relevant to Agenda 21.

Comparison with other countries

Harmonized methodologies provide the starting point for describing and measuring the differences between countries. So the comparisons outlined allow the assessment of the status, achievements and failures of Estonia in relation also to other countries.

Trends over time

Presented indicators should in principle be retrospective and factual, allowing to sketch the achievements in the last decade, depending of course on the limits of the statistical system. Indicators are supplied with an analytical overview, which attempts to bring out the link to sustainable development themes and characterizes the trend over time. The aim of this publication is not to measure in one single number the diffuse and abstract process of sustainable/unsustainable development.

Regional level

The given set of indicators is also outlined on a regional/county level. The latter of course depends on the constraints laid down by the statistical data collection today. Current selection refers to ready-to-use data in the statistical system.

^a Indicators of Sustainable Development, European Commission, Eurostat, 1997.

^b Measuring progress towards more sustainable Europe. Proposed indicators for sustainable development. Data 1980–1999. European Communities, 2001.

^c <http://www.un.org/esa/sustdev/indi6.htm>

^d <http://www.envir.ee/saastev/maailm.html>. The United Nations Conference on Environment and Development was held in Rio de Janeiro in 1992. The leaders of 178 countries adopted five very important documents for the world environment policy. One of them was a programme of action for sustainable development world wide — Agenda 21, the aim of which was to achieve environment friendly economic and social development.

Quite often, though not always, the state level indicator is the total of regional level values (forest area). On the other hand, there are indicators which rather show the differences; for example, in some cases the differences between regions are rather big (crime level, pollution loads), thus the regions can be differentiated according to problems.

Problems

Availability, coverage, relevance, comparability and transparency of the data were the greatest difficulties encountered when making this publication. Therefore clearly measurable indicators have been identified on a regional level only in the case of 24 indicators. Also indirect data were used for indicators when only such data were available, in order to reflect at least approximately the situation in this sphere.

Dashboard of Sustainability

The dashboard of sustainability is a programme for the graphic display of statistics, which is based on the same list of sustainable development indicators as this publication.

In the dashboard of sustainability it is possible to freely select indicators, look at the ranking of countries by indicators on thematic maps or as a distribution as well as to move between the indicators and background texts. The dashboard also allows bringing out positive and negative linkages, create groups and sets (for example, the extended European Union, Baltic Sea countries, Baltic countries) within which the ranking of countries can be displayed. Also it is possible to make one's own indicator set, give weights to indicators or create overall indices.

The dashboard of sustainability is available on the web site of the Statistical Office of Estonia — www.stat.ee/dashboard.

Table 1. Sustainable development indicators for Estonia based on a selection of Eurostat indicators

Dimension	Theme	Sub-theme	No	Indicator	Linkages between indicators
Social dimension	Equity	Poverty	S1	Share of population living below relative poverty line	S2, S3, S4, S7, S8, S9, S10, S11, S13, S14, S15, S17
			S2	Gini coefficient	M1, S1, S5, S6, S7
			S3	Unemployment rate	S1, S4, S5, S7, S14, S15
			S4	Youth unemployment rate	S3, S14, S15
			S5	Social benefits	S1, S2, S3, S7, S17
		Gender equality	S6	Females' to males' wages and salaries ratio	S3, S7, S14, S15, S17
		Child welfare	S7	Child welfare	S1, S14, S15, S16, S17
	Health	Nutritional status	S8	Nutritional status of population	S9
		Illness	S9	Mortality by cause of death and sex	S11, S13
			S10	Infant mortality rate (IMR)	M1, S1, S2, S13
		Mortality	S11	Life expectancy at birth	S13, S19
			S12	Public treatment of the waste water of population	S9, S10, S11, K14
		Healthcare delivery	S13	National health expenditure as % of GDP	M1, M7, S1, S2, S5
	Education	Education level	S14	Levels of educational attainment	S1, S3, S4, S7, S15
		Literacy	S15	Low qualification levels	S4, S14
	Housing	Living conditions	S16	Average number of rooms	K9, S1, S2, S17, S20
			S17	Household composition	S5, S7, S16, S19
	Security	Crime	S18	Criminal offences recorded by the police	S1, S2, S3, S4
	Population	Population change	S19	Population growth rate	S9, S11, S21
			S20	Population density	S11, S19, S21
			S21	Net migration rate	S1, S2, S3, S14, S15, S19, S20

Table 1. Sustainable development indicators for Estonia based on a selection of Eurostat indicators

Cont.

Dimension	Theme	Sub-theme	No	Indicator	Linkages between indicators
Environmental dimension	Atmosphere	Climate change	K1	Emissions of greenhouse gases (GHG)	K2, M1, M10, M18, M19
		Ozone layer depletion	K2	Consumption of ozone depleting substances	K1
		Air quality	K3	Air pollution in urban areas	M18, M19
	Land	Agriculture	K4	Share of organic farming	K5, K6
			K5	Use of fertilizers	K10
			K6	Use of agricultural pesticides	K16
		Forests	K7	Forest area	K4, K8, K15
			K8	Wood harvesting ratio	K7
		Urbanization	K9	Land use changes and building activities	K4, K7, K15
	Ocean, sea and coasts	Coastal zone	K10	Pollution load of nitrogen and phosphorus from point sources	K4, K5, K14
		Fisheries	K11	Fish catch	K16
	Fresh water	Water quantity	K12	Intensity of water use	K4, K10, K15, M3, S12
		Water quality	K13	Pollution load of organic pollutants	K5, K10, K14
			K14	Concentration of faecal coliforms in water bodies	K10, K13, S12
	Bio-diversity	Ecosystem	K15	Protected land area	K16
		Species	K16	Threatened species	K15
Economic dimension	Economic structure	Economic performance	M1	Gross domestic product (GDP) per capita	S3, S4, M2, M10
			M2	Investment share of GDP	I3, M1, M3, M6, S3
			M3	Value added by main sectors	M1, M2, M9, M13
			M4	Consumer price index	M5
		Trade	M5	Net current account	M1, M6
			M6	Net foreign direct investment position	M2, M5
		Financial status	M7	General government debt	M1, M6
			M8	Received official development assistance (ODA) as a share of GDP	M1
	Consumption and production patterns	Material consumption	M9	Excavation of mineral resources	K1, K2, K3, M10, M12, M13, M14
			Energy use	M10	Gross inland energy consumption
		M11		Renewable energy resources	K1
		Waste generation and management		M12	Generation and disposal of municipal solid waste
			M13	Generation of waste in enterprises	M3, M9
			M14	Generation of hazardous wastes	M9, M13
			M15	Generation and disposal of radioactive waste	K1, M10
			M16	Recycled waste – paper and glass	M12, M13
		Transportation	M17	Waste treatment and disposal facilities	M9, M12, M13, M14, M16
			M18	Passenger transportation by mode	K1, K3, M1, M5, M20
		Environmental protection	M19	Domestic freight by mode	K1, K3, M1, M5, M18
			M20	Environmental protection investments ratio to GDP	M2
Institutional dimension	Institutional capacity	Information access	I1	Internet access	I2, I3, M1
			I2	Communication infrastructure	I1
		Science and technology	I3	Expenditure on R&D as a percentage of GDP	M2, M3, M6, M14

Säästva arengu sotsiaalne mõõde peegeldab vajadust teadvustada inimeste heaolu jätkusuutliku majanduskasvu tingimustes ja keskkonda kaitstes. Jätkusuutliku arengu puhul seostub ühiskonna heaolu elanike majandusliku ja füüsilise heaoluga, mis põhineb eelkõige hariduse, tervishoiu jm eluks vajaliku kättesaadavusel. Sotsiaalne tõrjutus peaks olema vähendatud miinimumini, mis on saavutatav kõigi sotsiaalsete gruppide osalusega ühiskonnaelus.

Valdkonna teemad on jagatud alateemadeks, millest igaüks käsitleb üht sotsiaalse valdkonna aspekti. Õiglus on seotud vaesuse, soolise ebavõrdsuse ja laste heaoluga. Tervis seostub toitumuse, haigestumuse, suremuse, hügieeni ja tervishoiuga. Haridus on väljendatud kahel viisil: kõrgeim omandatud haridustase ja madal haridustase. Peamiselt linnaelanike heaolu väljendavad kuritegevus ja elamistingimused.

Eurostati 2001. aasta sotsiaalnäitajate valikust on Eestis rakendatud 21 definitsioonijärgset näitajat. Regionaalsel tasandil põhjustas rakendamata jätmist see, et väikese valimimahu tõttu olid andmed maakonna või piirkonna tasandil väheusaldatavad või ei olnud võimalik andmeid madalamal tasemel esitada.

Teema	Alateema	Näitaja riigi tasandil	Näitaja piirkonna/maakonna tasandil
Õiglus	Vaesus	Allpool vaesuspiiri elava rahvastiku osatähtsus	Allpool suhtelist vaesuspiiri elavate leibkonnaliikmete osatähtsus
		Gini koefitsient	Gini koefitsient
		Töötuse määr	Töötuse määr
		Noorte töötuse määr	Noorte töötuse määr
		Sotsiaaltoetused	Töötu sotsiaalne kaitse ja toimetulekutoetused
	Sooline ebavõrdsus	Naiste ja meeste palga suhe	
	Laste heaolu	Laste heaolu	Allpool vaesuspiiri elavate alla 16-aastaste laste osatähtsus
Tervis	Toitumine	Elanikkonna toitumise tase	
	Haigused	Surnud surmapõhjuse ja soo järgi	Surnud surmapõhjuse ja soo järgi
	Suremus	Imikusuremuskordaja	Imikusuremuskordaja
		Oodatav eluiga sünnihetkel	
	Veevärk ja kanalisatsioon	Elanike heitvee kanaliseerimine	Tsentraalse kanalisatsioonivõrguga varustatud leibkonnaliikmed
Tervishoiuteenused	Tervishoiukulutuste osatähtsus SKP-s	Tervishoiukulutuste osa kohaliku eelarve kulutustes	
Haridus	Haridustase	Kõrgeim omandatud haridustase	Teise ja kolmanda taseme hariduse osatähtsus
	Kirjaoskus	Madala kvalifikatsiooniga elanike osatähtsus	Esimese taseme hariduse osatähtsus
Elamu- majandus	Elamis- tingimused	Tubade arv	Tube leibkonnaliikme kohta
		Leibkondade koosseis	Üks täiskasvanu ülalpeetavate lastega
Turvalisus	Kuritegevus	Politseis registreeritud kuriteod	Politseis registreeritud kuriteod
Rahvastik	Rahvastiku- muutused	Rahvastiku iibekordaja	Rahvastiku iibekordaja
		Rahvastiku asustustihedus	Rahvastiku asustustihedus
		Rändeiibe kordaja	

Näitaja on väljaandes esitatud

Kaudsed andmed

Näitajat ega kaudseid andmed pole esitatud

The social dimension of sustainable development illustrates and also explains the need to tackle and focus on the welfare of citizens while allowing sustainable economic growth and protection of the environment. Social welfare, in terms of sustainable development, relates to both the economic and physical well being of the population by improving access to education, health, housing, etc. Social exclusion should be reduced to a minimum with all groups of people participating in the society in which they live.

The themes are further divided into sub-themes, each dealing with one particular aspect of the social issue. Equity can be linked to poverty, gender inequality and child welfare. Health encompasses nutrition, illness, morality, sanitation and health care. Education is addressed in two ways: attainment and low qualifications. Living conditions and crime are two components characterising the well being of citizens.

From the initial Eurostat list of social indicators for 2001, all 21 indicators were applicable for Estonia on state level. Due to small sample size, the data were less reliable on a regional level and therefore not all the indicators have been presented by counties or regions.

Theme	Sub-theme	State level indicator	Indicator on regional/county level
Equity	Poverty	Share of population living below the relative poverty line	Share of population living below poverty line
		Gini coefficient	Gini coefficient
		Unemployment rate	Unemployment rate
		Youth unemployment rate	Youth unemployment rate
		Social benefits	Social protection of the unemployed and subsistence benefits
	Gender equality	Females' to males' wages and salaries ratio	
	Child welfare	Children welfare	Children under 16 years of age living below poverty line
Health	Nutrition status	Nutritional status of population	
	Illness	Mortality by causes of death and sex	Mortality by selected cause of death and sex
	Mortality	Infant mortality rate (IMR)	Infant mortality rate (IMR)
		Life expectancy at birth	
	Sanitation	Public treatment of waste water of population	Share of household members whose dwelling is connected to sanitation system
	Healthcare delivery	National health expenditure as % of GDP	Share of expenditures on public health in local budget expenditures
Education	Education level	The highest level of education	The share of upper secondary education and tertiary education
	Literacy	Share of population with low qualification	Lower secondary level of educational attainment
Housing	Living conditions	Number of rooms	Average number of rooms per household member
		Household composition	1 adult with dependent children
Security	Crime	Criminal offences recorded by the police	Criminal offences recorded by the police
Population	Population change	Population growth rate	Population growth rate
		Population density	Population density
		Net migration rate	

Indicators

Indirect data

Neither data nor indicators

Allpool suhtelist vaesuspiiri elava rahvastiku osatähtsus

Share of population living below the relative poverty line

Definitsioon: Osa kogurahvastikust, kelle aastasissetulek* koos siiretega on väiksem etteantud vaesuspiirist — 60% leibkondade sissetuleku mediaanist tarbimisüksuse kohta (tarbimiskaaludega 1; 0,5; 0,3**).

Mõõtühik: % kõigist leiblonnaliikmetest

Vaesus on nii mittesäästlike ühiskondade tekkepõhjus kui ka tagajärg. Agenda 21 kutsub üles tegelema vaesuse põhjustega peatükis “Vaesuse vähendamine”.

Vaesust mõõdetakse mitmel erineval moel. Subjekttiivseks vaesuseks nimetatakse vaesust, mida tajub isik (leibkond) ise, ja seda hinnatakse arvamusküsitlustega. Absoluutseks vaesuseks nimetatakse ressursside puudumist minimaalse elustandardi tarvis. Absoluutse vaesuspiiri määramine on riigi poliitiline otsus, seda arvutatakse arvestuslike minimaalsete kulutuste alusel. Eestis oli absoluutseks vaesuspiiriks 2003. aastal 1614 krooni kuus esimese leibkonnaliikme kohta (tarbimiskaaludega 1;0,8;0,8). Suhteline vaesuspiir võtab arvesse iga-aastast sissetulekute muutumist ja iseloomustab sissetulekute jaotumise ühtlust või ebahühtlust. Suhtelist vaesuspiiri arvutatakse uuritava leibkondade populatsiooni sissetulekute jaotuse järgi *per capita*, 2003. aastal oli see 1935 krooni kuus.***

2003. aastal oli allpool suhtelist vaesuspiiri elavate leibkonnaliikmete osatähtsus kõikide leibkonnaliikmete hulgas 18,3%. Eesti vastav näitaja on allpool Euroopa Liidu riikide keskmist (15%), asudes samal tasemel Suurbritanniaga.

2003. aastal oli allpool suhtelist vaesuspiiri elavate leibkonnaliikmete osatähtsus kõige suurem Jõgeva maakonnas — 30,4% ja kõige väiksem Saare maakonnas — 12,1%.

Definition: The share of the total population subsisting with an annual equalised (i.e. divided by its 'equivalent size') income* after social transfers below 60% of the national median equalised annual income (with consumption weights of 1; 0.5; 0.3**).

Unit of measurement: % of all household members

Poverty is both a cause and a consequence of unsustainable societies. Agenda 21 calls for eradication of poverty in the chapter “Combating poverty”.

Poverty has been measured in many ways. Subjective poverty is poverty sensed by a person (household), it is a lack of resources in his/her/their opinion to lead a “normal life”. Subjective poverty is measured with responses to opinion questions. Absolute poverty is lack of resources in terms of a certain minimum standard of life. Defining the absolute poverty line is political decision of the state and is calculated based on the calculated minimum expenditure. In Estonia in 2003 the absolute poverty line was 1,614 kroons per month for the first household member (with consumption weights of 1;0.8;0.8). Relative poverty takes into account change in annual income and describes income distribution homogeneity or inequality. Relative poverty has been accounted by surveyed households populations per capita income distribution, in 2003 it was 1,935 kroons per month.***

In 2003 the share of household members living below the poverty line was 18.3%. Compared to EU countries, Estonia ranked below the EU average (15%) and stands on the same level with the United Kingdom.

The share of household members living below relative poverty line in 2003 was the highest in Jõgeva county — 30.4% and smallest in Saare county — 12.1%.

* Aastasissetuleku andmete puudumise tõttu on kasutatud kuusissetuleku andmeid.

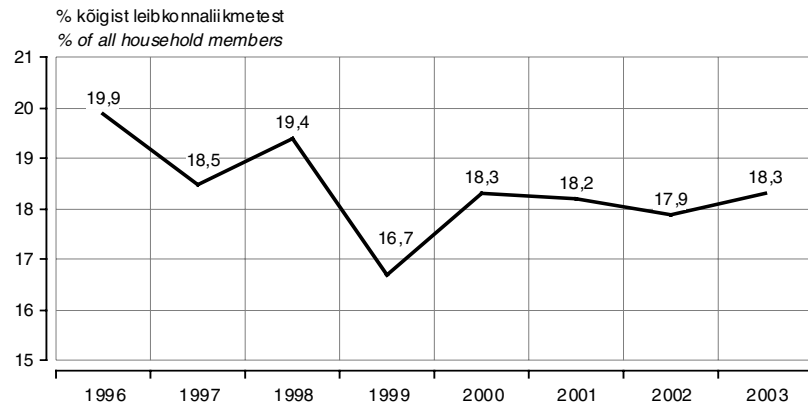
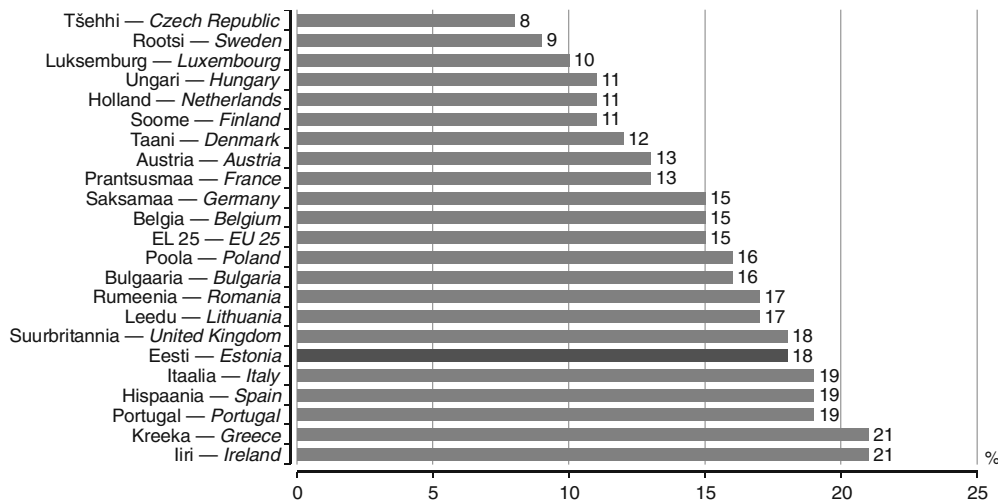
** Kokkuleppeliselt määratud leibkonnaliikmete osa tarbimises, mis võimaldab kaotada leibkonna struktuurist tuleneva mõju. Antud juhul on esimese leibkonnaliikme tarbimiskaal 1, igal järgmisel leibkonnaliikmel 0,5 ja alla 14-aastastel lastel 0,3.

*** Leibkonna elujärg. 2004. *Household Living Niveau*.

* As annual income is missing, monthly income is used.

** Agreed consumption of a household member, which allows to eliminate the impact of the household structure. Here the consumption weights are 1 for the first member of the household, 0.5 for the second member of the household and 0.3 for under 14-year-old children.

*** Leibkonna elujärg. 2004. *Household Living Niveau*.

Allpool suhtelist vaesuspiiri elavad leibkonnaliikmed, 1996–2003
Households members living below the poverty line, 1996–2003

Allpool suhtelist vaesuspiiri elavad leibkonnaliikmed, 2003*
Household members living below the poverty line, 2003*

* New Cronos. Eurostat, 2005.

Eesti — 2003. aasta, teised riigid — viimane võimalik aasta.

Estonia — 2003, other countries — last available year.

Allpool suhtelist vaesuspiiri elavad leibkonnaliikmed, 1996–2003 (% kõigist leibkonnaliikmetest)
Household members living below the poverty line, 1996–2003 (% of all household members)

Maakond	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	County
Harju	13	12	13	10	13	14	13	14	Harju
Hiiu	21	24	22	21	18	16	19	16	Hiiu
Ida-Viru	21	20	23	24	24	27	26	28	Ida-Viru
Jõgeva	30	29	32	29	24	32	34	30	Jõgeva
Järva	24	23	20	24	18	19	23	22	Järva
Lääne	27	26	21	15	22	18	20	20	Lääne
Lääne-Viru	27	25	22	21	22	18	17	20	Lääne-Viru
Põlva	33	32	32	33	31	25	28	17	Põlva
Pärnu	19	17	22	16	15	14	14	18	Pärnu
Rapla	20	22	19	11	18	17	16	22	Rapla
Saare	26	22	23	24	17	16	12	12	Saare
Tartu	22	20	21	16	21	17	19	16	Tartu
Valga	28	25	29	24	28	31	27	20	Valga
Viljandi	31	26	25	27	24	20	19	18	Viljandi
Võru	29	31	30	20	25	21	23	24	Võru
KOKKU	20	19	19	17	18	18	18	18	TOTAL

Leibkonna eelarve uuringu andmed.

Household Budget Survey data.

Gini koefitsient

Gini coefficient

Definitsioon: Gini koefitsient mõõdab tegeliku individuaalse netosissetuleku jaotuse erinevust hüpoteetilisest jaotusest, mille järgi iga inimese osa netosissetulekus oleks võrdväärne. See põhineb statistilisel mõistel, mida tuntakse erialakirjanduses kui elanikkonna jõukuse vahet.

Mõõtühik: Dimensioonitu indeks, mis kõigub miinimumi (nulli) ja maksimumi (saja) vahel; null näitab võrdsust ja sada näitab absoluutset ebavõrdsust

Definition: The Gini index of income or resource inequality is a measure of degree to which a population shares that resource unequally. It is based on the statistical notion known in the literature as the “mean difference” of a population.

Unit of measurement: The index is scaled to vary from a minimum of zero to a maximum of hundred, zero representing no inequality and hundred representing a maximum possible degree of inequality.

Gini koefitsient peegeldab ühiskonnas esinevat sisstulekute ebavõrdsust. Gini koefitsient on säästva arengu võrdsuse komponendi hetkeolukorda peegeldav näitaja, mis on seotud Agenda 21 peatükiga “Vaesuse vähendamine”. Sissetuleku või ressursside jaotusest sõltub otseselt vaesuse ulatus ja sügavus riigis või piirkonnas. Lihtsustatult võttes näitab ka SKP elaniku kohta keskmist materiaalsel heaolu. Statistilised keskmised ei näita riigisiseseid erinevusi. Seetõttu on säästva arengu vaatepunktist huviväärne hinnata sissetuleku ja heaolu jaotumist.

Alates 1997. aastast on Gini koefitsient langenud, jõudes 2003. aastaks 34,4 tasemele. Seega on ebavõrdsus Eestis vähenenud.

2003. aastal oli ebavõrdsus Eestis suurem Euroopa keskmisest, jäädes samale tasemele Suurbritannia ja Kreekaga.

Läbi aastate on ebavõrdsus olnud suur Harju maakonnas, kus samas on parimad majandusnäitajad. Ka 2003. aastal oli Gini koefitsient kõige suurem Harju maakonnas (35,9), kõige väiksem aga Hiiu maakonnas (26,5).

Gini index is reflecting the inequality of incomes in a society. This is relevant to the equity component of sustainable development and is relevant to Agenda 21 chapter “Combatting poverty”. Income or resource distribution has direct consequences on the poverty rate of a country or region. Broadly speaking, average material welfare can be defined by the per capita gross domestic product (GDP). However, statistical averages can mask the diversity that exists within any country. Therefore, from a sustainable development perspective, it is informative to examine income and wealth distribution throughout a population.

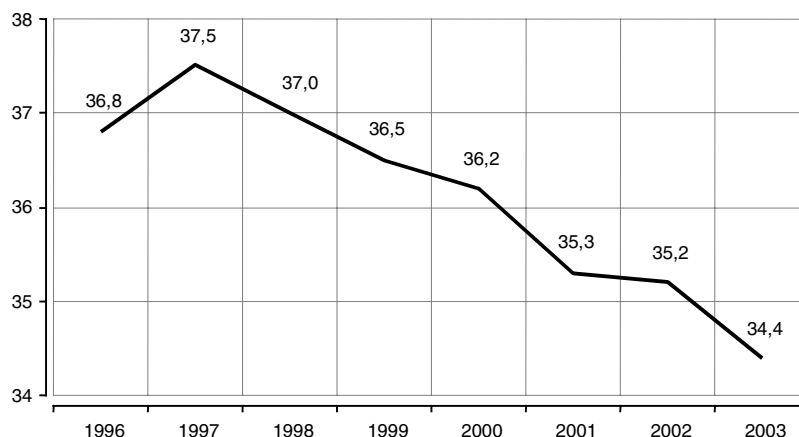
Starting from 1997 the Gini coefficient has rather decreased, reaching the level of 34.4 in 2003, consequently inequality in Estonia has decreased.

In 2003 inequality in Estonia was lower than European average, remaining on the same level with the United Kingdom and Greece.

Harju county with the best performance in economy indicators has stayed throughout the years with the strong inequality. Also in 2003 Gini coefficient was highest in Harju county — 35.9 and smallest in Hiiu county — 26.5.

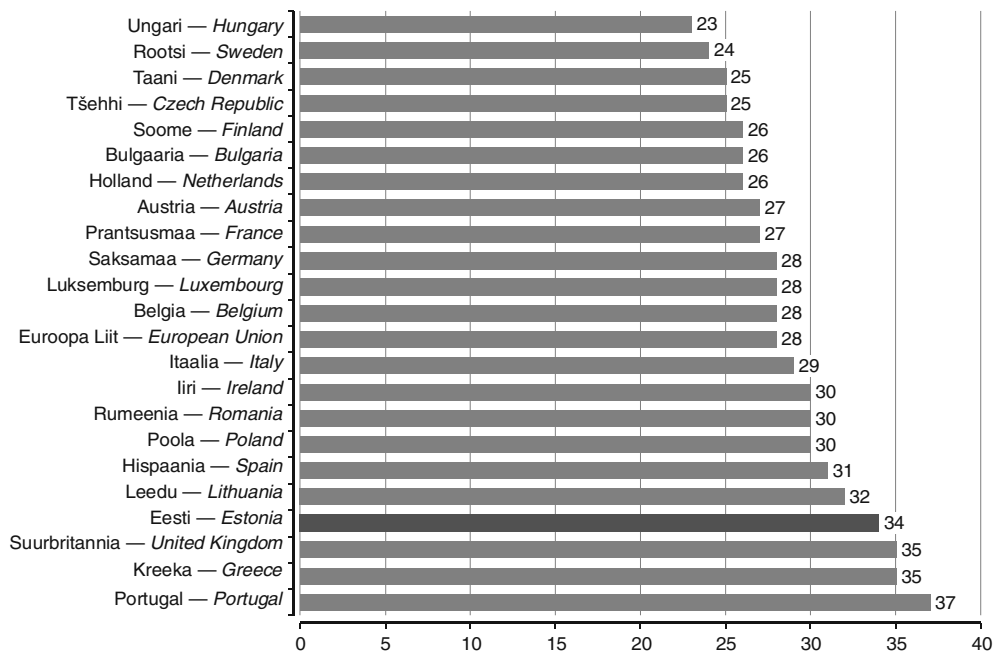
Gini koefitsient, 1996–2003

Gini coefficient, 1996–2003

Gini koefitsient, 2003*

Gini coefficient, 2003*

* *New Cronos*. Eurostat, 2005.

Eesti — 2003. aasta, teised riigid — viimane võimalik aasta.

Estonia — 2003, other countries — last available year.

Gini koefitsient, 1996–2003

Gini coefficient, 1996–2003

Maakond	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	County
Harju	36	39	39	38	36	36	37	36	Harju
Hiiu	35	37	31	34	31	29	30	27	Hiiu
Ida-Viru	33	31	28	29	29	30	28	30	Ida-Viru
Jõgeva	33	34	31	31	31	33	30	32	Jõgeva
Järva	33	38	33	33	30	32	32	29	Järva
Lääne	33	38	31	29	33	31	32	33	Lääne
Lääne-Viru	37	31	32	35	37	31	30	33	Lääne-Viru
Põlva	37	33	30	34	28	29	32	30	Põlva
Pärnu	35	33	33	35	30	32	29	32	Pärnu
Rapla	38	35	31	29	34	32	30	31	Rapla
Saare	38	35	33	31	32	32	28	30	Saare
Tartu	37	36	37	35	39	36	36	33	Tartu
Valga	34	34	31	32	33	30	31	28	Valga
Viljandi	37	35	33	33	32	32	34	30	Viljandi
Võru	30	33	33	32	32	32	27	30	Võru
KOKKU	37	38	37	37	36	35	35	34	TOTAL

Leibkonna eelarve uuringu andmed.

Household Budget Survey data.

Töötuse määr

Unemployment rate

Definitsioon: Töötute osatähtsus tööjõus.

Mõõtühik: % tööjõulisest elanikkonnast

Definition: Ratio of unemployed people to the labour force.

Unit of measurement: % of active population

Töötuse määr on Agenda 21 peatükis “Vaesuse vähendamine” peamine vaesuse põhjuse näitaja. Töötus on peamine vaesuse põhjus suure ja keskmise sissetulekuga riikides ning kõrgharidusega inimeste hulgas väikese sissetulekuga riikides. Väikese sissetulekuga riikides on üsna tavaline, et täistööajaga töötavad inimesed jäävad vaeseks valitsevate sotsiaalsete ja majanduslike tingimuste tõttu.

Unemployment is a key driving force indicator in the chapter “Combating poverty” of the Agenda 21 as it is one of the main reasons of poverty in the countries with high or medium income and among persons with high education in the countries with low income. It is common to find people working full time but remaining poor due to particular social and economic conditions prevailing in those countries.

Töötuse määr Eestis on samaväärne Euroopa Liidu keskmise töötuse määraga.

Unemployment rate in Estonia is equivalent with European Union unemployment rate.

Üheksakümnendate aastate esimese poole Eesti tööturгу iseloomustas turumajandusele üleminekule omane tööpuuduse teke ja kasv. 1996.–1998. aastal stabiliseerus tööturg edukate majandusreformide tulemusena. Töötuse määr püsis 10% piires. 1998. aasta lõpust alates hakkas tööpuudus Venemaa majanduskriisist tingituna uuesti kasvama ja jõudis 2000. aastal 13,6%-ni. Soodsa majanduskeskkonna tõttu vähenes tööpuudus 2004. aastaks 9,7%-ni.

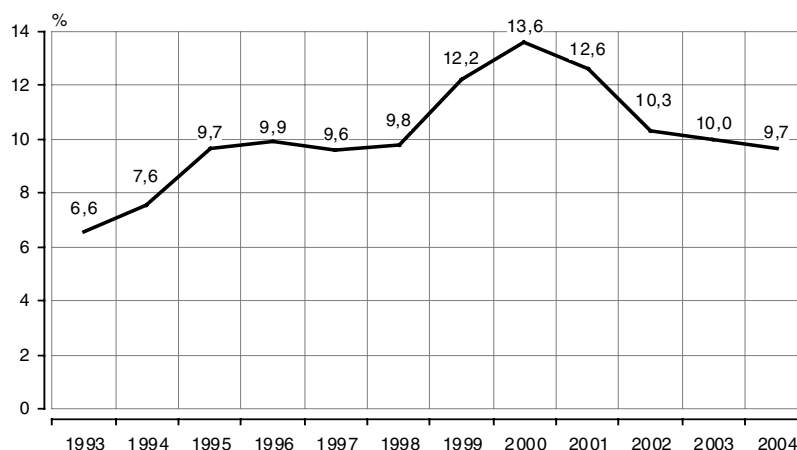
The growth of unemployment which is typical of transitional economies was also characteristic of the Estonian labour market in the early nineties. Due to successful economic reforms labour market stabilised in 1996–1998 and the unemployment rate stayed at around 10%. Influenced by the economic crisis in Russia, the unemployment rate started to grow again starting from the end of 1998 and reached the peak in 2000 when it was 13.6%. Due to good economic environment the unemployment rate decreased to 9.7% in 2004.

Maakonniti on töötuse määr väga erinev. 2004. aastal ulatus töötuse määr 4,1%-st Saare maakonnas 17,9%-ni Ida-Viru maakonnas.

The unemployment rate varies a lot by counties. In 2004 the unemployment ranged from 4.1% in Saare county to 17.9% in Ida-Viru county.

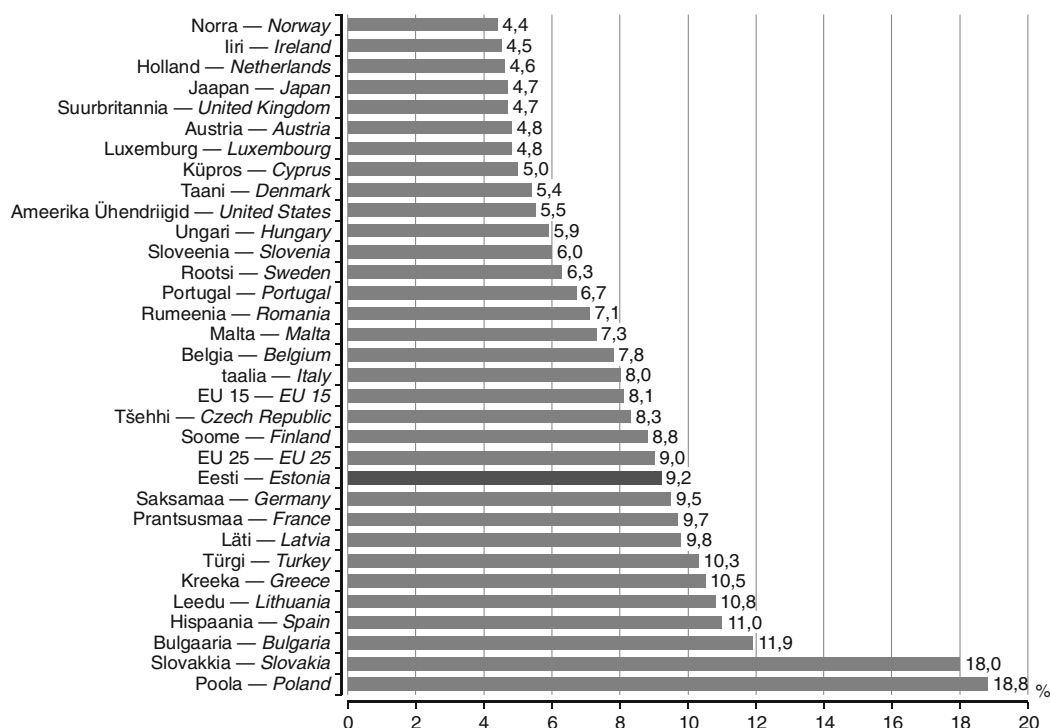
Töötuse määr, 1993–2004

Unemployment rate, 1993–2004

Töötuse määr, 2004*

Unemployment rate, 2004*

* New Cronos. Eurostat, 2005.

Töötuse määr, 1997–2004

(% tööjõulisest elanikkonnast)

Unemployment rate, 1997–2004

(% of active population)

Maakond	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	County
Harju	9	9	10	12	12	9	10	10	Harju
Hiiu	11	10	8	11	6	6	Hiiu
Ida-Viru	13	15	20	21	18	19	18	18	Ida-Viru
Jõgeva	15	13	11	17	21	16	16	14	Jõgeva
Järva	11	10	14	16	16	14	13	10	Järva
Lääne	9	8	12	15	15	15	11	5	Lääne
Lääne-Viru	8	6	9	14	9	7	6	7	Lääne-Viru
Põlva	13	12	21	23	18	15	14	15	Põlva
Pärnu	5	7	10	11	11	8	8	6	Pärnu
Rapla	9	11	14	16	9	10	5	7	Rapla
Saare	11	10	16	12	9	7	7	4	Saare
Tartu	10	9	10	11	10	6	5	5	Tartu
Valga	11	10	11	13	14	8	8	11	Valga
Viljandi	10	9	11	11	15	13	9	9	Viljandi
Võru	12	11	13	16	10	8	10	7	Võru
KOKKU	10	10	12	14	13	10	10	10	TOTAL

Erinevus Eesti ja Eurostati töötuse määra andmetes on tingitud sellest, et Eurostat kasutab tööjõu-uuringu kvartaliandmeid ja Tööturuameti registreeritud töötuse kuuandmeid, mida on sesoonselt korrigeeritud. Eesti andmed on aga tööjõu-uuringu aastaandmed.

The difference between Estonian and Eurostat data is due to the fact that Eurostat uses quarterly Labour Force Survey data and monthly Labour Market Board data, that have been seasonally adjusted. Estonia is using Labour Force Survey annual data.

Noorte töötuse määr

Youth unemployment rate

Definitsioon: 15–24-aastaste töötute osatähtsus samaealises aktiivses rahvastikus (tööjõus).

Mõõtühik: %

Noorte töötuse määr on oluline jätkusuutliku ühiskonna näitaja, mis peegeldab noorte raskusi tööturul pärast õpingute lõpetamist. Tööpuuduse kasv seostub sotsiaalsete riskirühmade probleemide süvenemisega (kuritegevus ja narkomaania).

Noorte (15–24-aastaste) töötuse määr oli Eestis kuni 1998. aastani madalam kui Euroopa Liidus keskmiselt. 1998.–2000. aastal aga kasvas töötus noorte hulgas rohkem kui vanemates vanuserühmades, ulatudes 2000. aastal ligi 24%-ni. 2002. aastaks oli noorte töötuse määr langenud 17,6%-ni. 2003. aastal hakkas noorte töötuse määr taas tõusma, jõudes 2004. aastal 21,7%-ni.

Suur noorte töötuse määr on seotud haridussüsteemiga. Olemasolev haridussüsteem ei vasta tööturu nõudmistele, kutseharidus- ja kõrgharidusreform ei ole veel tulemusi andnud. Kõrgharidust omandavate noorte arv on viimastel aastatel järjest kasvanud, samas on kasvanud ka nende noorte arv, kes on katkestanud haridustee pärast põhihariduse omandamist või veelgi varem. Vähesse haridusega noortel on aga järjest raskem tööd leida.

Piirkonniti oli noorte töötuse määr 2004. aastal suurim Kirde-Eestis — 44,3%.

Definition: Ratio of unemployed persons aged 15–24 to the active population of the same age (labour force).

Unit of measurement: %

Youth unemployment is a crucial indicator of a sustainable society. It reflects the difficulties encountered by young people when entering the labour market after completing their education. The growing unemployment is in correlation with the growth of problems of social risk groups (crime and drug abuse).

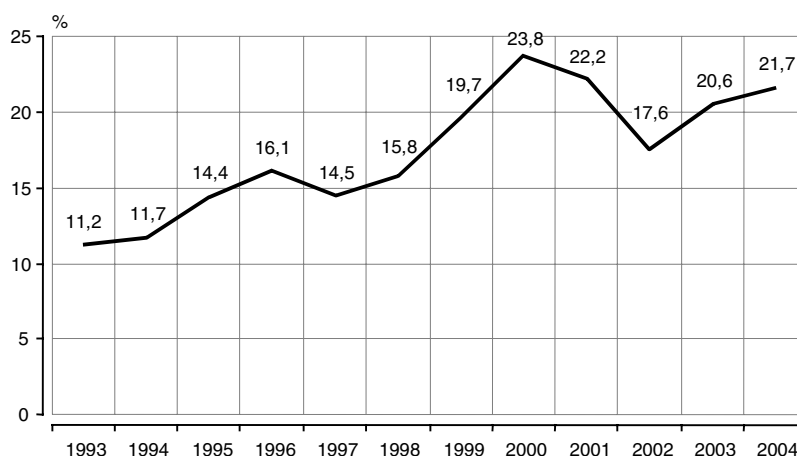
In Estonia the unemployment of young people (aged 15–24) was until 1998 lower than the average of the EU countries. However, in 1998–2000 the unemployment of this age group started to grow faster than in the other age groups reaching 24% in 2000. For the year 2002 the youth unemployment rate had decreased to 17.6%. Youth unemployment rate started to increase in 2003 and amounted to 21.7% in 2004.

The high youth unemployment rate is mainly caused by the education system, which does not meet the labour market needs. Also the reform of vocational and higher education has not yet given results. The number of young people in higher education has constantly grown in the last years, at the same time the number of young people who have left school before or after obtaining the basic education has grown as well. However, the risk to remain unemployed is higher for people with lower qualification.

By regions, the unemployment of young people is the highest in Northeastern Estonia — 44.3%.

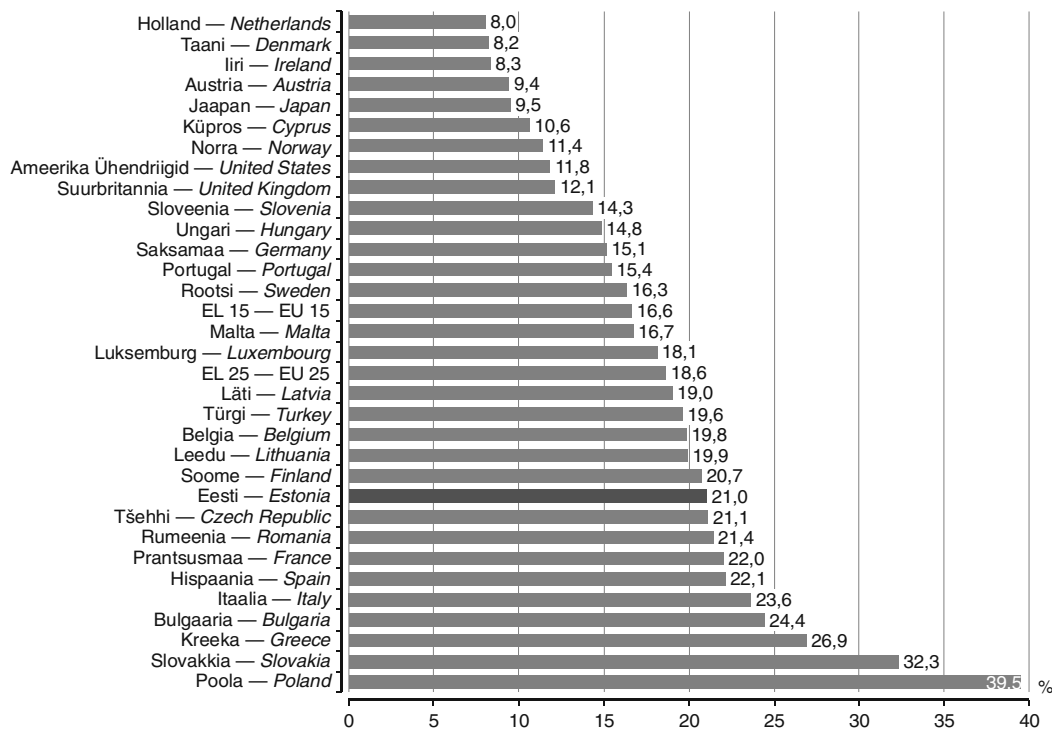
Noorte töötuse määr, 1993–2004

Youth unemployment rate, 1993–2004

Noorte töötuse määr, 2004*

Youth unemployment rate, 2004*

* New Cronos. Eurostat, 2005.

Noorte töötuse määr piirkonniti, 1997–2004
(protsenti)Youth unemployment rate by regions, 1997–2004
(percentages)

Piirkond	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Region
Põhja-Eesti	15	15	15	19	17	16	19	20	Northern Estonia
Kirde-Eesti	18	21	32	38	31	22	32	44	Northeastern Estonia
Lääne-Eesti	8	13	27	22	14	18	26	19	Western Estonia
Kesk-Eesti	12	15	23	32	32	27	18	14	Central Estonia
Lõuna-Eesti	15	16	19	23	28	16	18	19	Southern Estonia
KOKKU	15	16	20	24	22	18	21	22	TOTAL

Töäjõu-uuringu andmed. Erinevus Eesti ja Eurostati töötuse määra andmetes on tingitud sellest, et Eurostat kasutab töäjõu-uuringu kvartaliandmeid ja Tööturuameti registreeritud töötuse kuuandmeid, mida on sesoonselt korjigeeritud. Eesti andmed on aga töäjõu-uuringu aastaandmed.

Labour Force Survey data. The difference between Estonian and Eurostat data is due to the fact that Eurostat uses quarterly Labour Force Survey data and monthly Labour Market Board data that have been seasonally adjusted. Estonia uses Labour Force Survey annual data.

Sotsiaaltoetused

Social benefits

Definitsioon: Sotsiaalne kaitse on avaliku sektori või erasektori rakendatavate sotsiaalkindlustuse ja hoolekande meetmete kogum, mille ülesanne on kergendada üksikisiku/leibkonna toimetulekut sissetuleku osalise või täieliku kaotuse puhul teatud kindlaksmääratud riskide või vajaduste ilmnemisel. Need riskid või vajadused on jagatud kaheksaks sotsiaalse kaitse funktsiooniks: haigus ja tervishoid, vaegurlus ja töövõimetus, vanadus, toitjakaotus, perekond ja lapsed, töötus, eluase, sotsiaalne tõrjutus.

Mõõtühik: krooni elaniku kohta

Definition: Social protection encompasses all interventions from public or private bodies intended to relieve households and individuals of the burden of a defined set risks or needs, provided that there is neither a simultaneous reciprocal nor an individual arrangement involved. The risks or needs that may give rise to social protection are classified by convention under eight 'social protection functions': sickness / health care, disability / incapacity for work, old age, loss of a provider, family and children, unemployment, housing and social exclusion.

Unit of measurement: kroons per capita

Euroopa Liidu sotsiaalpoliitika agenda (COM (2000) 379 final) sihte on uuendada ja parandada sotsiaalse kaitse süsteemi vastuseks ühiskonnas toimuvatele muutustele. Eesmärk on liikuda teadmistel põhineva majandusmudeli suunas, kuid pidada silmas ka muutusi perekonnas ja sotsiaalstruktuurides. Sotsiaalse kaitse süsteemi rakendamist peegeldab sotsiaaltoetuste andmine kodumajapidamistele ja elanikele.

Sotsiaalne kaitse hõlmab peamiselt majanduslikult mitteaktiivset elanikkonda — lapsi, vanureid, puuetega inimesi, töötuid, ajutiselt töövõime kaotanuid või inimesi, kellel mingil muul põhjusel ei ole toimetulekuks piisavalt sissetulekut.

Toimetulekutoetuste vahenditest abistati 2004. aastal 60 981 peret, kokku rohkem kui 235 miljoni krooniga. 72% sellest rahast läks toimetulekupiiri tagamiseks. Väljamakstud peretoetuste summa suurenes 2004. aastal vanemahüvitise kasutuselevõtu tõttu, vanemahüvitisteks maksti 441 miljonit krooni.

Eesti sotsiaalse kaitse süsteemi iseloomustab universaalsus. Toetused (v.a toimetulekutoetus) ei ole seotud leibkonna sissetulekuga. Seetõttu on piirkondlikud erinevused sotsiaaltoetuste väljamaksetes ühe inimese kohta tingitud ühelt poolt elanikkonna vanuselisest struktuurist (pensionid, peretoetused), teiselt poolt piirkonna töötuse määrast (toimetulekutoetus, töötü abiraha).

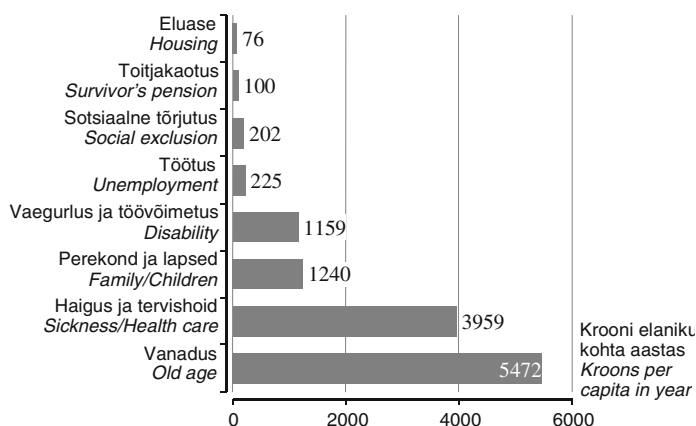
The EU Social Policy Agenda (COM (2000) 379 final) has an objective to modernise and improve social protection to respond to the transformation to the knowledge economy, changes in social and family structures and build on the role of social protection as a productive factor. The level of social benefits offered to households or individuals gives some indication to the level of social protection applied.

Social protection covers mainly the inactive population — children, the elderly, the disabled, the unemployed, persons who have temporarily lost their capacity for work or persons whose income is inadequate for coping due to any other reason.

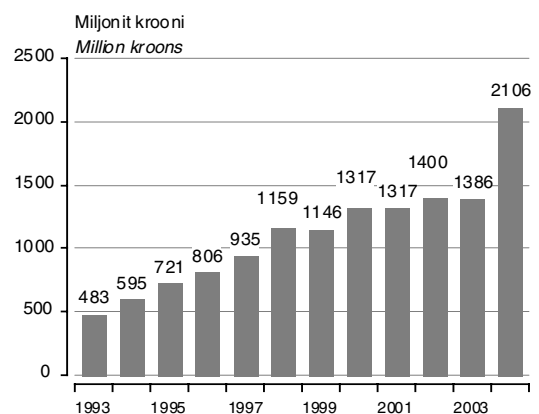
In 2004 about 60,981 families obtained help from the funds of subsistence benefits, in the total amount of over 235 million kroons. 72% of that sum was allocated to guarantee the subsistence level. The total amount of family benefits increased in conjunction with introduction of parental benefit. In 2004 441 million kroons were paid for parental benefits.

The Estonian social protection system can be characterised as universal. Benefits (excl. subsistence benefits) are not connected with households income. Therefore the regional differences in social protection benefits per capita are influenced by the population age structure (pensions, family benefits) as well as by the regional unemployment rate (subsistence benefit, unemployment benefit).

Sotsiaalse kaitse kulutused, 2003 Väljamakstud peretoetused, 1993–2004

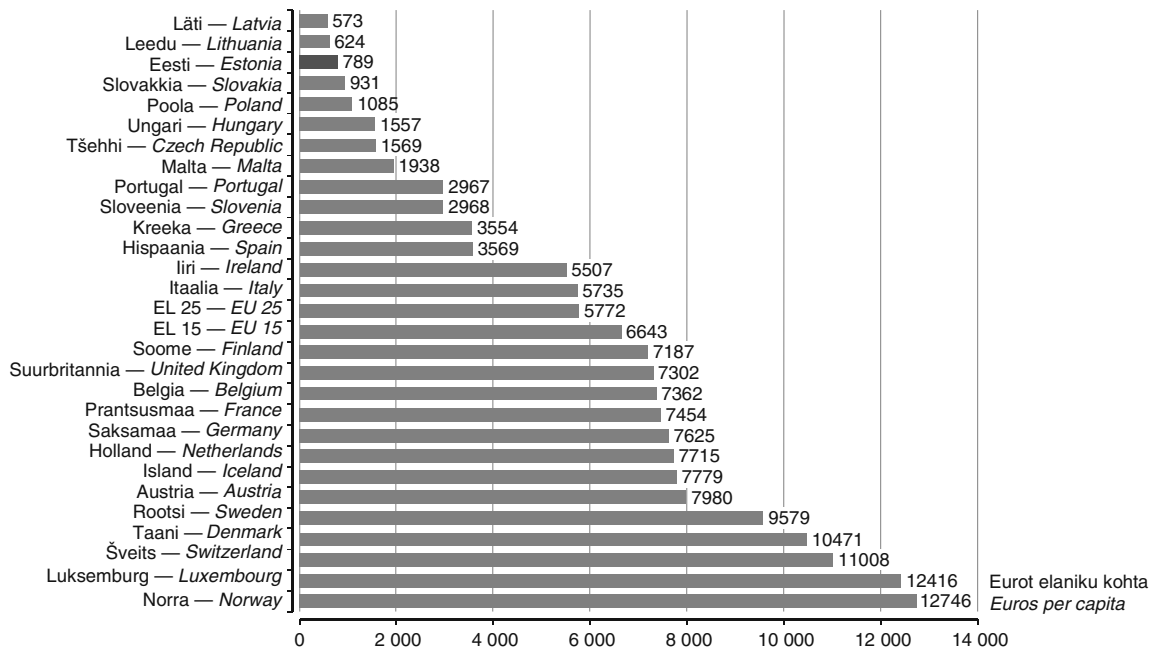

Sotsiaalsed toetused, 2003 Kokku makstud perekonnatoetused, 1993–2004

Sotsiaalse kaitse kulutused, 2003*

Social protection benefits, 2003*

* New Cronos. Eurostat, 2005.

Töötü sotsiaalne kaitse ja toimetulekutoetused, 2003

Social protection of the unemployed and subsistence benefits, 2003

Maakond	Töötü abiraha saajad aastas	Väljamakstud abiraha, tuhat krooni	Töötü abiraha saajad, %**	Toimetulekutoetused, tuhat krooni	Pensionisaajad, kokku***	Keskmine kuupension, krooni	County
	<i>Recipients of unemployment benefit per year</i>	<i>Unemployment benefit paid, thousand kroons</i>	<i>Recipients of unemployment benefit, %**</i>	<i>Subsistence benefits, thousand kroons</i>	<i>Pensioners, total***</i>	<i>Average monthly pension, kroons</i>	
Harju	14 240	18 986	43,8	49 908	127 035	2 179	Harju
Hiiu	304	449	40,1	1 998	2 646	2 145	Hiiu
Ida-Viru	8 112	11 843	30,7	66 224	54 293	2 024	Ida-Viru
Jõgeva	1 352	2 027	44,8	9 706	11 705	1 988	Jõgeva
Järva	1 302	1 850	52,9	6 656	10 332	2 120	Järva
Lääne	661	913	27,9	6 231	7 785	2 100	Lääne
Lääne-Viru	1 849	2 494	36,8	10 097	17 877	2 095	Lääne-Viru
Põlva	944	1 365	39,2	7 981	11 270	1 903	Põlva
Pärnu	2 114	2 858	46,4	10 085	26 334	2 107	Pärnu
Rapla	871	1 263	43,0	8 029	9 716	2 098	Rapla
Saare	1 037	1 410	48,5	6 456	10 748	2 136	Saare
Tartu	2 435	3 014	41,1	13 472	40 516	2 050	Tartu
Valga	1 241	2 003	34,3	11 965	11 086	1 999	Valga
Viljandi	1 667	2 531	39,6	13 285	17 484	2 050	Viljandi
Võru	1 209	1 842	42,5	12 928	12 982	1 979	Võru
Ei ole jaotatud maakonna järgi****					3 672	1 736	Not divided by county****

** Töötü abiraha saajad registreeritud töötutest (keskmiselt kuus).

*** 2005. aasta 1. jaanuari seisuga.

**** Personaal pensionärid aastatest 1970–1991 ja pensionärid riikidevahelise kokkuleppe alusel alates 1998. aastast.

** *Recipients of unemployment benefit from registered unemployed (monthly average).**** *1 January 2005.***** *Personal pensioners from 1970–1991 and pensioners according to the interstate agreement from 1998.*

Peretoetuste ja pensionide puhul Sotsiaalkindlustusameti, töötü abiraha puhul Tööturuameti ja toimetulekutoetuste puhul Sotsiaalministeeriumi andmed.

Social Insurance Board data for family benefits and pensions, Estonian Labour Market Board data for unemployment benefits and Ministry of Social Affairs data for subsistence benefits.

Naiste ja meeste palga suhe

Definitsioon: Samal tegevusalal ja samal ajavahemikul naiste teenitud palga summa ja meeste teenitud palga summa jagatis väljendatuna naiste palga protsendina meeste palgast. Majandussektorid, mida siin arvestatakse, on tööstus ja teenindus (EMTAK, C–K), tööstus (C–F), finantsvahendusteenused (J), hotellid ja restoranid (H), hulgi- ja jaemüük (G), kinnisvara-, üürimis- ja äritegevus (K).

Mõõtühik: % vastavast meeste palgast

Näitaja peegeldab soolise ebavõrdsuse aspekti tööturul. Agenda 21 peatükk "Vaesuse vähendamine" rõhutab naiste osalust ühiskonnaelus ja nende isikliku sissetuleku tagamist. Printsip "võrdne tasu võrdse töö eest" kajastub ka Euroopa Liidu Amsterdami lepingus. Mida väiksem on naiste palk meeste palgaga võrreldes, seda väiksem on naiste motivatsioon töötada, mis omakorda jätab majanduse ilma olulisest arengukomponendist.

Seadme- ja masinaoperaatorite hulgas tõusis 2003. aastal naiste tunnipalk 86%-ni meeste tunnipalgast. Põllumajanduse ja kalanduse oskustöölistel oli naiste tunnipalk 2003. aastal ligikaudu 80% meeste palgast. Naissoost seadusandjate, kõrgemate ametnike ja juhtide tunnipalk oli 2003. aastal samuti 80% meeste tunnipalgast. Ülejäänud ametialade naistöötajate tunnipalk ei ületanud 80% meeste vastavast palgast.

2003. aastal olid naiste tunnipalk meeste tunnipalgaga võrreldes kõige väiksem keskastme spetsialistidel ja tehnikutel.

Females' to males' wages and salaries ratio

Definition. Females' to males' wages and salaries ratio is the gross earnings of female workers divided by the gross earnings of male workers over the same period and economic activity (sectors) to show females' wages as a percentage of males' wages. The sectors of the economy considered here are industry and services (C–K, NACE, Rev. 1), industry (C–F), financial intermediation (J), hotels and restaurants (H), wholesale and retail trade (G), real estate (K).

Unit of measurement: % of respective males' wages

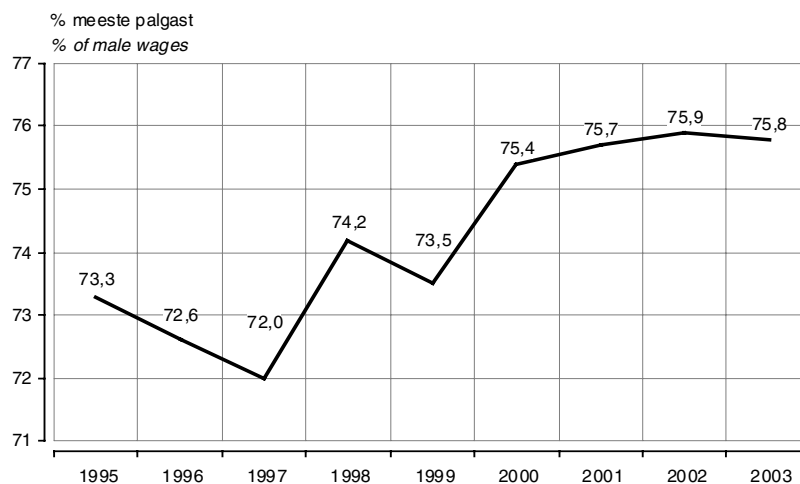
This indicator reflects the aspect of the gender inequality in the labour market. The chapter "Combatting poverty" in the Agenda 21 highlights the importance of women's participation in the society and hence their participation in the labour market to secure their own income. The principle of "equal salary for equal work" is indicated also in the Treaty of Amsterdam. The lower the ratio of wages offered to women, the less the attraction for women to join the labour force, which in turn deprives the economy of a vital component of development.

Among plant and machine operators and assemblers females' hourly wages accounted for 86% of males' hourly wages in 2003. Among skilled agricultural and fishery workers females' hourly wages accounted for about 80% of males' wages in 2003. Among legislators, senior officials and managers females' hourly wages in 2003 accounted for 80% of males' wages. Females' wages of other occupations did not exceed 80% of males' wages.

In 2003 the wages of female technicians and associate professionals were lowest compared to the males' wages.

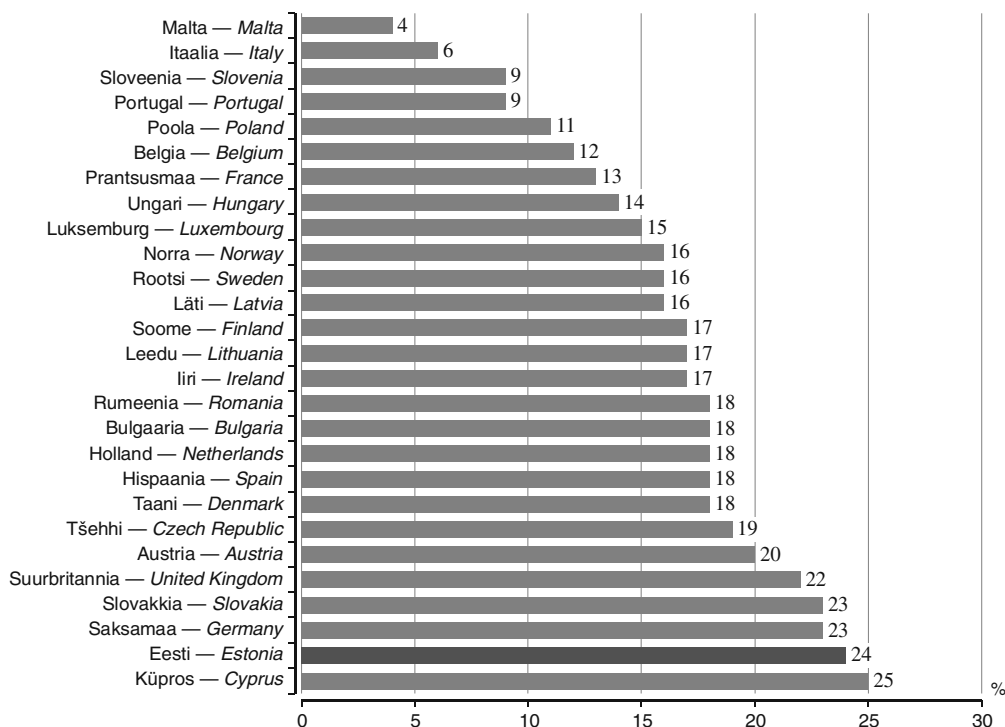
Naiste palga osatähtsus meeste palgas, 1995–2003*

Females' wages as a percentage of males' wages, 1995–2003*

* Tunnipalk, kõik tegevusalad.

* Hourly wages, all activities.

Naiste ja meeste palga erinevus (keskmine bruto-tunnipalk), 2003*
Gender wages gap (average gross hourly wages and salaries), 2003*

* New Cronos. Eurostat, 2005.

Naiste tunnipalga osatähtsus meeste tunnipalgas, 1994–2003 (protsenti)
Share of the females' average hourly gross wages in the males' average hourly gross wages, 1994–2003 (percentages)

Ametiala	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	Occupation
Põhirühmad KOKKU	71	73	73	72	74	74	75	76	76	76	Major groups TOTAL
Seadusandjad, kõrgemad ametnikud ja juhid	76	74	74	74	74	75	76	84	78	80	Legislators, senior officials and managers
Tippspetsialistid	80	76	80	73	80	74	71	74	73	73	Professionals
Keskastme spetsialistid ja tehnikud	61	72	69	70	71	68	71	70	71	69	Technicians and associate professionals
Ametnikud	87	76	80	90	82	81	78	74	74	73	Clerks
Teenindus- ja müügitöötajad	64	62	63	63	64	63	68	73	67	73	Service workers and shop and market sales workers
Põllumajanduse ja kalanduse oskustöölised	66	81	80	80	91	81	91	92	87	80	Skilled agricultural and fishery workers
Oskus- ja käsitöölised	73	77	74	74	77	79	84	78	77	76	Craft and related trades workers
Seadme- ja masinaoperaatorid	84	88	85	85	87	88	91	85	90	86	Plant and machine operators and assemblers
Lihttöölised	74	72	70	76	75	71	75	72	76	74	Elementary occupations

Andmed põhinevad Statistikaameti vaatlustel "Palk".

Data are based on the Statistical Office's surveys "Wages and Salaries".

Laste heaolu

Children welfare

Definitsioon: Nende alla 16-aastaste laste osatähtsus, kes elavad leibkondades, mille aastasissetulek* koos siiretega on väiksem etteantud vaesuspiirist. Antud juhul on vaesuspiir 60% leibkondade sissetuleku mediaanist tarbimiskäsu kohta (tarbimiskaaludega 1; 0,5; 0,3**).

Mõõtühik: % kõigist leibkondades elavatest lastest

Definition: The share of children under 16 years of age living in low-income households.

Low-income households are households whose annual income* after social transfers is below the poverty line of their country, i.e. below 60% of the median national income (with consumption weights of 1; 0.5; 0.3**).

Unit of measurement: % of all children living in the households

ÜRO vastav näitaja on nende laste osatähtsus, kes ei ela kodus. Euroopas peegeldab laste heaolu paremini nende laste osatähtsus, kes elavad üksikvanemaga leibkonnas. Eeldatavalt on sellistel lastel suurem vaesuse ja stressi risk. Jätksuutlik ühiskond peaks pakkuma võrdseid hariduse omandamise ja arstiabi võimalusi ning rahuldavaid elamistingimusi, mis on otseses seoses leibkondade sissetulekuga.

Eestis suurenes allpool vaesuspiiri elavate laste osatähtsus 2003. aastal eelmise aastaga võrreldes 17,9%-lt 19,8%-le.

2001. aastal oli Eesti selle näitaja väärtus 19%, mis on Euroopa Liidu keskmise tasemel. Lähinaabrid Läti ja Leedu on Eestiga samal tasemel.

2003. aastal oli allpool vaesuspiiri elavaid lapsi kõige rohkem Kesk- ja Lõuna-Eestis — 23,6% ja 22%, kõige vähem Põhja-Eestis — 16%.

The UN corresponding indicator is the percentage of children living outside their own home. The more suitable indicator to reflect the child welfare in Europe has proved to be the share of children living in single parent households, given that these children are more at low income and psychological stress risk. A sustainable society is deemed to offer equal education opportunities, basic health care and decent housing for all children which is clearly dependent on family income.

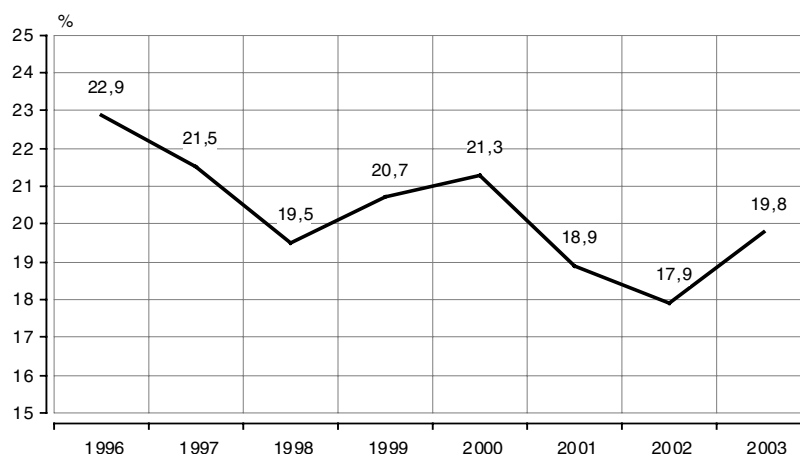
In Estonia the percentage of children living in low-income households increased from 17.9% in 2002 to 19.8% in 2003.

In 2001 the value of this indicator for Estonia was 19%, which is close to the EU average. Closest neighbours Latvia and Lithuania were on the same level.

In 2003 the share of children below the poverty line was the largest in Central and in Southern Estonia — 23.6% and 22%, and the smallest in Northern Estonia — 16%.

Allpool vaesuspiiri elavate alla 16-aastaste laste osatähtsus, 1996–2003
(protsenti)

Children under 16 years of age living below the poverty line, 1996–2003
(percentages)

* Aastasissetuleku andmete puudumise tõttu on kasutatud kuusissetuleku andmeid.

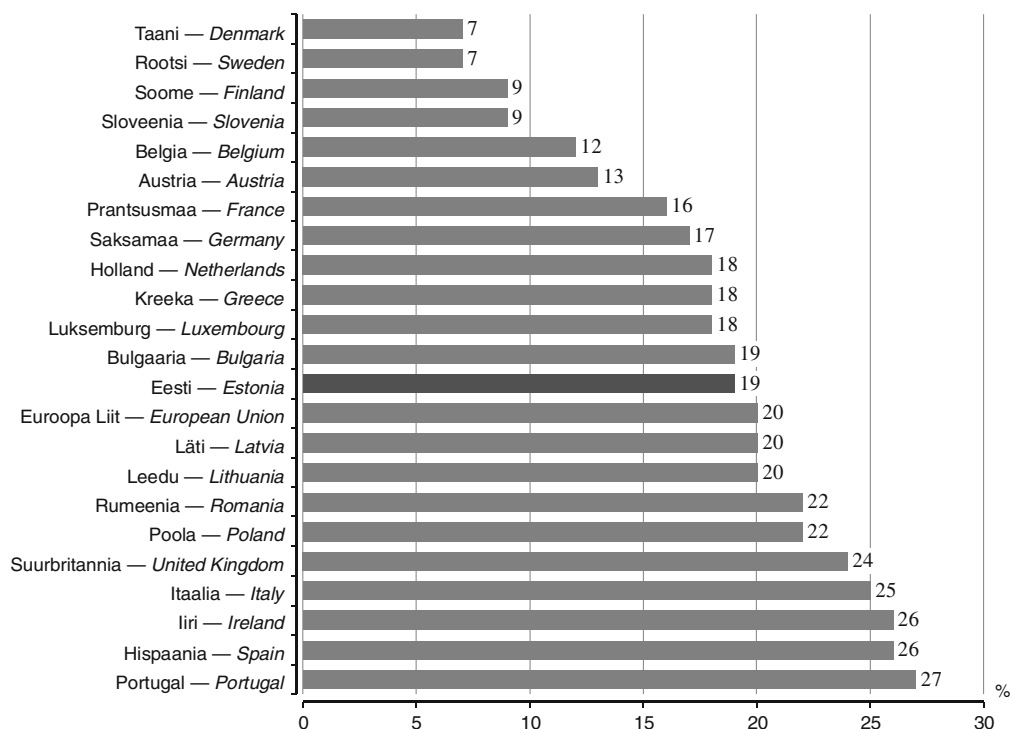
** Kokkuleppeliselt määratud leibkonnaliikmete osa tarbimises, mis võimaldab kaotada leibkonna struktuuri mõju. Antud juhul on esimese leibkonnaliikme tarbimiskaal 1, igal järgmisel leibkonnaliikmel 0,5 ja alla 14-aastastel lastel 0,3.

* As annual income is missing, monthly income is used.

** Agreed consumption of a household member, which allows to eliminate the impact of the household structure. Here the consumption weights are 1 for the first member of the household, 0.5 for the second member of the household and 0.3 for under 14-year-old children.

Allpool vaesuspiiri elavate alla 16-aastaste laste osatähtsus, 2001*

Children under 16 years of age living below the poverty line, 2001*

* New Cronos. Eurostat, 2005.

Allpool vaesuspiiri elavate alla 16-aastaste laste osatähtsus, 1996–2003 (protsenti)

Children under 16 years of age living below the poverty line, 1996–2003 (percentages)

Piirkond	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	Region
Põhja-Eesti	16	11	11	11	13	12	12	16	Northern Estonia
Kirde-Eesti	25	23	24	28	30	29	28	22	Northeastern Estonia
Lääne-Eesti	25	26	27	25	19	16	16	21	Western Estonia
Kesk-Eesti	26	26	17	23	26	20	17	24	Central Estonia
Lõuna-Eesti	29	30	25	26	27	24	23	22	Southern Estonia
KOKKU	23	22	20	21	21	19	18	20	TOTAL

Leibkonna eelarve uuringu andmed. Leibkonna eelarve uuring ei uuri väljaspool leibkondi elavate laste (institutsioonides viibivad lapsed: lastekodudes, kinnipidamisasutustes olevad lapsed) elujärke.

Household Budget Survey data. Household Budget Survey does not study living conditions of children living out of households (children living in the institutions: in orphanages or in jails).

Elanikkonna toitumise tase

Definitsioon: Täiskasvanute toitumise taset peegeldab keskmine päevas tarbitud kalorite hulk. Inimese kaloritarve sõltub east, soost ja füüsilisest aktiivsusest.

Mõõtühik: Kilokalorit inimese kohta päevas (kcal/inimene/päev)

Toitumine on üks põhilisi tervise määrajaid. Agenda 21 järgi on ÜRO puhul globaalsel tasandil inimese tervise näitaja alatoitumine. Euroopa tasandil on terviseprobleem pigem inimeste ülekaalulisus ja liigne rasvade tarbimine.

Rasvumist põeb kolmandik Euroopa täiskasvanud elanikkonnast. 10–30% 7–11-aastastest lastest kannab endaga liigset keharasva. 2003. aastal oli Euroopa Liidus 14 miljonit ülemäärase kehakaaluga last, nendest kolm miljonit põdes rasvumist.*

Eesti täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuringu 2004. aasta andmetel tarbis küsitlusele eelnenud 5–7 päeva jooksul vähemalt 200 grammi puu- ja köögivilja päevas 37,8% vastanutest, üldse ei tarbinud puu ja köögivilja 8,3% vastanutest. Rasva tarbimist vähendas tervislikel põhjustel 24,4% küsitletud meestest ja 51,8% küsitletud naistest.

* Maailma Tervishoiuorganisatsiooni (WHO) andmed.

* Data of the World Health Organisation (WHO).

Nutritional status of population

Definition: The average number of calories consumed per day by an adult describes the nutritional status of (adult) population. Individual caloric needs vary depending on age, sex and physical activity.

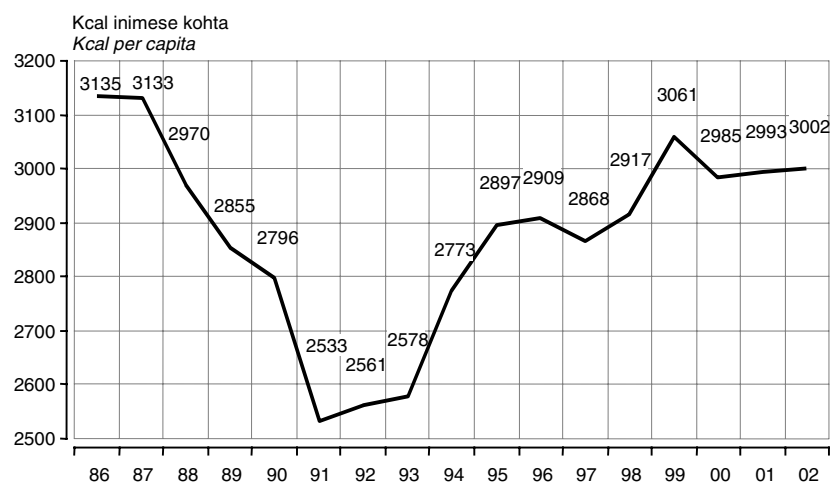
Unit of measurement: Kcal/person/day

The nutrition is the basic determinant of health. In line with the Agenda 21 chapter on human health the relevant indicator on a UN scale is malnutrition. On Europe scale instead the overweight and fat rich diets are of most risk for health.

Obesity affects up to a third of the adult population in Europe. Furthermore, 10–30% of European children aged 7–11 years carry excess body fat. In the European Union, in 2003 there were an estimated 14 million overweight children, 3 million of which were obese.*

According to the Survey of Health Behaviour among Estonian Adult Population, 2004, 37.8% of respondents consumed at least 200 grams fruits or vegetables daily in last 5–7 days. 8.3% of respondents did not consume fruits and vegetables in this period at all. 24.4% of respondent males and 51.8% of females had reduced fat consuming in argument of health.

Päevane kaloritarbimine, 1986–2002**

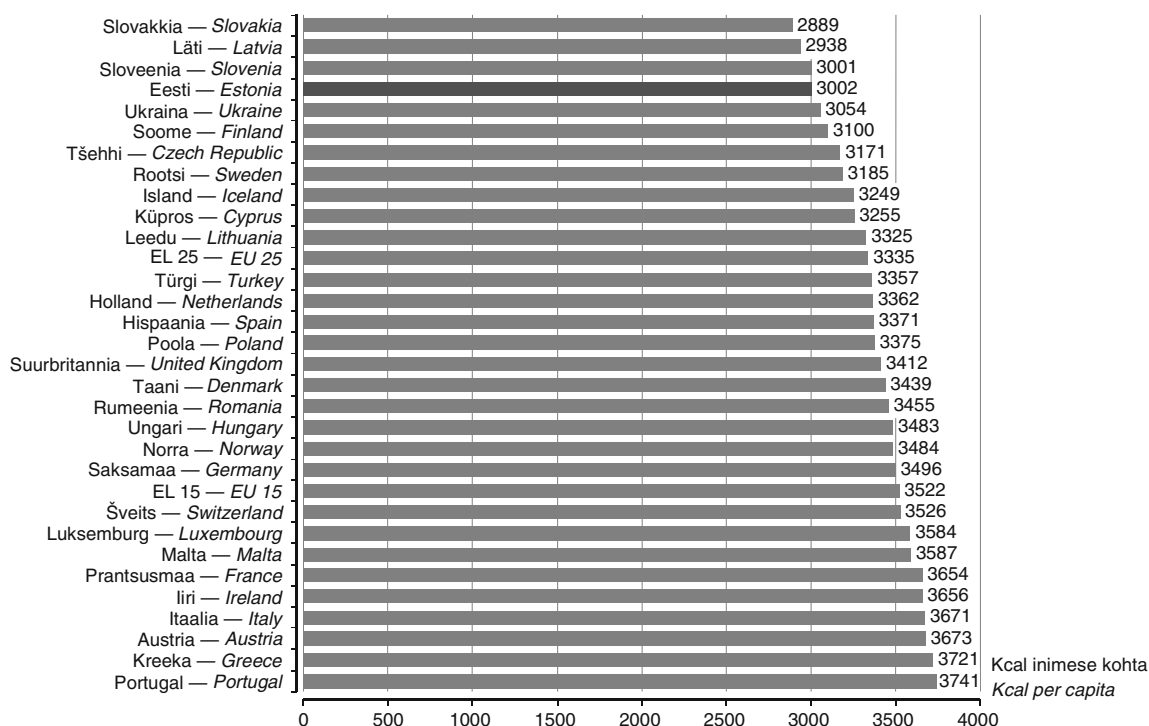
Daily consumption of calories, 1986–2002**

** WHO andmebaas, 2005.

** WHO database, 2005.

Päevane kaloritarbimine, 2002*

Daily consumption of calories, 2002*

* WHO andmebaas, 2005.

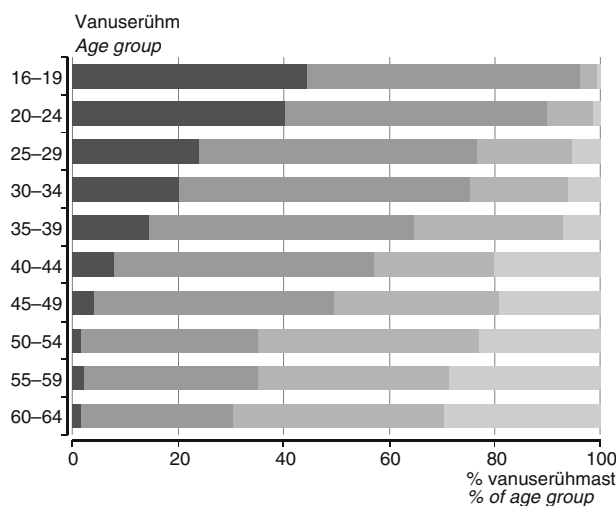
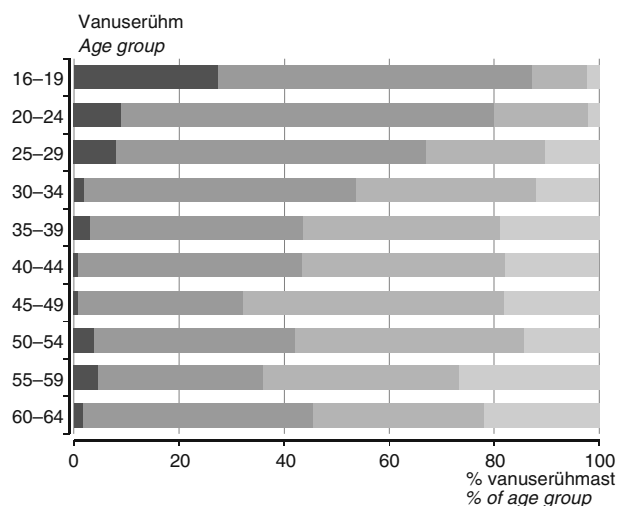
* WHO database, 2005.

Meeste kaalunäitajad vanuserühmiti, 2004**

Weight categories of males by age groups, 2004**

Naiste kaalunäitajad vanuserühmiti, 2004**

Weight categories of females by age groups, 2004**

KI 14,0-19,9 Alakaal BMI 14.0-19.9 Underweight
 KI 20,0-24,9 Normaalkaal BMI 20.0-24.9 Normal weight
 KI 25,0-29,9 Ülekaal BMI 25.0-29.9 Overweight
 KI >=30 Rasvumus BMI >=30 Obesity

KI — kehamassi indeks arvutatakse kaalu ja ruutu võetud pikkuse jagatisena (kg/m²).
 BMI — body mass index calculated as weight/tallness², (kg/m²).

** Eesti täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuring, 2004. Health Behaviour among Estonian Adult Population, 2004. Tallinn: Tervise Arengu Instituut, 2005.

Surmajuhtumid surmapõhjuse ja soo järgi

Definitsioon: Suremus on surmajuhtumite arv 100 000 mehe või naise kohta.

Mõõtühik: Surmajuhtumite arv 100 000 mehe/naise kohta — suremuse üldkordaja

Agenda 21 peatükk “Inimeste tervise kaitse ja edendamine” rõhutab vajadust pöörata tähelepanu inimese terviseprobleemidele. Suremus surmapõhjuse järgi peegeldab profülaktiliste tervisekaitsemeetmete kvaliteeti.

Eestis on peamised surmapõhjused vereringeelundite haigused, pahaloolumised kasvaja ning traumad ja mürgistused. Jälgides suremuse muutusi aastatel 1989–2004, peab arvestama ka rahvastiku vananemist.

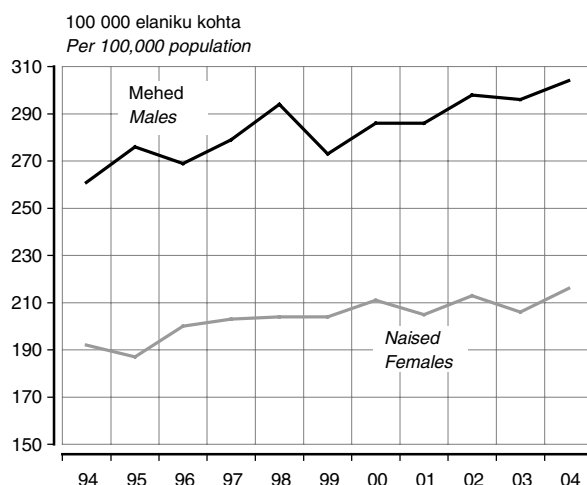
Eestis on nii naiste kui ka meeste suremus vereringeelundite haigustesse ligi kaks korda suurem kui Euroopa Liidus keskmiselt. Alates 1989. aastast suremus vereringeelundite haigustesse suurenes, jõudes kõrgeima tasemeni 1994. aastal, 789-ni meeste ja 878-ni naiste puhul. Viimase kümne aasta jooksul on vereringeelundite haigustest põhjustatud surmajuhtumite arv taas vähenenud.

Pahaloolumistest kasvajatest tingitud surmajuhtumite arv on võrreldes 1994. aastaga suurenenud nii meestel kui ka naistel. 2004. aastal küündis see näitaja 304-ni meeste ja 216-ni naiste hulgas.

Mehi sureb rohkem pahaloolumistesse kasvajatesse, naisi aga vereringeelundite haigustesse. Traumade ja mürgistuste tagajärjel sureb mehi ligi neli korda rohkem kui naisi.

Surmajuhtumid surmapõhjuse järgi

Pahaloolumised kasvaja, 1994–2004
Malignant neoplasms, 1994–2004

Mortality by selected cause of death and sex

Definition: The crude death rate is the number of deaths per 100,000 males/females.

Unit of measurement: Number of deaths per 100,000 males/females — crude death rate

The Agenda 21 chapter “Protecting and promoting human health” insists on the need to address basic human health. The death rates by cause of death reflect the quality of preventive health care measures.

The diseases of the circulatory system, malignant neoplasms, injuries and poisonings continue to be the main causes of death in Estonia. The considerable ageing of population during the period of 1989–2004 has contributed also to changes in mortality patterns.

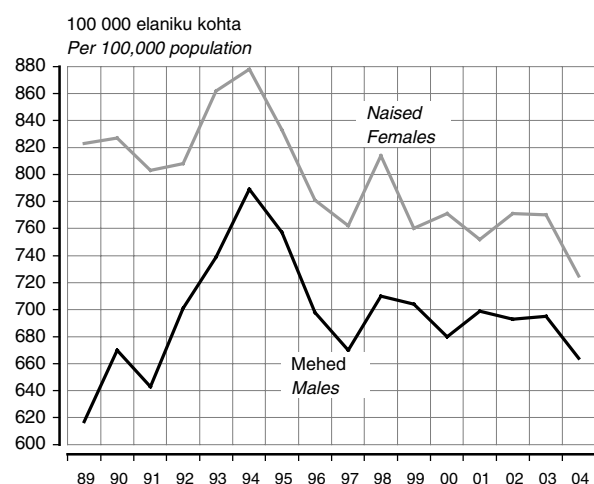
The mortality caused by diseases of circulatory system in Estonia is nearly twice as large, both for males and females, as the European Union average. Since 1989, mortality caused by diseases of the circulatory system has increased and reached the highest level in 1994 when it was 789 for males and 878 for females. In last ten years mortality caused by diseases of the circulatory system has decreased again.

Mortality caused by malignant neoplasms has increased compared to 1994, both among females and males. In 2004 this indicator amounted to 304 among males and 216 among females.

More males die due to the malignant neoplasms, more females due to the diseases of circulatory system. Deaths caused by injuries and poisonings are nearly four times frequent among males than among females.

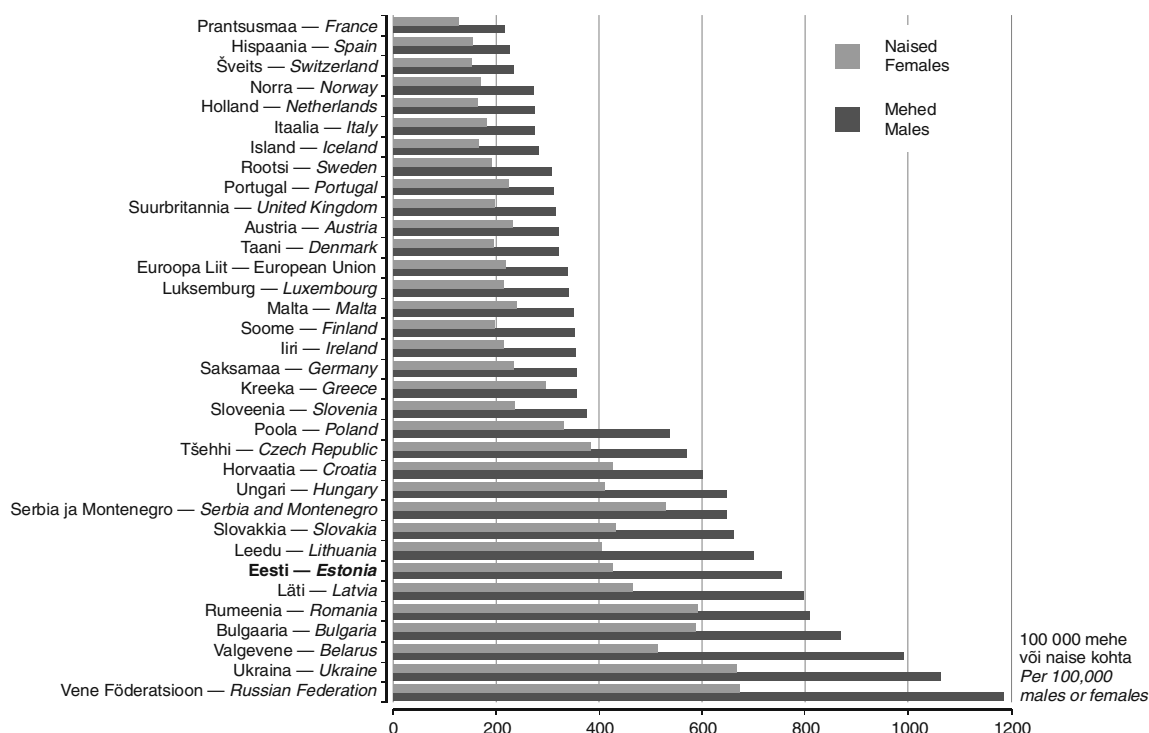
Mortality by cause of death

Vereringeelundite haigused, 1989–2004
Diseases of the circulatory system, 1989–2004

**Suremus vereringeelundite haigustesse
(suremuse vanuseline standardiseeritud
kordaja), 2003***

**Mortality from diseases of the circulatori system
(age-standardized death rate),
2003***

* WHO andmebaas, 2005.

* WHO database, 2005.

Surmajuhtumid surmapõhjuse järgi, 2004

Mortality by cause of death, 2004

Maakond	Pahaloomulised kasvajad		Vereringeelundite haigused		Traumad ja mürgistused		County
	mehed	naised	mehed	naised	mehed	naised	
	<i>Malignant neoplasms</i>		<i>Diseases of the circulatory system</i>		<i>Injuries and poisonings</i>		
	males	females	males	females	males	females	
Harju	648	631	1 416	1 808	558	150	Harju
Hiiu	12	11	33	38	6	2	Hiiu
Ida-Viru	241	214	644	743	245	51	Ida-Viru
Jõgeva	42	38	139	164	36	12	Jõgeva
Järva	60	34	123	174	38	6	Järva
Lääne	36	34	76	133	17	4	Lääne
Lääne-Viru	109	63	230	272	75	18	Lääne-Viru
Põlva	52	30	118	156	40	12	Põlva
Pärnu	157	121	250	311	72	24	Pärnu
Rapla	56	40	91	127	40	8	Rapla
Saare	69	47	103	151	24	4	Saare
Tartu	180	171	405	578	128	37	Tartu
Valga	54	42	147	166	33	12	Valga
Viljandi	100	57	190	258	48	11	Viljandi
Võru	73	41	162	194	45	10	Võru
Elukoht teadmata	-	-	-	2	-	-	Inhabitancy unknown

Satistikaameti kogutavad andmed vastavad arstlikule surmatõendile.

Data collected by the Statistical Office according to medical death certificates.

Imikusuremuskordaja

Infant mortality rate (IMR)

Definitsioon: Alla aastaste laste surmajuhtumite arv 1000 elussünni kohta samal ajavahemikul.

Mõõtühik: Arv 1000 elussünni kohta

Definition: Number of deaths of children under 1 year of age per 1,000 live births during the same period.

Unit of measurement: Number per 1,000 live births

Imikusuremuskordaja on tundlik näitaja, mis peegeldab tervishoiu, peamiselt perinataalse (sünnilähedase) arstiabi kättesaadavust ja kvaliteeti.

Infant mortality is a sensitive indicator of availability and quality of health care, particularly of perinatal care.

Imikusuremus oli kaheksakümnendate aastate lõpuga võrreldes 2002. aastaks vähenenud ja seda hoolimata muutunud sünnidefinitsioonist. Pärast Maailma Tervishoiuorganisatsiooni (WHO) sünnidefinitsiooni rakendamist Eestis 1992. aastal registreeritakse sündidena ka kõik esimesel elunädalal surnud äärmiselt väikese sünnikaaluga (500–999 grammi) imikud. Seetõttu suurenesid imikusuremusnäitajad 1992. aastal tunduvalt. Aastatel 1992–1996 hõlmasid esimesel elunädalal surnud 500–999-grammise sünnikaaluga imikud kõigist imikusurmajuhtumitest keskmiselt 12%. 1995.–1996. aastal vähenes imikusuremuskordaja 14,9-lt 10,5-le ja on ka edasidi pigem vähenenud.

The infant mortality in Estonia had decreased for the year 2002 compared to the late eighties even despite of the change in the methodology concerning live births. The adoption of the WHO birth definition in Estonia in 1992 had an effect on the data relating to infant mortality. Since 1992 all infants with extremely low birth weight (500–999 grams) who die within the first week are considered live-born. This change in the methodology caused an increase in the infant mortality in 1992. Such cases accounted for around 12% of all infant deaths in 1992–1996. In the years 1995–1996 infant mortality rate decreased from 14.9 to 10.5 and has rather been decreasing since.

2003. aastal oli imikusuremuskordaja Eestis mõnevõrra suurem kui Lääne-Euroopa riikides, jäädes samale tasemele Poola vastava näitajaga.

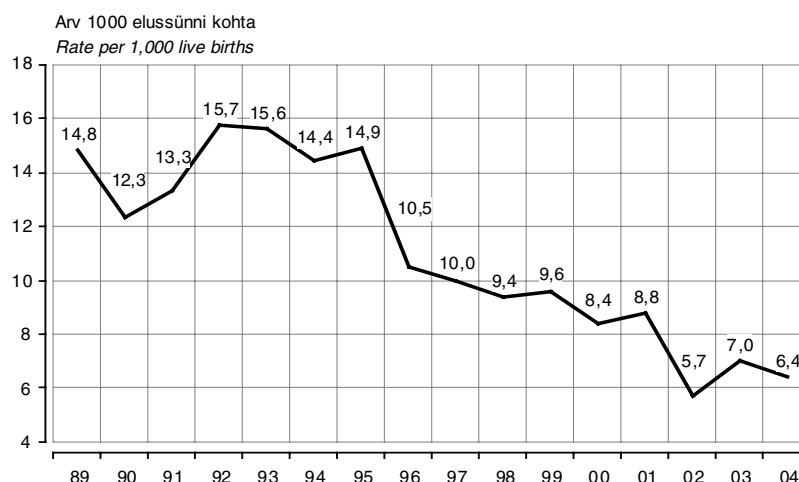
Compared to Western European countries in 2003 the infant mortality rate is somewhat higher in Estonia, being comparable to the corresponding rates for Poland.

Hiiu ja Rapla maakonnas ei surnud 2004. aastal ühtegi alla aastast last. Võrreldes 2003. aastaga on imikusuremuskordaja tunduvalt suurenenud Põlva ja Lääne maakonnas. Kõige suurem oli see samuti Põlva maakonnas — 17,7.

In Hiiu and Rapla county no children under 1 year of age died in 2004. Compared to 2003, the infant mortality rate has increased considerably in Põlva and Lääne county. The highest rate of the indicator was also in Põlva county — 17.7.

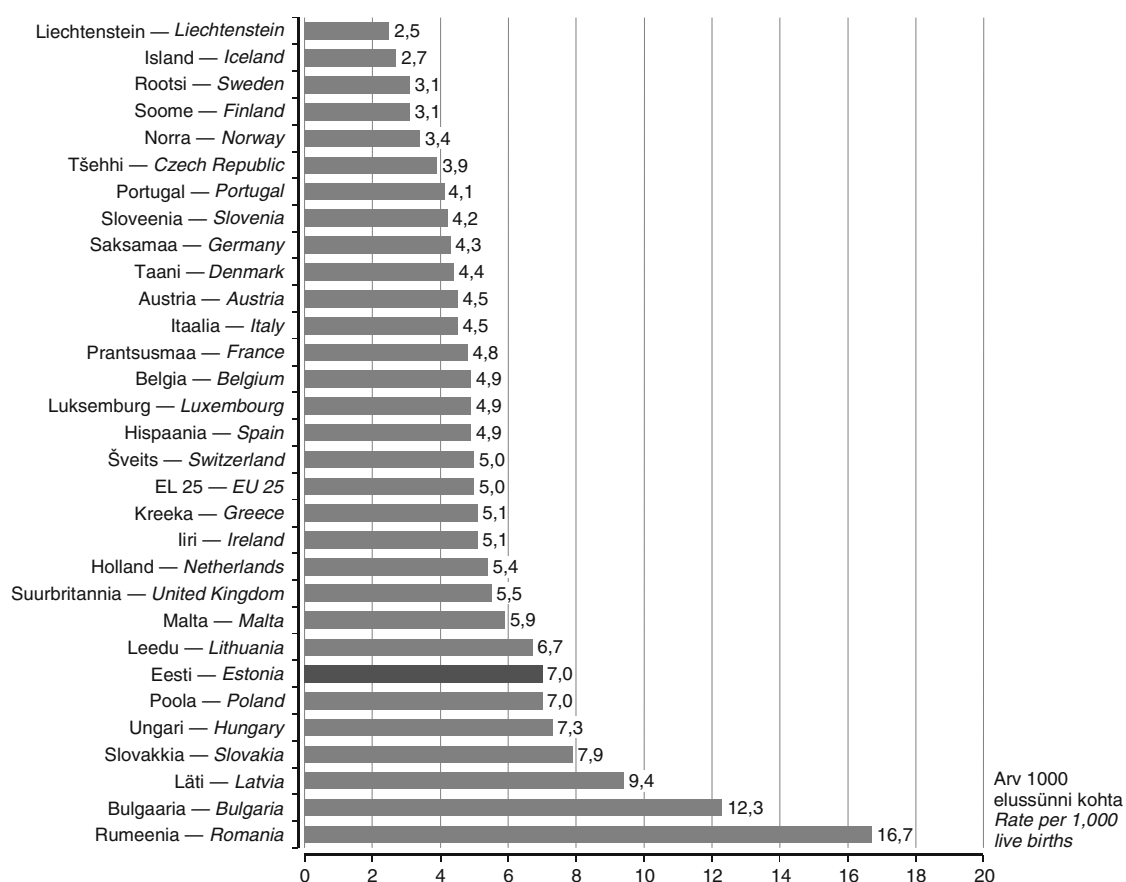
Imikusuremuskordaja, 1989–2004

Infant mortality rate, 1989–2004

Imikusuremuskordaja, 2003*

Infant mortality rate, 2003*

* New Cronos. Eurostat, 2005.

Imikusuremuskordaja, 1993–2004
(arv 1000 elussünni kohta)Infant mortality rate, 1993–2004
(rate per 1,000 live births)

Maakond	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	County
Harju	19	17	16	12	11	10	12	7	10	7	5	5	Harju
Hiiu	22	20	6	7	17	10	0	10	10	0	0	0	Hiiu
Ida-Viru	14	15	15	12	17	14	10	11	13	11	11	9	Ida-Viru
Jõgeva	24	17	23	16	7	5	2	5	8	6	7	3	Jõgeva
Järva	6	18	16	4	14	5	3	8	14	5	8	8	Järva
Lääne	25	16	20	11	6	7	14	12	0	0	0	16	Lääne
Lääne-Viru	12	14	19	17	11	17	13	15	6	2	8	15	Lääne-Viru
Põlva	12	12	15	5	6	0	0	15	11	0	3	18	Põlva
Pärnu	10	14	9	8	10	8	8	6	2	2	11	11	Pärnu
Rapla	21	2	15	12	3	11	5	8	0	3	6	0	Rapla
Saare	13	11	14	9	13	6	22	3	6	7	10	9	Saare
Tartu	13	8	15	8	4	3	5	8	9	7	7	3	Tartu
Valga	11	11	18	9	8	11	12	3	5	0	13	6	Valga
Viljandi	13	20	6	4	9	9	9	15	9	2	6	4	Viljandi
Võru	13	8	6	8	12	5	8	5	11	6	12	3	Võru

Statistikaameti kogutavad andmed vastavad arstlikule surmatõendile.

Data collected by the Statistical Office according to medical death certificates.

Oodatav eluiga sünnihetkel

Life expectancy at birth

Definitsioon: Keskmise vanus, milleni vastsündinu eeldatavalt elab, kui ajavahemikule iseloomuliku suremuse näitajad ei muutu.

Mõõtühik: aasta

Definition: The average number of years a newborn may expect to live, provided that the rate of mortality of the given period remains unchanged.

Unit of measurement: year

Oodatav eluiga sünnihetkel võimaldab hinnata riigi tervishoiu olukorda. Paljudes arenenud riikides on elanikkonna vananemine ning sellest tulenevad sotsiaalsed ja majanduslikud probleemid vastastikusel seoses oodatava elueaga sünnihetkel.

Life expectancy at birth gives a good indication of the state of health care in the country. In developed countries, the ageing of the population and the consequent social and economic problems are closely correlated with the life expectancy at birth.

Euroopa Liidu riikides pikenes oodatav eluiga sünnihetkel 1990. aastatel, eri riikides erineva kiirusega. Euroopa Liidu keskmine oodatav eluiga pikenes 76,5 eluaastast 1990. aastal 77,8 eluaastani 1996. aastal. Põhjamaade keskmine oodatav eluiga pikenes samal perioodil 76,4 aastast 77,8 aastani.

In the EU Member States, the average life expectancy at birth increased steadily over the decade, from 76.5 years in 1990 to 77.8 years in 1996. During the same period the average life expectancy for Scandinavian countries increased from 76.4 to 77.8 years.

Eestis on oodatav eluiga nii naistel kui ka meestel üks lühemaid Euroopas. Eesti keskmine oodatav eluiga oli 2003. aastal Euroopa Liidu keskmisest oodatavast elueast lühem — 8,8 aasta võrra meestel ja 5,2 aasta võrra naistel.

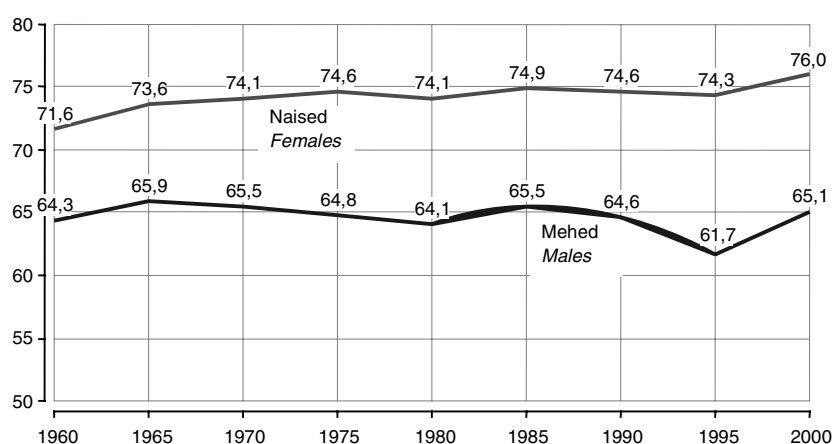
Life expectancy in Estonia is one of the lowest in Europe, both for males and for females. In 2003 Estonian average life expectancy was shorter than the European Union average — 8.8 years for males and 5.2 years for females.

Keskmine oodatav eluiga lühenes Eestis 1990. aastate algul märgatavalt ja hakkas aastatel 1994–1995 taas pikinema. Naistel on oodatav eluiga aasta-aastalt pikenenud. Oodatav eluiga meestel lühenes 1995. aastal 61,7 aastani ja hakkas pärast seda taas pikinema, jõudes 2003. aastal 66 eluaastani.

The life expectancy in Estonia decreased significantly in the early nineties but started to increase again in 1994–1995. Life expectancy for females is increasing year after year. Life expectancy for males decreased to 61.7 years in 1995. After 1995 life expectancy for males started to increase again and reached 66 years in 2003.

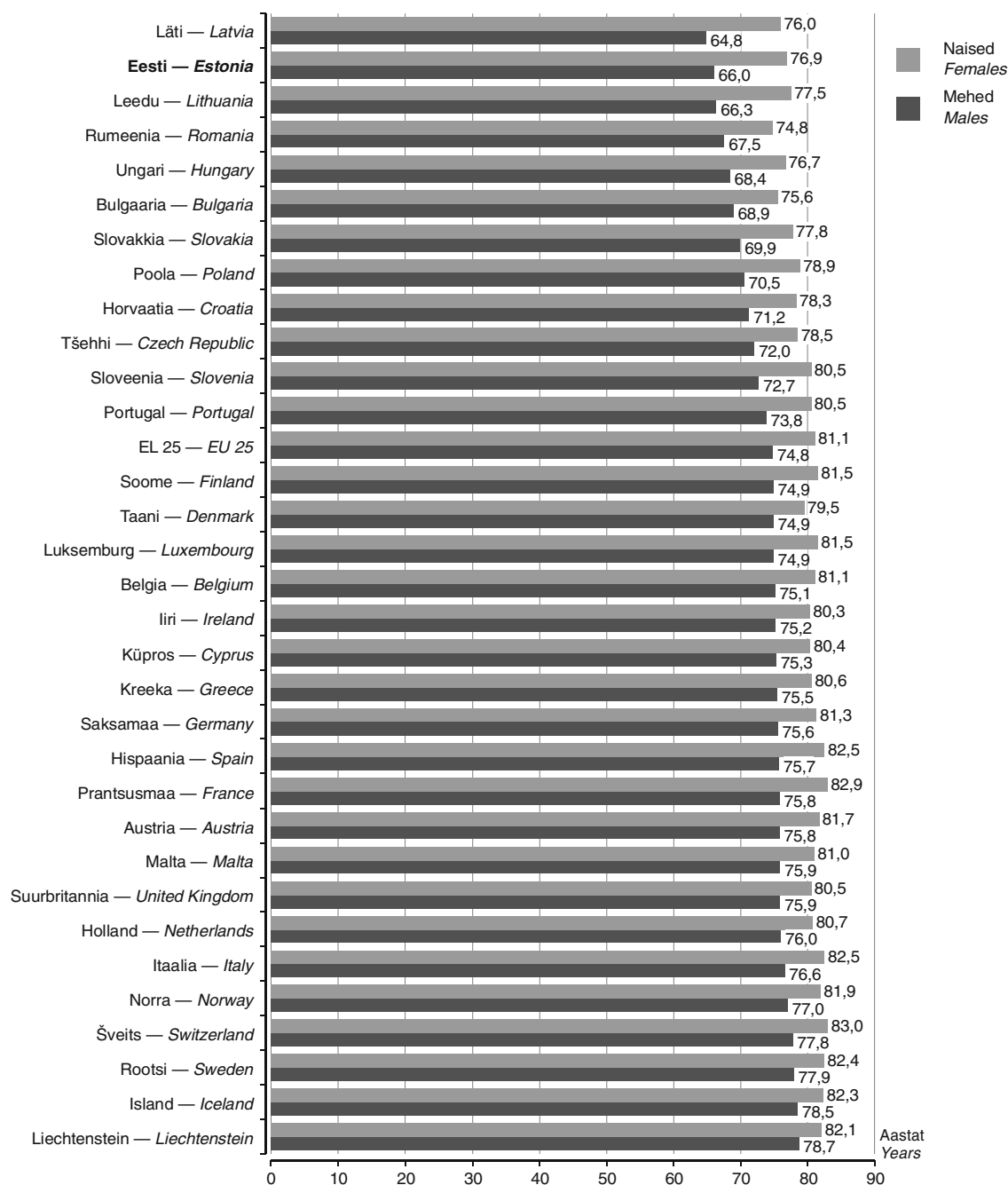
Oodatav eluiga sünnihetkel, 1960–2000

Life expectancy at birth, 1960–2000

Oodatav eluiga sünnihetkel, 2003*

Life expectancy at birth, 2003*

* New Cronos. Eurostat, 2005.

Elanike heitvee kanaliseerimine

Definitsioon: Nende elanike osatähtsus, kelle heitvesi kanaliseeritakse. Heitvee kanaliseerimine hõlmab nii ühendust avalikku kanalisatsioonivõrku kui ka heitveepuhastusjaamadesse.

Mõõtühik: % kogurahvastikust

Agenda 21 tõstatab vajaduse hinnata ja kaitsta veevarude kvaliteeti. Nende elanike osatähtsus, kelle heitvesi kanaliseeritakse, peegeldab ka hügieeni taset riigis, eriti tihedalt asustatud linnades. Heitvee töötlemise liik seostub omakorda erineval määral puhastatud heitvee erineva keskkonnamõjuga.

Enamikus Põhja-Euroopa riikides on keskmiselt 90% elanike heitveest kanaliseeritud ja puhastatud. Kesk-Euroopa riikides on heitvee kanaliseerimise protsent madalam (50–60%). Eestis kanaliseeritakse umbes 70% heitveest — rohkem kui Kesk-Euroopa riikides (Sloveenias 30%, Bulgaarias 36%). Samas on aga probleemiks heitveepuhastite tõhusus.

Kui 1992. aastal puhastati heitvesi valdavalt mehhaanilise või bioloogilise töötlemisega puhastites (ligikaudu 200 mehhaanilist ja 1000 bioloogilist puhastit), siis 2002. aastaks töötas Eestis 57 biogeenide (lämmastik, fosfor) ärastusega reoveepuhastit. 2004. aastal puhastati 20% heitveest bioloogilis-keemilisel meetodil.

Public treatment of waste water of population

Definition: Connection to a sanitation system is measured as percentage of the total population and includes connection to public sewerage networks and to waste water treatment plants.

Unit of measurement: % of total population

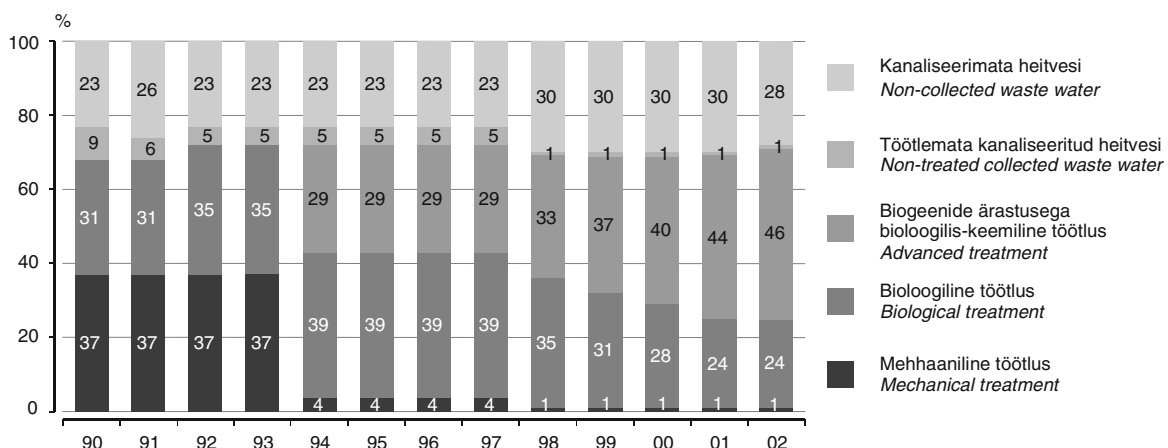
Agenda 21 states the need to assess the protection of the quality and supply of freshwater resources. The extent to which population could benefit from public waste water treatment system, indicates the level of sanitation in the whole community — especially in urban areas. The type of treatment is related to the environmental impact of waste water discharges.

In the majority of Northern European countries on an average 90% of waste water of the population is collected and purified. In Central European countries the percentage of waste water which is collected and treated at least mechanically is considerably lower (50–60%). In Estonia about 70% of waste water is collected and treated at least mechanically (in Slovenia 30%, in Bulgaria 36%), at the same time the problem is the efficiency of waste water treatment.

If in 1992 waste water was mainly treated mechanically or biologically, then 57 advanced waste water treatment devices were working in Estonia in 2002. 20% of waste water was treated in advanced treatment devices in 2004.

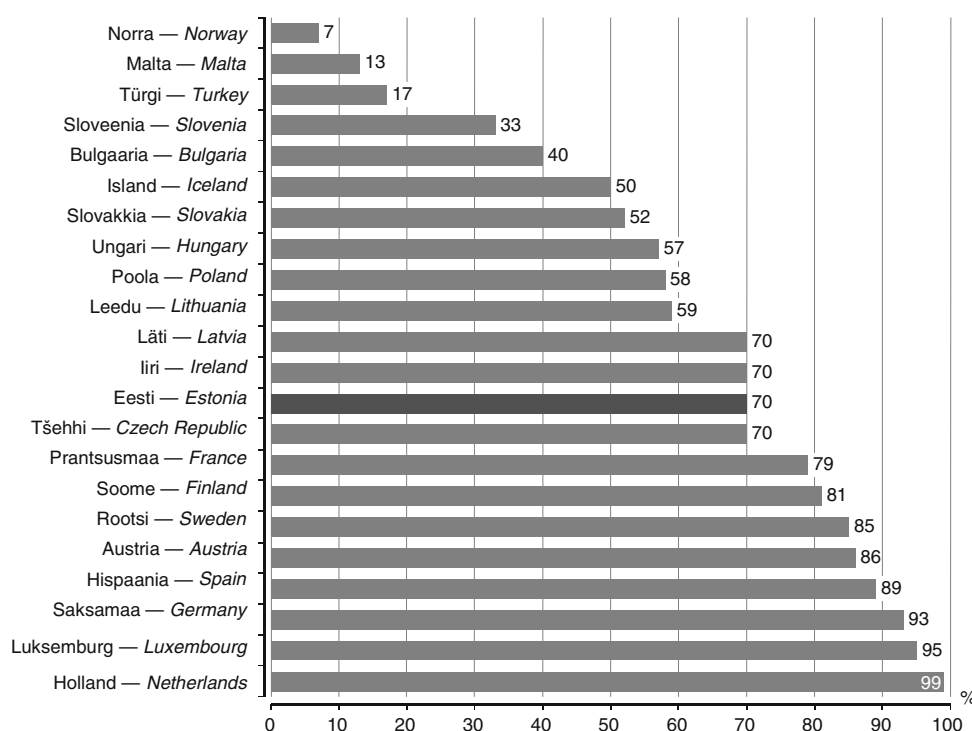
Elanike heitvee kanaliseerimine, 1990–2002

Public treatment of waste water of population, 1990–2002

Elanike heitvee kanaliseerimine*

Public treatment of waste water of population*

* New Cronos. Eurostat, 2004.

Eesti — 2003. aasta; teised riigid — viimane võimalik aasta.

Estonia — 2003; other countries — the last available year.

Tsentraalse kanalisatsioonivõrguga varustatud leibkonnaliikmed, 2000–2004
(protsenti)

Household members whose dwelling is connected to sanitation system, 2000–2004
(percentages)

Maakond	2000	2001	2002	2003	2004	County
Harju	87	88	89	89	88	Harju
Hiiu	48	39	43	38	52	Hiiu
Ida-Viru	93	91	92	91	91	Ida-Viru
Jõgeva	50	46	50	49	50	Jõgeva
Järva	56	58	59	62	68	Järva
Lääne	66	61	60	60	66	Lääne
Lääne-Viru	67	61	64	61	70	Lääne-Viru
Põlva	40	36	43	44	44	Põlva
Pärnu	71	67	64	60	65	Pärnu
Rapla	48	48	49	60	55	Rapla
Saare	50	41	38	44	48	Saare
Tartu	80	82	81	82	81	Tartu
Valga	57	56	53	59	66	Valga
Viljandi	58	63	57	54	59	Viljandi
Võru	59	52	51	51	58	Võru

Elanike heitvee kanaliseerimise andmed on Keskkonnaministeeriumi info- ja tehnokeskuse hinnangud valdade ja linnade rahvaarvu ja heitveekäitlejate andmete põhjal. Maakondade andmed on saadud leibkonna eelarve uuringust. Hinnangud käsitlevad vaid neid leibkonnaliikmeid, kelle eluruum on ühendatud tsentraalsesse kanalisatsioonivõrku. Välja on jäetud nende leibkondade liikmed, kellel on kohalik kanalisatsioon.

The data on the share of population whose waste water is collected and purified are the estimates of the Estonian Environment Information Centre of the Ministry of Environment based on population statistics and the data of waste water treatment enterprises. Data for counties have been received from Household Budget Survey. Estimations only contain household members, whose dwelling is connected to central sanitation system. Household members owning local sanitation system are excluded.

Tervishoiukulutuste osatähtsus SKP-s

Definitsioon: OECD metoodika järgi sisaldavad tervishoiu kogukulutused haiglateenuseid (meditsiinitöötajad, kiirabi, apteegid) ja omaalgatuslikke tervisekulutusi, vaktsineerimisprogramme, investeringuid haiglatesse, laboritesse, tervishoiu juhtimisse, teadusesse ja arendusse, meditsiinitööstusesse ja ka mitteriiklikesse vahenditesse. Need kulutused hõlmavad avaliku sektori finantseeritud terviseabi nii era- kui ka riiklikus omanduses olevates asutustes. Avalik sektor tähendab keskvalitsuse ja kohalike omavalitsuste tasandit, tervishoiuameteid või sotsiaalkindlustusasutusi.

Mõõtühik: % SKP-st

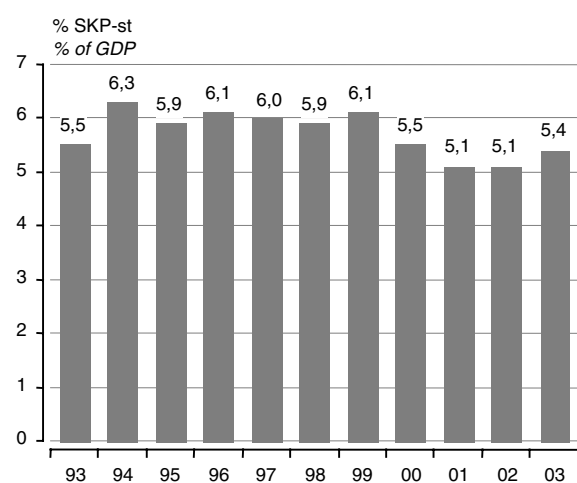
Agenda 21 peatükis "Inimeste tervise kaitse ja edendamine" räägitakse vajadusest töötada riikides välja tervisekaitse tegevuskavad. Tervisekaitse edendamine on jätkusuutliku ühiskonna arendamise oluline komponent.

Eesti tervishoiukulutuste näitaja on enam-vähem samal tasemel Läti ja Leedu näitajaga, kuid väiksem Põhjamaade omast.

Tervishoiukulutuste osatähtsus SKP-s on seotud muutustega SKP juurdekasvutempos.

Erasektor on viimastel aastatel olnud suuruselt teine jooksvate tervishoiukulutuste finantseerimise allikas. 2003. aastal oli selle osatähtsus 24,5% (1999. aastal 19,6%). 2002. aastaga võrreldes suurenesid erasektori kulutused tervishoiule 2003. aastal 262 miljonit krooni ehk 18,6%.

Tervishoiukulutuste osatähtsus SKP-s ja nende struktuur finantseerimisallika järgi, 1993–2003*

* WHO andmebaas, 2005.

* WHO database, 2005.

National health expenditure as % of GDP

Definition: According to OECD methodology, the total health expenditure includes hospital services (medical staff, ambulance, medicines) and own-initiative health expenditure, vaccination programmes, investments in hospitals, laboratories, administration, research and development, medical industry and non-governmental measures. It covers publicly funded health care both in public or private institutions. Public refers to central and local government authorities, health boards or social insurance institutions.

Unit of measurement: % of GDP

The chapter on protecting and promoting human health in the Agenda 21 insists on the need for countries to have a national Health Action Plan. Protecting human health is a priority needed to be taken in order to develop sustainable patterns for the society.

The indicator of the national expenditure for Estonia is at about the same level with those for Lithuania and Latvia, but lower than the corresponding indicators for Nordic countries.

The national health expenditure rate as a percentage of GDP is influenced by the changes in GDP.

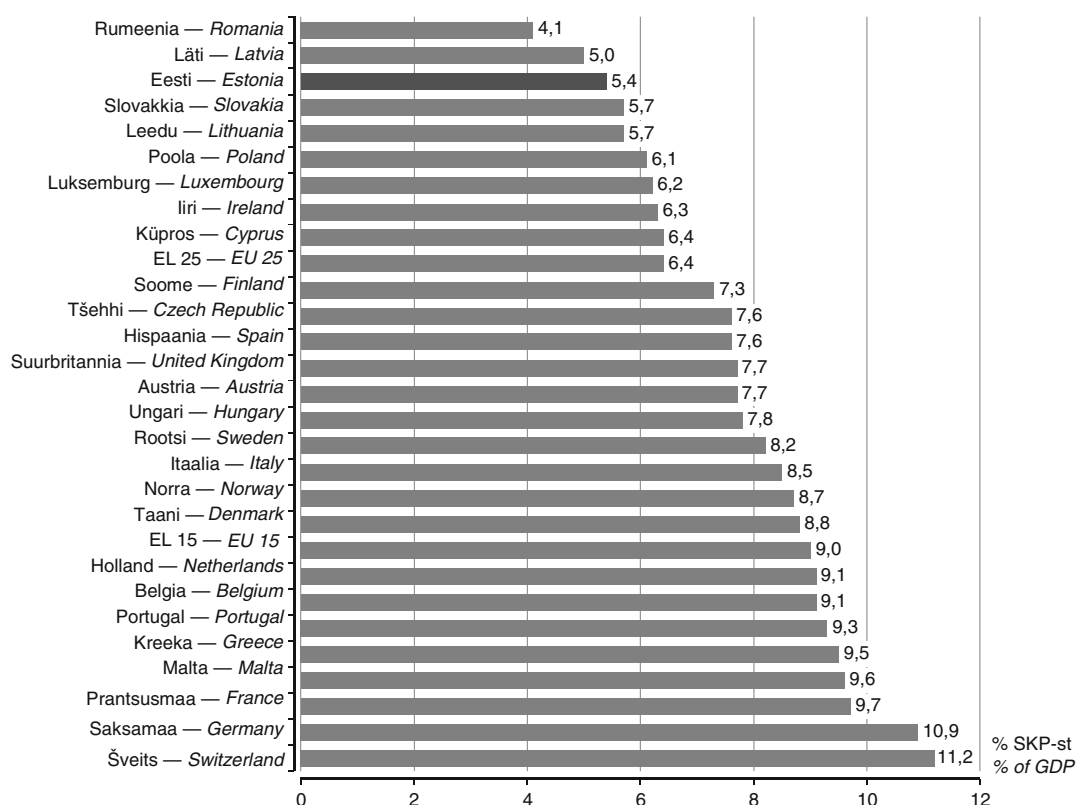
Private sector has been the second largest source of financing of the current national health expenditure. In 2003 it accounted for 24.5% (19.6% in 1999). In 2003 compared to 2002, private sector expenditure for health grew by 262 million kroons or 18.6%.

Total health expenditure as % of gross domestic product and its structure by source of financing, 1993–2003*

Finantseerimisallikas	Miljonit krooni / Million kroons		Source of financing
	2002	2003	
Keskvalitsus	4 547	5 154	General government
Erasektor	1 411	1 673	Private sector
Välismaised allikad	0	4	Foreign sources
KOKKU	5 959	6 831	TOTAL

Tervishoiukulutuste osatähtsus SKP-s, 2002*

National health expenditure as % of GDP, 2002*

* WHO andmebaas, 2005.

* WHO database, 2005.

Tervishoiukulutuste osatähtsus kohaliku eelarve kulutustes, 1993–2004 (protsenti)

Share of expenditure on public health in local budget expenditure, 1993–2004 (percentages)

Maakond	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	County
Harju	0,8	0,4	0,8	1,4	1,4	1,4	1,5	1,3	1,8	2,0	0,4	0,2	Harju
Hiiu	-	-	2,7	0,7	0,5	1,0	0,9	0,8	0,8	0,6	1,3	0,4	Hiiu
Ida-Viru	3,5	0,7	0,8	3,9	0,9	1,6	1,4	1,2	0,8	0,3	0,5	0,6	Ida-Viru
Jõgeva	0,3	0,6	1,3	0,9	0,7	0,5	0,5	0,6	0,4	0,2	1,1	0,3	Jõgeva
Järva	0,3	0,5	2,5	2,8	2,0	3,2	2,8	1,0	1,2	0,9	0,4	0,6	Järva
Lääne	0,2	0,5	1,2	1,0	1,4	0,7	0,8	0,4	1,7	1,2	0,3	0,2	Lääne
Lääne-Viru	1,4	1,2	0,4	1,6	1,2	1,5	1,8	1,4	0,7	0,6	0,4	0,3	Lääne-Viru
Põlva	1,8	0,5	2,2	2,7	3,4	1,5	1,1	2,4	1,0	0,5	0,4	0,2	Põlva
Pärnu	1,5	5,7	1,6	1,2	1,9	5,2	2,3	1,0	0,8	0,9	1,1	0,3	Pärnu
Rapla	1,2	1,5	1,0	0,9	1,1	0,6	0,8	0,6	1,4	0,9	0,6	0,7	Rapla
Saare	6,2	0,3	1,2	1,1	1,2	0,8	0,4	0,4	0,2	0,2	0,1	0,2	Saare
Tartu	3,4	0,5	1,3	1,2	0,9	0,9	0,8	0,5	0,6	0,4	0,7	0,5	Tartu
Valga	7,5	0,9	3,0	1,1	2,1	0,8	0,7	6,0	2,1	0,4	0,4	0,5	Valga
Viljandi	0,2	0,2	1,1	0,9	1,9	2,0	1,9	3,0	2,5	0,4	0,3	0,2	Viljandi
Võru	0,0	0,8	0,8	2,0	1,0	0,7	0,7	0,6	0,4	0,4	0,3	0,3	Võru
KOKKU	1,7	0,9	1,1	1,7	1,4	1,6	1,4	1,3	1,3	1,2	0,6	0,7	TOTAL

Rahandusministeeriumile esitatud kohalike eelarvete kuuaruannete alusel. Avaliku sektori kulutuste vähenemine tervishoiule alates 2003. aastast on tingitud sellest, et paljud haiglad on üle läinud erasektorisse.

Based on monthly local budget accounts presented to the Ministry of Finance. Health expenditure of public sector decreased since 2003, because many hospitals were transferred to private sector.

Kõrgeim omandatud haridustase

Definitsioon: Kõrgeim omandatud haridustase vanuserühmiti. Haridustasemed on defineeritud rahvusvahelise ühtse haridusliigituse järgi (ISCED). Teise taseme haridus (ISCED 3–4) — keskharidus, kutseharidus, keskeriharidus pärast põhiharidust; kolmanda taseme haridus (ISCED 5–6) — keskeriharidus pärast keskharidust, kõrgharidus, magistri- ja doktorikraad.

Mõõtühik: % vanuserühmast

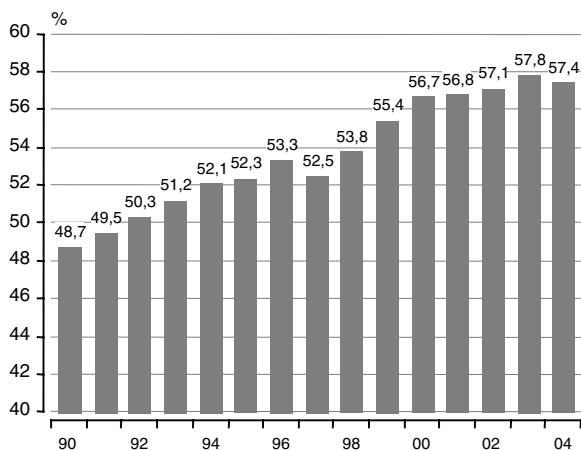
Agenda 21 rõhutab ühiskonna säästva arengu olulise eeldusena hariduse, üldsuse teadlikkuse ja koolituse taseme tõstmist.

25–64-aastaste Eesti elanike haridustase on üks Euroopa kõrgemaid. Eestis oli 2004. aastal kolmanda taseme hariduse kui kõrgeima hariduse saavutanute osatähtsus 31%. Kolmanda taseme hariduse suure osatähtsuse poolest sarnaneb Eesti Skandinaavia-maadega. Euroopa madalaim on kolmanda taseme hariduse osatähtsus Portugalis (9%). Ka teise taseme hariduse osatähtsus on Eestis suurem kui paljudes teistes Euroopa Liidu liikmesriikides. 25–64-aastaste hulgas kasvas teise taseme hariduse osatähtsus 50%-lt üheksakümnendate aastate alguses 57%-le 2004. aastal, kolmanda taseme hariduse osatähtsus suurenes samal ajal 28%-lt 31%-le.

Maakondades on haridustase erinev. 25–64-aastaste hulgas ulatus kolmanda taseme hariduse osatähtsus 2004. aastal 19,7%-st Lääne maakonnas 39%-ni Harju maakonnas. Vähemalt keskhariduse omandanute osatähtsus oli suurim Võru maakonnas (66,4%).

Teise taseme hariduse osatähtsus 25–64-aastaste hulgas, 1990–2004

Share of upper secondary education in age group 25–64, 1990–2004

Definition: The highest level of educational attainment by age groups. The levels of education are defined according to the International Standard Classification of Education (ISCED). Upper secondary education (ISCED 3–4) — secondary education, vocational education, professional secondary education after basic education; tertiary education (ISCED 5–6) — professional secondary education after secondary education, higher education, master's and doctor's degree.

Unit of measurement: % of selected age group

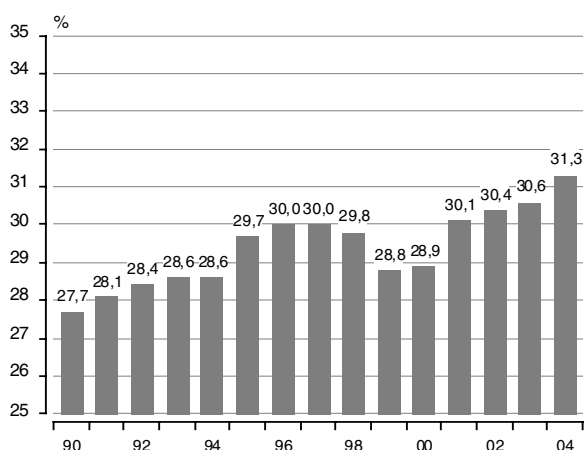
Agenda 21 considers the promotion of education, public awareness and training essential in achieving a sustainable society.

In Estonia the level of education of the population aged 25–64 is one of the highest in Europe. The share of the people who gained tertiary education level as highest educational level, was 31% in Estonia. In this respect Estonia is comparable with Scandinavian countries. The lowest level of tertiary education in Europe was in Portugal (9%). Also the share of those who had obtained upper secondary education was larger in Estonia than in many other EU countries. In the age group 25–64 the share of upper secondary education grew from 50% in the beginning of the nineties to 57% in 2004, at the same time the share of tertiary education grew from 28% to 31%.

Estonian counties are very different as regards educational levels. In 2004 in the age group 25–64 the share of tertiary education ranged from 19.7% in Lääne county to 39% in Harju county. The share of people with at least secondary education level was highest in Võru county (66.4%).

Kolmanda taseme hariduse osatähtsus 25–64-aastaste hulgas, 1990–2004

Share of tertiary education in age group 25–64, 1990–2004

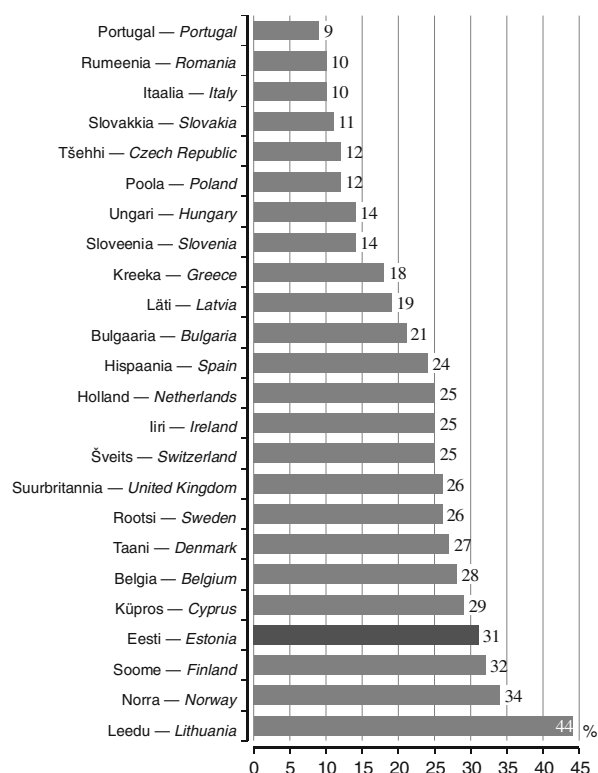
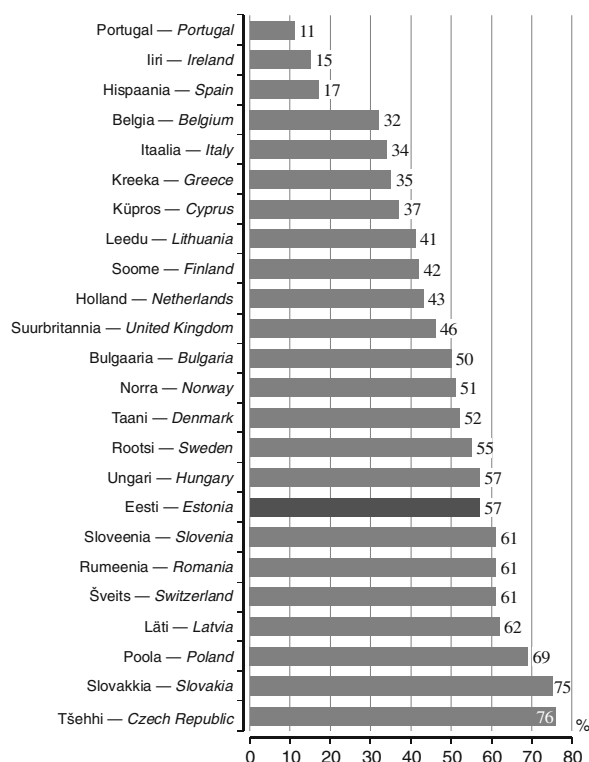

Teise taseme hariduse osatähtsus 25–64-aastaste hulgas, 2004*

*Share of upper secondary education in age group 25–64, 2004**

Kolmanda taseme hariduse osatähtsus 25–64-aastaste hulgas, 2004*

*Share of tertiary education in age group 25–64, 2004**

* *New Cronos*. Eurostat, 2005.
Eesti — 2004 aasta; teised riigid — viimane võimalik aasta.
Estonia — 2004; other countries — last available year.

Teise taseme hariduse osatähtsus 25–64-aastaste hulgas maakonniti, 1992–2004 (protsenti)

Share of upper secondary education in age group 25–64 by counties, 1992–2004 (percentages)

Kolmanda taseme hariduse osatähtsus 25–64-aastaste hulgas maakonniti, 1992–2004 (protsenti)

Share of tertiary education in age group 25–64 by counties, 1992–2004 (percentages)

Maakond	92	94	96	98	00	02	03	04	92	94	96	98	00	02	03	04	County
Harju	49	51	50	50	51	53	55	54	36	36	39	39	40	39	38	39	Harju
Hiiu	51	60	59	59	57	23	18	20	18	20	Hiiu
Ida-Viru	52	55	56	57	61	60	61	63	24	24	27	28	26	30	29	28	Ida-Viru
Jõgeva	56	58	55	59	63	61	60	59	18	18	25	17	16	18	22	27	Jõgeva
Järva	52	53	59	61	70	68	63	66	23	24	25	22	17	19	23	21	Järva
Lääne	52	52	53	58	58	51	59	63	19	19	22	19	24	24	21	20	Lääne
Lääne-Viru	49	51	58	56	61	60	62	61	23	24	22	20	16	20	20	21	Lääne-Viru
Põlva	49	54	65	54	56	59	56	56	18	18	13	21	18	21	24	27	Põlva
Pärnu	51	52	59	61	66	63	63	63	25	26	19	19	17	24	27	25	Pärnu
Rapla	54	55	60	58	58	61	63	55	22	23	17	21	17	24	20	24	Rapla
Saare	49	52	59	60	62	56	60	62	22	22	17	18	20	27	28	25	Saare
Tartu	50	51	49	50	55	61	56	53	28	30	36	34	30	28	33	35	Tartu
Valga	52	56	64	57	63	56	53	51	21	21	18	22	17	26	23	25	Valga
Viljandi	46	48	55	58	58	58	60	58	25	24	25	22	21	24	23	24	Viljandi
Võru	59	61	54	57	58	61	63	66	17	17	16	17	19	16	20	20	Võru

Töajõu-uuringu andmed.

Labour Force Survey data.

Madala kvalifikatsiooniga elanike osatähtsus

Definitsioon: Nende elanike osatähtsus, kelle kõrgeim haridustase on esimese taseme haridus (ISCED 0–2), vanuserühmiti. Madala kvalifikatsiooniga noorte osatähtsus on haridustee katkestanud ja esimese taseme haridusega 18–24-aastaste osatähtsus kõigi 18–24-aastaste hulgas.

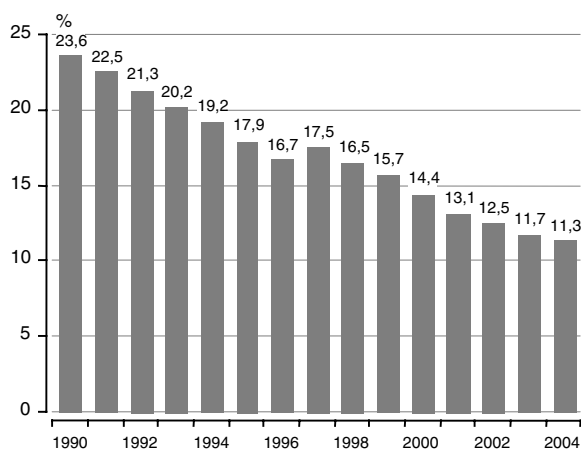
Mõõtühik: % vanuserühmast

Agenda 21 peatükk “Haridus, koolitus ja üldsuse teadlikkus” toob välja hariduse kui üksikisiku peamise eelduse ühiskonnas osalemiseks tööhõive, poliitilise süsteemi ja sotsiaalkeskonna kaudu. Põhiharidus on täiskasvanute eluaegse õppe, tööhõiveturul konkureerimise, ettevõtlikkuse, kohanemise ja võrdsete võimaluste eeldus.

Madala kvalifikatsiooniga elanike osatähtsus 25–64-aastaste hulgas on Eestis väiksem kui üheski teises Euroopa Liidu liikmesriigis. Samas on probleemiks tööjõu kvaliteet, sest tööjõu kvalifikatsioon ei vasta tööturu nõudmistele. Erinevalt Euroopa Liidust tervikuna, kus madala kvalifikatsiooniga inimeste osatähtsus on kõigis vanuserühmades vähenenud, on Eestis see 25–34-aastaste hulgas suurenenud.

Madala kvalifikatsiooniga elanike osatähtsus 25–64-aastaste hulgas ulatus 2004. aastal 7%-st Harju maakonnas 24,3%-ni Valga maakonnas. Üheksakümnendate aastate algusega võrreldes vähenes madala kvalifikatsiooniga elanikkonna osatähtsus kõigis maakondades.

Esimese taseme hariduse osatähtsus 25–64-aastaste hulgas, 1990–2004

Lower secondary level of educational attainment in age group 25–64, 1990–2004

Share of population with low qualification

Definition: The proportion of the population that has attained, at best, the level of primary or lower secondary education (ISCED 0–2). Low qualified young people are defined as the proportion of the population aged 18–24 who are not in education and with low qualifications (ISCED 0–2).

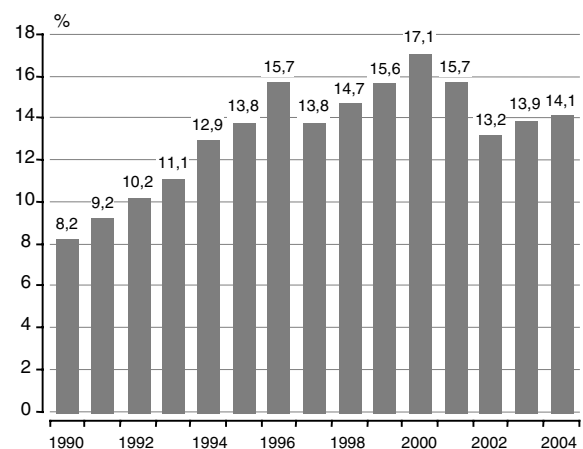
Unit of measurement: % of selected age group

As stated in the chapter “Education, training and public awareness” of the Agenda 21, education is the primary tool that allows individuals to fully participate in their societies, both through their involvement in the labour market, the political system and social environment. Education is the basis for the lifelong learning, employability, entrepreneurship, adaptability and equal opportunities for adults.

In Estonia the share of population with low qualification in the age group 25–64 is smaller than in any of the EU countries. At the same time, the quality of the labour force is a problem, as the qualifications do not meet the demands of the labour market. In EU countries the share of persons with low qualification has decreased in all age groups, whereas in Estonia it increased in the age group 25–34.

In 2004 the share of persons with low qualification in the age group 25–64 ranged from 7% in Harju county to 24.3% in Valga county and was in general in all the counties lower than in the beginning of the nineties.

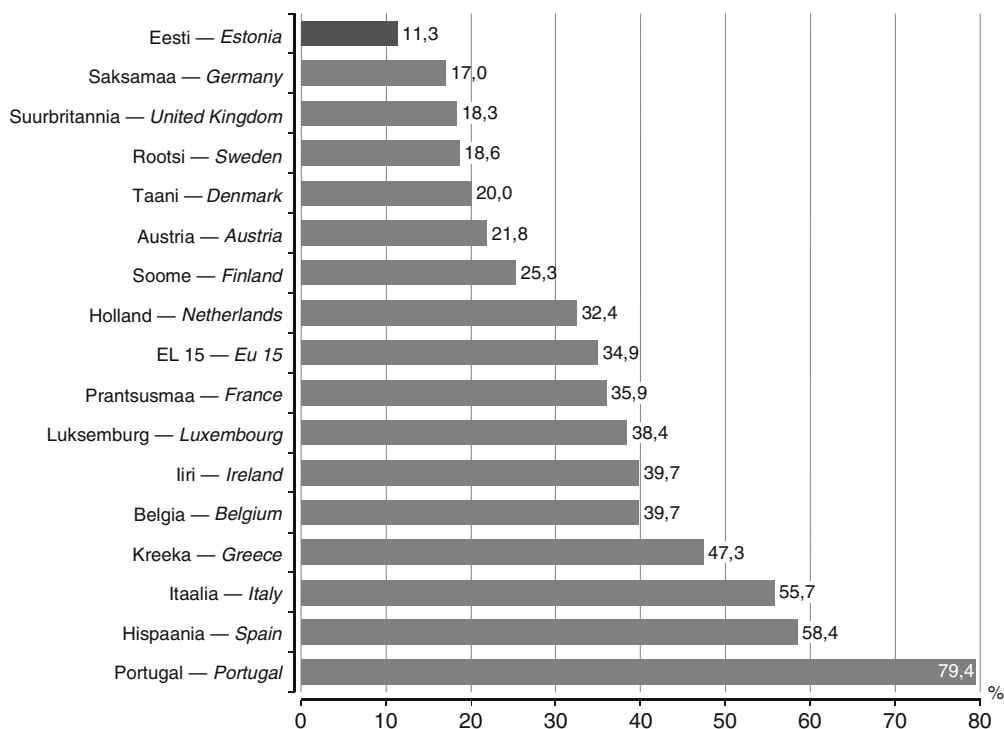
Madala kvalifikatsiooniga noorte osatähtsus 18–24-aastaste hulgas, 1990–2004

Persons with low qualification in age group 18–24, 1990–2004

**Esimese taseme hariduse osatähtsus
25–64-aastaste hulgas, 2002***

**Lower secondary level of educational attainment in
age group 25–64, 2002***

* New Cronos. Eurostat, 2004.

Eesti — 2004 aasta; teised riigid — 2002. aasta.

Estonia — 2004; other countries — 2002.

**Esimese taseme hariduse osatähtsus
25–64-aastaste hulgas, 1990–2004
(protsenti)**

**Lower secondary level of educational attainment
in age group 25–64, 1990–2004
(percentages)**

Maakond	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	County
Harju	17	16	15	14	14	13	12	13	12	11	9	8	9	7	7	Harju
Hiiu	27	26	23	22	20	22	23	23	Hiiu
Ida-Viru	27	26	24	23	21	19	17	16	15	14	13	12	10	10	10	Ida-Viru
Jõgeva	29	27	26	26	25	21	20	26	25	24	21	22	21	18	14	Jõgeva
Järva	27	27	25	23	23	17	16	21	17	15	13	14	14	14	13	Järva
Lääne	33	31	30	30	29	26	25	23	23	21	18	22	25	20	17	Lääne
Lääne-Viru	31	30	28	26	25	23	21	23	23	25	23	18	20	19	19	Lääne-Viru
Põlva	37	35	33	31	28	24	22	24	25	28	26	18	20	20	17	Põlva
Pärnu	28	25	24	23	22	24	22	21	20	20	17	15	13	10	13	Pärnu
Rapla	26	25	25	23	23	26	24	23	22	24	25	14	15	18	21	Rapla
Saare	34	31	29	27	27	26	24	24	22	22	18	19	17	13	13	Saare
Tartu	24	23	21	21	19	16	15	17	16	16	16	14	12	11	12	Tartu
Valga	29	28	27	24	23	20	18	23	21	18	20	20	18	24	24	Valga
Viljandi	32	31	29	29	28	23	21	23	21	19	20	19	18	18	19	Viljandi
Võru	28	26	24	23	22	31	30	28	26	25	24	23	24	18	13	Võru
KOKKU	24	23	21	20	19	18	17	18	17	16	14	13	13	12	11	TOTAL

Tööjõu-uuringu andmed.

Labour Force Survey data.

Tubade arv

Number of rooms

Definitsioon: Keskmine tubade arv leibkonnaliikme kohta.

Mõõtühik: Arv leibkonnaliikme kohta

Agenda 21 peatükk “Jätkusuutlike inimasustuste arengu soodustamine” toob murettekitava probleemina välja kiire linnastumise ja sellega seotud negatiivsed tendentsid, nagu vaesus ja puudujäägid esmaste teenuste (puhas vesi, jäätmete kogumine, transport, elamumajandus) kvaliteedis.

Tubade arv inimese kohta väljendab n-ö privaatsust (hajaliolekut) ehk seda, kui lahedad on elamistingimused.

Keskmine tubade arv elaniku kohta oli Eestis 2004. aastal 1,1. Teiste riikide puhul oli see näitaja peaaegu niisama väike ainult Kreekas 2001. aastal. Seega võib järeldada, et selles riikide grupis on Eesti siiani kõige madalama privaatsuse tasemega.

Keskmine tubade arv elaniku kohta on püsinud samal tasemel 1996. aastast. Maakondadest oli 2004. aastal kõige suurem privaatsuse tase Hiiu, Põlva, Pärnu, Saare ja Viljandi maakonnas — 1,3 tuba leibkonnaliikme kohta. Kõige väiksem oli see näitaja Harju maakonnas.

Keskmiselt 41% leibkondadest asub eluruumides, kus tubade arv on suurem leibkonnaliikmete arvust (hea eluasemestandard). 33% on selliseid leibkondi, kus tubade arv võrdub liikmete arvuga (Eesti sotsiaalsele normile vastav eluasemestandard). 26% leibkondi elab kitsastes oludes, kus tube on vähem kui leibkonnaliikmeid (madal eluasemestandard ehk ülerahvastatus).

Definition: Average number of rooms per household member.

Unit of measurement: Number per household member

The chapter on promoting sustainable human settlement development in the Agenda 21 is concerned with rapid urbanisation and related poverty, deficiency in quality of basic services such as clean water, waste collection, transport and housing.

The number of rooms per capita reflects the so-called privacy, i.e. how spacious the dwelling is.

In 2004, the average number of rooms per capita in Estonia was 1.1. Compared to other countries, the privacy level was as low only in Greece in 2001. Consequently the comparison of the average number of rooms per capita in Estonia and in other countries in 2001 shows that Estonia has the lowest level of privacy.

The average number of rooms per capita in Estonia remained on the same level from 1996. By counties, in 2004, the highest privacy level was 1.3 rooms per household member in Hiiu, Põlva, Pärnu, Saare and Viljandi county. The indicator was the lowest in Harju county.

41% of households live in dwellings where the number of rooms exceeds the number of household members (which is generally considered a high housing standard). 33% of households live in dwellings where the number of rooms is equal to the number of household members (a housing standard that corresponds to the social standard in Estonia). 26% of households live in overpopulated dwellings where the number of household members exceeds the number of rooms (a low housing standard).

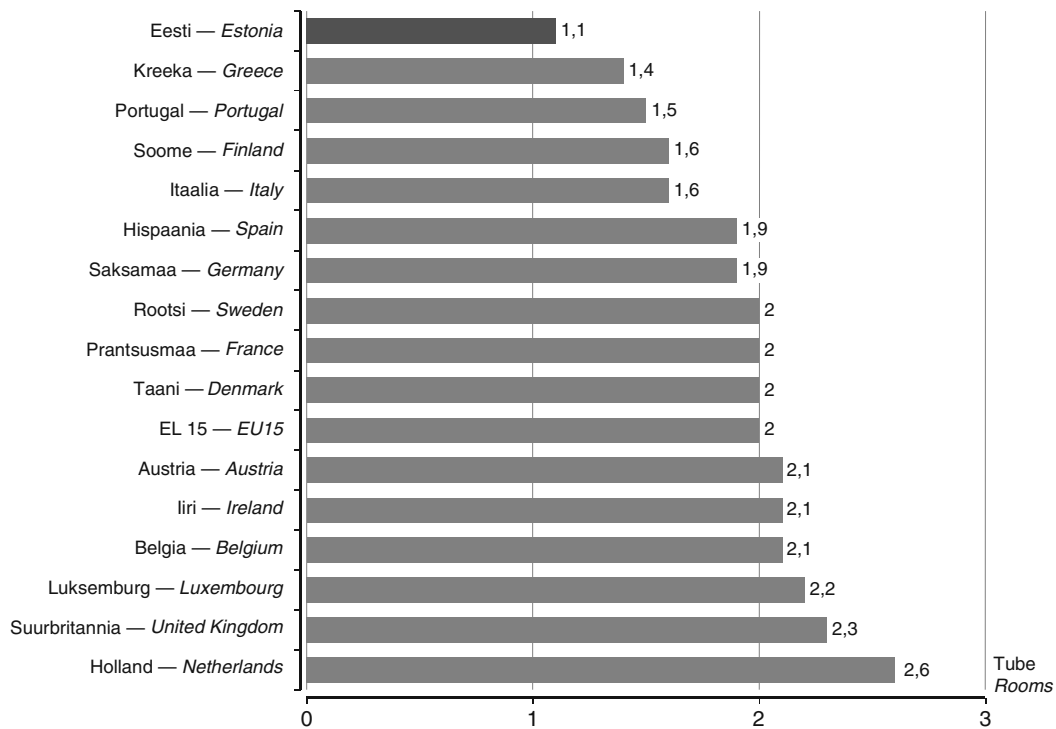
Keskmine tubade arv leibkonnaliikme kohta, 1996–2004

Average number of rooms per household member, 1996–2004

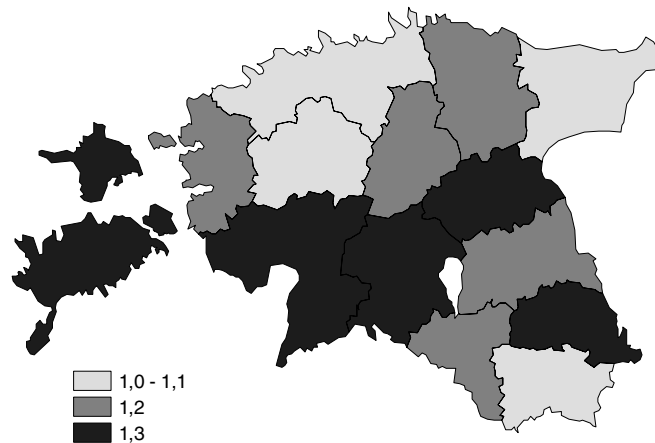
Näitaja	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Indicator
Tubade arv	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	Number of rooms

Keskmise tubade arv, 2001*

Average number of rooms, 2001*

* New Cronos. Eurostat, 2005.

Keskmise tubade arv leibkonnaliikme kohta maakondades, 2004
(tube)Average number of rooms per household member by counties, 2004
(rooms)

Leibkonna eelarve uuringu andmed.

Household Budget Survey data.

Leibkondade koosseis

Household composition

Definitsioon: Koosseisu järgi jagunevad leibkonnad järgmiselt: üks täiskasvanu ülalpeetavate lastega; üks täiskasvanu ülalpeetavate lasteta; kaks täiskasvanut ülalpeetavate lastega või ilma ja kolm või enam täiskasvanut ülalpeetavate lastega või ilma. Ülalpeetavad lapsed on kõik kuni 15-aastased lapsed ja kõik 16–24-aastased, kes on majanduslikult mitteaktiivsed ning kes elavad vähemalt ühe vanemaga koos.

Mõõtühik: % kõigist leibkonnatüüpidest

Definition: Household types are classified according to their composition: one adult with dependent children, one adult without dependent children, two adults with/without dependent children and three or more adults with/without dependent children. Dependent children include all children up to the age of 15 and all persons aged 16–24 who are economically inactive and who live with at least one of their parents.

Unit of measurement: % of total population by household types

Muutused leibkondade koosseisus mõjutavad nende sotsiaalset, majanduslikku ja keskkonna-alast käitumist ning on seotud tarbimis- ja kulumishoiakutega.

Ühe inimesega leibkondade osatähtsus suureneb Euroopa Liidus jätkuvalt, sellist tendentsi põhjustab nii elanikkonna vananemine kui ka linnastumine. Väheneb nii üksikvanema ja ülalpeetavate lastega kui ka kahe vanema ja ülalpeetavate lastega leibkondade osatähtsus, mis on arvatavalt tingitud vähesest sündimusest. Ühe täiskasvanu ja ülalpeetavate lastega leibkondade osatähtsus leibkondade hulgas on Eestis küll Euroopa Liidu suuremaid, kuid aastatel 1998–2004 see vähenes.

2004. aastal elas 69% leibkondadest linnades. Maal elavaid leibkondi oli enim Põlva maakonnas. Kõige arvukamalt oli 60-aastaste või vanemate üksi elavate inimeste leibkondi (18% kõigist leibkondadest), 78% seda tüüpi leibkondade puhul oli tegemist üksiku naisega. 28% leibkondades kasvas laps. Lastega leibkondadest oli 62% ühe lapsega, vaid 2% oli 4 või enama lapsega. Üksikvanemaga leibkondi oli 4% kõigist leibkondadest, üksikvanemaks oli enamasti ema (97% seda tüüpi leibkondadest).*

* Leibkonna elujärg. 2004. *Household Living Niveau*.

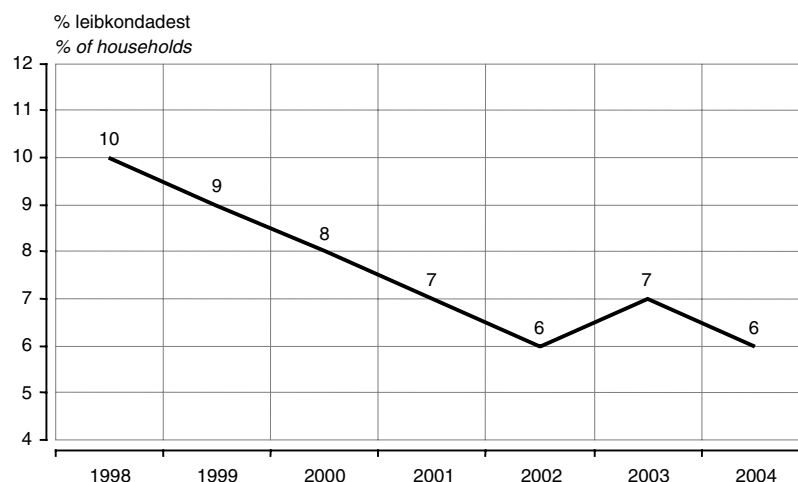
Changes in household composition have a direct impact on several aspects of the social, economic and environmental patterns and are linked to models of household consumption and expenditure attitudes.

The number of households with one person keep rising in the European Union. This tendency is caused by demographic ageing and urbanization. The decrease in the share of households of single parents with dependent children and the share of households with two parents and dependent children can be explained by the decrease in birth rate. Even if the share of households of one adult with dependent children is one of the highest in the European Union, this tendency decreased in Estonia in 1998–2004.

In 2004 69% of all households lived in urban areas (cities and towns), the share of rural households was largest in Põlva county, where 75% of households lived in rural areas. Of single member households most (18% of all households) were households consisting of persons aged 60 or older and of those 78% were women. 28% of Estonian households had children, 62% of them were households with a single child and only 2% had at least four children. The single parent households accounted for 4% of all households, the parent was predominantly a mother (97% of this type of households).*

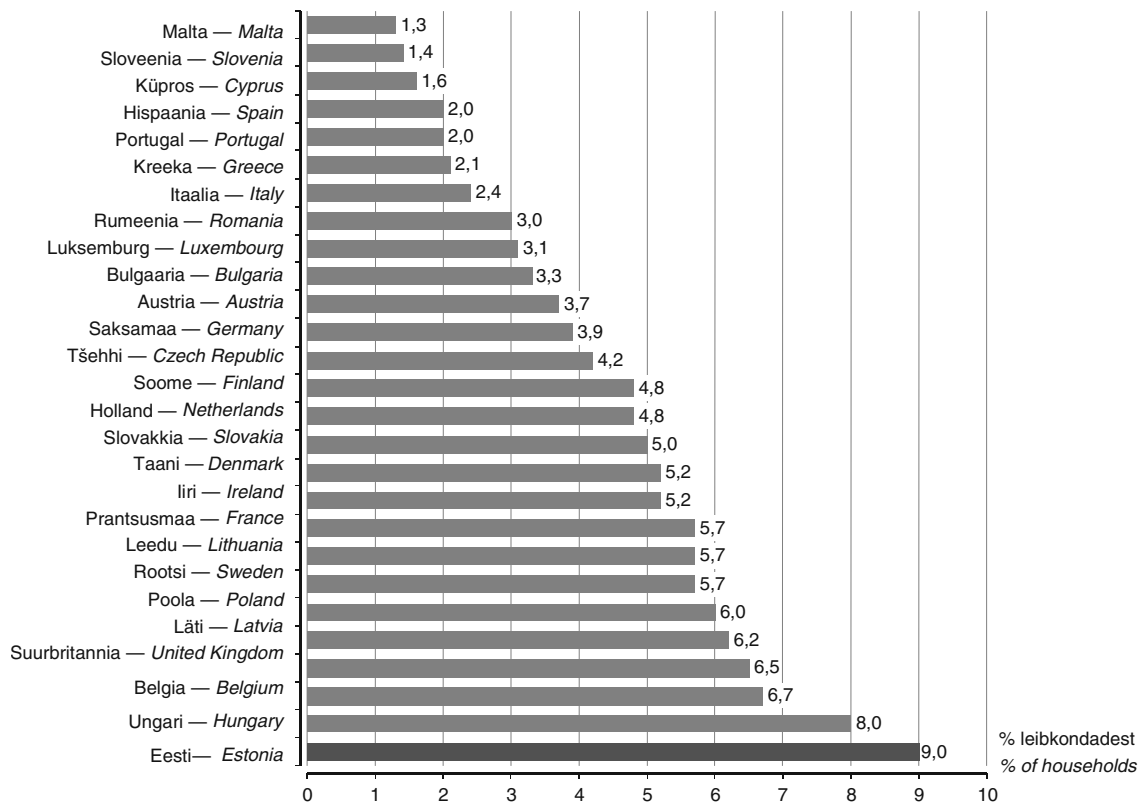
Ühe täiskasvanu ja ülalpeetavate lastega leibkonnad, 1998–2004

Households of one adult with dependent children, 1998–2004

Ühe täiskasvanu ja ülalpeetavate lastega leibkonnad, 1999*

*Households of one adult with dependent children, 1999**

* New Cronos. Eurostat, 2004.

Ühe täiskasvanu ja ülalpeetavate lastega leibkonnad, 1998–2004
(% leibkondadest)

Households of one adult with dependent children, 1998–2004
(% of households)

Piirkond	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Region
Põhja-Eesti	9	8	7	7	6	7	6	Northern Estonia
Kirde-Eesti	10	10	7	6	8	9	9	Northeastern Estonia
Lääne-Eesti	11	8	8	8	6	8	7	Western Estonia
Kesk-Eesti	9	8	9	6	6	9	4	Central Estonia
Lõuna-Eesti	10	10	8	7	6	6	7	Southern Estonia
KOKKU	10	9	8	7	6	7	6	TOTAL

Leibkonna eelarve uuringu andmed.

Household Budget Survey data.

Politseis registreeritud kuriteod

Definitsioon: Hõlmatud on politseis registreeritud kuriteod.

Mõõtühik: Politseis registreeritud kuritegude arv 100 000 elaniku kohta

Kuritegevust on valdavalt käsitletud turvalisuse teema juures (ei ole käsitletud Agenda 21-s). Samas seostub kuritegevus nii töötuse, vaesuse, sotsiaalse tõrjutuse kui ka majanduse struktuuri ja sotsiaalpoliitikaga. Hirm kuritegevuse ees mõjutab inimeste valikuid niisama palju kui tegelik kuritegevus.

Eestis on registreeritud tahtlike tapmiste arv oluliselt suurem kui enamikus teistes Euroopa Liidu riikides.

Registreeritud kuritegude koguarv Eestis suurenes ajavahemikul 1995–2004 1,4 korda. Kuritegelikult on kõige aktiivsemad 18–24-aastased. Alla 16-aastaseid kuritegudes süüdistatavaid oli 2004. aastal 492.

Registreeritud vägistamiste arv kahekordistus ajavahemikul 1999–2004. Narkokuritegude arv suurenes aastatel 2000–2004 1,5 korda. Kuritegevuse tase oli kõrgeim Tallinnas ja madalaim Lääne-Eesti saartel. 1990. aastate lõpus kiiresti kasvanud narkokuritegevus on koondunud Ida-Viru maakonna linnadesse ja Tallinna.

Kuritegevuse tase ei tarvitse alati olla seoses tööpuuduse ja madala elatustasemega, kuid need probleemid võivad mõnes piirkonnas kuritegevust oluliselt soodustada. Näiteks pannakse suure tööpuudusega Ida-Viru maakonnas toime suhteliselt palju metallivargusi ja samas tarvitatakse palju uimasteid, mis omakorda soodustab vargusi. Samuti kõrge tööpuudusega Kagu-Eestis on palju metsavargusi.

Criminal offences recorded by the police

Definition: Criminal offences recorded by the police.

Unit of measurement: Number of criminal offences recorded by the police per 100,000 population

Crime is primarily treated as a security issue (not included in Agenda 21). However, crime trends are conventionally linked to other issues such as unemployment, poverty, social exclusion, economic organisation and social policies. The fear of crime tends to affect the choices and well-being of citizens as much as the real crime rates.

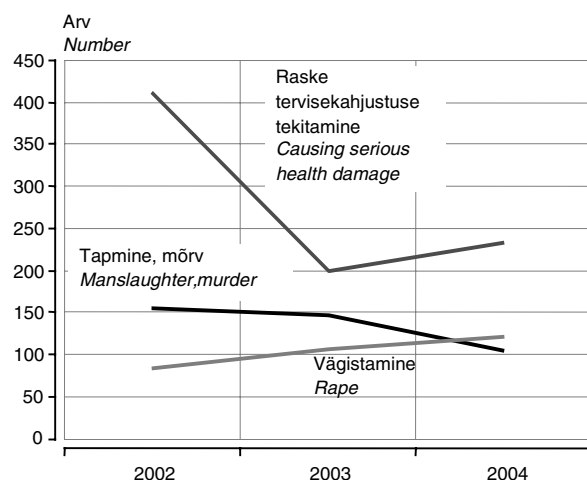
The number of recorded intentional homicides is considerably higher than in most of European Union countries.

In Estonia the total number of recorded criminal offences increased 1.4 times during 1995–2004. The age group representing the highest proportion of perpetrators is 18–24 years. The number of offenders under 16 years of age was 492 in 2004.

The number of recorded rape incidents doubled during 1999–2004. The number of drug crimes increased 1.5 times in 2000–2004. Crime rates were the highest in Tallinn and the lowest on the islands of Western Estonia. Drug-related crimes increased rapidly in the end of 1990s, drug-related crimes are most frequent in the urban areas of Ida-Viru county and in Tallinn.

Although the level of crime does not necessarily correlate with unemployment and the low standard of living, these factors may contribute to the spread of crime. For example, in Ida-Viru county, where unemployment is very high, rates are high for both thefts (especially for thefts of metal) and drug abuses. Similarly, the rate for the theft of timber is high for Southeastern Estonia where unemployment is also high.

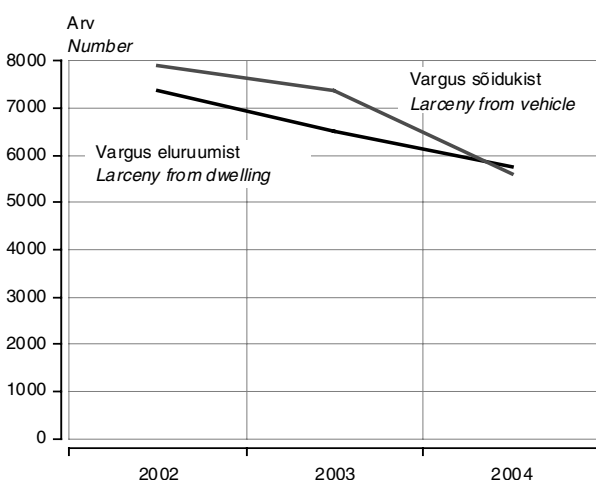
Politseis registreeritud kuriteod, 2002–2004*

* Karistusseadustiku jõustumisega 2002. aastal muutus kuritegude liigitus.

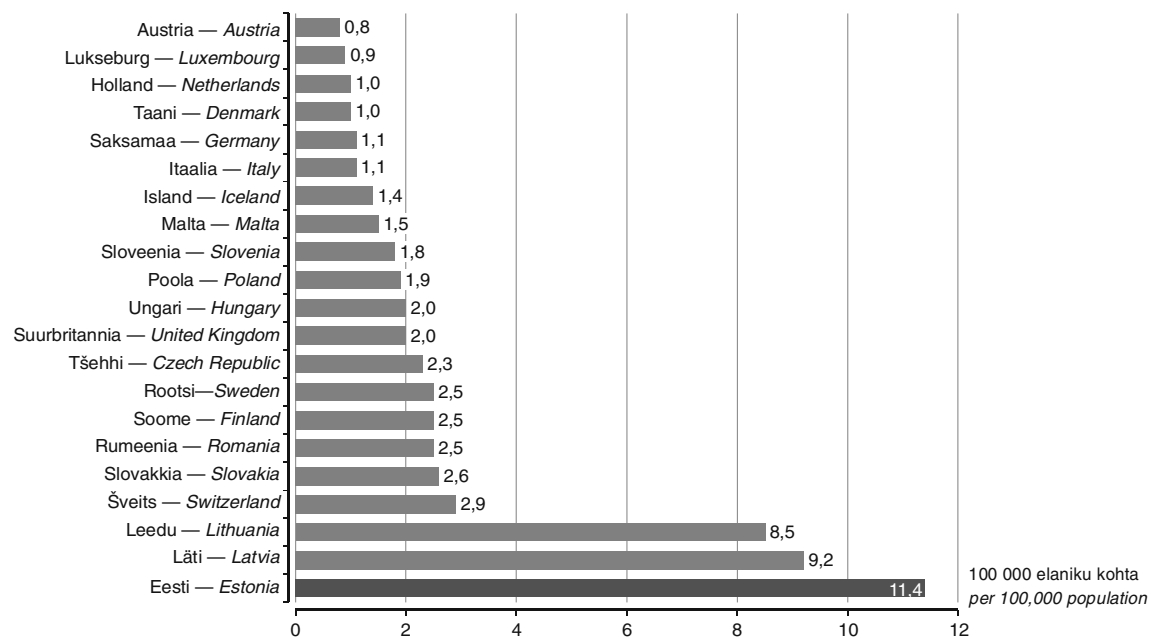
* Classification of criminal offences has been changed according to the Penal Code ratification in 2002.

Criminal offences recorded by the police, 2002–2004*

Tahtlik tapmine, 2002*

Intentional homicide, 2002*

* The Eight United Nations Survey on Crime Trends and the Operations of Criminal Justice Systems (2001–2002).

Politseis registreeritud kuriteod, 2004

Criminal offences recorded by the police, 2004

Maakond	Registreeritud kuriteod	Registreeritud kuriteod 10 000 elaniku kohta	Vargus eluruumist	Vargus sõidukist	Tapmine, mõrv	Raske tervisekahjustuse tekitamine	Vägistamine	County
	<i>Recorded criminal offences</i>	<i>Recorded criminal offences per 10,000 population</i>	<i>Larceny from dwellings</i>	<i>Larceny from a vehicle</i>	<i>Manslaughter, murder</i>	<i>Causing serious health damage</i>	<i>Rape</i>	
Harju	28 775	552	2 740	4 307	46	110	80	Harju
Hiiu	133	110	14	1	-	-	-	Hiiu
Ida-Viru	6 318	361	981	293	17	49	7	Ida-Viru
Jõgeva	922	245	137	30	2	1	2	Jõgeva
Järva	899	235	124	51	3	9	1	Järva
Lääne	900	320	165	22	-	4	3	Lääne
Lääne-Viru	2 102	315	262	134	5	8	5	Lääne-Viru
Põlva	905	283	128	36	5	-	1	Põlva
Pärnu	3 220	359	256	286	5	18	5	Pärnu
Rapla	935	252	194	44	3	5	3	Rapla
Saare	382	108	45	16	-	4	1	Saare
Tartu	4 388	295	297	270	16	16	7	Tartu
Valga	882	252	119	42	1	2	2	Valga
Viljandi	1 191	209	124	35	1	3	2	Viljandi
Võru	1 096	281	166	58	1	4	2	Võru
KOKKU*	53 048	393	5 752	5 625	105	233	121	TOTAL*

* Kogu arv sisaldab määramata kuriteopaigaga kuritegusid.

* Total number includes offences at undetermined location.

Politsei ameti andmed. Registreeritud kuritegude arv Eestis kajastab vaid osa tegelikust kuritegevusest, sest paljudest kuritegudest politseile ei teatata. Karistusseadustiku jõustumisega 2002. aastal muutus kuritegude liigitus.

Data of the Police Board. Police records reflect the actual crime only partly, as a large proportion of criminal offences remains unreported.

Classification of criminal offences has been changed according to the Penal Code ratification in 2002.

Rahvastiku iibekordaja

Population growth rate

Definitsioon: Rahvaarvu muutus teatud perioodil jagatuna kogu rahvaarvuga perioodi alguses.

Mõõtühik: Aastane muutus 1000 elaniku kohta

Definition: The total population change during the given period of time divided by the total population at the beginning of the same period.

Unit of measurement: Annual change per 1,000 population

Agenda 21 peatükk “Rahvastiku dünaamika ja jätkusuutlikkus” toob ühe peamise jätkusuutlikku arengut mõjutava tegurina esile rahvastiku kasvu, eriti kui rahvastiku kasvuga seostada vaesust, ressursside piiratust, mitesäästlikku tarbimist ja tootmist ökoloogiliselt tundlikes piirkondades.

Eesti rahvastiku kasv on vähenenud, selle põhjuseks on sündimuse ja sisserände vähenemine ning suremuse ja väljarände suurenemine.

2003. aastal oli rahvastiku iibekordaja Eestis väiksem kui Euroopa Liidus keskmiselt, jäädes samale tasemele Leedu näitajaga.

Loomulik iive muutus negatiivseks 1991. aastal, seda põhjustas nii sündimuse langus (kestis 1998. aastani) kui ka suremuse tõus (kestis 1994. aastani). Rändesaldo muutus negatiivseks 1990. aastal, mil vähenes Eestisse elama asunute arv, väljarändajate arv oli aga üsna suur. Varasemal perioodil oli rändesaldo positiivne. Alates 2001. aastast on rahvastiku iibekordaja pigem suurenenud.

The chapter on demographic dynamics and sustainability in the Agenda 21 acknowledges the crucial importance of the population growth as one of the main driving forces affecting long-term sustainability, especially in conjunction with poverty, lack of access to resources, unsustainable patterns of consumption and production in ecologically vulnerable zones.

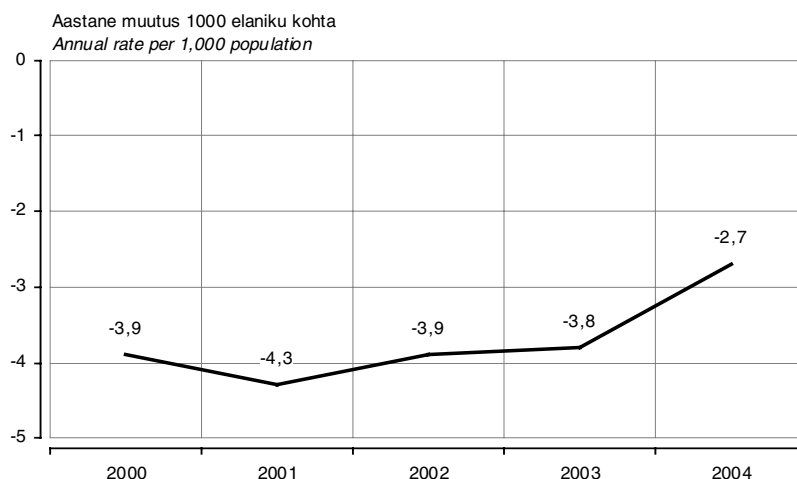
The population growth rate in Estonia has decreased due to the decrease in the birth rate and immigration and the increase in the death rate and emigration.

In 2003 population growth rate in Estonia was lower than on an average in the European Union and stayed at the same level as in Lithuania.

The natural increase turned negative in 1991, caused both by the decrease in birth rate up to 1998 and the increase of death rate up to 1994. The positive migration rate characteristic of the earlier period turned negative in 1990. In the beginning of the nineties considerably more people emigrated than immigrated. Since 2001 population growth rate rather increased.

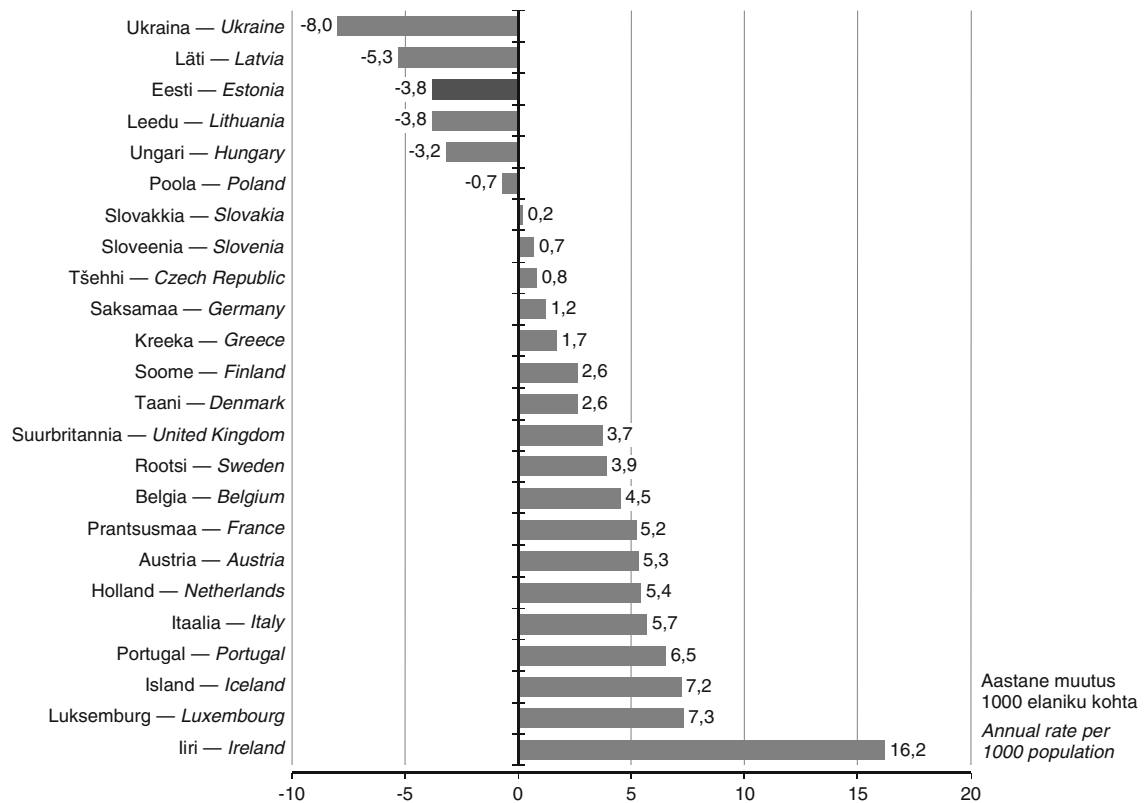
Rahvastiku iibekordaja, 2000–2004

Population growth rate, 2000–2004

Rahvastiku iibekordaja, 2003*

Population growth rate, 2003*

* Eurostat, Council of Europe, Us Bureau of the Census — International Program Center.
 Kõik riigid — viimane võimalik aasta (2002 või 2003).
 All countries — last available year (2002 or 2003).

Rahvastiku iibekordaja, 2000–2004
 (aastane muutus 1000 elaniku kohta)

Population growth rate, 2000–2004
 (annual rate per 1,000 population)

Maakond	2000	2001	2002	2003	2004	County
Harju	-2	-3	-3	-2	-1	Harju
Hiiu	-2	-5	-4	-6	-5	Hiiu
Ida-Viru	-7	-8	-7	-8	-6	Ida-Viru
Jõgeva	-4	-4	-5	-7	-5	Jõgeva
Järva	-5	-4	-3	-4	-3	Järva
Lääne	-5	-5	-6	-5	-4	Lääne
Lääne-Viru	-4	-4	-5	-5	-4	Lääne-Viru
Põlva	-7	-7	-6	-6	-7	Põlva
Pärnu	-4	-5	-4	-5	-4	Pärnu
Rapla	-4	-5	-1	-5	-2	Rapla
Saare	-4	-4	-5	-7	-4	Saare
Tartu	-2	-2	-1	-1	0	Tartu
Valga	-5	-6	-7	-5	-6	Valga
Viljandi	-5	-5	-6	-5	-5	Viljandi
Võru	-7	-6	-7	-6	-8	Võru
KOKKU	-4	-4	-4	-4	-3	TOTAL

Statistikaameti rahvastikustatistika andmed.

Population statistics data of the Statistical Office.

Rahvastiku asustustihedus

Population density

Definitsioon: Kogu rahvaarv riigis või maa-alal jagatuna selle pindalaga.

Mõõtühik: Inimeste arv ruutkilomeetri kohta

Definition: The total population size of a country or area divided by its surface area.

Unit of measurement: Population per square kilometre

Agenda 21 peatükk “Rahvastiku dünaamika ja jätkusuutlikkus” käsitleb linnade ja linnastunud alade ulatust kui elutingimuste seisundi näitajat. See näitaja on seotud ka põhiressursside nappusega, mis omakorda on seotud terviseprobleemistiku ning sotsiaal-majandusliku arenguga.

The chapter on demographic dynamics and sustainability in the Agenda 21 refers to the area of urban formal and informal settlements as a state indicator of human living conditions related also to the lack of basic amenities affecting both human health and socio-economic development.

Tihedalt rahvastatud alad on ohuks kaitstavatele metsadele ja õrnadele ökosüsteemidele, peale selle on nendel aladel vaja ka rohkem töökohti, eluasemeid, sotsiaalset turvalisust, teenindust ja infrastruktuuri reovee ja jäätmete käitluseks.

In addition to the risk for protected forest areas and ecologically fragile ecosystems, highly populated areas call for bigger need of employment, housing, social security, services and infrastructure for sanitation and waste management.

Eesti keskmine asustustihedus, 30 inimest ruutkilomeetri kohta, on väiksem kui enamikus Euroopa riikides, kuid samal tasemel Põhjamaadega.

The mean density of population in Estonia is lower than in most European countries — 30 inhabitants per square kilometre, but is comparable to the level of Nordic countries.

Rahvastikutihedus oli 2004. aastal suurim Harju maakonnas (120 inimest ruutkilomeetril) ja väiksem Hiiu maakonnas (10 inimest ruutkilomeetril).

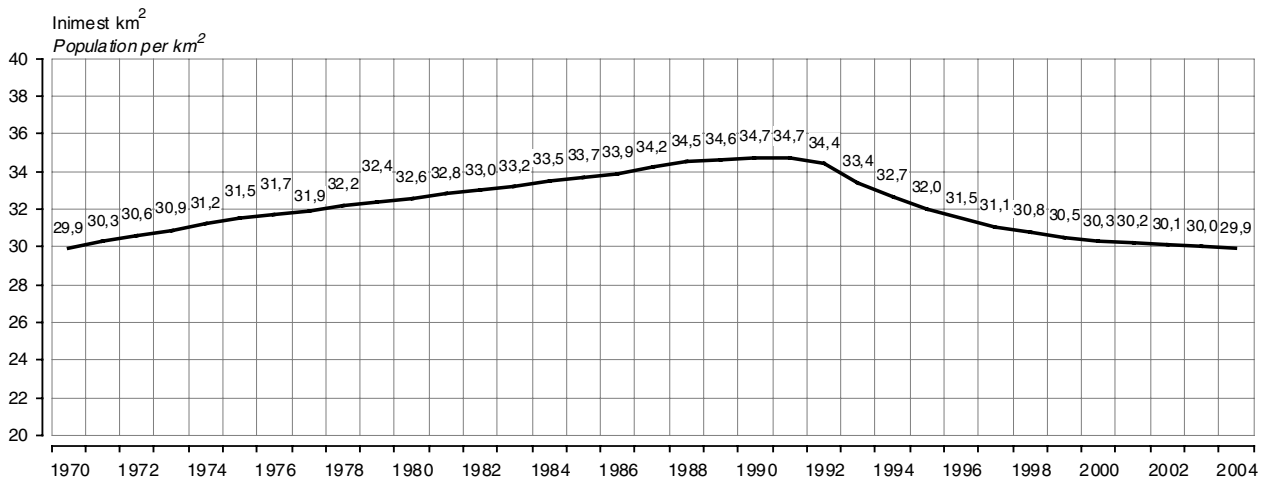
In 2004, the population density by counties was the highest in Harju county (120 persons per square kilometre) and the lowest in Hiiu county (10 persons per square kilometre).

Ka Eesti kõige tihedamini asustatud maakonna, Harju maakonna rahvastikutihedus on siiski üle nelja korra väiksem Hollandi keskmisest rahvastikutihedusest.

However, the population density of the most densely populated county in Estonia (Harju) is still over four times lower than that of the Netherlands.

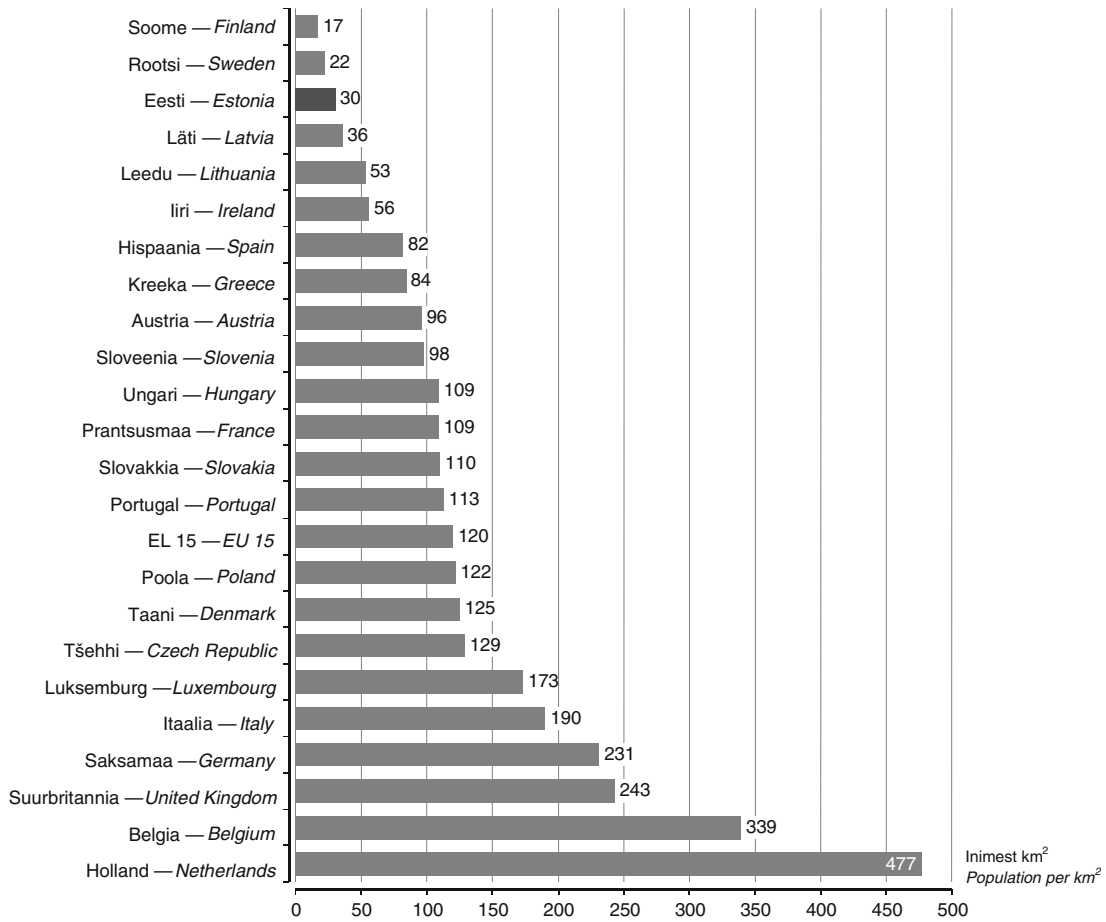
Rahvastiku asustustihedus, 1970–2004

Population density, 1970–2004

Rahvastiku asustustihedus, 2002*

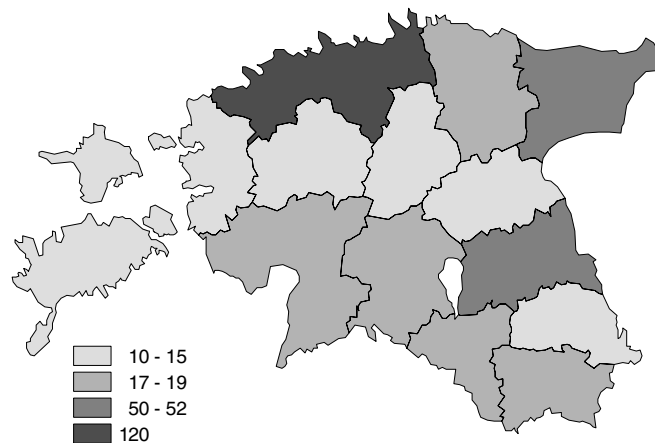
Population density, 2002*

* New Cronos. Eurostat, 2005.

Rahvastiku asustustihedus maakondades,
1. jaanuar 2004 (elanikku km² kohta)

Population density by counties, 1 January 2004
(inhabitants per km²)

Statistikaameti rahvastikustatistika andmed. Eesti pindala on arvestatud ilma Peipsi järve Eestile kuuluva osa ja Võrtsjärve pindalata.

Population statistics data of the Statistical Office. Area of Estonia is without the area of Lake Peipsi and Lake Võrtsjärv.

Rändeiibe kordaja

Net migration rate

Definitsioon: Sisse- ja väljarännanute arvu vahe jagatuna keskmise rahvaarvuga teatud perioodil teatud piirkonnas.

Mõõtühik: Inimeste arv 1000 elaniku kohta

Definition: Ratio of the difference between the number of immigrants and emigrants to the average population of that area during the given period.

Unit of measurement: Number of persons per 1,000 population

Agenda 21 peatükis “Rahvastiku dünaamika ja jätkusuutlikkus” vaadeldakse rännet kui rahvastiku kasvu ja jaotumisega seotud probleemide näitajat. Euroopa tasemel kujutab immigratsioon kombineerituna rahvastiku vananemisega sotsiaalset probleemi. Arenguriikide sotsiaal-majanduslikku arengut ohustab “ajude äravool”.

Rändeandmed on teiste rahvastikusündmuste andmetega võrreldes paljudes riikides madalama kvaliteediga. Kui vaadelda kogu riiki, on tegemist ainult välisrändega. Riigisiselt lisandub siseränne piirkondade vahel.

Immigratsioon oli Eestis pikka aega emigratsioonist suurem, selle tagajärjeks oli kuni 1990. aastate alguseni suur rändeiive. 1989. aastal oli ligikaudu 36% rahvastikust immigrandid. Põhiliselt oli selline rahvastik koondunud Põhja-Eestisse. 1990. aastate esimesel poolel toimus peamiselt immigrant-rahvastiku ulatuslik väljaränne.

Piirkondadevahelised sisse- ja väljarändevood tasakaalustusid 1980. aastatel ja rändeiibe mõju piirkondlikule rahvastikumutusele kahanes. Algas rahvastiku deurbaniseerumine (liikumine linnast maale) ning lõppes maarahvastiku kahanemine. Sellisesse arengujärku jõudsid Lääne-Euroopa riigid 1970. aastatel.

1990. aastate rändeandmed, mis tuginevad elukoha registreerimisele, ei ole piisavalt usaldusväärsed, et hinnata toimunud muutuste osa rändes.

The chapter on demographic dynamics and sustainability in the Agenda 21 considers migration a driving force for population growth and distribution. On the level of Europe, in the background of the increasing number of asylum seekers and ageing of population, migration appears to be the concern for social policy. For developing country the “brains outflow” is considered to have an impact on socio-economic development.

Migration data are of a lower quality compared to other population statistics in most countries. If the country is observed as a whole, then only international migration is considered. When looking at different regions, the internal migration between the regions is analysed.

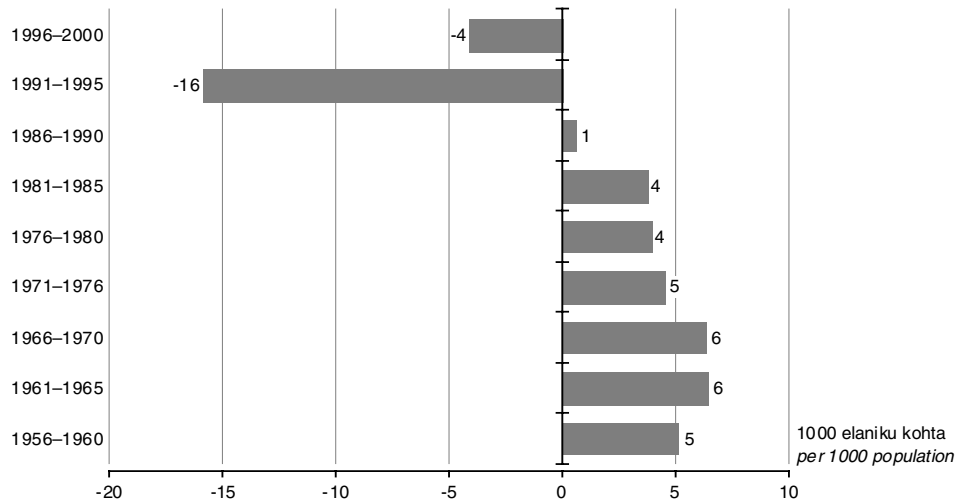
For years immigration in Estonia has been higher than emigration resulting in high net migration rate up to the beginning of the nineties. In 1989 nearly 36% of the population were immigrants, who mainly resided in Northern Estonia. In the early nineties the outflow of immigrant population appeared.

In- and outflows between the regions of Estonia balanced in the eighties and the influence of internal migration rate to population changes decreased. The deurbanisation of population started and the depopulation of rural areas stopped. The Western European countries had reached the corresponding stage of development in the seventies.

Internal migration data of the nineties are too unreliable (as they are based on registration of the place of residence) to estimate the changes in migration.

Rändeiibe kordaja, 1956–1999*

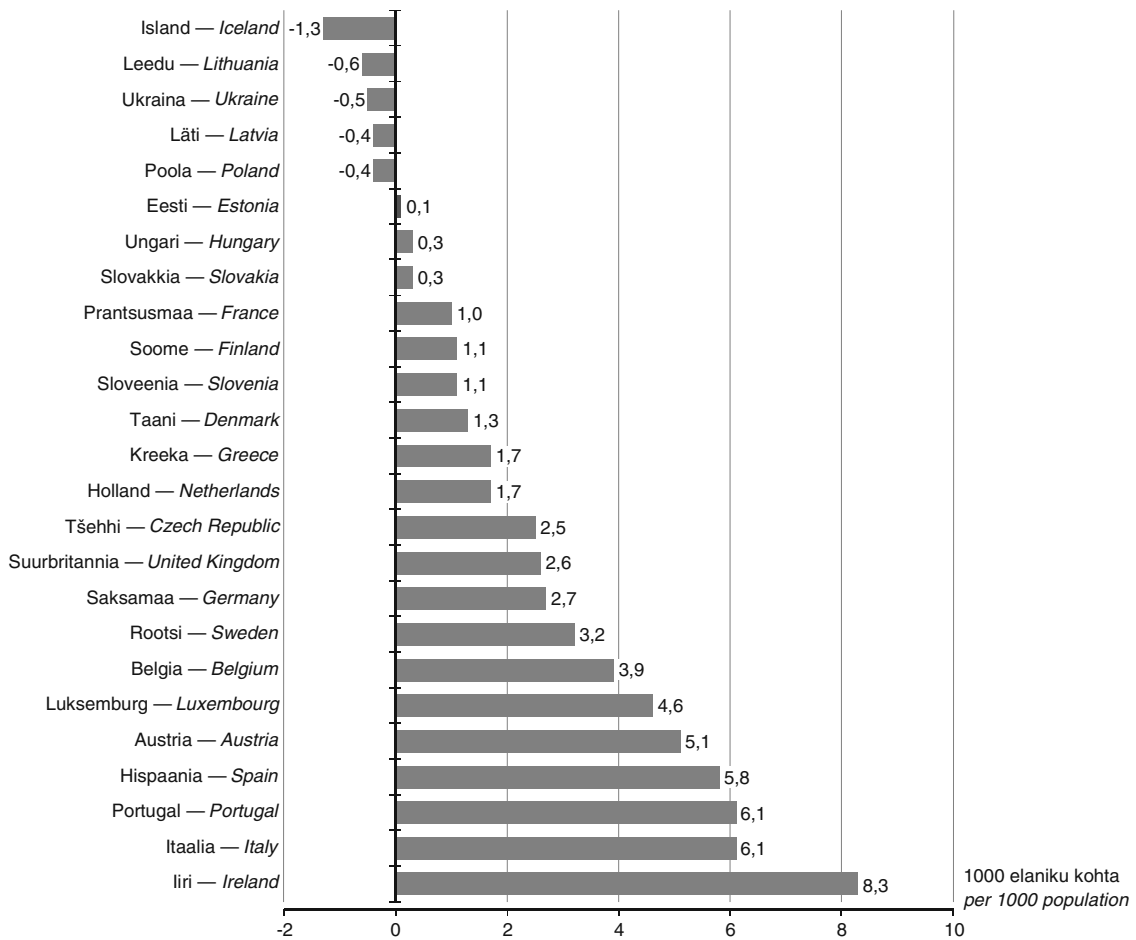
Net migration rate, 1956–1999*

* Viie aasta keskmine rändeiibe 1000 elaniku kohta.
 * Mean of 5 years per 1000 population.

Rändeiibe kordaja, 2003*

Net migration rate, 2003*

* Eurostat, Council of Europe, Us Bureau of the Census — International Program Center.
 Kõik riigid — viimane võimalik aasta (2002 või 2003).
 All countries — last available year (2002 or 2003).

Võrdlemisi suur osa inimtegevusest ohustab keskkonda — atmosfääri, vett ja bioloogilist mitmekesisust, aga ka inimest ennast. Mõned nendest keskkonnaprobleemidest on huviorbiidis kohalikul või riigi tasandil (õhu saastamine, vee kvaliteet), teised (kasvuhooneefekt ja osoonikihi hõrenemine) on rahvusvahelise tähtsusega.

Eurostati 2001. aasta keskkonnanäitajate valikust on Eestis rakendatud kõik 16 näitajat. Samas on definitsioone mitmel juhul kohandatud (osoonikihti lagundavate ühendite tarbimine, maakasutuse muutused ja ehitustegevus, heitvee lämmastiku ja fosfori reostuskoormus, kalapüük, orgaaniliste reoainete reostuskoormus, suplusvee kvaliteet, kaitsealade pindala). Täpselt on rakendatud järgmised näitajad: kasvuhoonegaaside heitkogus, õhu saastatus linnastunud aladel, mahepõllumajanduse osatähtsus, väetiste kasutamine, taimekaitsevahendite kasutamine põllumajanduses, metsamaa pindala, raie võrdlus puidu aastase juurdekasvuga, mageveevõtt ja ohustatud liigid.

Regionaalsel tasandil on rakendatud umbes pooled keskkonnanäitajad. Rakendamata jätmise peamine põhjus oli andmete vähesus. Paljude näitajate puhul on tegu hinnanguga riigi tasandil, regionaalsel tasandil ei ole seda võimalik esitada.

Jäätmekäitluse näitajad, mida enamasti vaadeldakse keskkonnanäitajatena, on selles väljaandes käsitletud majanduse valdkonnas koos materjalide ja energia tarbimist, transporti ja keskkonnakaitset peegeldavate näitajatega.

Teema	Alateema	Näitaja riigi tasandil	Näitaja piirkonna/maakonna tasandil
Atmosfäär	Kliimamuutus	Kasvuhoonegaaside heitkogus	
	Osoonikihi hõrenemine	Osoonikihti lagundavate ühendite tarbimine	Osoonikihti lagundavate ühendite kasutuselevõtt
	Õhu kvaliteet	Õhu saastatus linnastunud aladel	Õhu saastamine paiksetest ja mobiilsetest saasteallikatest
Maa	Põllumajandus	Mahepõllumajanduse osatähtsus	Mahepõllumajanduse kasutuses olev maa
		Väetiste kasutamine	Mineraallämmastikväetise kasutamine põllumajanduslikes majapidamistes
		Taimekaitsevahendite kasutamine põllumajanduses	Taimekaitsevahendite kasutamine põllumajanduslikes majapidamistes
	Metsad	Metsamaa pindala	Metsamaa osatähtsus üldpindalas
		Raie võrdlus puidu aastase juurdekasvuga	Uuendusraie osatähtsus metsamaas
Linnastumine	Maakasutuse muutused ja ehitustegevus	Kasutusse lubatud eluruumide ja mitteeluhoonete kasulik pind	
Ookean, meri ja rannikualad	Rannaalad	Heitvee lämmastiku ja fosfori reostuskoormus	Heitvee lämmastiku ja fosfori reostuskoormus
	Kalandus	Kalapüük	
Magevesi	Veekasutus	Mageveevõtt	Veekasutus
	Veekvaliteet	Orgaaniliste reoainete reostuskoormus	Heitvee orgaaniliste reoainete reostuskoormus (BHT ₇)
		Suplusvee kvaliteet	Suplusvee kvaliteedi uuringud
Bioloogiline mitmekesisus	Kaitsealad	Kaitsealade pindala	Kaitsealade osatähtsus maakonna territooriumis
	Liigikaitse	Ohustatud liigid	

Näitaja on väljaandes esitatud

Kaudsed andmed

Näitajat ega kaudseid andmed pole esitatud

Relatively large proportion of human activity creates a risk to surrounding environment: the air, land, waters, biodiversity as well as to people. Some of these environmental problems are relevant on a local or national level (air pollution, water quality), others (depletion of the ozone layer and emissions of greenhouse gases) are of international weight.

Out of the preliminary Eurostat list of environmental indicators for 2001, all 16 indicators have been applied for Estonia. At the same time, definitions have been adapted in several cases (consumption of ozone layer depleting substances, land use changes, building activities, eutrophication of coastal and marine waters, pollution load of nitrogen and phosphorous, fish catch, quality of bathing water, protected areas). The following indicators have been applied exactly according to Eurostat definitions: emission of greenhouse gases, the share of organic farming, air pollution in urban areas, use of fertilisers, use of pesticides in agriculture, forest area, percentage of felling out of increment, fresh water extraction and number of threatened species.

On a regional level, only about half of the indicators were applicable, the main reason being the scarcity of the data. Several indicators were just estimations on a state level, which therefore could not be presented on the regional level.

Waste indicators have been presented together with material resources under the economic dimension.

Theme	Sub-theme	State level indicator	Indicator on regional/county level
Atmosphere	Climate change	Emissions of greenhouse gases (GHG)	
	Ozone layer depletion	Consumption of ozone depleting substances	Application of ozone depleting substances
	Air quality	Air pollution in urban areas	Air pollution from stationary and mobile sources
Land	Agriculture	Share of organic farming	Organically farmed area
		Use of fertilizers	Use of nitrogen mineral fertilizers by agricultural holdings
		Use of agricultural pesticides	Use of pesticides by agricultural holdings
	Forests	Total forest area	Share of forest land area of total area
		Wood harvesting ratio	Share of regeneration cutting area of forest land
Urbanization	Land use changes and building activities	Usable floor area of dwellings and non-residential building completions	
Ocean, sea and coasts	Coastal zone	Pollution load of nitrogen and phosphorus from point sources	Pollution load of discharged waste water with total nitrogen and phosphorus
	Fisheries	Fish catch	
Fresh water	Water quantity	Fresh water extraction	Water use
	Water quality	Pollution load of organic pollutants	Pollution load of organic substances (BOD ₇) of discharged wastewater
		Concentration of faecal coliforms in water bodies	Examination of the quality of bathing water
Biodiversity	Ecosystem	Protected land area	Share of protected areas by counties
	Species	Threatened species	

Indicators	Indirect data	Neither data nor indicators
------------	---------------	-----------------------------

Kasvuhoonegaaside heitkogus

Definitsioon: Inimtegevuse tagajärjel õhku paisatud süsinikdioksiidi (CO₂), metaani (CH₄) ja dilämmastikoksiidi (N₂O) kogused, mis on kaalutud vastava kasvuhooneefekti esilekutsuva potentsiaaliga (GWP).

Mõõtühik: Süsinikdioksiidi (CO₂), metaani (CH₄) ja dilämmastikoksiidi (N₂O) kogused, mis on korrutatud vastava kasvuhooneefekti esilekutsuva potentsiaaliga (GWP) ja liidetud. CO₂ ekvivalenttonni aastas elaniku kohta.

Teadusuuringud on näidanud, et kasvuhoonegaaside suurenenud sisaldus atmosfääris (tingituna peamiselt inimtegevusest) muudab kliimat. See väljendub globaalses maapinna keskmise temperatuuri tõusus. 20. sajandi jooksul tõusis globaalne maapinna keskmine temperatuur ligikaudu 0,6 °C. Suurim osa (umbes 80%) kasvuhoonegaaside antropogeensetest heitkogusest on tingitud fossiilsete kütuste põletamisest, kasutatuna peamiselt transpordis ning soojuste ja elektri tootmisel.

ÜRO kliimamuutuse raamkonventsioon seab eesmärgiks stabiliseerida kasvuhoonegaaside emissioon 2000. aastaks 1990. aasta tasemele. Eesti ratifitseeris nimetatud konventsiooni 1994. aastal ja kirjutas Kyoto protokollile alla 1998. aastal. Eesti väljendas valmisolekut vähendada kasvuhoonegaaside (CO₂, CH₄, N₂O, HFC, PFC, SF₆) heitkoguseid aastateks 2008–2012 baasaastaga (1990) võrreldes 8%. Juba 1996. aastal olid kasvuhoonegaaside heitkogused baasaastaga võrreldes vähenenud poole võrra.

Peamine kasvuhoonegaas on süsinikdioksiid, mille arvele langeb suur osa heitkogustest. Vabanenud süsinikdioksiidi kogus vähenes 2003. aastaks 1990. aastaga võrreldes 50%. Põlevkivi põletamisega seotud süsinikdioksiidi koguse osatähtsus kogu heitkoguses on ligikaudu 56%. Tähtsuselt teine kasvuhoonegaas on metaan. Põllumajanduslikus tootmises tekkiv metaani heitkogus on tootmise vähenemise tõttu 1990. aastaga võrreldes ligi kolm korda vähenenud. Metaani heitkogus varieerub olenevalt loomakasvatuse ja sõnnikukäitlemise võtetest. Prügilad annavad ligi kolmandiku metaani heitkogusest. Tähtsuselt kolmas kasvuhoonegaas on dilämmastikoksiid. Põhiline inimtegevusega seotud dilämmastikoksiidi allikas on lämmastikurikka väetise kasutamine põllumajanduses. Väetisega pinnasesse viidud lämmastiku kogus on vähenenud 53 500 tonnilt 1993. aastal 34 300 tonnile 2004. aastal. Dilämmastikoksiidi heitkogus vähenes 2003. aastal 1990. aastaga võrreldes kolm korda.

Emissions of greenhouse gases (GHG)

Definition: Anthropogenic emissions of carbon dioxide (CO₂), nitrous oxide (N₂O) and methane (CH₄) weighted by their global warming potentials (GWPs).

Unit of measurement: Annual emission levels of greenhouse gases (CO₂, N₂O, CH₄) in tons (t) of CO₂ equivalents per capita in a year.

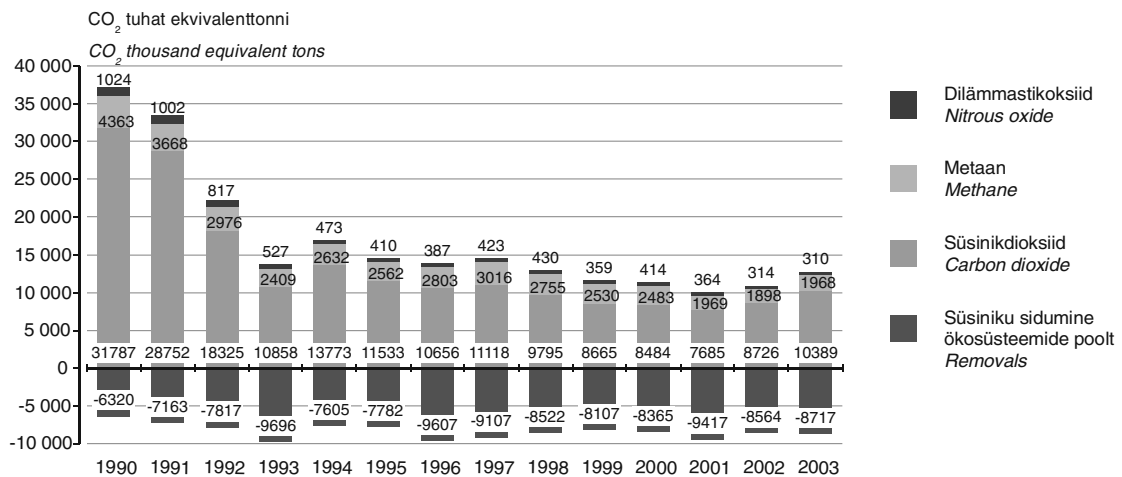
Recent studies and research provide scientific evidence that increase in the atmospheric concentration of greenhouse gases (due mainly to human activities) give rise to climate change. This refers to the general increase in global surface mean temperature. Over the 20th century the global average surface temperature increased by about 0.6°C. The largest source of anthropogenic emission of greenhouse gases — around 80% of the total — is from the combustion of fossil fuels, mainly in transport, heating and electricity generation.

The Kyoto Protocol, a follow-up of the UN Framework Convention on Climate Change, sets targets for signatories to keep emissions on the level of 1990 up to 2000. Estonia ratified the UN Framework Convention on Climate Change in 1994 and the Kyoto Protocol was signed by Estonia in 1998. Estonia expressed its readiness to reduce the emissions of greenhouse gases by 8% by the years 2008–2012 compared to 1990. Already in 1996 compared to 1990 greenhouse gas emission had decreased by a half.

Carbon dioxide is the main greenhouse gas, which gives a large amount of greenhouse gas emissions. The emission of carbon dioxide decreased 50% by 2003 compared to 1990. Carbon dioxide emitted in oil shale burning is approximately 56% of total carbon dioxide emissions. Methane is the second important greenhouse gas. The decrease in agricultural production has reduced methane emissions by almost one third compared to 1990. Methane emissions vary depending on the type of animal production and the manure management. Landfills produce also over one third of methane emissions. Nitrous oxide is the third important greenhouse gas. The main anthropogenic source of nitrogen oxide is the use of nitrogen rich minerals and organic fertilizers in agriculture. The amount of nitrogen carried into the soil by fertilizers declined from 53,500 tons in 1993 to 34,300 tons in 2004. The emissions of nitrous oxide in 2003 have decreased three times compared to 1990.

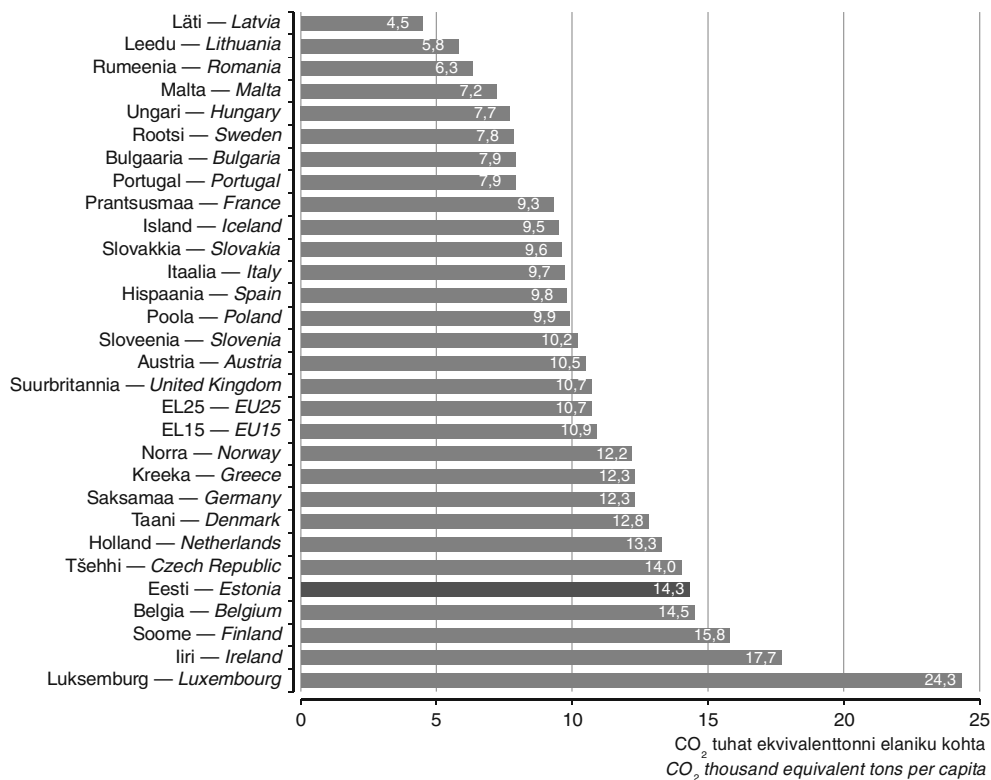
Kasvuhoonegaaside heitkogus, 1990–2003

Emissions of greenhouse gases, 1990–2003

Kasvuhoonegaaside heitkogus, 2002*

Emissions of greenhouse gases, 2002*

* Energy, Transport and Environment indicators pocketbook. European Communities, 2005.

Osoonikihti lagundavate ühendite tarbimine

Consumption of ozone depleting substances

Definitsioon: Et osoonikihti lagundavate ühendite emissiooni on raske mõõta, on kasutatud tõenäolist tarbimist. Osoonikihti lagundavate ühendite tarbitud kogused on korrutatud vastava ühendi osoonikihti lagundava potentsiaaliga (ODP) ja liidetud.

Definition: As actual emissions of ozone layer depleting substances are difficult to measure, the parent consumption is used as a proxy. The use of individual ozone layer depleting substances are multiplied by their ozone depleting potentials (ODP) and added up.

Mõõtühik: ODP tonni aastas

Unit of measurement: ODP tons per year

Osoonikihi hõrenemine avastati 1980. aastal pooluste stratosfääris. Esimese rahvusvahelise keskkonnaleppena sõlmiti 22. mail 1985 osoonikihi kaitse Viini konventsioon, mis jõustus 1. oktoobril 1988. Konventsiooni alusel algatati läbirääkimised halogeenitud süsivesinike kasutamise ja leviku tõkestamiseks ning 16. septembril 1987 sõlmisid 31 riigi esindajad vastava lepingu (Montreali protokoll), mis jõustus 1. jaanuaril 1989. Kõige suuremaks ohuks osoonikihile peetakse freoone ehk klorofluorosüsinikke (CFC), mis on ligikaudu poole stratosfääri jõudva inimtekkelise kloori allikas.

The depletion of the ozone layer was discovered in the Polar Regions in 1980. On 22 May 1985, the first international environmental agreement for the protection of the ozone layer, the Vienna Convention, was concluded, which entered into force on 1 October 1988. Negotiations about the regulation of the production and use of halogenated hydrocarbons were started and on 16 September 1987 representatives of 31 countries concluded the respective agreement (the Montreal Protocol), which came into force on 1 January 1989. Freons — chlorofluorocarbons (CFC) — are considered the biggest danger to ozone layer. CFC is the source of almost half of anthropogenic chlorine.

1996. aastal ühines Eesti osoonikihi kaitse Viini konventsiooni ja osoonikihti lagundavate ühendite Montreali protokolliga.

In 1996 Estonia acceded to the Vienna Convention for the Protection of the Ozone Layer and the Montreal Protocol on Substances that Deplete the Ozone Layer.

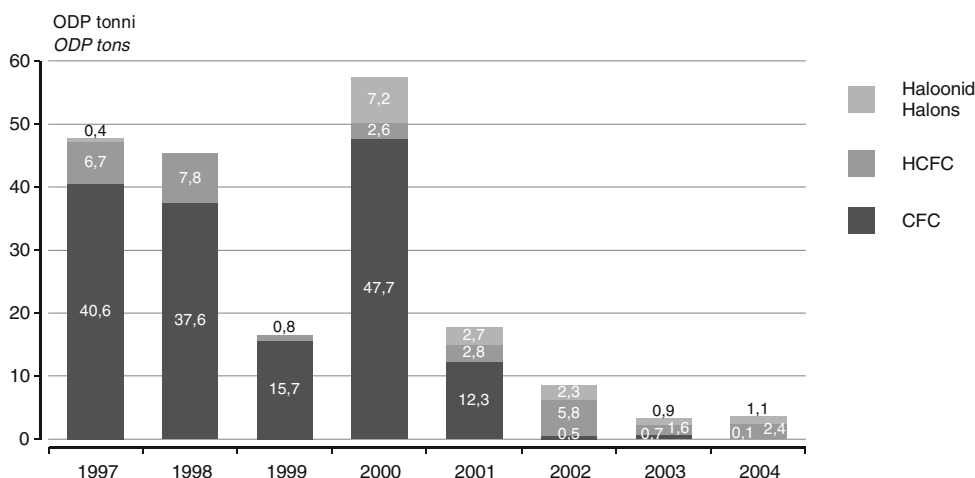
Osoonikihti kahjustavaid ühendeid kasutatakse peamiselt külmutus- ja jahutusseadmetes. Väheses koguses kasutati 2004. aastal osoonikihile kahjulikke ühendeid lahustina, tulekustutusseadmetes, keemilises sünteesis ja vahtplastide tootmisel.

In Estonia, substances that deplete the ozone layer were used mainly in refrigerators. In addition, ozone layer depleting substances were used in small quantities as solvents, in firefighting equipment, in chemical synthesis and in the production of foams in 2004. The use of CFCs in the production of foams was finished in 1999.

CFC-de kasutamine vahtplastide tootmisel lõpetati 1999. aastal.

Osoonikihti lagundavate ühendite kasutuselevõtt, 1997–2004*

Application of ozone depleting substances, 1997–2004*

* Aasta jooksul kasutusse lisandunud kogus, külmutusseadmetes olevaid koguseid ei arvestata.

* Refers to substances taken into use during the year, quantities in refrigerators are not considered.

Osoonikihti lagundavate ühendite kasutuselevõtt, 1997–2004
(ODP tonni)

Application of ozone depleting substances, 1997–2004
(ODP tons)

Aasta	Tööstuslikes külmutusseadmetes ja olmekülmikute parandamisel	Vahtplastide ja aerosoolide tootmisel	Lahustina	Tulekustutus-seadmetes	Keemilises sünteesis	KOKKU
Year	In refrigeration equipment	In production of foams and aerosols	As solvents	In firefighting equipment	In chemical synthesis	TOTAL
1997	41,7	5,7	0,1	0,0	0,0	47,5
1998	38,5	6,3	0,4	0,0	0,0	45,2
1999	14,8	0,1	0,3	0,2	0,0	15,4
2000	56,3	0,1	1,0	0,3	-	57,7
2001	17,4	0,1	0,2	0,1	0,1	17,9
2002	4,9	3,4	0,4	0,2	0,1	9,0
2003	2,2	0,3	0,4	0,1	0,6	3,6
2004	3,1	0,5	0,3	0,01	-	3,9

Osoonikihti lagundavate ühendite kasutamine, 2000*
(ODP tonni)

Consumption of ozone depleting substances, 2000*
(ODP tons)

Riik	CFC	Haloonid	Süsinik-tetrakloriid	Metüül-kloroform	HCFC	Metüül-bromiid	Country
	CFC	Halons	Carbon tetrachloride	Methyl chloroform	HCFC	Methyl bromide	
Jaapan	-24	0	23	-22	3 462	2 564	Japan
Šveits	-6	0	4	0	17	16	Switzerland
Bulgaaria	0	0	0	0	7	13	Bulgaria
Ungari	1	0	0	0	73	24	Hungary
Slovakkia	2	0	0	0	4	0	Slovakia
Tšehhi	5	0	-81	0	8	0	Czech Republic
Austraalia	6	10	0	0	221	271	Australia
Kanada	10	0	1	0	870	77	Canada
Eesti	16	0	0	0	2	0	Estonia
Läti	35	0	0	0	3	1	Latvia
Leedu	37	0	0	0	4	10	Lithuania
Malta	65	0	0	0	14	18	Malta
Poola	176	0	31	0	71	39	Poland
Türgi	820	-12	0	0	253	349	Turkey
Ukraina	839	0	0	0	25	0	Ukraine
Ameerika Ühendriigid	2 613	0	8 660	289	1 328	6 564	United States of America
Vene Föderatsioon	23 821	1 763	4 124	0	133	0	Russian Federation

* Ozone secretariat UNEP, 2002.

Tarbimine on tootmine pluss import miinus eksport. Mõned tarbimist näitavad väärtused võivad olla negatiivsed — juhul kui ainete hävitatud kogused ületavad toodetud kogused või eksport ületab tootmist.

* Ozone secretariat UNEP, 2002.

Consumption is production plus imports minus exports. Some of consumption figures may be negative in such cases as destroyed amounts exceed the production or imports exceed the production.

Andmed osoonikihti lagundavate ühendite tarvitamise kohta põhinevad Statistikaameti vaatlusel “Kemikaalide kasutamine”, mis hõlmab kõiki ettevõtteid, kes kasutavad või müüvad osoonikihti kahjustavaid ühendeid.

Data about the use of substances that deplete the ozone layer are based on the Statistical Office’s survey “Use of chemicals”, which covers all enterprises using or selling substances that deplete the ozone layer.

Õhu saastatus linnastunud aladel

Air pollution in urban areas

Definitsioon: Keskmise päevade arv linnastunud aladel, mil osooni, tahkete osakeste, vääveldioksiidi ja lämmastikdioksiidi kontsentratsioon ületab lubatud taset.

Mõõtmühik: Keskmise päevade arv asula mõõtmispunkti kohta

Definition: The average number of days in urban stations while the concentrations of ozone, suspended particulate matter, sulphur dioxide and nitrogen dioxide, exceed the health-based threshold levels.

Unit of measurement: The average number of days per urban station

Paljusid hingamisteede haigusi seostatakse lämmastikoksiidi, vääveloksiidi ja maapinnalähedase osooni suurenenud sisaldusega õhus. Sissehingamisel hingamisteedesse sattudes peatuvad väiksemad kui 10-mikromeetrised osakesed hingamisteede ülemises osas. 2,5–10-mikromeetrised osakesed võivad läbida kopsu, põhjustada põletikke ning kopsu- ja südamehaigete inimeste tervise halvenemist, astmat ja enneaegset surma. Linnade peamine õhusaaste allikas on tänavaliiklus, peale selle veel energia tootmine ja põletamine. Õhu saastatus linnades varieerub tunni, päeviti, aastaajati ning sõltub mõõtmispiirkonnast ja ilmast.

Lämmastikoksiidide aasta keskmine kontsentratsioon Tallinna kesklinnas on kõrgem kui paljudes Euroopa pealinnades.*

2003. aastal andis kütuse põletamine transpordisektoris lämmastikoksiidide heitkogusest 48%, vingugaasi heitkogusest 36% ja lenduvate orgaaniliste ühendite heitkogusest 20%.

Eriti kiiresti on Eestis suurenenud sõiduautode arv, 2004. aastal registreeriti 13% rohkem sõiduautosid kui 2003. aastal. Uusi autosid registreeriti 16 514. Sõiduautosid kasutatakse ebaökoonoomselt. 2004. aastal korraldatud sõiduautode kasutamise uuringu andmetel oli 2003. aastal 46% leibkondade kasutuses vähemalt üks sõiduauto. Keskmiselt oli sõiduauto 1,76 inimest päevas.**

2004. aastal oli 68,5% registrisse kantud sõidukitest vanemad kui 10 aastat. Kahjulikke ühendeid paiskavad suuremas koguses õhku just vanemad sõidukid, mis ei ole tehniliselt korras (ebatäielik kütuse põlemine).

Nitrogen oxide, sulphur dioxide and ground-level ozone pollution are associated with a number of respiratory diseases. Fine particles (particles the diameter of which is smaller than 10 micrometres and bigger than 2.5 micrometres) can be carried deep into the lungs where they can cause inflammation and worsening of the condition of people with heart and lung diseases, asthma and premature mortality. Road transport is the major source of these air pollutants in urban areas. Power generation and small combustion are also additional sources of air pollution. Air pollution in urban areas varies with hours, days and seasons and may depend on the location of measurement points and climate conditions.

The annual mean concentration of nitrogen oxides in the centre of Tallinn is higher than in most European capitals.*

In 2003 fuel combustion in transport sector gave 48% of nitrogen oxide emission, 36% of carbon monoxide and 20% of volatile organic compounds emission.

The number of passenger cars has increased really fast in Estonia. In 2004 compared to 2003, 13% more passenger cars were registered. 16,514 new passenger cars were registered. Use of passenger cars is wasteful. In 2004 according to the survey on the use of passenger cars 46% of households had a passenger car in personal usage. On an average there were 1.76 persons in a car a day.**

In 2004 68.5% of the cars in the register were older than 10 years. Older cars, which are not technically in order, emit more harmful compounds (incomplete combustion of fuel).

* *Environment in the European Union at the turn of the century.* European Environment Agency, 1999.

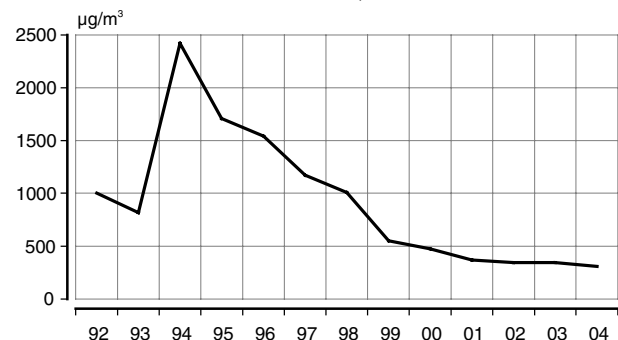
** Sõiduautode kasutamise uuring korraldati 2004. aasta II kvartalis Eesti tööjõu-uuringu lisana. Küsitleti 1768 isikut, mille põhjal tehti üldistused 516 500 leibkonna ja 1 047 800 isiku (15–74-aastased) isiklikus kasutuses olevate sõiduautode kohta.

** *As an annex to the Estonian Labour Force Survey 2004, the survey on use of passenger cars was conducted in the 2nd quarter of 2004. 1,768 persons were interviewed during the survey, estimates on the use of passenger cars in personal usage were calculated for 516,500 households and 1,047,800 persons (aged 15–74).*

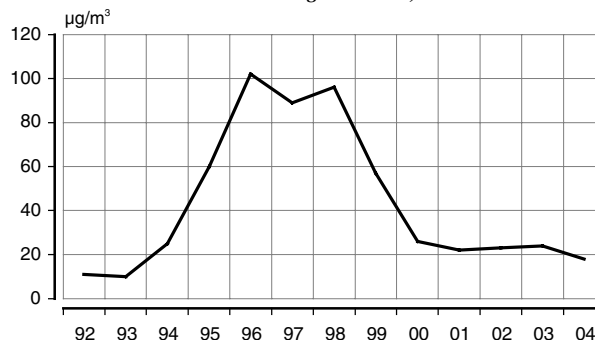
Keskmine saasteainete kogus Tallinna õhus, 1992–2004

Average concentration of air pollutants in Tallinn, 1992–2004

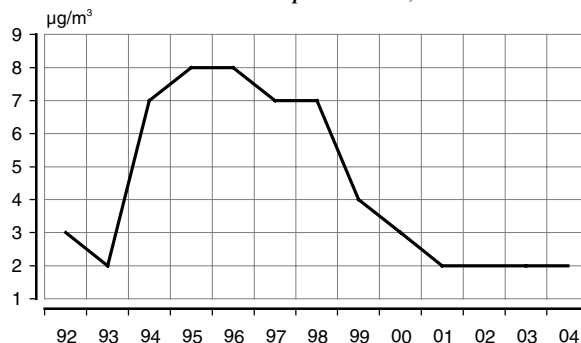
Süsinikoksiid / Carbon monoxide, LPK* = 5000

Lämmastikoksiid / Nitrogen dioxide, LPK* = 3000

Vääveldioksiid / Sulphur dioxide, LPK* = 500

* LPK — maksimaalne ühekordselt lubatud saasteainete sisaldus.

* LPK — maximum level of pollutants allowed one-time.

Õhu saastamine (tonni)

Air pollution (tons)

Maakond	Väävel-dioksiid <i>Sulphur dioxide</i>	Lämmastik-dioksiid <i>Nitrogen dioxide</i>	Tahked aine- osakesed <i>Solid particles</i>	Lenduvad orgaa- nilised ühendid <i>Volatile organic compounds</i>	Autode arv <i>Number of cars</i>	County
Paiksetest saaste- allikatest, 2004						From stationary sources, 2004
Harju	518	1 449	1 219	4 763	195 738	Harju
Hiiu	1	8	35	7	5 418	Hiiu
Ida-Viru	80 663	11 960	19 101	2 865	42 119	Ida-Viru
Jõgeva	64	56	269	18	13 502	Jõgeva
Järva	222	190	430	58	13 411	Järva
Lääne	127	84	489	25	12 600	Lääne
Lääne-Viru	2 586	917	599	174	23 598	Lääne-Viru
Põlva	1	68	46	9	13 428	Põlva
Pärnu	556	558	1 882	368	29 783	Pärnu
Rapla	153	67	97	47	14 930	Rapla
Saare	165	124	185	51	13 686	Saare
Tartu	102	264	415	237	45 847	Tartu
Valga	76	83	285	60	13 358	Valga
Viljandi	94	118	459	617	19 092	Viljandi
Võru	117	122	260	123	14 673	Võru
KOKKU	85 445	16 067	25 771	9 420	471 183	TOTAL
Liiklus- vahenditest, 2003	1 600	21 955	1 526	9 748	..	From mobile sources, 2003

Keskkonnauuringute Keskuse linnaõhu seirejaamade andmed õhu saastatuse kohta. Õhu saastatuse näitajate võrreldavust võib mõjutada mõõtmispunktide valik. Õhu saastamine paiksetest saasteallikatest ja liiklusvahenditest — Info- ja Tehnokeskuse andmed.

Data about pollution of ambient air are those of the Environmental Research Centre air monitoring stations of urban areas. The comparability of the data on air pollution can be affected by the choice of measurement points. Data for air pollution from stationary sources have been received from the Estonian Environment Information Centre.

Mahepõllumajanduse osatähtsus

Share of organic farming

Definitsioon: Mahepõllumajandus hõlmab sertifitseeritud ja eeskirjadega määratud looduslikult puhtale tootmisele üleminevaid põllumajandusmaid.

Definition: Organic farming includes certified and policy-supported organic and in-conversion land.

Mõõtühik: 1000 hektarit

Unit of measurement: 1,000 hectares

Mahepõllumajandus on loodusliku aineringluse ja tasakaalu põhimõtteid arvestav tootmisviis. Selline süsteem suudab ise tarvitatud toitaineid taastada. Põllumajandusettevõtte kui agroökosüsteemi majandamise alus on kõiki looduslikke seoseid arvestav terviklik lähenemine.

Organic farming is agricultural production that takes into account the natural cycles and balance relationships between the soil plants and animals. The system of this kind could maintain the level of the used nutrients. The precondition for the management of an agricultural enterprise as an agro-ecosystem is the integral approach, which takes into account all natural linkages.

Nii bioloogiline mitmekesisus kui ka traditsiooniliste kultuurmaastike säilitamine sõltub põllumajanduslikust tegevusest. Intensiivsed majandamismeetodid on keskkonnasurve (vee saastumine ja veevõtt, mullaviljakuse halvenemine ja elupaikade kadumine) allikaks.

Both the biodiversity and maintenance of traditional cultural landscapes depend on farming practices. Intensive agricultural measures are the source for environmental pressures — water pollution and resource depletion, soil fertility decline and loss of habitats.

Mahepõllumajanduses säilitatakse ja parandatakse mullaviljakust kohalikesse oludesse sobiva liblikõielisi taimi sisaldava külviga ja orgaaniliste väetiste abil. Sünteetilisi agrokemikaale — mineraalväetist ja taimekaitsevahendeid ei kasutata.

In organic farming soil fertility is maintained and improved by crop rotation of leguminous plants and by organic fertilizers. Synthetic agro-chemicals — mineral fertilizers and pesticides are not used.

Loomakasvatuses ei kasutata hormoonpreparaate ega antibiootikume. Ei kasvatata geneetiliselt muundatud organisme.

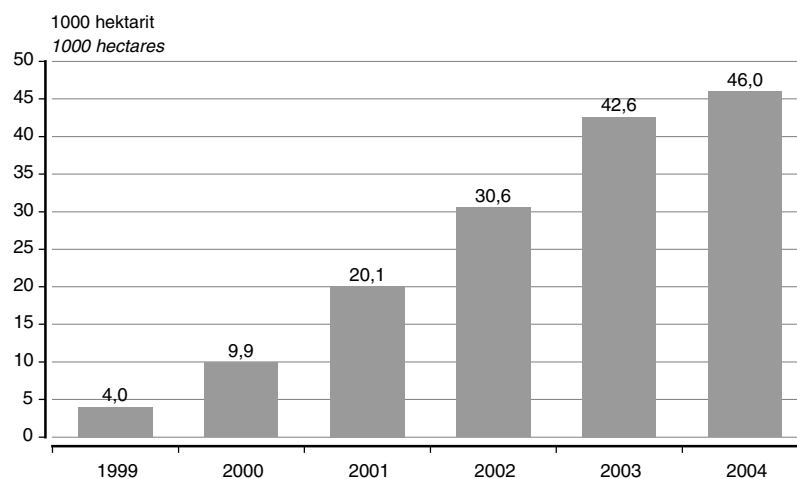
The hormone preparations and antibiotics are not used in animal production. Also genetically modified organisms are not cultivated.

Mahepõllumajanduse kasutuses olev maa on Eestis alates 1993. aastast pidevalt suurenenud. 2004. aastal oli see kõige suurem Hiiu maakonnas — 6473 hektarit.

In Estonia, the organically farmed area has increased since 1993. In 2004 it was the largest in Hiiu county — 6,473 hectares.

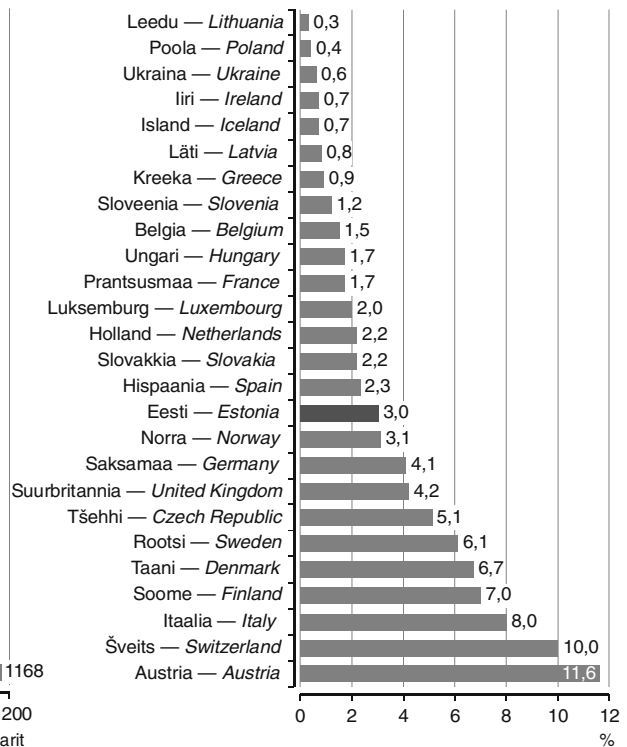
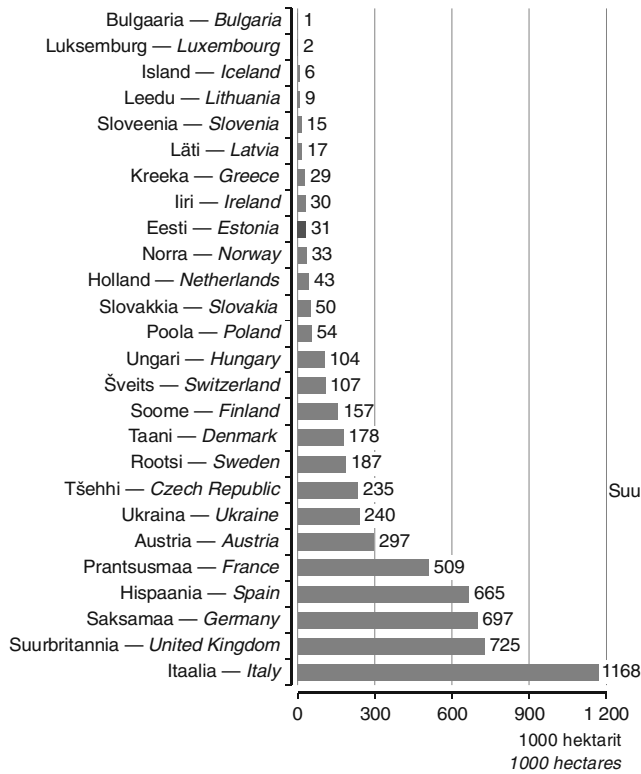
Mahepõllumajanduse kasutuses olev maa, 1999–2004

Organically farmed area, 1999–2004

Mahepõllumajanduse kasutuses olev maa ja selle osatähtsus põllumajandusmaas, 2003*

Organically farmed area and its share of agricultural area, 2003*

* Yusseffi, M. and Willer, H. *The World of Organic Agriculture-Statistics and Emerging trends — 2004*. Tholet-Theley, Germany: International Federation of Organic Agriculture Movements (IFOAM), 2004.

Mahepõllumajanduse kasutuses olev maa, 1999–2004 (hektarit)

Organically farmed area, 1999–2004 (hectares)

Maakond	1999	2000	2001	2002	2003	2004	County
Harju	785	1 479	1 999	2 851	3 197	3 102	Harju
Hiiu	284	429	1 747	3 718	5 470	6 473	Hiiu
Ida-Viru	52	73	641	742	Ida-Viru
Jõgeva	23	98	529	824	1 130	1 526	Jõgeva
Järva	...	371	448	833	981	778	Järva
Lääne	219	651	1 162	2 417	3 045	3 370	Lääne
Lääne-Viru	64	316	1 217	1 244	1 494	1 541	Lääne-Viru
Põlva	348	1 264	1 658	1 620	1 704	1 304	Põlva
Pärnu	38	148	640	1 341	3 173	2 928	Pärnu
Rapla	242	347	797	1 569	3 298	3 871	Rapla
Saare	500	739	3 049	4 334	4 766	5 799	Saare
Tartu	69	1 348	1 727	2 460	3 379	3 175	Tartu
Valga	480	735	1 238	1 391	1 970	2 251	Valga
Viljandi	84	610	2 176	3 095	4 753	4 903	Viljandi
Võru	864	1 331	1 705	2 781	3 573	4 252	Võru
KOKKU	4 000	9 800	20 100	30 551	42 574	46 015	TOTAL

Põllumajandusministeeriumi taimetoodangu inspeksiooni andmed.

Data of the Plant Production Inspectorate of the Ministry of Agriculture.

Väetiste kasutamine

Use of fertilizers

Definitsioon: Mineraal- ja orgaanilise väetisega pinnasesse viidud lämmastiku kogus.

Definition: The amount of mineral and organic fertilizers applied to agricultural land.

Mõõtühik: Kilogrammi lämmastiku toimeainet hektari kohta

Unit of measurement: Kilograms of fertilizer nutrients per hectare

Põllumajanduse proovikivi on suurendada põllumajandustoodangut jätkusuutlikul viisil. Väetiste kasutamine peegeldab põllumajandusest tulenevat keskkonnasurvet. Lämmastikväetise ülemäärane kasutamine põhjustab veekogude eutrofeerumist, muldade hapestumist ja suurendab põhjaveevarude lämmastikuga saastumise riski. Tegelikud keskkonnamuutused sõltuvad nii keskkonnakaitse meetmetest, mulla tüübist kui ka kasvatatavatest taimedest.

The challenge for agriculture is to increase food production in a sustainable way. This indicator shows the potential environmental pressure from agricultural activities. Extensive fertilizer use is linked to eutrophication of water bodies, soil acidification, and potential of contamination of water supply with nitrates. The actual environmental effects will depend on pollution abatement practices, soil and plant types, and meteorological conditions.

Euroopa Liidu direktiiv 91/676/EEC piirab nitraatidele tundlikel aladel lämmastiku kasutamise mineraalväetistes kuni 170 kilogrammini hektari kohta.

The EU Directive 91/676/EEC restricts the use of nitrogen in mineral fertilizers or manure to 170 kg/ha in nitrate-sensitive areas.

Eestis on põllumajandustootmisega hõlmatud alad viimasel aastakümnel oluliselt vähenenud. Põllumajandussaaduste tootmismahude vähenemisega on vähenenud ka põllumajanduse mõju keskkonnale.

In Estonia, the area covered by agricultural production has decreased considerably in the last decade. The decline in the agricultural output has also reduced the influence of agriculture on environment.

Väetisega pinnasesse viidud lämmastiku kogused on vähenenud 50 200 tonnist 2002. aastal 34 250 tonnini 2004. aastal, sellest 72% viidi pinnasesse mineraalväetistega.

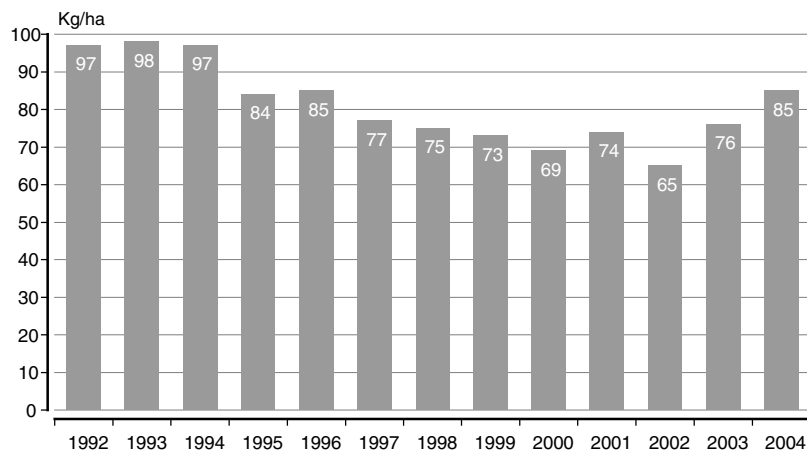
The amount of nitrogen carried into the soil decreased from 50,200 tons in 2002 to 34,250 tons in 2004, of which 72% was carried into the soil with mineral fertilizers.

Intensiivpõllumajanduse kasutuses olevat maad oli kõige rohkem Järva-, Jõgeva- ja Lääne-Virumaal.

The area used in intensive arable agriculture was the largest in Järva, Jõgeva and Lääne-Viru counties.

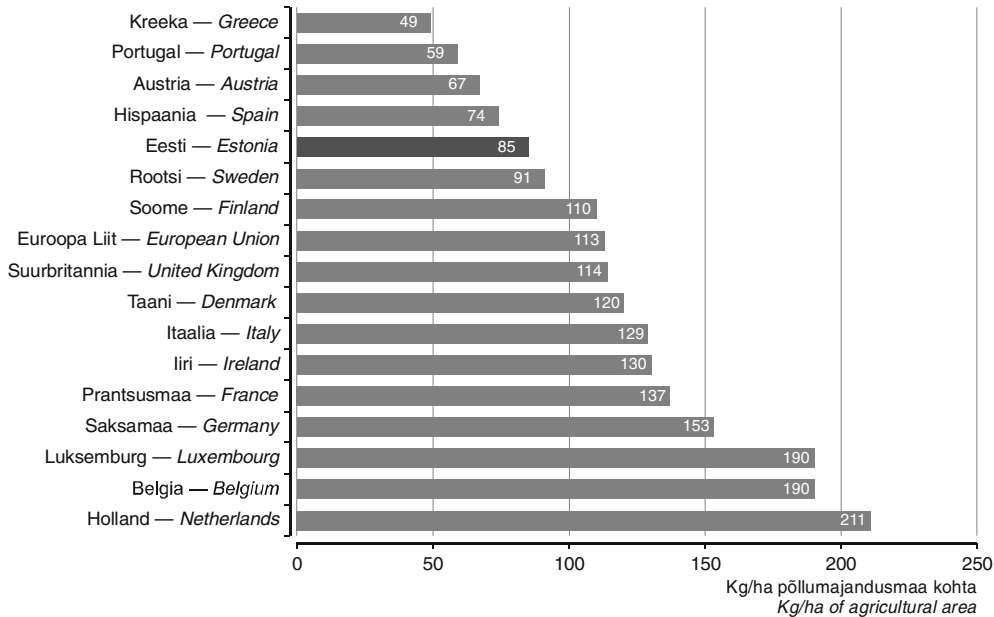
Väetisega pinnasesse viidud lämmastik, 1992–2004

Amounts of nitrogen carried into the soil with fertilizers, 1992–2004

Väetisega pinnasesse viidud lämmastik, 2004*

Amounts of nitrogen carried into the soil with fertilizers, 2004*

* OECD Environmental Data, Compendium 2004.

Viimane võimalik aasta. Definiitsioonide varieerumine võib piirata riikide võrreldavust.

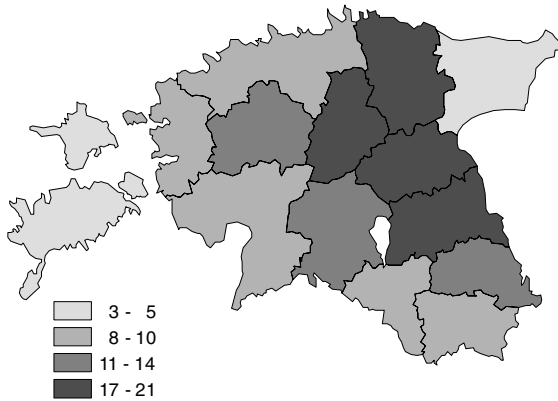
Figures for the last available year; varying definitions can limit the comparability across countries.

Põllumajanduslikes majapidamistes kasutatava põllumaa osatähtsus maakondades, 2004 (protsenti)

Proportion of utilised arable land in agricultural holdings by counties, 2004 (percentage)

Mineraallämmastik-väetise kasutamine põllumajanduslikes majapidamistes, 2004

Use of nitrogen fertilizers by agricultural holdings, 2004

Maakond	Toimeaine, tonni	Väetatud pind, ha	Kg/ha	County
	Active substance, tons	Fertilized area, ha		
Harju	1 566	23 128	68	Harju
Hiiu	87	1 419	61	Hiiu
Ida-Viru	500	7 803	64	Ida-Viru
Jõgeva	2 980	40 958	73	Jõgeva
Järva	3 068	43 184	71	Järva
Lääne	525	8 357	63	Lääne
Lääne-Viru	3 833	46 909	82	Lääne-Viru
Põlva	1 563	21 779	72	Põlva
Pärnu	1 642	26 125	63	Pärnu
Rapla	1 448	20 566	70	Rapla
Saare	400	6 908	58	Saare
Tartu	2 892	39 158	74	Tartu
Valga	916	11 878	77	Valga
Viljandi	2 266	33 010	69	Viljandi
Võru	938	15 953	59	Võru
KOKKU	24 624	347 135	71	TOTAL

Andmed mineraalväetisega pinnasesse viidud lämmastiku koguse kohta põhinevad Statistikaameti põllumajandusstatistikal. Orgaanilise väetisega pinnasesse viidud lämmastiku kogus on hinnanguline.*

Data about the amounts of nitrogen carried into the soil with mineral fertilizers are based on the agricultural statistics of the Statistical Office. The amounts of nitrogen carried into the soil with organic fertilizers are estimated*.

* The Environment in Europe and North America. Paper No 9. Joint ECE/EUROSTAT Work Session. New York: UN, 1992.

Taimekaitsevahendite kasutamine põllumajanduses

Use of agricultural pesticides

Definitsioon: Taimekaitsevahendite (umbrohu-, seenhaiguste-, putukatõrjevahendite, puhtimisvahendite, kasvuregulaatorite ja desikandide) kasutamine põllumajanduses.

Mõõtühik: Kilogrammi taimekaitsevahendi toimeainet hektari põllumajandusmaa kohta.

Definition: Use of pesticides (insecticides, fungicides, herbicides, seed treatment preparations, retardants and desiccants) per unit of agricultural land area.

Unit of measurement: Pesticide use in kilogram of active ingredients per hectare of agricultural land.

Põllumajanduse proovikivi on suurendada toidu tootmist jätkusuutlikul viisil. Selle oluline aspekt on põllumajanduses kasutatavad taimekaitsevahendid, mis lisavad ökosüsteemidesse püsivaid keemilisi ühendeid.

The challenge for agriculture is to increase food production in a sustainable way. One important aspect of this challenge is the use of agricultural pesticides, which add persistent organic chemicals to ecosystems.

Taimekaitsevahendeid (fenoolid, fosfororgaanilised ühendid, kloreeritud süsivesinikud) kasutatakse umbrohu ja taimekahjurite, parasiitide ning putukate tõrjeks saagi suurendamise eesmärgil. Taimekaitsevahendite omadused — püsivus, vähene lahustuvus vees ja hea rasvalahustuvus — tingivad nende kuhjumise elusorganismidesse ja toiduahelatesse. Sõltuvalt biokeemilisest protsessist, mida taimekaitsevahendid blokeerivad, erineb nende toime taimedele ja loomadele (kantserogeenne, terratogeenne, östrogenne jm).

Pesticides (phenols, phosphor organic compounds, chlorated hydrocarbons) are used for repulsion of weeds, plant vermin, parasites and insects in order to increase agricultural production. Properties of pesticides — stability, small solubility in water and good solubility in fats cause their accumulation in organisms and food chains. Impact of pesticides on plants and animals (cancerogenic, terratogenic, estrogenic, etc.) varies according to the biochemical process they are blocking.

2004. aastal kasutati põllumajanduslikes majapidamistes kokku 244,6 tonni taimekaitsevahendeid, ühe hektari põllumajandusmaa kohta ligikaudu 0,49 kilogrammi.

In 2004, agricultural holdings used 244.6 tons of pesticides, about 0.49 kilogram per hectare of agricultural land.

Samal aastal oli üle 169 tonni ehk 73% kasutatud taimekaitsevahenditest umbrohutõrjevahendid. Teraviljakasvatuses kasutati üle 168 tonni ehk 69% taimekaitsevahenditest, sealhulgas pea 100% kasvuregulaatoritest, 24% puhtimisvahenditest, 73% umbrohutõrjevahenditest ja 30% seenhaiguste tõrjevahenditest.

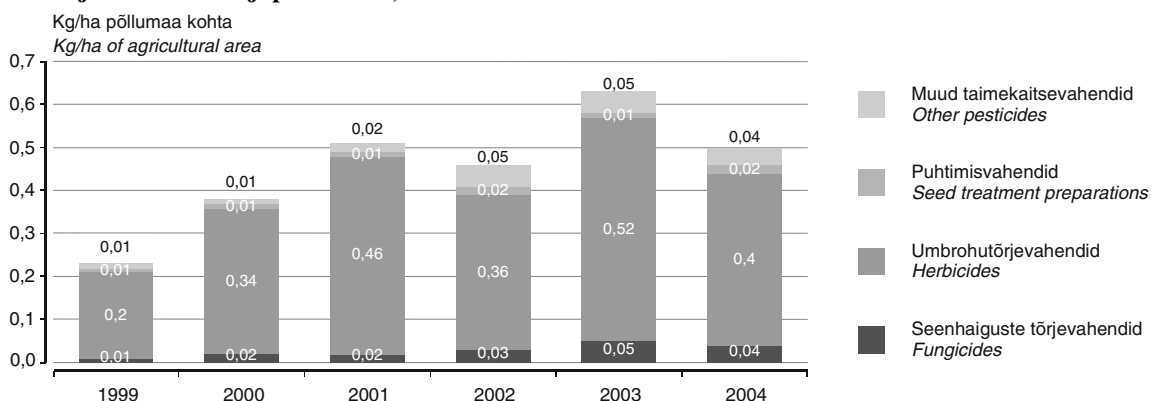
In 2004 over 169 tons or 73% of pesticides used were herbicides. The largest amount of pesticides was used in the production of cereals, which consumed almost 168 tons or 69% of all pesticides used, of which almost 100% of retardants, 24% of seed treatment preparations, 73% of herbicides and 30% of fungicides.

Taimekaitsevahendite kasutamine põllumajanduses on suurenenud 187 tonnist 1999. aastal 329 tonnini 2004. aastal. Samas ei tähenda taimekaitsevahendite koguse suurenemine suurenenud mõju keskkonnale, sest nende toime ja toksilisus varieerub suurtes piirides. Taimekaitsevahendite mõju keskkonnale sõltub püsivusest, kliimatilistest ja mullastiku tingimustest ning kultiveerimise viisist.

The amount of pesticides used in agriculture increased from 187 tons in 1999 to 329 tons in 2004. At the same time, the increased quantities of pesticides do not necessarily indicate the increased effect on the environment as their impact and toxicity varies largely. The impact on the environment caused by pesticides depends on their stability, climatic and soil conditions and type of agricultural farming.

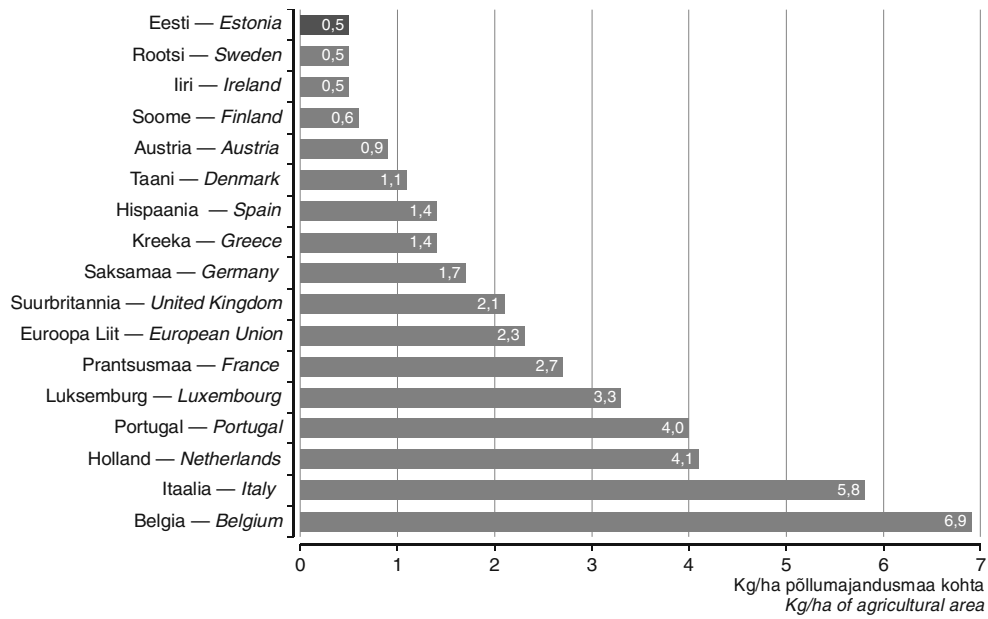
Taimekaitsevahendite kasutamine põllumajanduslikes majapidamistes, 1999–2004

Use of pesticides by agricultural holdings, 1999–2004

Taimekaitsevahendite kasutamine, 2004*

*Use of pesticides, 2004**

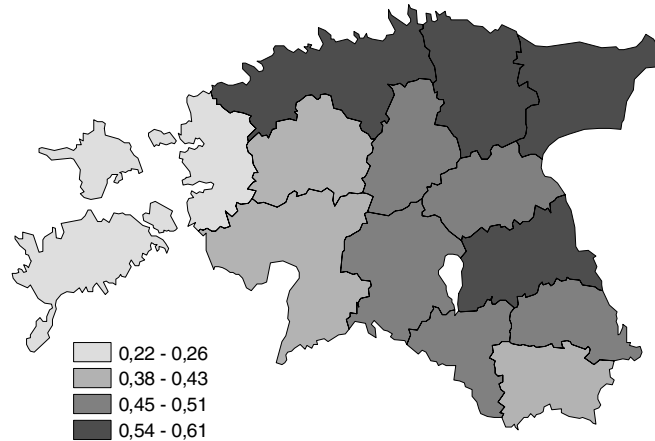
* OECD Environmental Data, Compendium 2004.

Viimane võimalik aasta. Definitsioonide varieerumine võib piirata riikide võrreldavust.

Figures for the latest available year; varying definitions can limit the comparability across the countries.

**Taimekaitsevahendite kasutamine
põllumajanduslikes majapidamistes maakonniti,
2004 (kg/ha kasutatud põllumajandusmaa kohta)**

*Use of pesticides in agricultural holdings
by counties, 2004
(kg/ha of utilised agricultural land)*

Taimekaitsevahendite kasutamine peegeldab kasutust põllumajanduslikes majapidamistes. Põllumajandusmaa — vaatlusaastal kasutatav kasvatatavate-koristatavate kultuuride (põllukultuurid, katmik-kultuurid, puuvilja- ja marjakultuurid, puuistikud ja köögivilid) ja kesa all olev maa ning looduslik rohumaa.

Use of pesticides in agriculture includes the use by agricultural holdings. Agricultural land includes harvested land (area of field and greenhouse crops, fruit and berry plantations, tree nurseries, vegetable gardens), permanent grassland and area of fallow in the reference year.

Metsamaa pindala

Forest area

Definitsioon: Mets on puittaimestiku kasvukoht pindalaga vähemalt 0,5 hektarit, millel kasvavad puud kõrgusega vähemalt 1,3 meetrit ja kus puuvõrade liitus on vähemalt 30%. Seda majandatakse puidu ja teiste metsasaaduste saamiseks või seal säilitatakse puittaimestikku.

Mets hõlmab nii **tulundusmetsa** kui ka **kaitse- ja hoiu metsa** (õigusaktidest tulenevad majanduslikud ja keskkonnakaitse piirangud ei mõjuta oluliselt puidu üldvaru).

Muu metsamaa on maakatastrisse metsamaana kantud maa, mis sobib metsa kasvatamiseks, kuid mis on uuendamata või kus puude keskmine kõrgus on alla 0,8 meetri või kus puuvõrade liitus on alla 30%.

Mõõtühik: Metsa pindala tuhandetes hektarites väljendatuna protsendina kogupindalast

Definition: *Forest* is defined as an area of more than 0.5 hectares with trees with the minimum height of 1.3 metres and where tree crowns cover more than 30% and which is managed for timber production or preservation of flora.

Forest includes **forest available for wood supply and also protected and protection forest** (any legal, economic, or specific environmental restrictions do not have a significant impact on the supply of wood) and other wooded land.

Other wooded land is land registered in the land cadastre as wooded land but is not reforested at the moment or where the average height of trees is less than 0.8 metres or the tree crowns cover less than 30%.

Unit of measurement: The area of forest in thousands hectares (ha) expressed as a percentage of the total area

Metsal on nii kultuuriline, sotsiaal-majanduslik kui ka ökoloogiline tähendus. Mets annab puitu, pakub vaba aja veetmise võimalusi, kasvupaiku taimedele ja elupaiku loomadele. Samuti toimib mets saasteainete filtrina. Agenda 21 toob lahendust vajava probleemina välja metsade kadumise ärahoidmise, et kaitsta bioloogilist mitmekesisust, mullaökosüsteeme, vett ja atmosfääri.

Eestis on metsade pindala suurenenud põhiliselt kasutamata põllumajandusmaa arvel.

48,9% Eesti territooriumist (ilma Peipsi järve) on kaetud metsaga. 30,9% metsamaast hõlmavad hoiu- ja kaitsemetsad.

Aastane uuendusraie (lageraie ja turberaie) pindala suurenes 4000 hektarist 1993. aastal 24 600 hektarini 2003. aastal (sellest 17 800 hektarit erametsamaal) ning oli 1% kogu metsamaa pindalast.* Metsa istutamine ja külvamine suurenes 2004. aastal 7800 hektarini. Uus istutatud mets on enamasti liigivaene, ilma looduslikele puistutele iseloomuliku struktuurita ühevanuseliste puude monokultuur.

Forests serve multiple ecological, socio-economic and cultural roles in many countries. *Forests* provide the functions that include wood products, recreational opportunities, habitat for wildlife and a filter for pollutants. Combating deforestation to preserve soils, water, air and biological diversity is explicitly considered in Agenda 21.

The area of forested territory in Estonia has grown mainly on account of unutilised agricultural land.

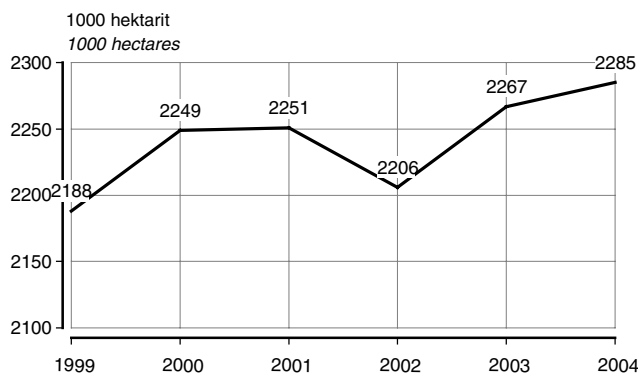
48.9% of Estonian territory (without territory of lake Peipsi) is covered with forests. 30.9% of forest area make up protected and protection forest areas.

Regeneration cutting (clean cutting and sheltered cutting) area increased from 4,000 hectares in 1993 to 24,600 hectares in 2003 (of which 17,800 hectares in private forest) and made up 1% of the total forest area.* Sowing and planting of new forest increased to 7,800 hectares in 2004, at the same time, the new planted forest is usually poor in species, without the characteristic structure of the natural forest.

* Statistilise Metsainventuuri (SMI) andmed.

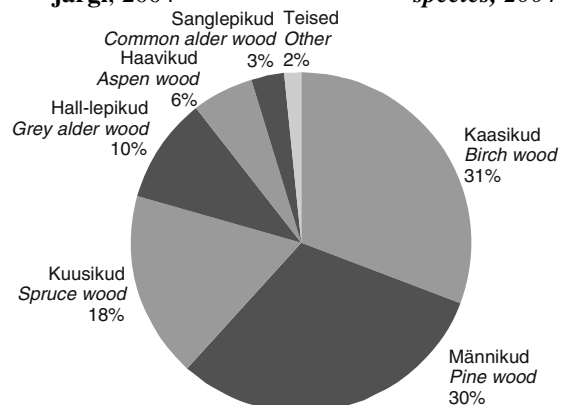
* Data of the Statistical Forest Inventory (SFI).

Metsamaa pindala, 1999–2004

Forest area, 1999–2004

Puistute pindala domineeriva liigi järgi, 2004

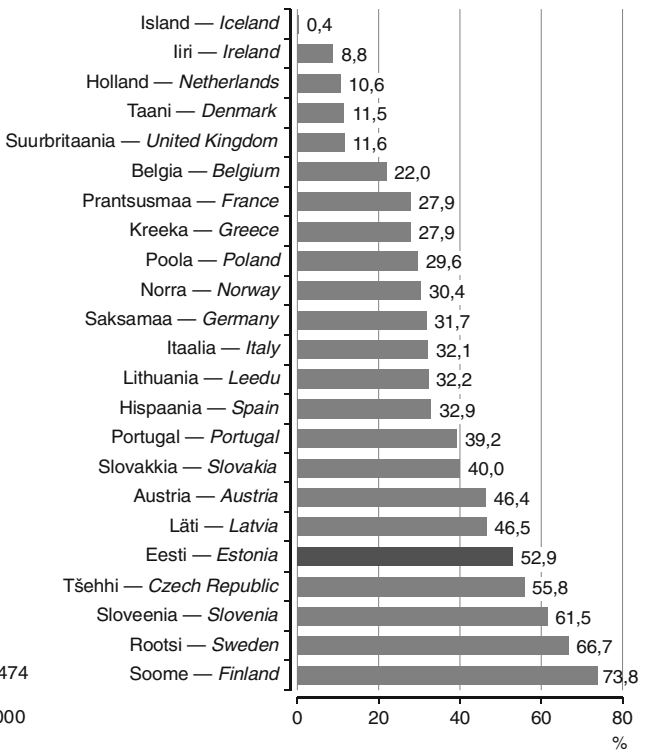
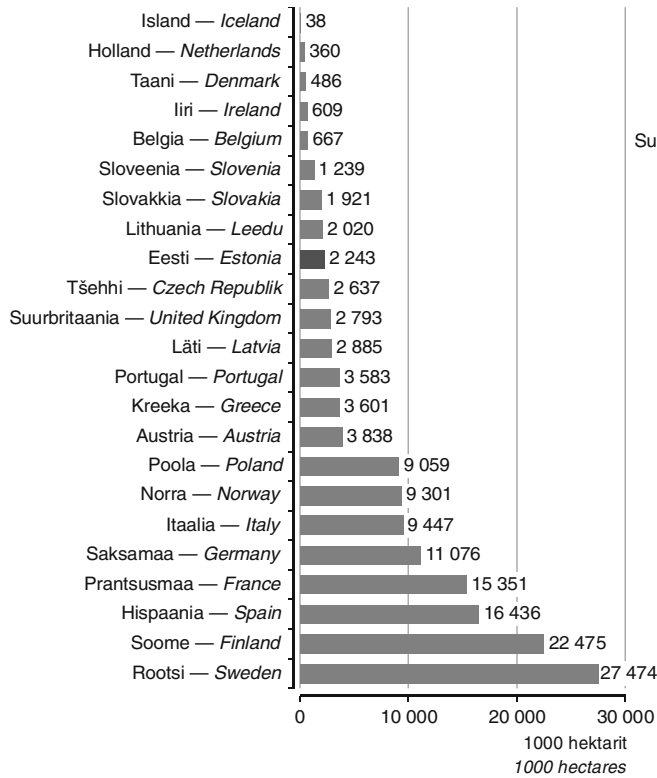
Area of stands by dominant tree species, 2004

Metsamaa pindala, 2000
(aastakeskmine)*

Forest area, 2000
(annual average)*

**Metsamaa osa kogu
maismaa pindalas,**
2000 (aastakeskmine)*

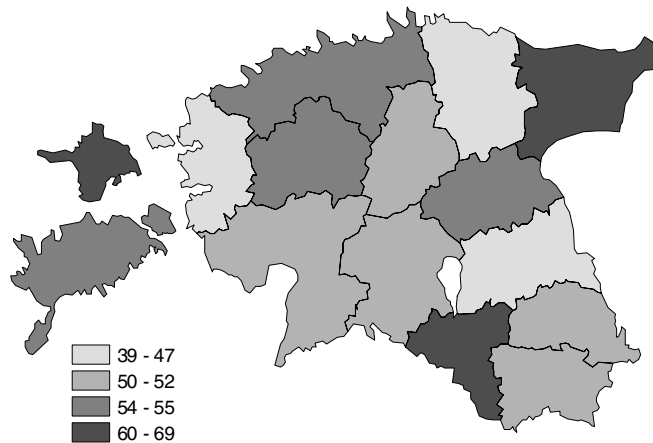
**Share of forest land area of
total land area, 2000**
(annual average)*

* FAO, Global Forest Resources Assesment 2005.

Metsamaa osatähtsus maakonna üldpindalas,
2004 (protsenti)

Share of forest land area of county's total area,
2004 (percentage)

Statistilise Metsainventuuri (SMI) andmed.

Data of the Statistical Forest Inventory (SFI).

Raie võrdlus puidu aastase juurdekasvuga

Wood harvesting ratio

Definitsioon: Näitaja võrdleb kogu metsaraiet puidu aastase juurdekasvuga. Puidu aastane juurdekasv on keskmine aastane juurdekasv, mis on korrigeeritud looduslike kadudega (puidu hulgest, mis kasvab aasta jooksul juurde, on lahutatud puit, mis looduslikult sureb), arvestatuna kõigi puuliikide suhtes.

Mõõtühik: %

Pikema aja jooksul peegeldab raie võrdlus juurdekasvuga metsamajandamise säästlikkust. Kui raie osatähtsus protsentides ületab 100, ei ole metsade kasutamine säästlik. Riigi määratud raie maht sõltub metsade suurusest, puidutootmiseks kasutatavate metsade osatähtsusest, metsade tootlikkusest, puistu vanusest ja koosseisust, metsamajandamise eesmärkidest ja keskkonnapoliitikast.

Hinnanguliselt hõlmas raie 2003. aastal 96% puidu aastasest juurdekasvust. Samas on puidu hektarivaru Eestis suhteliselt suur. Koguraie kasvas aastatel 1994–2003 ligikaudu kolm korda.

Majandusstruktuuri muutumise tagajärjel on metsa üleraie muutunud üheks olulisemaks ökoloogiliseks probleemiks. Samas on Eestile iseloomulikud suured metsamaa näitajad elaniku kohta enamiku riikidega võrreldes. Metsaga on kaetud ligi pool maismaast.

Eestis on optimaalne raiemaht, mille puhul tagatakse metsade taastumine, 13,1 miljonit tihumeetrit kasvavat metsa aastas.*

Definition: The indicator compares the annual average felling as percentage of net annual increment (NAI) of forests. Net annual increment is the average annual volume of gross increment less natural losses (the amount of timber that grows over the year less the volume of timber that naturally dies) on all species.

Unit of measurement: %

This indicator is relevant for assessing the sustainability of forest management when interpreted over a longer time period. If the value for wood harvesting ratio is over 100, the exploitation of forest is considered unsustainable. The harvest rate set by a country is connected to the size of its forests, proportion of the forest area dedicated to timber production, the productivity of the forest and its age class structure, and the management objectives and sustained yield policies of the country.

The felling is estimated to 96% of annual increment of growing stock in 2003. At the same time the growing stock per hectare is relatively big. In 1994–2003, the total felling increased about three times.

Due to changes in the economic structure, overfelling has become one of the most important ecological problems mainly caused by the exports. At the same time, Estonia can be characterised by high per capita values of forest territory. Nearly half of the Estonian territory is covered with forest.

In Estonia, the optimal felling volume, which still sustains the forest resources, is 13.1 million cubic metres of standing crop per year.*

* Eesti metsanduse arengukava aastani 2010 heakskiitmine. RT I 26.11.2002, 95, 552.

Raie, 1999–2003

Felling, 1999–2003

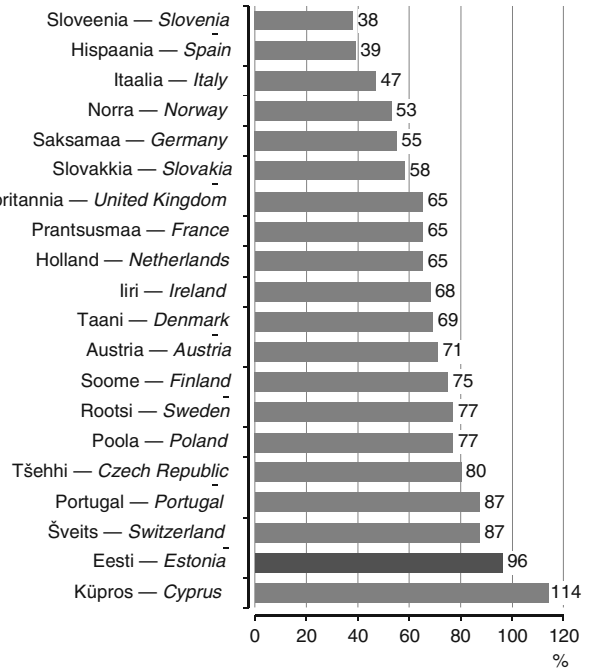
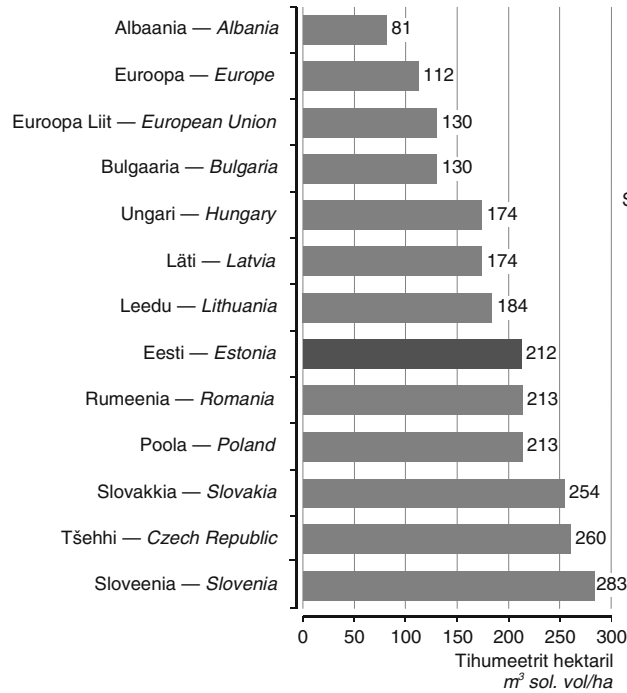
Raie	1999		2000		2001		2002		2003		Felling
	tuhat ha thousand hectares	tuhat m ³ thousand m ³	tuhat ha thousand hectares	tuhat m ³ thousand m ³	tuhat ha thousand hectares	tuhat m ³ thousand m ³	tuhat ha thousand hectares	tuhat m ³ thousand m ³	tuhat ha thousand hectares	tuhat m ³ thousand m ³	
Uuendusraie	24,6	7 156	28,8	8 531	27,8	8 040	30,5	8 186	24,6	6 603	Regeneration cutting
lageraie	21,8	6 767	26,9	8 208	23,3	6 994	25,0	7 183	18,9	6 003	clear cutting
Hooldusraie	32,7	3 352	29,0	3 038	32,8	3 002	37,2	2 943	33,2	2 788	Improvement cutting
harvendus- raie	29,4	3 340	27,7	3 035	29,4	2 962	23,7	2 460	25,4	2 481	thinning
Muu raie	23,8	2 189	13,2	1 180	17,0	934	9,3	397	7,3	562	Other cutting
KOKKU	81,1	12 697	71,0	12 748	77,6	11 976	77,0	12 748	65,1	12 748	TOTAL

Puistute hektarivaru, 2000*

Growing stock per hectare, 2000*

Raie võrdlus puidu keskmise aastase juurdekasvuga, 2000**

Wood harvesting ratio, 2000**

* The Global Forest Resources Assessment 2000. FAO; Forest Resources of Europe. CIS, North America, Australia, Japan and New Zealand. FAO.

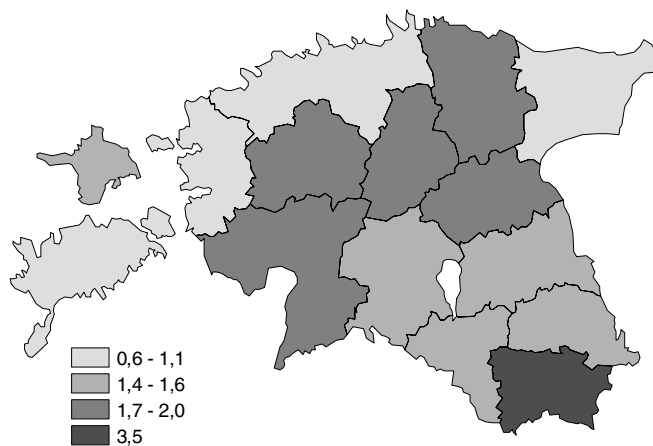
Eesti — 2003. aasta andmed metsade inventeerimise statistilise valikmeetodi (SMI) alusel.
Estonia — data for 2003 of Forest Inventory by Statistical Sampling (FIS) methodology.

** A Selection of Environmental Pressure Indicators for the EU and Acceding Countries. Eurostat, 2003.

Eesti — 2003. aasta andmed metsade inventeerimise statistilise valikmeetodi (SMI) alusel.
Estonia — data for 2003 of Forest Inventory by Statistical Sampling (FIS) methodology.

Uuendusraie osatähtsus metsamaas maakonniti, 2003 (protsenti)

Share of regeneration cutting area of forest land by counties, 2003 (percentage)

Metsaraie andmed metsade inventeerimise statistilise valikmeetodi (SMI) alusel.

Felling data according to the Forest Inventory by Statistical Sampling (FIS) methodology.

Maakasutuse muutused ja ehitustegevus

Land use changes and building activities

Definitsioon: Näitaja on kogu täisehitatud maa tuhandetes hektarites. Täisehitatud maa sisaldab elamurajoonide, teede, infrastruktuuri, tööstus- ja kaubandusehitiste ning vabaajaratistite alla jäävat maad. Selle hulka ei kuulu hajutatud talumajad, aiad ja juurdeehitised.

Definition: This indicator presents the total built-up area, measured in thousands of hectares. This value includes land used for residential purposes, roads, technical infrastructure, industrial and commercial premises and recreational sites. The definition excludes scattered farm buildings, yards and annexes.

Mõõtühik: % kogupindalast

Unit of measurement: % of total area

Ehitamine muudab maa kasutuse otstarvet ja tekitab pöördumatut kahju, hävitades looduslikku mitmekesisust ja häirides põhjavee varude täienemist.

Building upon land exerts pressure on the land and has several negative environmental impacts (increases water run-off and thus increases the risk of flooding, hinders replenishment of ground water, destroys habitats affecting biodiversity).

Eesti pindala on 4 523 000 hektarit, sellest 283 000 hektarit on vee all. Maismaa pindalast on 48% kaetud metsaga, põllumajandusmaa hõlmab 17% (sellest põllumaa 67%) maismaast. Linnad ja alevid hõlmavad üle 1%, teede all on ligi 1% maismaast.

The area of Estonia is 4,523,000 hectares, of which 283,000 hectares are under inland waters. 48% of the land area is covered with forests, 17% is agricultural land (of which 67% is arable land). Over 1% of land is under urban settlements and about 1% is under the roads.

Aastatel 1993–2004 oli kasutusse lubatud eluruumide ja mitteeluhoonete pind kokku 591 hektarit. Samal ajal ehitati linnas rohkem eluruumi kui maal. Üle kolmveerandi 2004. aastal kasutusse lubatud eluruumidest asus linnas.

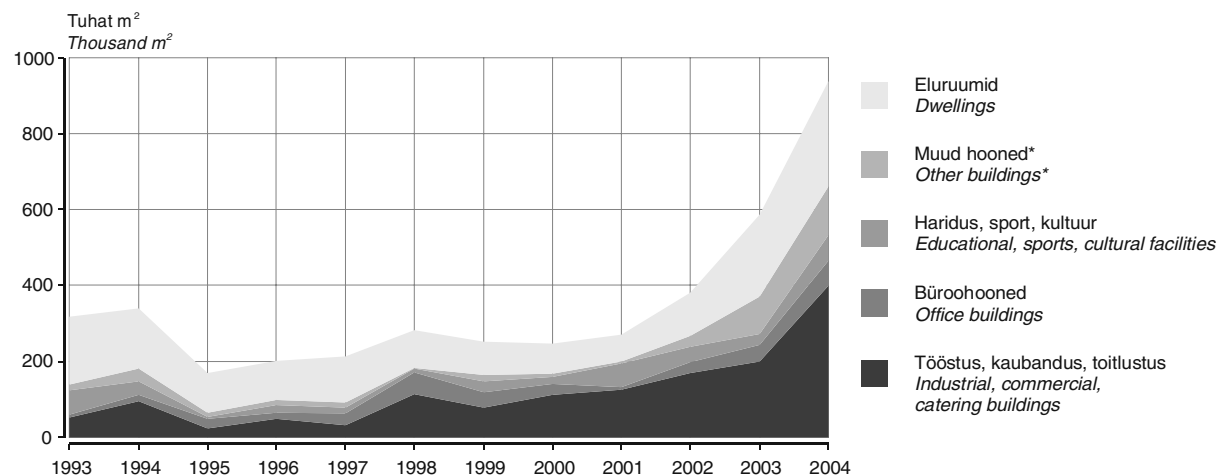
In 1993–2004 the floor area of dwellings and non-residential building completions totalled 591 hectares. More dwellings were completed in urban than in rural areas. In 2004 more than three quarters of dwellings were built in urban areas.

Mitteeluhoonetest valmis enim tööstus-, kaubandus- ja toitlustushooneid. 1993. aastaga võrreldes suurenes mitteeluhoonete kasulik pind ja kubatuur üle viie korra.

Of non-residential buildings, mostly buildings for catering facilities, industrial and commercial buildings were built. Compared to 1993, the usable floor area and cubic capacity increased over five times.

Kasutusse lubatud ehitised kasutusala järgi, 1993–2004

Building permits granted by use of buildings, 1993–2004

* Tervishoiu- ja hooldusasutuste, põllu-, kala-, jahi- ja metsamajanduse ning muud mitteeluhooned.

* Buildings for health and institutional care, buildings for agriculture, forestry, fishing and hunting, and other non-residential buildings.

Maakasutus, 1992–2004
(tuhat hektarit)

Land use, 1992–2004
(thousand hectares)

Aasta	Kasutatav põllumaa	Metsamaa	Kasutatav looduslik rohumaa	Vee all	Kasutatavad viljapuu- ja marjaaiad	Muu maa	Kokku
Year	Utilised arable land	Forest land	Utilised permanent grassland	Inland water	Utilised orchards and berry plantations	Other land	Total
1992	1 115	2 022	247	283	12	844	4 523
1993	1 066	2 017	243	283	11	903	4 523
1994	949	2 016	140	283	12	1 123	4 523
1995	874	2 016	105	283	12	1 233	4 523
1996	884	2 016	109	283	12	1 219	4 523
1997	889	2 016	123	283	12	1 200	4 523
1998	886	2 016	144	283	12	1 182	4 523
1999	860	2 143	130	283	12	1 095	4 523
2000	843	2 249	131	283	12	1 005	4 523
2001	678*	2 251	194*	283	19*	1 098	4 523
2002	614	2 206	67	283	17	1 336	4 523
2003	545	2 267	268**	283	16	1 144	4 523
2004	518	2 285	236	283	16	1 185	4 523

* 2001. aasta põllumajandusloenduse andmed.

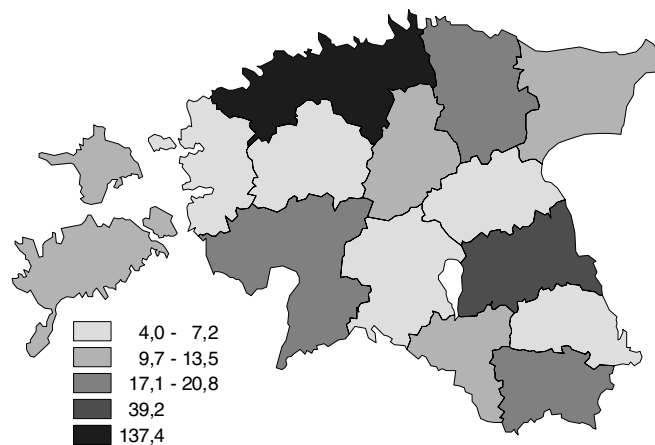
** 2003. aastast arvatakse haritavale maale rajatud üle 5 aasta vanune pikaajaline rohumaa loodusliku rohumaa hulka.

* Data of the 2001 Agricultural Census.

** Since 2003 the seeded grassland over 5 years old is included in permanent grassland.

Kasutusse lubatud eluruumide ja mitteeluhoonete kasulik pind maakondades, 2004 (m²/km²)

Usable floor area of dwellings and nonresidential building completions by counties, 2004 (m²/km²)

Eluruumide ja mitteeluhoonete andmed põhinevad Eesti ehitisregistri andmetel.

Data on completed dwellings and non-residential buildings are based on the data of the State Register of Construction Works.

Heitvee lämmastiku ja fosfori reostuskoormus

Pollution load of nitrogen and phosphorus from point sources

Definitsioon: Lämmastiku ja fosfori kogus (kodumajapidamised ja majandustegevus), mis on heidetud reoveega vee ökosüsteemidesse.

Definition: Annual load of nitrogen (N) and phosphorus (P) from point sources (households and economic sectors) discharged into aquatic ecosystems.

Mõõtühik: Tonni aastas

Unit of measurement: Tons per year

Lämmastik ja fosfor põhjustavad veekogude vee eutrofeerumist. Toksiliste vetikate arvukas paljunemine rannikumeres ja kalapopulatsioonide arvukuse kahanemine on omavahel seotud. Lämmastiku ja fosfori juurdekanne merekeskkonda oleneb sademete hulgast ja valgala majandustegevuse keskkonnasõbralikkusest. Lämmastiku ärakanne põllumajanduslikelt maadelt ja puhastamata reovesi on põhilised lämmastiku- ja fosforisaaste allikad. See saaste tuleb peamiselt kodumajapidamistest ja tööstustegevuse kaudu.

Nitrogen and phosphorus cause eutrophication of the water bodies. The proliferation of toxic algae and the decrease in the fish population are two interconnected phenomena. Substantial part of phosphorus and nitrogen are of natural origin. The riverine input to sea depends on precipitation and environmental friendliness of economic activities in the catchment area. The surplus fertilizer run-off from agricultural land and outflows from sewerage are major sources of anthropogenic release. The main sources of nitrogen and phosphorus are households and industrial activities.

Puhastatud ja puhastamata reoveega juhiti 2004. aastal veekogudesse 2200 tonni lämmastikku — ligi kaks korda vähem kui 1993. aastal — ja 170 tonni fosforit — üle kahe korra vähem kui 1993. aastal.

2,200 tons of nitrogen and 170 tons of phosphorus were carried with purified and unpurified waste water into the water bodies in 2004, this is about two times less than in 1993.

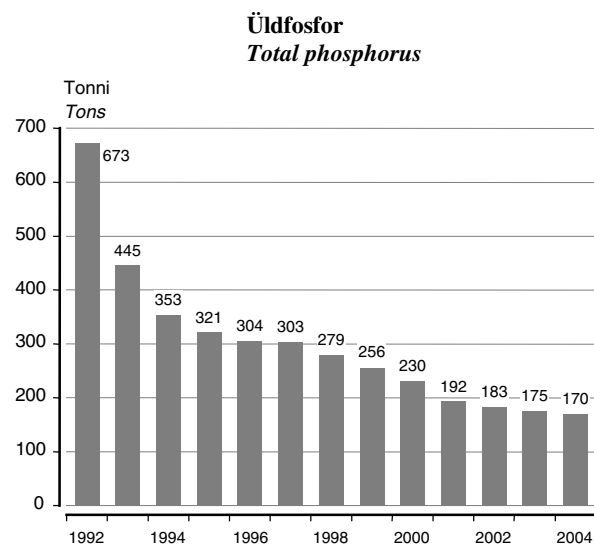
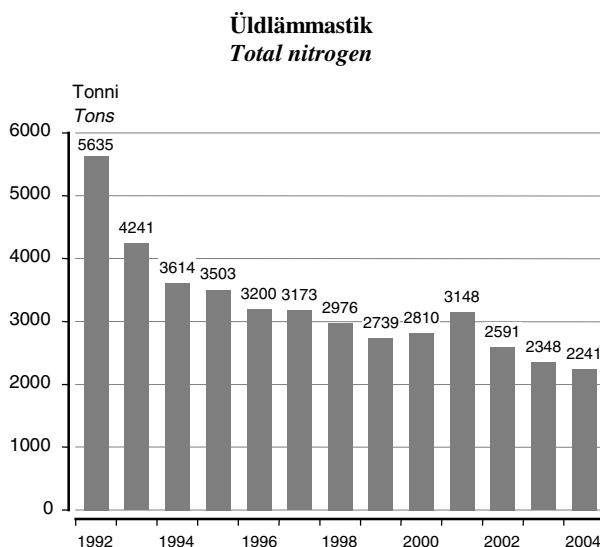
Põhiline osa lämmastiku ja fosfori reostuskoormusest jõuab Soome lahte. 2000. aastal jõudis Soome lahte suubuvasse pinnavette 19 000 tonni lämmastikku, sellest 79% juhiti lahte otse lähtepunktist. Pinnavee kaudu jõudis Soome lahte 938 tonni fosforit. 4% kogu Läänemere lämmastiku- ja 3% fosforikoormusest on pärit Eestist.*

Basic part of Estonian nitrogen and phosphorus pollution is going to the Gulf of Finland. Nutrients input to surface waters of the Gulf of Finland catchment area was 19,000 tonnes of nitrogen in 2000, 79% of it made up nitrogen discharged directly to the Gulf. In the same year 938 tonnes of phosphorus were discharged to the surface waters of the Gulf of Finland. Estonian nutrient pollution made up 4% of all nitrogen and 3% of all phosphorus pollution released into the Baltic Sea.*

* Helsinki Commission, Baltic Marine Environment Protection Commission. Nutrient Pollution to the Baltic Sea in 2000.

Heitvee lämmastiku ja fosfori reostuskoormus, 1992–2004

Pollution load of discharged waste water with total nitrogen and phosphorus, 1992–2004

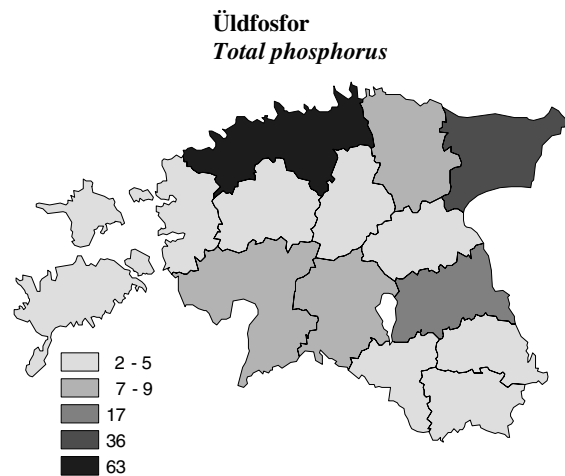
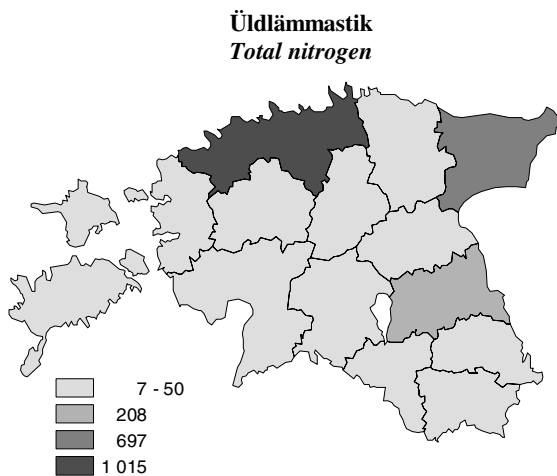
Heitvee lämmastiku ja fosfori reostuskoormus valgalade kaupa, 1992–2004
(tonni)

Pollution load of discharged waste water with total nitrogen and phosphorus by catchment area, 1992–2004 (tons)

Aasta Year	Soome laht üld- lämmastik <i>Gulf of Finland</i>		Väinameri üld- lämmastik <i>Väinameri</i>		Liivi laht üld- lämmastik <i>Liivi Gulf</i>		Läänemere avaosa üld- lämmastik <i>Open area of the Baltic Sea</i>	
	<i>total nitrogen</i>	<i>total phosphorus</i>	<i>total nitrogen</i>	<i>total phosphorus</i>	<i>total nitrogen</i>	<i>total phosphorus</i>	<i>total nitrogen</i>	<i>total phosphorus</i>
1992	5 141	584	78	13	256	59	9	3
1993	3 864	375	65	14	256	38	4	1
1994	3 218	291	75	13	176	36	3	1
1995	3 224	265	64	12	178	36	4	1
1996	2 875	244	65	12	233	42	3	1
1997	2 944	249	53	11	154	38	3	1
1998	2 761	232	42	7	155	35	4	1
1999	2 513	208	42	11	163	31	3	1
2000	2 600	190	45	8	145	27	2	2
2001	2 965	157	42	6	120	25	6	2
2002	2 418	152	40	5	118	21	6	2
2003	2 179	144	45	7	110	21	5	1
2004	2 083	141	43	5	102	20	4	1

Heitvee lämmastiku ja fosfori reostuskoormus maakondades, 2004
(tonni)

Pollution load of discharged wastewater with total nitrogen and phosphorus by counties, 2004 (tons)

Puhastamata ja ebapiisavalt puhastatud heitvee andmed hõlmavad ettevõtteid, kellel on luba heitvee juhtimiseks veekogudesse ja pinnasesse. 2004. aastal suubus jõgedesse 911, merre 155, järvedesse 36, pinnasesse 95 ja põhjavette 6 heitvee väljalasketoru.

The data of not purified and insufficiently purified waste water cover enterprises, which have licenses for waste water discharge. There were 911 waste water flow pipes into the rivers, 155 into the sea, 36 into the lakes, 95 into the ground and 6 into the groundwater in 2004.

Heitvee reostuskoormuse andmed pärinevad Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehnokeskusest.

Data on the treatment of waste water are the data of the Information Centre of the Ministry of Environment.

Kalapüük

Fish catch

Definitsioon: Avamerel ja rannikualadel püütud kala kogus.

Mõõtühik: Lossimise eluskaalu ekvivalenttonni

Definition: Ocean and coastal fish catch.

Unit of measurement: Tons of living weight equivalent of the landing

Nii mere- kui ka mageveekalapüük on Eestis majanduslikult olulisel kohal. Tähtsaimad kalaliigid on räim, kilu, tursk, koha, haug ja ahven. Läänemere kalavaru kasutamist reguleerib Rahvusvaheline Läänemere Kalanduskomisjon. Kalapüük müügiks vähenes ajavahemikul 1980–1990 ning hakkas 1990. aastate teisel poolel taas suurenema, eelkõige kilu- ja räimepüügi arvel Läänemerest. Et takistada kalavaru üleekspluateerimist, kehtestas komisjon maksimaalse lubatud püüginormi Läänemerest. Kvoodid on määratud riikide majandustsoonide kaupa.

Majanduslikult kõige olulisemad liigid on räim ja kilu. Mõlemad liigivarud on suhteliselt rahuldavas seisus.

Ahvenapüük on viimastel aastatel hakanud vähenema, peamiselt ahvenavarude vähenemise tõttu.

Põhilised kalapüügi vähenemist põhjustavad faktorid on endisaegne “ülekalastamine”, kaldalähedaste kalakasvanduste reostus ja Soome lahe soolsuse vähenemine.*

Sisevete kalapüük kõikus 1992.–2004. aastal 2000 ja 5000 tonni vahel. Peamised püütud kalaliigid olid koha (2004. aastal 39% sisevete kogupüügist) ja ahven (17%).

Commercial fisheries, both marine and freshwater are economically important in Estonia. Indicator species include Baltic herring, sprat, cod, pike, pike-perch and perch. The International Baltic Sea Fishery Commission (IBSFC) regulates the exploitation of the fish resources in the Baltic Sea. The commercial fish catches declined in 1980–1990, and started to increase in the end of 1990s, mostly due to the catch of Baltic herring and sprat from the Baltic Sea. In order to avoid over-exploitation of the fish resources, the Commission established the annual Total Allowable Catch (TAC) for the Baltic Sea. Quotas are allocated to the national economic zones.

The most economically important species are Baltic herring and sprat. The stocks of the Baltic herring and sprat are in a relatively fair situation. European perch catching decreased in the past few years, mainly because of lessening stocks.

A number of factors has caused the fisheries to decline to their current levels. These include general over-fishing in the past, pollution of near-shore breeding and nursery grounds, and a decrease in salinity in the Gulf of Finland.*

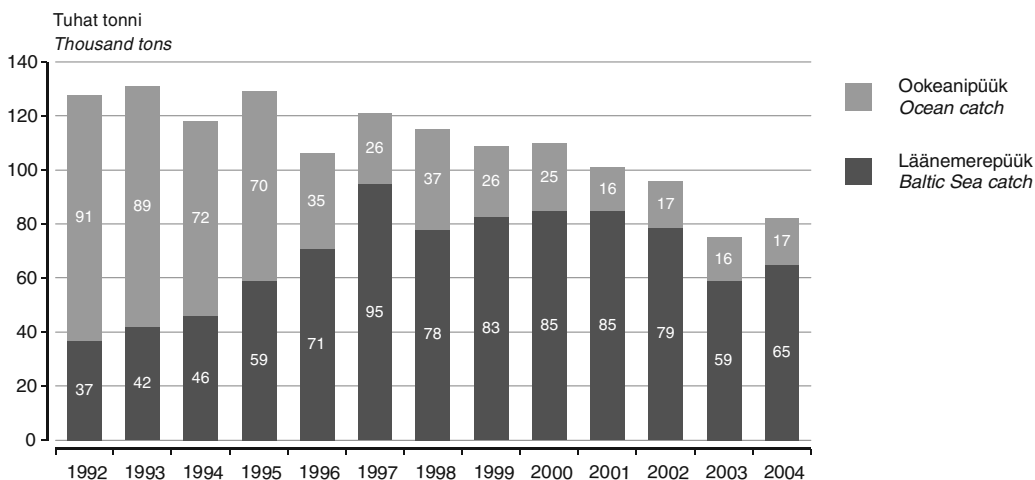
In 1992–2004, inland water fish catch was between 2,000 and 5,000 tons. The main species were pike-perch (39% of inland water catch in 2004) and European perch (17%).

* SOE — Eesti Keskkonnaseisund, 2004.

* State of Environment of Estonia, 2004.

Läänemere- ja ookeanipüük, 1992–2004
(toorkala)

Fish catch from the Baltic Sea and ocean, 1992–2004
(living weight)

Kalapüük, 1994–2004
(toorkala, tonni)

Nominal fish catch, 1994–2004
(living weight, metric tons)

Piirkond	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Area
Merepiirkond	118 470	129 278	106 086	121 174	115 080	108 685	109 871	100 508	96 091	75 386	81 722	Marine areas
Atlandi ookean	118 470	129 278	106 086	121 174	115 080	108 662	109 871	100 508	96 091	75 386	81 722	Atlantic Ocean
loodeosa	1 185	3 242	1 898	3 240	5 694	10 834	13 604	12 215	15 020	15 897	16 820	northwest Atlantic
kirdeosa	71 663	92 025	94 587	112 979	96 995	90 316	96 267	88 293	81 071	59 489	64 902	northeast Atlantic
kirdeosa Läänemere	25 574	32 855	23 217	17 692	19 351	7 318	11 091	3 334	2 036	111	-	northeast Atlantic excl. the Baltic Sea
Läänemeri	46 089	59 170	71 370	95 287	77 644	82 998	85 176	84 959	79 035	59 378	64 902	Baltic Sea
keskvööndi idaosa	14 295	5 175	7 063	4 955	12 391	7 512	-	-	-	-	-	eastern central Atlantic
keskvööndi edelaosa	-	-	2 538	-	-	-	-	-	-	-	-	southwest central Atlantic
kaguosa	31 327	28 836	-	-	-	-	-	-	-	-	-	southeast Atlantic
Vaikne ookean	-	-	-	-	-	23	-	-	-	-	-	Pacific Ocean

Läänemere kalapüük, 1994–2004
(toorkala, tonni)

The Baltic Sea fish catch, 1994–2004
(living weight, metric tons)

Liik	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Species
Ahven	552	384	396	315	237	296	280	386	578	824	666	European perch
Angerjas	10	6	20	18	22	28	27	27	27	19	16	European eel
Emakala	1	2	2	8	9	2	1	1	1	0	0	Eelpout
Forell	8	6	16	11	8	10	13	13	16	9	10	Sea trout
Haug	37	30	42	23	17	19	21	19	19	31	49	Northern pike
Kilu	9 079	13 051	22 493	39 693	32 165	36 407	41 394	40 777	40 717	29 366	34 113	European sprat
Koha	167	264	333	180	141	116	25	33	38	96	206	Pike-perch
Latikas	6	9	8	8	7	13	10	10	16	15	12	Freshwater bream
Lest	166	102	297	333	355	416	420	482	515	442	384	European flounder
Luts	3	2	3	4	3	1	2	1	1	1	1	Burbot
Lõhe	10	9	10	10	8	14	21	14	16	10	7	Atlantic salmon
Nurg/särg	188	240	293	342	321	157	244	272	303	160	187	Silver bream/roach
Räim	34 494	43 481	45 296	52 435	42 721	44 038	41 735	41 738	36 250	27 359	27 380	Baltic herring
Siig	10	6	21	20	20	28	33	33	47	30	28	Pollan (=powan)
Säinas	166	98	131	88	69	50	61	36	26	24	16	Orfe (=ide)
Tint	6	21	6	14	11	61	90	127	104	200	232	European smelt
Tursk	905	1 049	1 392	1 174	1 167	1 060	514	755	37	560	1279	Atlantic cod
Tuulehaug	119	193	405	400	167	122	135	111	148	96	168	Garfish
Vimb	104	188	188	185	165	123	101	82	115	73	59	Vimba
Muud	60	30	45	26	33	38	49	42	61	63	89	Other
KOKKU	46 089	59 170	71 397	95 288	77 644	82 998	85 176	84 959	79 035	59 378	64 902	TOTAL

Kalapüügi andmed vastavad kalurite püügipäevikute andmetele. Harrastuskalurite püütud koguseid ei arvestata.

Data about fish catch have been given pursuant to fishing journals of professional fishermen. Quantities of fish catch by amateurs are not included.

Veekasutuse intensiivsus

Intensity of water use

Definitsioon: Aastane mageveevõtt absoluutväärtustes ja elaniku kohta.

Mõõtühik: Kuupmeetrit absoluutväärtuses ja elaniku kohta

Definition: The total annual gross volume of fresh water (in absolute values and per capita) extracted for water uses.

Unit of measurement: Cubic metres in absolute value and per capita

Vesi on üks olulisemaid loodusressursse nii üksikisiku kui ka majanduse seisukohalt. Seetõttu on veevarude säästlik kasutamine sotsiaal-majandusliku arengu oluline eeldus. Pinnavesi on paljude veeorganismide elupaik ja selle veetaseme säilitamine on oluline nende ökosüsteemide eluvõime tagamiseks. Euroopa Liidu vee raamdirektiiv on vastu võetud vee kvaliteedi halvenemise ja veevarude vähenemise ärahoidmiseks ning jätkusuutliku vee poliitika väljaarendamiseks.

Veevõtt nii põhjaveeladestustest kui ka pinnaveekogudest on 1990. aastaga võrreldes vähenenud ligi kaks korda. Ometi on Eesti põhjavee kasutuselt ühe elaniku kohta Euroopa viie suurema veetarbija hulgas.

Põhjaveet võeti 2004. aastal ligikaudu 310 miljonit kuupmeetrit (18% kogu veevõtust), sealhulgas pumbati kaevandustest välja 259 miljonit kuupmeetrit nn kaevandusvett.

Suure osa Eesti aastasest pinnaveevõtust hõlmab elektrijaamade jahutusvesi — 1,3 miljardit kuupmeetrit (põhiliselt Narva jõest ja veehoidlast).

Water is one of the fundamental resources essential for individual needs as well as for economic purposes. Therefore, the sustainable use of water resources is an essential precondition to assure the future socio-economic development. Fresh water is the habitat for aquatic species and the satisfactory level of water is needed to ensure these ecosystems. The Water Framework Directive of the European Union (2000/60/EC) is targeted upon the need to further prevent the deterioration of water quality and quantity and elaboration of sustainable water management policies.

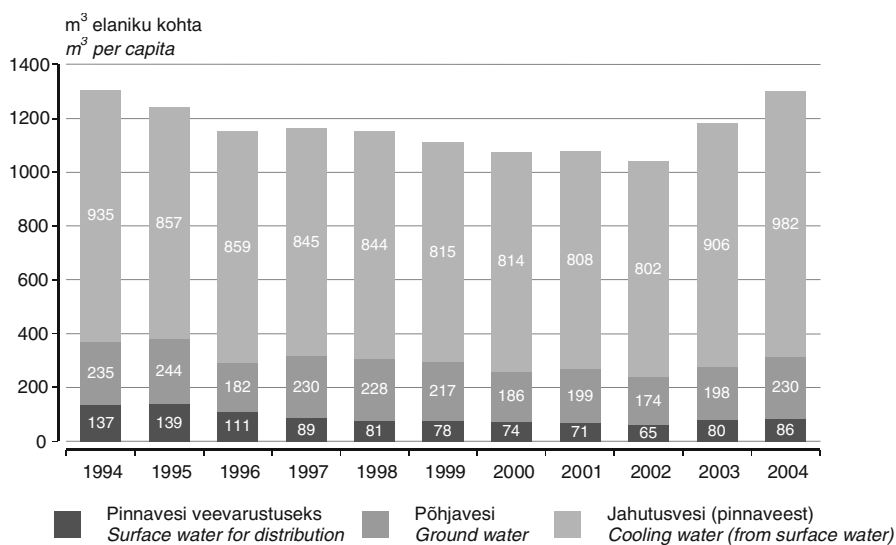
The extraction of ground water and surface water of water bodies has decreased by two times compared to 1990. The extraction of ground water per capita in Estonia is one of the largest in Europe.

In 2004 the share of ground water was about 310 million cubic metres (18% of total extraction), of which 259 million cubic metres of mining water.

Cooling water for electricity generation (mainly from Narva river and artificial lake) makes up the largest share of surface water extraction — 1.3 billion cubic metres.

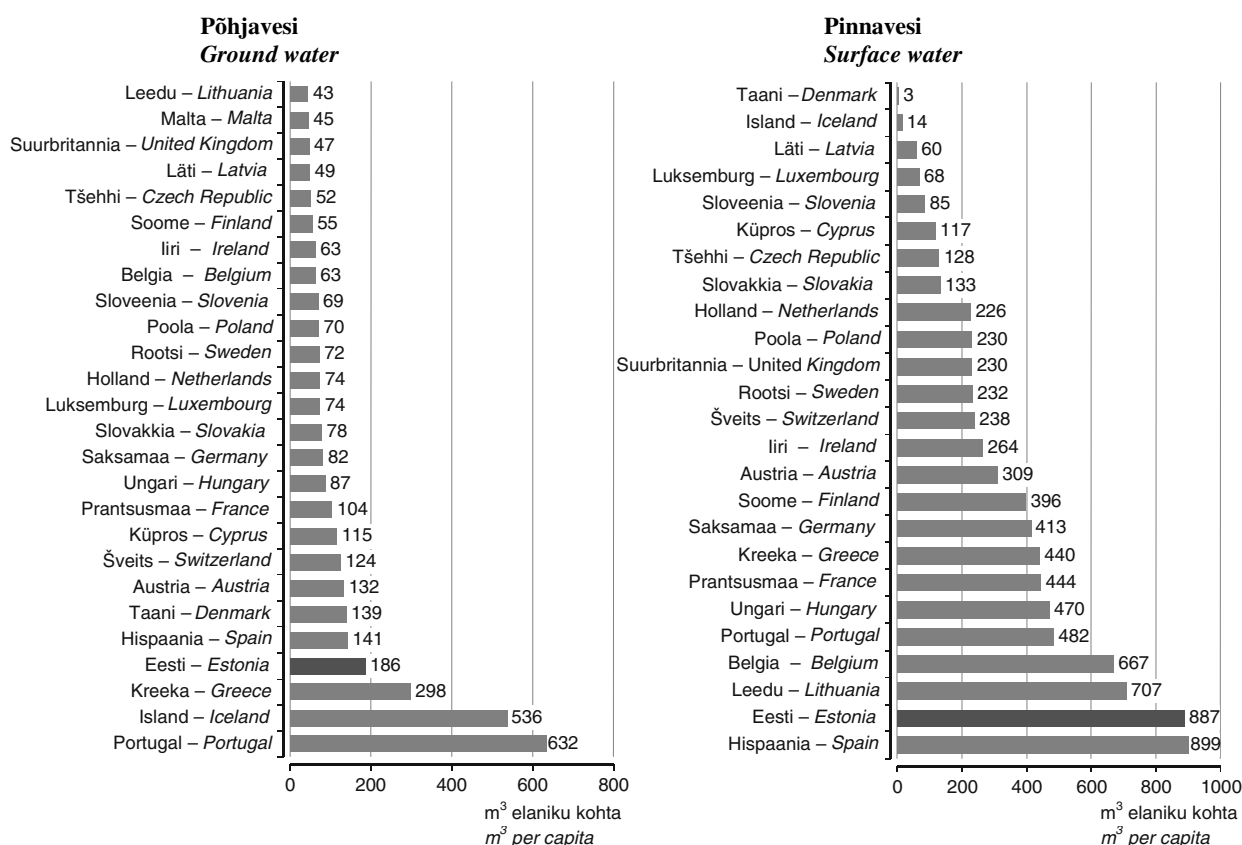
Mageveevõtt, 1994–2004

Fresh water extraction, 1994–2004

Mageveevõtt*

Fresh water extraction*

* A Selection of Environmental Pressure Indicators for the EU and Acceding countries. Data 1990–2001. European Communities, 2003.

Veekasutus, 2004
(tuhad kuupmeetrit)Water use, 2004
(thousand cubic metres)

Maakond	Olme Domestic sector	Tööstus Industry	Energeetika Energy supply	Põllumajandus Agriculture	Kalakasvatus Aquaculture	Muu Other	Kokku Total	County
Harju	19 624	17 609	2 654	681	15 700	1 197	57 466	Harju
Hiiu	164	57	1	18	1	40	280	Hiiu
Ida-Viru	6 457	14 671	1 319 700	122	-	3 827	1 344 776	Ida-Viru
Jõgeva	692	1 097	15	421	28 000	14	30 238	Jõgeva
Järva	859	2 129	1	625	4 800	19	8 433	Järva
Lääne	804	709	0	96	-	12	1 621	Lääne
Lääne-Viru	1 552	2 445	15	342	12 846	15	17 217	Lääne-Viru
Põlva	522	594	8	203	2 523	3	3 853	Põlva
Pärnu	2 434	1 739	93	336	-	127	4 729	Pärnu
Rapla	728	597	264	318	-	23	1 932	Rapla
Saare	607	530	31	194	5 760	56	7 178	Saare
Tartu	3 634	1 956	74	328	3 287	209	9 489	Tartu
Valga	692	193	6	125	-	24	1 040	Valga
Viljandi	1 104	405	1	437	-	25	1 972	Viljandi
Võru	837	421	0	117	12 000	19	13 394	Võru
KOKKU	40 711	45 152	1 322 864	4 364	84 917	5 611	1 503 618	TOTAL

Andmed kajastavad loaga veevõtjate veevõttu ja jaotamist veetarbijatele. Põhjavee kasutusluba tuleb taotleda juhul, kui võetakse põhjavett kambriumi- või ordoviitsiumi-kambriumi põhjaveekihi või rohkem kui 5 m³ ööpäevas muudest põhjaveekihtidest; pinnavee kasutusluba 30 m³ veevõtu korral ööpäevas. Andmed ei sisalda kodumajapidamiste otsest veevõttu.

Data indicate water extraction and distribution by enterprises who have licenses for ground water extraction. License is needed if ground water is abstracted from the Cambrian-Vend or Ordovician-Cambrian aquifer or if more than 5 m³ per day is abstracted from other aquifers and in the case of surface water extraction of 30 m³ per day. Data do not include direct ground water extraction by households.

Orgaaniliste reoainete reostuskoormus

Pollution load of organic pollutants

Definitsioon: Heitvee orgaaniliste reoainete reostuskoormus on orgaaniliste reoainete sisaldus heitvees väljendatuna BHT₇ kaudu. BHT₇ on hapniku kogus, mis on vajalik orgaaniliste ainete lagundamiseks bioloogilistes lagunemisprotsessides seitsme päeva jooksul.

Mõõtühik: Tonni aastas

Definitsioon: Jõevees sisalduva kergesti laguneva orgaanilise aine kontsentratsiooni hinnatakse kaudselt BHT₇ järgi (seitsmepäevase hapnikutarbena).

Mõõtühik: mgO₂/l

Definition: The pollution load of organic substances in discharged waste water is the quantity of organic matter in discharged waste water measured in terms of biological oxygen demand (BOD). BOD₇—quantity of oxygen consumed in the biological decomposition of organic substances during 7 days.

Unit of measurement: Tons per year

Definition: The content of easily decomposable organic matter in river water is measured indirectly with BOD₇.

Unit of measurement: mgO₂/litre

Heitvee orgaaniliste ainete reostuskoormus näitab põhjust, orgaaniliste reoainete sisaldus jõevees aga seisundit.

BHT on olulisim vee ökosüsteemi tasakaalu ja eluvõimet peegeldav parameeter. Kõrge BHT tase näitab lahustunud hapniku vähesust veekogus, mis omakorda viitab kalade ja veeorganismide elukeskkonna halvenemisele. Orgaaniliste reoainete allikas on kodumajapidamiste, toiduainetööstuse ja põllumajanduse heitvesi. Suure koguse orgaaniliste reoainete sattumine veekogudesse põhjustab hapniku kadumise ning kalade ja muu vee-elustiku lämbumise.

2004. aastal vähenes punktsaasteallikatest veekogudesse juhitud orgaaniliste reoainete kogus 1993. aastaga võrreldes üle seitsme korra. Osaliselt on reostuskoormuse vähenemine tingitud tootmise vähenemisest (tselluloosi- ja väetisetootmine, aga ka toiduainetööstus).

Samal ajal on vähenenud taimekasvatuse ja loomakasvatuse mõju keskkonnale (külvipinnad ja loomade arv on vähenenud ligi kaks korda). Tootmise nüüdisajastamine ja uute puhastite tööle-rakendamine on just viimastel aastatel aidanud palju kaasa reostuskoormuse vähenemisele.

Loodusliku või inimtegevusest vähe mõjustatud jõevee bioloogiline hapnikutarve on üldjuhul alla 3 mgO₂/l. Eesti jõgede üldine seisund on rahuldav või isegi hea ja paljud veekvaliteedi näitajad on jätkuvalt paranenud. Mõne jõe puhul on siiski probleemiks suhteliselt suur orgaaniliste ainete sisaldus (BHT₇), sellest tingitud vees lahustunud hapniku vähenemine (mitteküllaldaselt puhastatud heitvee mõju) ja progresseeruv eutrofeerumine.

2004. aastal vähenes orgaaniliste reoainete heide pinnasesse ja põhjavette (väljendatuna BHT₇ kaudu) 1993 aastaga võrreldes ligi 20 korda.

The pollution load of organic substances in discharged waste water is a driving force-type indicator, whereas the content of easily decomposable organic matter in river water is a state-type indicator.

BOD is the key parameter that reflects the health and balance of water ecosystem. High levels of BOD reduce the concentration of dissolved oxygen making the water an unsustainable environment for fish and other aquatic animals. The source of organic pollutants is the waste water of households, food processing industry and agriculture. Large quantities of organic pollutants in water bodies bring about the elimination of oxygen and suffocation of fish and other water biota.

The quantities of organic pollutants carried into the water bodies decreased more than seven times in 2004 compared to 1993. The decrease was partly caused by the decline in economy (the decrease in the production of cellulose, fertilizers and food products).

At the same time, the impact of plant production and animal production on environment has declined (the sown area and the number of animals decreased almost two times compared to the beginning of the nineties).

BOD₇ of the natural river water of not influenced by anthropogenic activities is usually below 3 mg/l. The general condition of the river water in Estonia is satisfactory or even good and the quality measurements have improved over time. The problems still persist with some rivers, which show higher levels of BOD₇ and consequently also lower levels of dissolved oxygen (the influence of not sufficiently purified waste water) and progressive eutrophication.

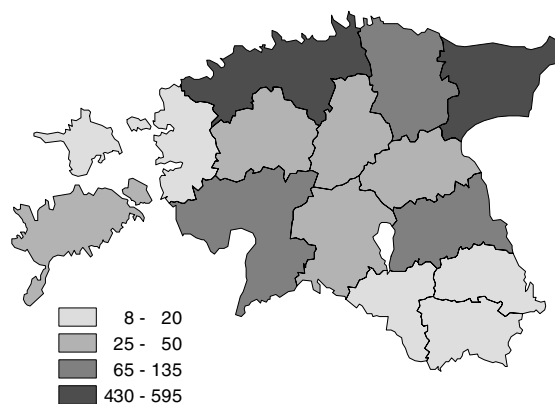
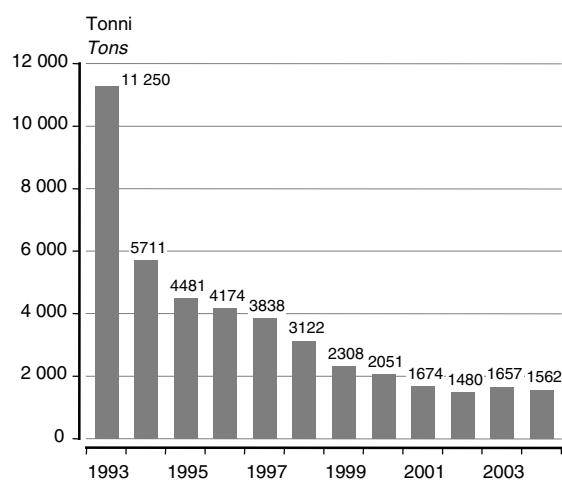
In 2004 the discharge of the wastewater into the soil and ground water has decreased about 20 times in terms of BOD₇ compared to 1993.

Heitvee orgaaniliste reoainete reostuskoormus (BHT₇), 1993–2004

Pollution load of organic substances (BOD₇) of discharged waste water, 1993–2004

Heitvee orgaaniliste reoainete reostuskoormus (BHT₇) maakondades, 2004 (tonni)

Pollution load of organic substances (BOD₇) of discharged wastewater by counties, 2004 (tons)

Heitvee orgaaniliste reoainete reostuskoormus (BHT₇), 1993–2004 (tonni)

Pollution load of organic substances (BOD₇) in discharged waste water, 1993–2004 (tons)

Maakond	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	County
Harju	5 910	1 569	777	759	575	533	467	433	402	370	354	431	Harju
Hiiu	80	69	23	22	14	20	13	13	9	12	7	8	Hiiu
Ida-Viru	1 870	1 479	1 527	1 368	1 656	1 348	912	683	581	425	640	592	Ida-Viru
Jõgeva	200	321	226	167	100	93	102	85	41	25	17	27	Jõgeva
Järva	110	76	61	64	59	47	32	37	26	25	38	31	Järva
Lääne	280	117	85	82	74	35	19	18	15	10	10	11	Lääne
Lääne-Viru	510	483	371	298	178	161	162	91	67	55	78	68	Lääne-Viru
Põlva	50	37	21	24	50	30	28	24	20	16	22	12	Põlva
Pärnu	260	208	140	288	98	91	96	156	74	78	70	77	Pärnu
Rapla	50	52	61	78	62	56	70	95	76	70	52	47	Rapla
Saare	130	102	99	67	93	63	48	33	44	27	30	36	Saare
Tartu	1 440	906	867	777	677	432	167	227	231	286	270	135	Tartu
Valga	80	80	68	56	87	108	98	90	30	19	18	20	Valga
Viljandi	220	159	121	81	58	53	47	45	40	47	36	49	Viljandi
Võru	60	53	34	43	57	52	47	21	18	15	14	18	Võru
KOKKU	11 250	5 711	4 481	4 174	3 838	3 122	2 308	2 051	1 674	1 480	1 657	1 562	TOTAL

Orgaaniliste reoainete sisaldus (BHT₇) jõevees, 1992–2002 (mgO₂/l)

Concentration of organic substances (BOD₇) in the water of rivers, 1992–2002 (mgO₂/litre)

Jõgi	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	River
Narva	3,2	2,5	2,0	2,4	2,2	2,7	2,1	1,9	2,1	2,2	1,8	Narva
Pärnu	1,5	1,5	1,7	2,4	2,2	2,1	2,2	2,0	1,9	2,3	1,8	Pärnu
Emajõgi	3,8	3,2	3,5	3,1	4,1	3,6	2,8	2,9	3,2	3,3	3,4	Emajõgi
Kasari	1,5	1,3	1,7	1,8	1,8	1,3	1,4	1,7	1,4	2,2	1,6	Kasari

Andmed hõlmavad ettevõtteid, kellel on luba heitvee juhtimiseks veekogudesse ja pinnasesse. 2004. aastal suubus jõgedesse 911, merre 155, järvedesse 36, pinnasesse 95 ja põhjavette 6 heitvee väljalasketoru.

The data cover enterprises, which have licenses for waste water discharge. There were 911 waste water flow pipes into the rivers, 155 into the sea, 36 into the lakes, 95 into the ground and 6 into the groundwater in 2004.

Suplusvee kvaliteet

Concentration of faecal coliforms in water bodies

Definitsioon: Analüüside osatähtsus, milles mõõdetud näitaja tase ületab tervisekaitse nõuetega sätestatud normi.

Mõõtühik: %

Kolibakteri sisaldus pinnaveekogudes on kaudne näitaja, mis peegeldab saastumist inimese või loomade väljaheidetega. Vesi, mis on saastunud kolibakteriga, kujutab endast tõsist ohtu tervisele ning viitab kas heitvee kanaliseerimise vajadusele või heitvee puhastamise vähesele efektiivsusele.

Kolibakter on ohutegur ka suplusvees. Sellise vee neelamine võib tekitada soolepõletikku või naha ja silmade ärritust.

Euroopa Liidu suplusvee direktiiv (76/160EEC) sätestab suplusvee kvaliteedi ja seire nõuded.

2004. aastal oli nõuetele mittevastavate suplusvee analüüside osatähtsus tunduvalt suurem kui 2003. aastal. See oli eelkõige tingitud juuli lõpus toimunud üleujutustest.

2004. aastal tehti 917 suplusvee analüüsi. 4,6% mikrobioloogiliste näitajate analüüsides ning 9,6% keemiliste, füüsikaliste ja organoleptiliste näitajate analüüsides ei vastanud normidele. Tallinnas võeti 163 analüüsi.

Need tulemused peegeldavad ühelt poolt küll vee saastumist, teiselt poolt aga ka järelevalve suutlikkust.

Definition: The share of analyses, in which some indicator is exceeding the permitted level according to health protection standards.

Unit of measurement: %

The concentration of faecal coliforms in freshwater bodies is an indirect indicator of contamination with human and animal excreta. Faecal coliform is a form of microbiological pollution, which arises when inadequately treated sewage, animal manure or effluents from industry are released into coastal or inland waters. Water contaminated with faecal coliforms poses a serious health risk. This measure indicates situations where treatment is required or has to be improved.

Coliform pollution becomes a human health hazard also in bathing areas. Ingestion of this water can cause gastroenteritis or skin and eye irritation.

Bathing Water Quality Directive of the European Union (76/160EEC) provides the monitoring of water for bathing.

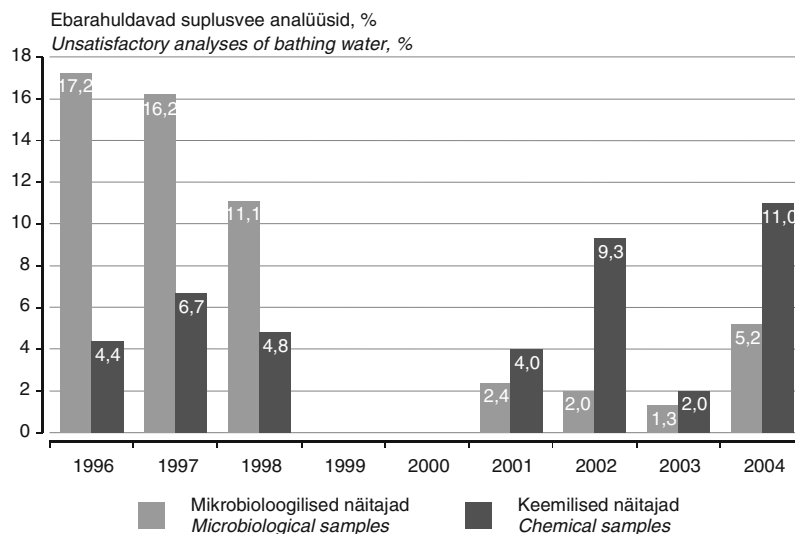
In 2004 compared to 2003, the percentage of analyses exceeding the permitted level was considerably higher. It was caused by floods at the end of July.

917 analyses of bathing water were examined in 2004. The permitted content of microbiological substances was exceeded in 4.6% of cases and chemical, physical and organoleptic indicators was exceeded in 9.6% of cases. In Tallinn 163 examinations of the water bodies water were made.

These results reflect, on the one hand, the contamination of water, but on the other hand, also the supervision capacity of the institutions involved.

Suplusvee kvaliteedi uuringud, 1996–2004*

Examination of the quality of bathing water, 1996–2004*

* 1999. ja 2000. aasta andmed puuduvad.

* Data for 1999 and 2000 are missing.

Supelrandade ja supluskohtade arv, 2004

Number of beaches and bathing areas, 2004

Maakond	Supelrannad <i>Beaches</i>	Supluskohad <i>Bathing areas</i>	Kokku <i>Total</i>	County
Harju	4	18	22	Harju
Hiiu	-	7	7	Hiiu
Ida-Viru	3	10	13	Ida-Viru
Jõgeva	1	6	7	Jõgeva
Järva	2	7	9	Järva
Lääne	1	3	4	Lääne
Lääne-Viru	1	13	14	Lääne-Viru
Põlva	1	5	6	Põlva
Pärnu	1	11	12	Pärnu
Rapla	-	3	3	Rapla
Saare	1	3	4	Saare
Tartu	4	7	11	Tartu
Valga	1	3	4	Valga
Viljandi	1	2	3	Viljandi
Võru	2	7	9	Võru
KOKKU	23	105	128	TOTAL

Suplusvee kvaliteedi uuringud, 2004

Examination of the quality of bathing water, 2004

Maakond	Mikrobioloogiliste näitajate analüüsid		Keemiliste, füüsikaliste ja organoleptiliste näitajate analüüsid		County
	arv	ei vastanud normidele, %	arv	ei vastanud normidele, %	
	<i>Microbiological samples</i>		<i>Chemical, physical and organoleptical samples</i>		
	<i>number</i>	<i>non-compliant, %</i>	<i>number</i>	<i>non-compliant, %</i>	
Harju	112	17,0	111	3,7	Harju
Hiiu	14	-	7	-	Hiiu
Ida-Viru	58	-	49	4,1	Ida-Viru
Jõgeva	14	-	14	-	Jõgeva
Järva	44	-	36	25,0	Järva
Lääne	24	-	24	4,1	Lääne
Lääne-Viru	27	-	27	3,7	Lääne-Viru
Põlva	13	-	13	23,0	Põlva
Pärnu	56	12,5	39	-	Pärnu
Rapla	12	8,3	11	9,1	Rapla
Saare	17	-	17	11,8	Saare
Tartu	27	-	27	22,2	Tartu
Valga	13	-	13	7,6	Valga
Viljandi	27	-	27	18,5	Viljandi
Võru	22	-	22	36,0	Võru
KOKKU	480	4,6	437	9,6	TOTAL

Tervisekaitseinspektsiooni andmed.

Data of the Health Safety Board.

Kaitsealade pindala

Protected land area

Definitsioon: Kaitsealade osatähtsus kogu territooriumis. Kaitseala on inimtegevusest puutumatu hoitav või looduskaitse erinõuete kohaselt kasutatav kaitse alla võetud ala, millel kaitstakse, uuritakse ja tutvustatakse loodus- ja/või kultuuriobjekte, taime-, seene- ja loomaliike, kooslusi, ökosüsteeme, maastikke ja nende mitmekesisust.

Mõõtühik: kaitsealade % kogupindalast (merealata)

Definition: The share of protected land area of total territory. The protected area is either the territory which is untouched by human activity or protected by special nature protection requirements in order to protect, study or exhibit the nature or cultural objects, plant, animal or mushroom species, communities, ecosystems, landscape or their diversity.

Unit of measurement: % of protected area of total area (excl. sea areas)

Näitaja peegeldab meetmeid, mis peavad vähendama ohtu ökosüsteemidele, liikidele ja geneetilisele mitmekesisusele. Kaudselt peegeldab see näitaja ökosüsteemide bioloogilist mitmekesisust.

This indicator represents a response to threats to ecosystems, species, and genetic diversity. It also indirectly reflects the state of ecosystem biodiversity.

Eesti keskkonnastrateegia* toob bioloogilist mitmekesisust ohustavate probleemidena välja poollooduslike elupaikade hävinemise, asustuse liigse tihenemise teeäärsetes piirkondades ning ranna- ja kaldaaladel, õrnade koosluste kahjustamise majandustegevuse kohalise ülemäärase intensiivistumise tagajärjel, ulatuslike liigniiskete jäätmaade kujunemise söötis põllumaal ning nimetatud negatiivsete tendentside süvenemise looduse mitmekesisuse säilitamist alahindava ühiskondliku hoiaku tõttu.

The Estonian Environmental Strategy* lists as the priority problems the disappearance of natural semi-cultural habitats, the concentration of settlements near the coastal areas and roads, destruction of vulnerable habitats caused by intensive economic activities, the appearance of large wet areas on former agricultural land and intensifying of the above-mentioned negative tendencies by the attitude of underestimating the need for protection of biological diversity.

Eesti looduskaitstes viimasel kümnel aastal toimunud muutused väljenduvad eelkõige looduskaitse korrastamises, kaitserižiimi täpsustamises ning kohandamises majanduslike muutuste ja seadusemuudatustega.

The main objective of changes in the Estonian nature protection in the last 10 years has been the establishment of proper regulatory bases and adaptation to economic changes and regulations.

2004. aastal hõlmasid erineva kaitsekorraga kaitsealad 11% Eesti territooriumist (ilma ajutise kaitsekorraga aladeta ja merealata), millest uuendatud kaitsekorraga alad moodustasid 89%.

In 2004 protected areas of different protection procedure covered 11% of Estonian territory in total (excl. provisional protection areas and sea areas), of which about 89% of the protected areas had renewed protection rules.

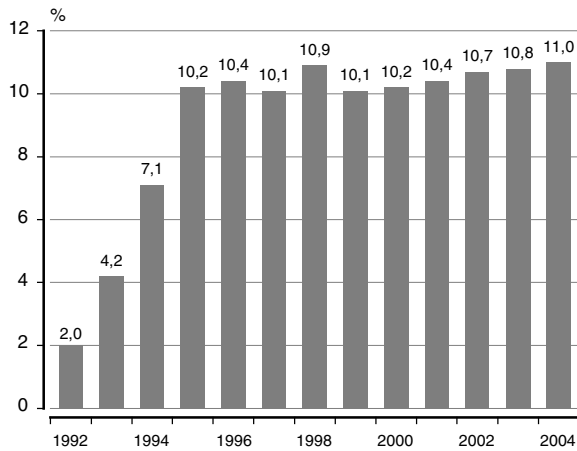
Selgitamaks haruldaste elupaigatüüpide levikut ja seisundit, on korraldatud puisniitude, loopealsete, vanade metsade, ranna- ja luhaniitude ning märgalade inventuure. Looduslike ja poollooduslike rohumaade pindala vähenemine on hakanud otseselt mõjutama ka neid biotoope elupaigana kasutavaid liike. Seetõttu on selliste koosluste säilitamiseks alustatud puisniitude niitmise programme, kaitsealustel rannakarjamaadel loomade pidamise eest saavad talunikud kompensatsiooni.

In order to examine the state and distribution of unique habitats, inventories of wooded meadows, meadows, old forest and semi-natural grasslands have been performed. The decrease in the number of natural and semi-natural meadows has started to influence the number of species, which are using those biotypes as habitats. Therefore, programmes have been started in order to maintain those landscapes. These programmes include mowing of wooded meadows and paying compensation to farmers who graze their animals in protected pastures in coastal areas.

* Eesti keskkonnastrateegia (Estonian Environmental Strategy). RT I, 1997, 26, 390.

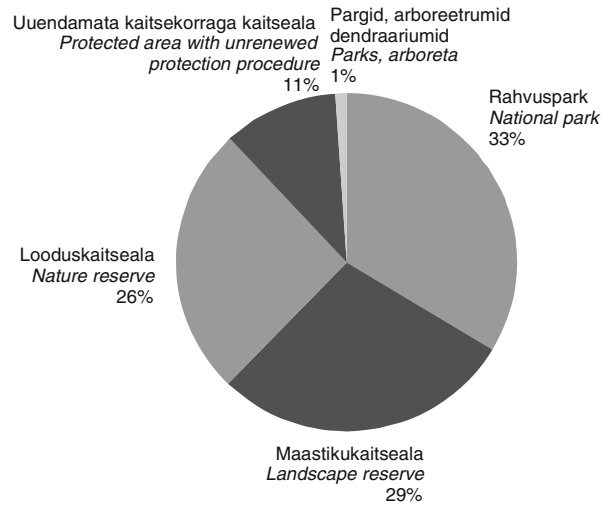
Kaitsealade osatähtsus Eesti territooriumis (merealata), 1992–2004

Share of protected areas in the territory of Estonia (excl. sea areas), 1992–2004

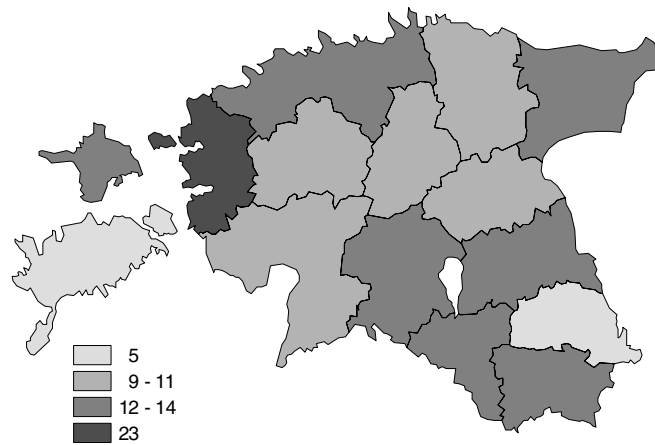
Kaitsealade pindala jaotus tüübi järgi, 2004

Distribution of protected areas by type, 2004

Kaitsealade osatähtsus maakonna üldpindalas, 2004 (protsenti)

Share of protected areas of county's total area, 2004 (percentage)

Ohustatud liigid

Threatened species

Definitsioon: Näitaja esitab andmeid Euroopas ohustatud taime- ja loomaliikide kohta. Mõiste “ohustatud” hõlmab siin liike, mida Rahvusvaheline Looduskaitse Liit (IUCN) klassifitseerib kui hävinuid või tõenäoliselt hävinuid, eriti ohustatud ja ohualteid.

Mõõtühik: Liikide arv

Definition: This indicator provides data on the number of plant and animal species that are globally threatened within Europe. The definition of ‘threatened’ used here covers species that are classified by the International Union of Conservation of Nature (IUCN) as either extinct/endangered, endangered or vulnerable.

Unit of measurement: Number of species

Hävinud või tõenäoliselt hävinud. Liigid, mille püsiv looduslik populatsioon on Eestis praeguseks hävinud või tõenäoliselt hävinud. Korduvatest otsingutest hoolimata pole neid leitud üldjuhul alates 1950. aastast (veekogude liikide puhul alates 1965. aastast), kuid esinemine ajavahemikul 1850–1949 (veekogude puhul 1850–1964) on usaldatavalt dokumenteeritud.

Extinct or probably extinct: Species whose wild populations have disappeared or probably disappeared from Estonia. Despite repeated searches they have not been encountered after 1950 (in the case of water habitats after 1965), but their existence in 1850–1949 (in the case of water habitats 1850–1964) has been reliably documented.

Eriti ohustatud. Suures hävimisohus liigid, mille arvukus on vähenenud või elupaigad rikutud kriitilise piirini. Nende edasine säilimine Eesti looduses on ohutegurite toime jätkumisel kaheldav.

Endangered: Species under strong threat of becoming extinct, whose numbers have declined to a critical level or whose habitats have been so drastically decreased that their survival in Estonia is unlikely if the influence of threat factors continues.

Ohualtid. Liigid, mille populatsioon kahaneb ülekasutamise, elupaikade hävimise või rikkumise tagajärjel ning mille arvukus ja levik Eestis kiiresti väheneb. Nad võivad lähitulevikus sattuda eriti ohustatud liikide kategooriasse, kui neid mõjustavad tegurid püsivad.

Vulnerable: Species whose populations are declining due to overexploitation, or due to destruction or damaging of habitats, and whose numbers and distribution decrease quickly and which are likely to fall into the category Endangered in the near future if the influence of threat continues.

Eestis arvatakse olevat ligi 40 000 elustikuliiki. Seni on neist leitud umbes 23 500 ehk 60%. Ülejäänud 16 500 liiki ehk 40% elustikust on seni avastamata, ehkki teadusele on nad enamjaolt tuntud. Vaid 8600 liigil ehk umbes viiendikul meie elustikust on hinnatud ka ohustatuse astet. Nii on kindlaks tehtud, et neist 1314 liiki ehk 15% on ohus või välja surnud.*

It is supposed that about 40,000 different species inhabit Estonia. So far only about 23,500 species, i.e. 60% of the presumed number, have been discovered. 16,500 species or roughly 40% remain unidentified so far, although these species are mainly known to science. Only 8,600 species — about one fifth of all abundance of our life forms — have been surveyed from the viewpoint of their conservation status and possible threats. It has been established that 1,314 species (15%) are either endangered or extinct.*

* Eesti Punane Raamat. Eesti Teaduste Akadeemia, 2001–2002. Zooloogia ja Botaanika Instituudi veebileht www.zbi.ee.

* *Red Data Book of Estonia. Estonian Academy of Sciences, 2001–2002. Web site of the Institute of Zoology and Botany www.zbi.ee.*

Ohustatud taime- ja loomaliigid, 1998

Threatened animal and plant species, 1998

Liik	Hävinud <i>Extinct</i>	Eriti ohustatud <i>Endangered</i>	Ohualdis <i>Vulnerable</i>	Haruldane <i>Rare</i>	Tähelepanu vajav <i>Care demanding</i>	Määratlemata <i>Indeterminate</i>	Species
Seened	4	21	16	43	7	-	<i>Fungi</i>
Samblikud	18	5	24	41	21	1	<i>Lichens</i>
Samblad	10	5	14	117	5	48	<i>Bryophyta</i>
Kõrgemad taimed	27	31	29	100	54	68	<i>Vascular plants</i>
Imetajad	-	1	2	9	2	3	<i>Mammals</i>
Linnud	2	7	8	19	11	9	<i>Birds</i>
Roomajad	-	-	-	1	-	-	<i>Reptiles</i>
Kahepaiksed	-	-	1	1	1	5	<i>Amphibia</i>
Kalad	1	4	3	-	7	11	<i>Cyclostomata, pisces</i>

Kaitsealused loomaliigid, 2004

Animal species under conservation, 2004

Liik	Liigi staatus <i>Status of species</i>		Ohutegur <i>Causes of threats</i>		Species
Ebapärlikarp	eriti ohustatud	<i>endangered</i>	keskkonna reostatus	<i>environmental pollution</i>	<i>Pearl oyster</i>
Must toonekurg	ohualdis	<i>vulnerable</i>	metsaraie	<i>forest felling</i>	<i>Black stork</i>
Merikotkas	tähelepanu vajav	<i>care demanding</i>	metsaraie, keskkonna reostatus, häiritus	<i>forest felling, environmental pollution, disturbance</i>	<i>White-tailed eagle</i>
Madukotkas	eriti ohustatud	<i>endangered</i>	levila piiride muutus	<i>change in habitat borders</i>	<i>Short-toed eagle</i>
Kalakotkas	ohualdis	<i>vulnerable</i>	metsaraie, häiritus	<i>forest felling, disturbance</i>	<i>Osprey</i>
Kaljukotkas	ohualdis	<i>vulnerable</i>	metsaraie, turbatööstus	<i>forest felling, production of peat</i>	<i>Golden eagle</i>
Suur konnakotkas	haruldane	<i>rare</i>	metsaraie, häiritus, toitumusalade hävimine	<i>forest felling, disturbance, loss of nutritional condition</i>	<i>Spotted eagle</i>
Väike konnakotkas	haruldane	<i>rare</i>	metsaraie, häiritus	<i>forest felling, disturbance,</i>	<i>Lesser spotted eagle</i>
Rabapistrik	eriti ohustatud	<i>endangered</i>	keskkonna reostatus	<i>environmental pollution</i>	<i>Peregrine falcon</i>
Rabapiüü	eriti ohustatud	<i>endangered</i>	kliimatingimused	<i>climatic conditions</i>	<i>Willow grouse</i>
Lendorav	ohualdis	<i>vulnerable</i>	metsaraie	<i>forest felling</i>	<i>Flying squirrel</i>
Euroopa naarits	eriti ohustatud	<i>endangered</i>	võõrliigi sissetungimine	<i>invasion of a strange species</i>	<i>European mink</i>
Väike-laukhani	eriti ohustatud	<i>endangered</i>	jaht, salaküttimine, elupaikade kadumine, häiritus	<i>hunting, poaching, habitat loss o the staging grounds, disturbance</i>	<i>Lesser white-fronted goose</i>

Kaitsealuste loomaliikide populatsiooni dünaamika, 1994, 2000, 2002, 2004

Population dynamics of animal species under conservation, 1994, 2000, 2002, 2004

Liik	Tendents <i>Tendency</i>	Liigi arvukus <i>Number of species</i>				Species
		1994	2000	2002	2004	
Ebapärlikarp	vähenev <i>decreasing</i>	1 populatsioon <i>1 population</i>	1 populatsioon <i>1 population</i>	1 populatsioon <i>1 population</i>	...	<i>Pearl oyster</i>
Must toonekurg	...	200 paari <i>200 couples</i>	80 paari <i>80 couples</i>	100–115 paari <i>100–115 couples</i>	100–115 paari <i>100–115 couples</i>	<i>Black stork</i>
Merikotkas	suurenev <i>increasing</i>	35 paari <i>35 couples</i>	80 paari <i>80 couples</i>	110–120 paari <i>110–120 couples</i>	140 paari <i>140 couples</i>	<i>White-tailed eagle</i>
Madukotkas	0–5 paari <i>0–5 couples</i>	<i>Short-toed eagle</i>
Kalakotkas	suurenev <i>increasing</i>	30 paari <i>30 couples</i>	35 paari <i>35 couples</i>	...	45 paari <i>45 couples</i>	<i>Osprey</i>
Kaljukotkas	suurenev <i>increasing</i>	35 paari <i>35 couples</i>	40 paari <i>40 couples</i>	1 populatsioon <i>1 population</i>	45 paari <i>45 couples</i>	<i>Golden eagle</i>
Suur konnakotkas	20 paari <i>20 couples</i>	20–30 paari <i>20–30 couples</i>	<i>Spotted eagle</i>
Väike konnakotkas	500–600 paari <i>500–600 couples</i>	500–600 paari <i>500–600 couples</i>	<i>Lesser spotted eagle</i>
Rabapistrik	<i>Peregrine falcon</i>
Rabapiüü	vähenev <i>decreasing</i>	...	100 paari <i>100 couples</i>	100–200 paari <i>100–200 couples</i>	50–100 paari <i>50–100 couples</i>	<i>Willow grouse</i>
Lendorav	vähenev <i>decreasing</i>	...	60 elupaika <i>60 habitats</i>	...	60 elupaika <i>60 habitats</i>	<i>Flying squirrel</i>
Euroopa naarits	vähenev <i>decreasing</i>	200 isendit <i>200 individuals</i>	<i>European mink</i>
Väike-laukhani	kõikuv <i>volatile</i>	...	35 isendit <i>35 individuals</i>	16 isendit <i>16 individuals</i>	25–29 isendit <i>25–29 individuals</i>	<i>Lesser white-fronted goose</i>

Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehnokeskuse andmed.

Data of Environmental Information Centre of the Ministry of Environment.

Esitatud majandusnäitajad peegeldavad säästva arengu üht peamist eesmärki: säilitada ja suurendada aja jooksul inimeste heaolu. See tähendab, et makromajanduslikud tulemused peaksid arvestama säästva arengu huvisid. Majandusvaldkonnas on määrav osa jätkusuutlike tootmis- ja tarbimismudelite rakendumisel. Samuti on oluline majanduse energia- ja materjalikasutuse ning jäätmekäitluse ökoloogiline efektiivsus. Ka transport peab vastama jätkusuutliku arengu põhimõtetele.

Majandusvaldkond on jaotatud kaheks — majanduslik struktuur ning tootmine ja tarbimine. Eurostati 2001. aasta majandusnäitajate valikust on rakendatud kõik 20 näitajat, kuid mitmel juhul on kohandatud definitsioone (maavarade kaevandamine, jäätmete tekkimine ettevõtetes, jäätmekäitluspaigad ja -seadmed, keskkonnakaitseinvesteeringute võrdlus SKP-ga).

Majanduslik struktuur hõlmab peamisi majandusnäitajaid, millest vaid kaks on rakendatavad regionaalsel tasandil (SKP ja lisandväärtus). Ülejäänud majanduse struktuuri peegeldavad näitajad on kas riigi tasandil hinnangud, millel puudub regionaalne jaotus, või ei ole hinnangud regionaalsel tasandil asjakohased (välismaised otseinvesteeringud, välisvõlg).

Tootmise ja tarbimise näitajaid oli võimalik piirkonna/maakonna tasandil esitada kümnel juhul kaheteistkümnest.

Teema	Alateema	Näitaja riigi tasandil	Näitaja piirkonna /maakonna tasandil
Majanduslik struktuur	Majanduslik suutlikkus	Sisemajanduse koguprodukt (SKP) elaniku kohta	Sisemajanduse koguprodukt
		Investeeringute osatähtsus SKP-s	
		Lisandväärtus peamistes majandussektorites	Regionaalne lisandväärtus peamistes majandussektorites
		Tarbijahinnaindeksi muutus	
	Kaubandus	Jooksevkonto saldo	
		Välismaised otseinvesteeringud	
	Rahandus	Valitsemissektori võlg	
		Ametliku arenguabi osatähtsus SKP-s	
Tootmine ja tarbimine	Materjalide tarbimine	Maavarade kaevandamine	Maavarade kaevandamine
	Energia tarbimine	Energia kogutarbimine	Kütuste tarbimine
		Taastuvad energiaallikad	Küttepuidu ja puidujäätmete kasutamine energiaallikana
	Jäätmete tekkimine ja käitlemine	Olmejäätmete tekkimine ja ladestamine	Segaolmejäätmete tekkimine
		Jäätmete tekkimine ettevõtetes	Jäätmete tekkimine ettevõtetes
		Ohtlike jäätmete tekkimine	Ohtlike jäätmete tekkimine
		Radioaktiivsete jäätmete tekkimine ja ladestamine	
		Paberi ja klaasi taaskasutamine	Paberi-, kartongi- ja klaasijäätmete kogumine
	Jäätmekäitluspaigad ja -seadmed	Prügilad	
	Transport	Sõitjatevedu	Sõiduautod
		Kaubavedu	
	Keskkonnakaitse	Keskkonnakaitseinvesteeringute osatähtsus SKP-s	Ettevõtete ja omavalitsuste keskkonnakaitseinvesteeringud

Näitaja on väljaandes esitatud

Kaudsed andmed

Näitajat ega kaudseid andmed pole esitatud

The presented economic indicators reflect the goal of sustainable development: to uphold and improve people's living conditions. This indicates that the entire macroeconomic performance should also take into account sustainability interests. The application of sustainable production and consumption models hold a crucial role in this context. A sustainable economy must use eco-efficiently energy and material resources, manage its wastes effectively and have sustainable transport pattern.

The economic dimension has been divided into two — economic structure and production and consumption patterns. From the initial Eurostat list of the economic indicators for 2001, all 20 indicators were applicable for Estonia on a state level, considering that the definitions were altered in several cases (extraction of natural resources, generation and disposal of industrial waste, waste treatment and disposal facilities and equipment, environmental expenditures as % of GDP).

The economic structure consists of main economic indicators, of which only two are applicable on a regional level (GDP and value added). The other economic indicators are either estimations on a state level which have no regional division or for which further subdivision on regional level was not feasible or relevant (foreign direct investments, foreign debt).

Production and consumption indicators could be presented on a regional level in 10 cases out of 12.

Theme	Sub-theme	State level indicator	Indicator on regional/county level
Economic structure	Economic performance	Gross domestic product (GDP) per capita	Gross domestic product
		Investment share of GDP	
		Value added by main economic sectors	Value added in main economic sectors by regions
		Changes in consumer price index	
	Trade	Net current account	
		Foreign direct investments	
	Financial status	General government debt	
		Total official development assistance (ODA) received as a percentage of GDP	
Consumption and production patterns	Material consumption	Excavation of mineral resources	Excavation of mineral resources
	Energy use	Gross inland energy consumption	Consumption of fuels
		Renewable energy resources	Use of wood and wood waste as energy resource
	Waste generation and management	Generation and disposal of municipal solid waste	Generation of municipal waste
		Generation of waste in enterprises	Waste generation in enterprises
		Generation of hazardous waste	Generation of hazardous waste
		Generation and disposal of radioactive waste	
		Recycled waste — paper and glass	Collection of paper and cardboard and glass waste by regions
	Waste treatment and disposal facilities	Landfill sites	
	Transportation	Passenger transportation	Passenger cars
		Domestic freight transportation	
	Environmental protection	Environmental protection investments as a percentage of GDP	Environmental protection investments of enterprises and municipalities

Indicators

Indirect data

Neither data nor indicators

Sisemajanduse koguprodukt (SKP) elaniku kohta

Gross domestic product (GDP) per capita

Definitsioon: SKP elaniku kohta püsivhindades. Saadakse 2000. aasta püsivhindades arvatud SKP jagamisel aastakeskmise rahvaarvuga.

SKP ostujõu standardites (PPS-ühikutes) elaniku kohta. Saadakse jooksevhindades arvatud SKP jagamisel aastakeskmise rahvaarvuga ja nn PPS-i (ostujõu standardite) kursiga, mis kõrvaldab vahetuskursi ja hinnaerinevused riikide SKP vahel. Et hinnaerinevused on kõrvaldatud, võimaldab see näitaja võrrelda riikide SKP mahuerinevusi.

Mõõtühik: SKP elaniku kohta püsivhindades; PPS elaniku kohta

Definition: GDP at constant prices per capita. Calculated dividing GDP at 2000 constant prices by mean annual population.

GDP per capita in purchasing power standard (PPS). GDP calculated in current prices is divided by mean annual population and divided by the PPS rate which removes the exchange rate and price differences between the GDP of various countries. It shows the volume differences of GDP of different countries.

Unit of measurement: GDP at constant prices per capita; PPS per capita

SKP on riigi turule orienteeritud ja turule mitte-orienteeritud tegevuse rahaline väärtus vaadeldaval aastal. See on enim kasutatud näitaja, millega hinnatakse elanike materiaalsel heaolu. Majandusliku heaolu suurenemine on majandusarengu oluline osa, SKP elaniku kohta peegeldab seda kasvu ajas. Mida suurem on SKP elaniku kohta, seda rohkem on võimalusi investeerida keskkonnakaitsesse, rahvusvahelisse arengusse ja sotsiaalsesse heaolusse. Samas on suurem rikkus seotud suurema energia ja materjalide tarbimisega.

SKP elaniku kohta on alates 1995. aastast pidevalt kasvanud. Peamiselt on see tingitud majandusarengust, vähemal määral ka Eesti rahvaarvu vähenemisest. Mõlema komponendi koosmõjul olid eriti kiire kasvuga aastad 1997 ja 2004.

PPS-ühikutes arvatud SKP elaniku kohta jääb Eestis alla uute liikmesriikide keskmise, kuid ei ole sellest väga kaugel. Eesti vastav näitaja on Euroopa Liidu riikide omast ligi kaks korda väiksem.

Põhja-Eestis, kus domineerib Tallinn, on SKP väärtus suurim. Teised piirkonnad on SKP poolest üsna sarnased.

GDP is the monetary value of a nation's market and non-market activities in a given year. It provides an indication of material wealth of citizens. Growth in material prosperity is an essential part of economic development and this indicator sets out this growth over time. The higher the per capita GDP, the more resources are available for investing in environmental protection, international development and social welfare. However, greater wealth is linked to greater exploitation of energy and materials.

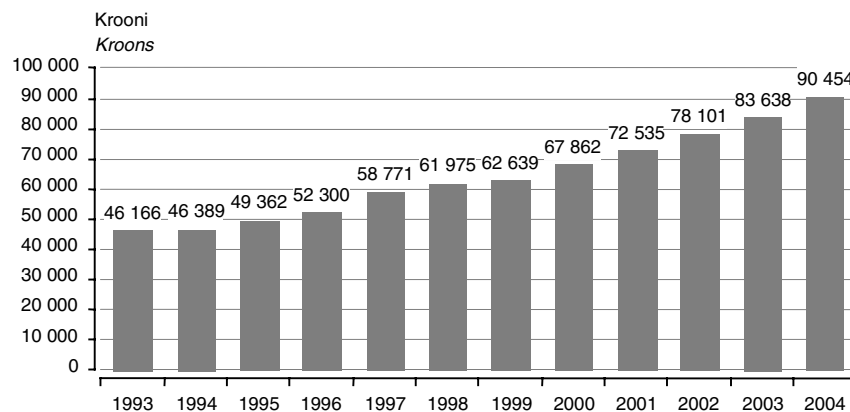
GDP per capita has constantly grown since 1995, mainly caused by the economic development, but also by the decline in population numbers. The simultaneous influence of both of these components have contributed to the growth of GDP, which was especially high in 1997 and 2004.

GDP per capita for Estonia calculated in PPS (purchasing power parities) is somewhat lower than the average of the new member countries. Compared to EU countries this indicator for Estonia is nearly two times lower than those for the EU countries.

Northern Estonia with Tallinn gives the largest proportion of GDP, other regions could be considered quite similar with respect to GDP.

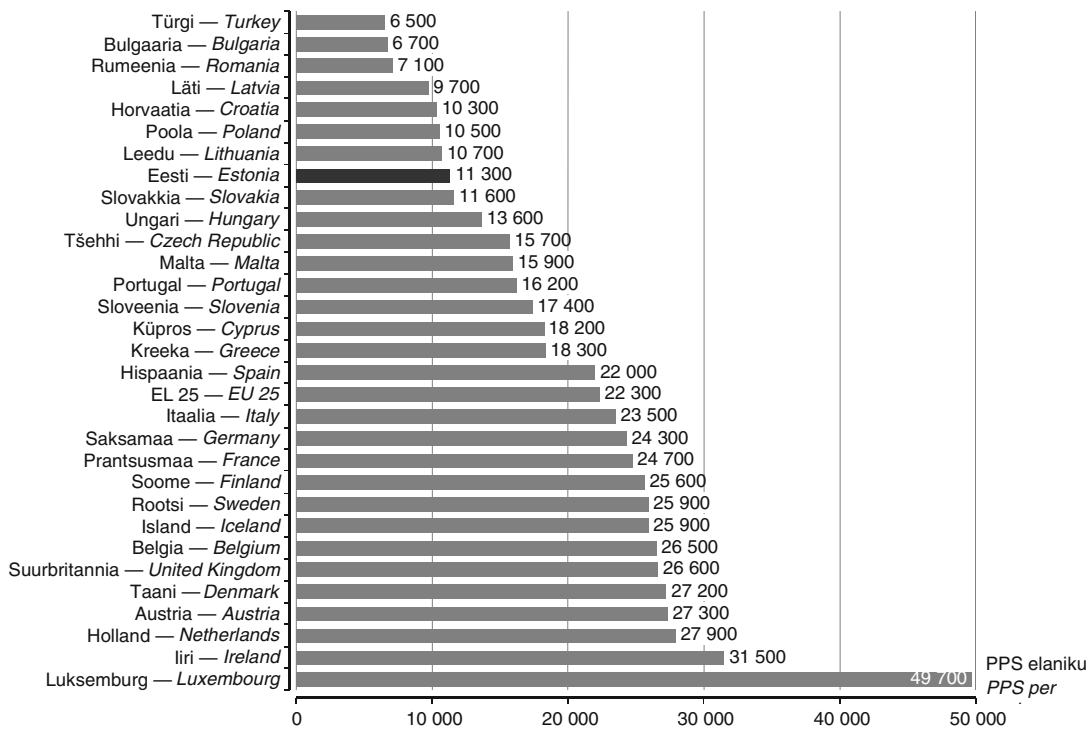
Sisemajanduse koguprodukt elaniku kohta (2000. aasta püsivhindades), 1993–2004

Gross domestic product per capita (at 2000 constant prices), 1993–2004

Sisemajanduse koguprodukt, 2004*

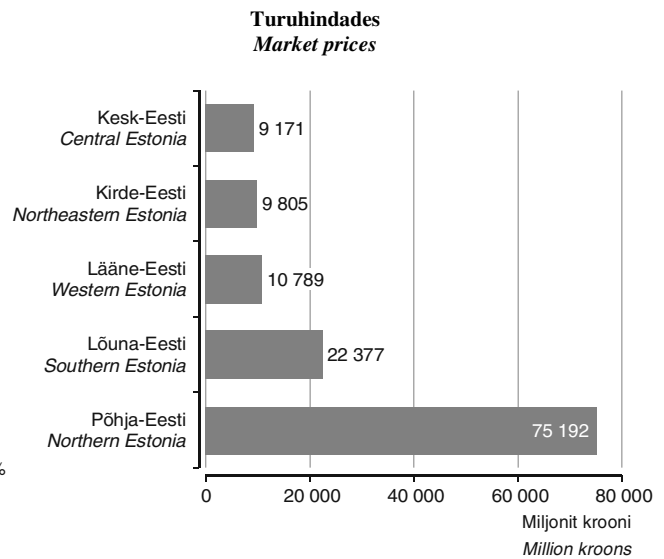
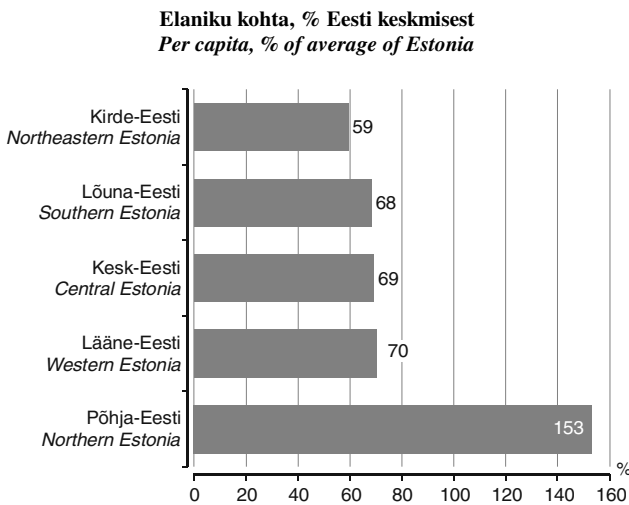
Gross domestic product, 2004*

* New Cronos. Eurostat, 2005.

Regionaalne sisemajanduse koguprodukt, 2003

Regional gross domestic product, 2003

Regionaalne SKP elaniku kohta (protsenti Eesti keskmisest) saadakse elaniku kohta arvatud regionaalse jooksevhindades SKP jagamisel vastava Eesti keskmise näitajaga ja korrutamisel 100-ga.

Regional GDP per capita in percentages is obtained by dividing the regional GDP per capita by the mean value for Estonia and multiplied by 100.

Investeeringute osatähtsus SKP-s

Investment share of GDP

Definitsioon: Kapitali kogumahutus põhivarasse, osatähtsus SKP-s. Kapitali kogumahutus põhivarasse koosneb järgmistest osadest: residendist tootjate põhivara soetamine, miinus põhivara realiseerimine antud perioodi jooksul, pluss teatud lisandumised mittetoodetud vara väärtusele, mis on saadud tootja või institutsionaalse üksuse tootliku tegevuse tulemusel.

Mõõtühik: % SKP-st

Definition: This indicator measures the net share of investment as a proportion of GDP. The gross fixed capital formation consists of resident producers' acquisitions, less disposals, of fixed assets during given period plus certain additions to the value of non-produced assets realized by the productive activity of producer or institutional units.

Unit of measurement: % of GDP

Põhivaral — ehitistel, masinatel ja transpordivahenditel — on oluline osa majanduse tootmispotentsiaali alalhoidmisel. Kulutused põhivarale on olulised põhivara varu laiendamiseks ja uuendamiseks. Põhivarasse tehtavate investeeringute suur osatähtsus näitab, et ettevõtted on tuleviku suhtes optimistlikud. Jätkusuutlikkuse hindamiseks on kohasem mõõt tegelik põhivara akumulatsioon.

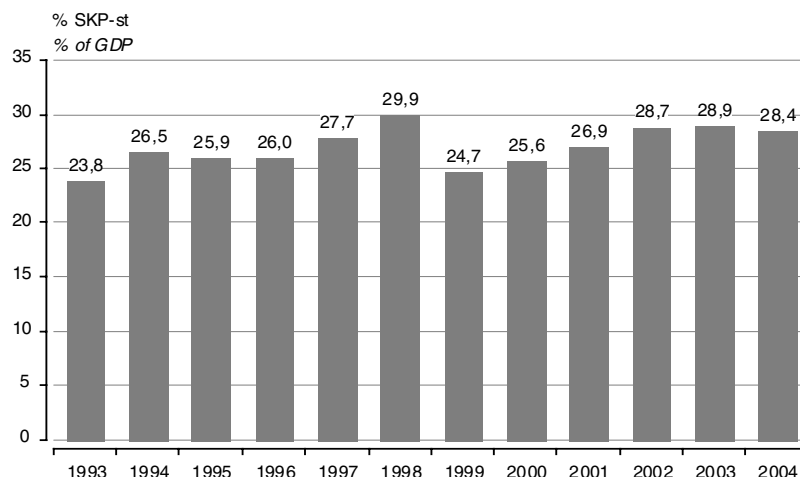
Eestis oli see näitaja kõrgpunktis 1998. aastal, millele oli eelnenud kiire majanduskasvuga 1997. aasta. Majanduslangusega 1999. aastal oli investeeringute osatähtsus kuue aasta madalaim, ületades vaid 1993. aasta näitajat. Alates 2000. aastast on investeeringute osatähtsus taas suurenenud, püsides aastatel 2002–2004 suhteliselt stabiilsel tasemel. Majanduse kiire arengu tõttu on see näitaja püsinud aga kõrgeimana Euroopas.

Capital goods such as buildings, machinery and transport equipment are essential in maintaining the productive capacity of the economy. Spending on capital goods is necessary to renew and expand the stock. A high proportion of capital spending suggests that businesses are optimistic about their future. The actual accumulation of investment goods (net investment) is the more appropriate concept to assess sustainability.

In Estonia, the share of investments was the largest in 1998, the year which was following the period of quick economic growth. Due to the decline in economy in 1999, the investments dropped as well, but not lower than the respective indicator for 1993. Since the year 2000 this indicator increased again and stayed relatively stable in 2002–2004. As a result of the quick economic development, the share of investments has remained highest compared to other European countries.

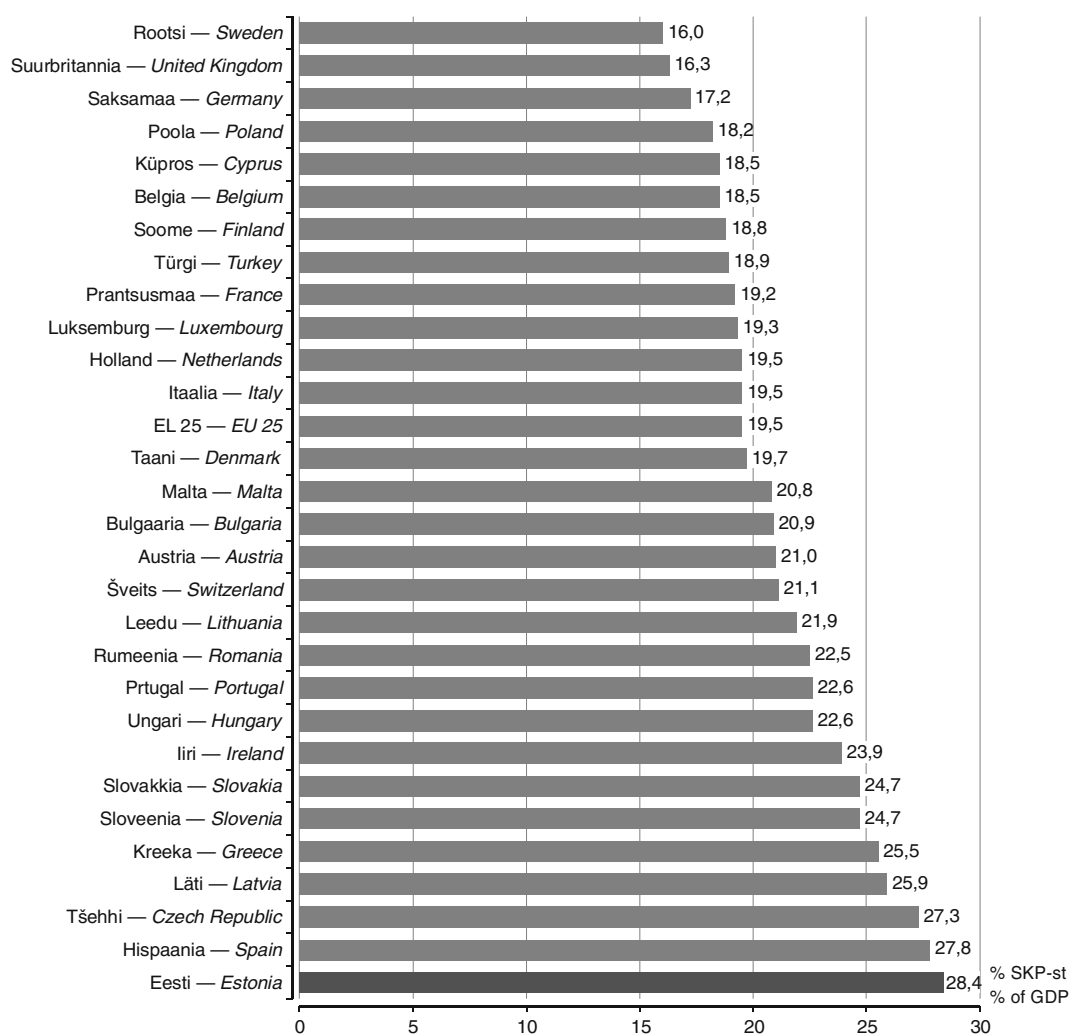
Investeeringute osatähtsus SKP-s, 1993–2004

Investment share of GDP, 1993–2004

Investeeringute osatähtsus SKP-s, 2004*

Investment share of GDP, 2004*

* *New Cronos*. Eurostat, 2005.

Andmed vastavalt Euroopa rahvamajanduse arvepidamise süsteemile 1995, ESA 95.

Data according to the European System of Accounts, ESA 1995

Lisandväärtus peamistes majandussektorites

Value added by main economic sectors

Definitsioon: Majandussektori lisandväärtus saadakse vahetarbimise lahutamisel toodangust.

Definition: The value added of the economic sector is calculated by subtracting the intermediate consumption from the value of output.

Mõõtühik: % SKP-st

Unit of measurement: % of GDP

Riigi majanduses areneb kõigepealt tööstus, teenindussektori areng algab hiljem. Areng toimub eraldi, sest kõigepealt rahuldatakse esmased vajadused ning alles hiljem kujuneb vajadus enam arenenud ning lisandväärtust tootvate tegevuste järele. Paralleelselt majanduse arenemise ja keerukamaks muutumisega kasvab vajadus meelelahutuse, isiklike ja äriteenuste ning finantstoodete järele. Avaliku sektori suurus sõltub nii poliitilistest teguritest kui ka riigi arengutasemest.

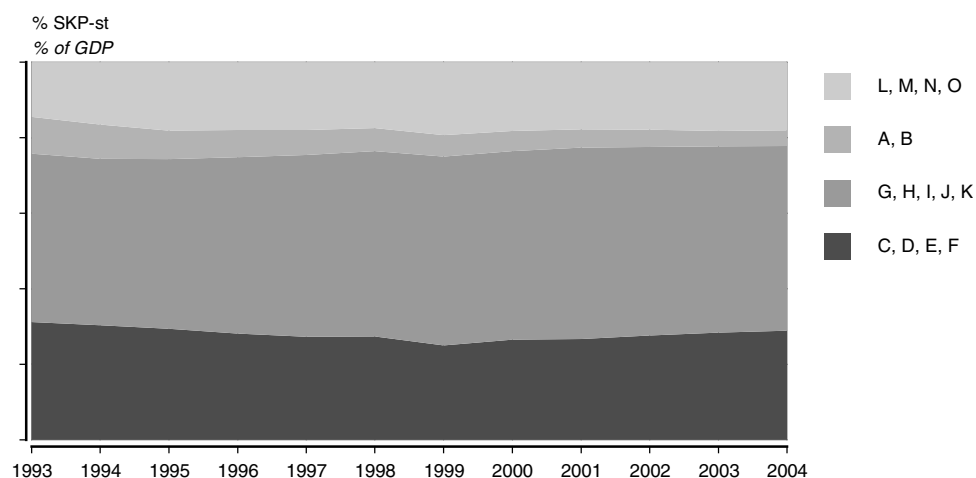
The economic development involves at first the expansion of the manufacturing industry, the development of the services sector follows later. The development progresses separately as only after the basic needs have been satisfied, the need arises for more advanced activities, which produce value added. Together with the growth of the economy the demand for entertainment, personal and business services and financial products grows. The size of the public sector depends on political factors as well as on the stage of development of the country.

Eestis on taasiseseisvumisjärgsel ajal oluliselt suurenenud teenuste osatähtsus. Eelkõige on suurenenud veonduse, kinnisvara- ja äritegevuse ning finantsvahenduse osatähtsus. Vähenenud on tööstuse osatähtsus, mis on põhiliselt tingitud nõukogudeaegsete suurettevõtete eluvõimetusel uutes oludes. Suur langus on toimunud tekstiili-, elektroonika- ja keemiatööstuses. Liberaalne majanduspoliitika on põhjustanud suure languse põllumajanduses. Kasvanud on eksporttööstuse (puidutööstuse) osatähtsus. Piirkondade majandusstruktuur on Eestis üsna erinev. Esile võib tuua Põhja-Eesti, kuhu on koondunud suur osa majandustegevusest. Kirde-Eesti paistab silma energiasektori suure osatähtsuse tõttu. Mõlemas piirkonnas on põllumajanduse osatähtsus oluliselt väiksem kui mujal. Suurim on põllumajanduse osatähtsus Lõuna-Eestis.

The share of the services sector has grown considerably during the independence period. First of all transport, real estate, business services and financial intermediation activities have been growing. The predominance of the manufacturing industry has disappeared, as the large-scale industry of the Soviet period was not capable to adapt to new conditions. Great fall occurred in the textile, electronics and chemical industry. Liberal economic policy brought about a large decline in agriculture. The share of export industry (wood and timber) has grown. The economic structure of regions differs a lot. Northern Estonia as a capital region is most highly developed. Northeastern Estonia has a large share of energy sector. In both of these regions the share of agriculture is smaller than in other regions. The share of agriculture is largest in Southern Estonia.

Lisandväärtus tegevusala järgi, 1993–2004*

Value added by economic sectors, 1993–2004*

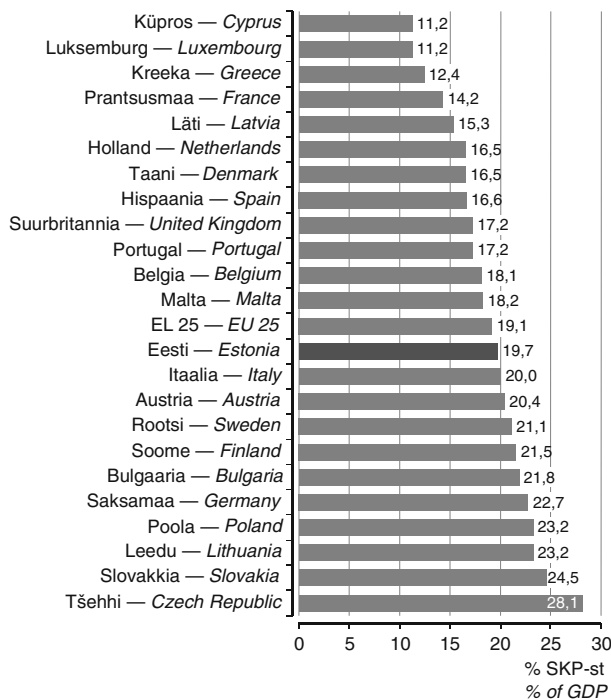

* Tegevusalad vastavalt Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori (EMTAK) tähtkoodidele.

* Economic activities according to letter codes of the Estonian classification of economic activities (EMTAK).

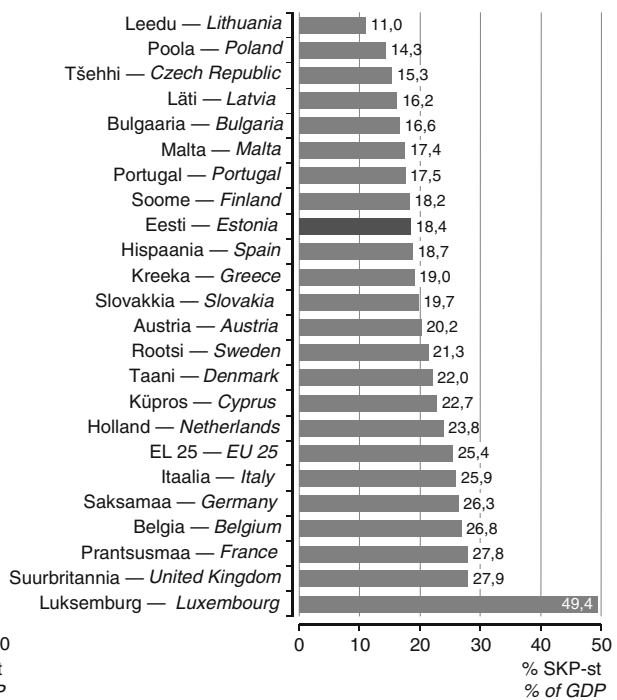
Lisandväärtus tööstuses, 2004*

Value added in manufacturing, 2004*

Lisandväärtus finants- ja äri sektoris, 2004*

Value added in finance and business sector, 2004*

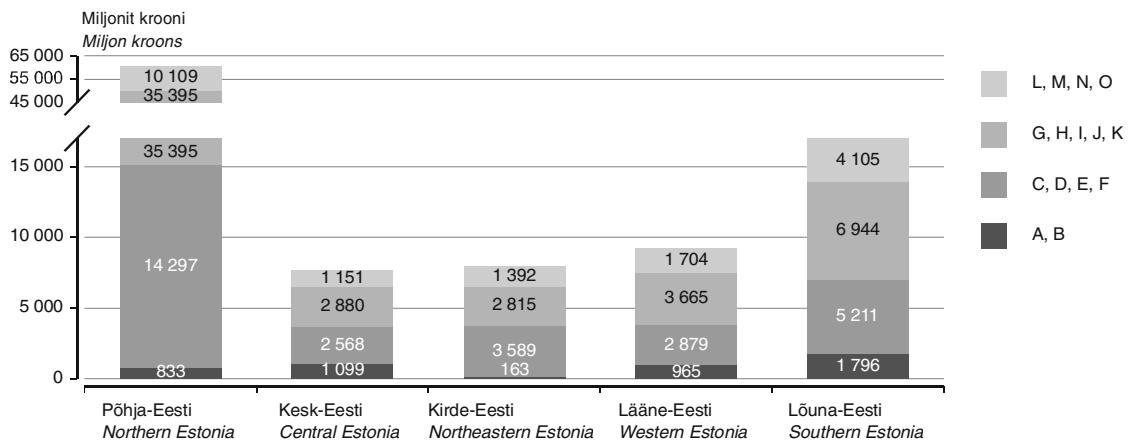
* New Cronos. Eurostat, 2005.

Tööstus: mäetööstus, töötlev tööstus, elektrienergia-, gaasi- ja veevarustus; **finants- ja äri sektor:** finantsvahendus, kinnisvara, rentimine ja äritegevus.

Manufacturing: mining and quarrying, electricity and water supply; **finance:** financial intermediation, real estate, renting and business activities.

Regionaalne lisandväärtus põhilistes majandussektorites, 2004*

Value added in main economic sectors by regions, 2004*

* Tegevusalad vastavalt Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori (EMTAK) tähtkoodidele.

* Economic activities according to letter codes of the Estonian classification of economic activities (EMTAK).

Andmed vastavad Euroopa rahvamajanduse arvepidamise süsteemile ESA 95.

Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori koodid:
 A, B: Põllumajandus, jahindus, metsamajandus. Kalapüük
 C, D, E, F: Mäetööstus. Töötlev tööstus. Elektrienergia-, gaasi- ja veevarustus. Ehitus
 G, H, I, J, K: Hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite, mootorrataste, isiklike tarbeesemete ning kodumasinat remont. Hotellid ja restoranid. Veondus, laondus ja side. Finantsvahendus. Kinnisvara, rentimine ja äritegevus.
 L, M, N, O: Avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus. Haridus. Tervishoid ja sotsiaalhoidus. Muu ühiskonna-, sotsiaal- ja isikuteenindus

Data according to the European System of Accounts, ESA 1995.

Codes of the Estonian classification of economic activities:
 A, B: Agriculture, hunting, forestry. Fishing
 C, D, E, F: Mining and quarrying. Manufacturing. Electricity, gas and water supply. Construction
 G, H, I, J, K: Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles, motorcycles and personal and household goods. Hotels and restaurants. Transport, storage and communication. Financial intermediation. Real estate, renting and business activities
 L, M, N, O: Public administration and defence; compulsory social security. Education. Health and social work. Other community, social and personal service activities

Tarbijahinnaindeksi muutus

Definitsioon: Tarbijahinnaindeks iseloomustab tarbekaupade ja tasuliste teenuste hindade muutust.

Mõõtühik: muutus protsentides eelmise aastaga võrreldes

Makromajanduspoliitika põhiülesanne on ohjeldada tarbijahinnaindeksi kasvamise kiirust. Hinnatõus vähendab ostujõudu, seega suudavad püsiva sissetulekuga leibkonnad osta tarbijahinnaindeksi kasvades vähem kaupu ja teenuseid. Samuti põhjustab odavam raha tendentsi tarbida praegu, mitte säästa tulevikuks. Hinnatõus vähendab toodete konkurentsivõimet välisurul suurenenud tootmiskulumuse, suuremate palkade ja laenuprotsentide, raha väärtuse languse ja tootlikkuse vähenemise tõttu ning ka vähenenud investeerimise tõttu, mida omakorda põhjustab vähenenud säästmine. Hindade stabiilsus on majandus- ja rahandusliitu kuulumise eeltingimus.

Hindade vabakslaskmisega 1992. aastal algas sisemine ja välismaine hinnakonvergens (esimesel aastal hüperinflatsioon), mis põhjustas 1990. aastate alguse Eestis tohtu hinnatõusu. Hindade kasv vähenes aastatel 1995–1998, püsidis siiski suhteliselt suurena.

Hinnatõus pidurdus oluliselt 1998. aasta lõpus ja 1999. aastal. 1999. aastal langes aastane hinnatõus taasiseseisvuspäriodi madalaimale tasemele.

Tarbijahinnaindeksi muutus oli 2004. aastal 2003. aastaga võrreldes 3%. Toidukaubad kallinesid 3,7%, tööstuskaubad 2,2% ja teenused 3,3%.

Changes in consumer price index

Definition: Consumer price index (CPI) expresses the change in the prices of consumer goods and services.

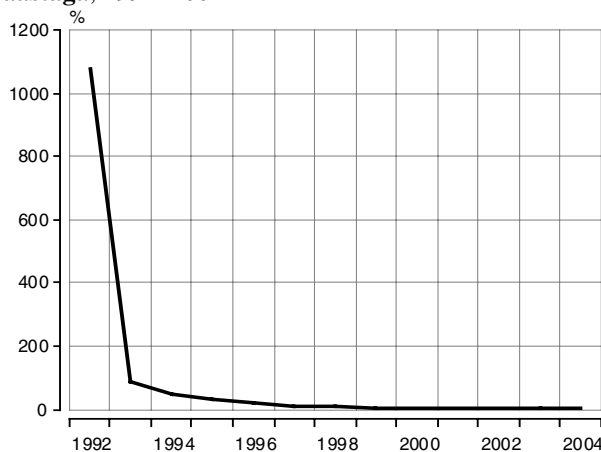
Unit of measurement: % annual change in prices

Restricting the rate of increase of the consumer price index is the key macroeconomic policy objective. The increase in prices decreases the purchasing power, thus, with the growth of the consumer price index, households with fixed incomes can buy less goods and services. It also affects the saving patterns as the value of money is declining and people may be more inclined to spend now rather than save for the future. In addition, increasing prices erode the external competitiveness of economy's products by increasing the production costs, through rises in wages and interest rates and currency depreciation and by limiting productivity (and also by reduced investments as a result of reduced rates of saving). Price stability is one of the preconditions, or convergence criteria laid down in Maastricht Treaty for countries seeking entry into the Economic and Monetary Union.

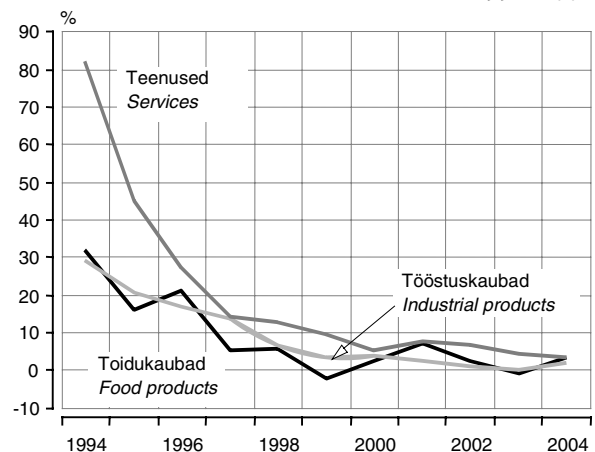
The reason behind the enormous rise in prices in Estonia in the beginning of the nineties was the domestic and international convergence of prices, which started with the release of prices in 1992. The increase in prices declined in 1995–1998, still remaining on quite a high level. The rise in prices slowed down considerably at the end of 1998 and in 1999 when the yearly growth in consumer prices was the lowest of the period of independence.

The percentage change of the consumer price index in 2004 compared to 2003 was 3%. The prices of (the prices of food products rose 3.7%, the prices of manufactured goods 2.2% and the prices of services increased 3.3%.

Tarbijahinnaindeksi muutus võrreldes eelmise aastaga, 1992–2004

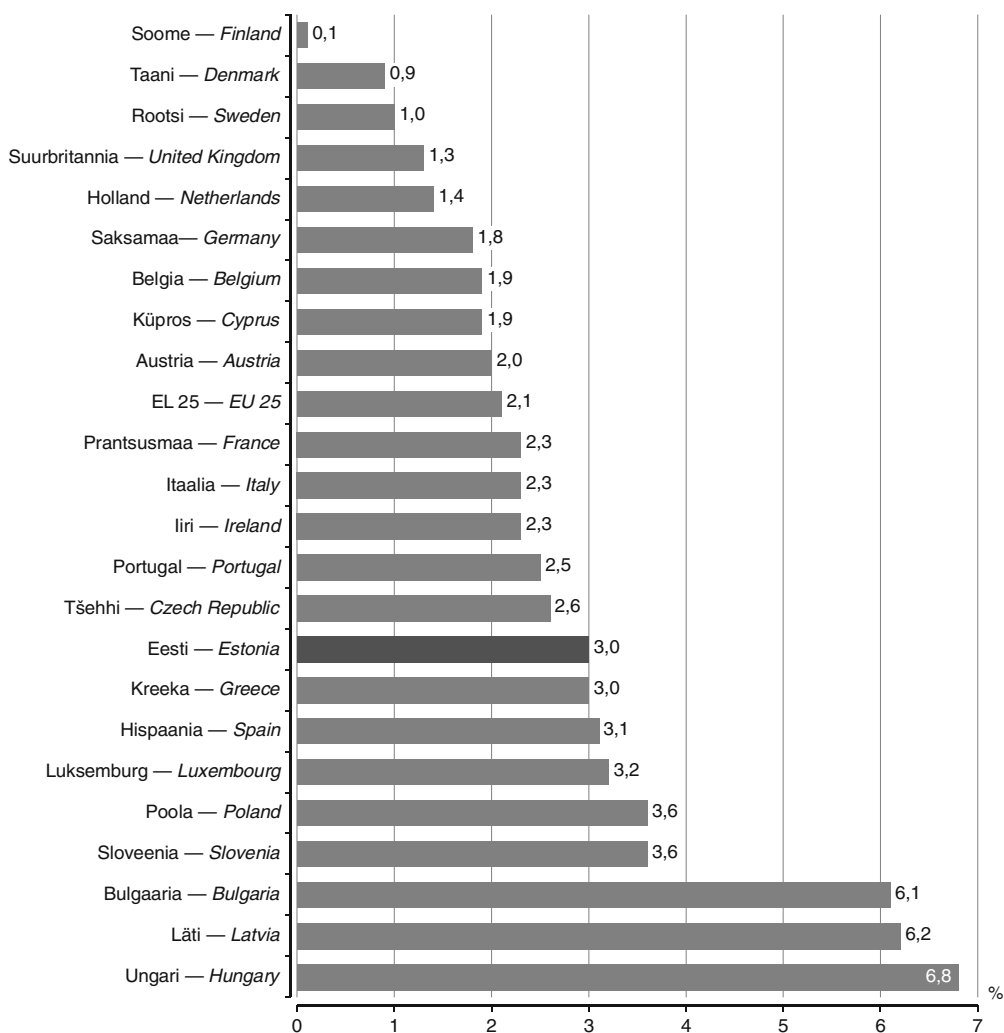

Change in consumer price index over previous year, 1992–2004

Tarbijahinnaindeksi aastane muutus, 2004*

Yearly change in consumer price index, 2004*

* *New Cronos*. Eurostat, 2005.

Andmed põhinevad Statistikaameti vaatlusel "Tarbijahinnad".

Data of the Statistical Office according to statistical survey "Consumer prices".

Jooksevkonto saldo

Net current account

Definitsioon: Näitaja kajastab riigi välismajandustegevusest (kaupade ja teenuste eksport ning import, tulude sisse- ja väljavool ning ülekannete bilanss) saadavate tulude kujunemist.

Mõõtühik: % SKP-st

Definition: The net current account reflects country's income formation from the external economic activity (exports and imports of goods and services; inflow and outflow of income, current transfers).

Unit of measurement: % of GDP

Jooksevkonto bilanss on riigi kaubanduspositsiooni säilitamismõõde. Püsiv jooksevkonto defitsiit on rahvusvahelise konkurentsivõime märk. Ajutine vahend jooksevkonto defitsiidi stabiliseerimiseks on raha devalveerimine, et õhutada eksporti.

The balance of the current account is a measure of the sustainability of the countries' trading position. The permanent deficit in current account is an indication of disability of countries to compete on international market. Currency devaluation is a temporary measure to stabilise the current account deficit and enhance exports.

Jooksevkonto saldo on olnud Eestis negatiivne peaaegu kogu taasiseseisvumisjärgsel perioodil. See on tingitud peamiselt majandusstruktuuri ümberkorraldamisest ja nüüdisajastamisest.

The balance of Estonia's current account has been negative practically throughout the entire period since the restoration of independence (1991). This can mostly be attributed to the rearrangement and modernization of the structure of the economy.

Arenenud maadega võrreldes on Eesti majandus endiselt alakapitaliseeritud, sellega kaasneb paratamatult keskmisest suurem investeerimisvajadus. Et sissetulekute ja erasektori säästude tase on veel suhteliselt madal, rahuldatakse investeerimisvajadus osaliselt väliskapitali kaasamise teel.

Compared to developed industrial countries, the Estonian economy is still under-capitalized and this inevitably leads to the higher than average need for investments. As the level of income and private sector savings are still relatively low in Estonia, the investment need is partially met by foreign capital.

Jooksevkonto defitsiidi peamine põhjus on väliskaubandusbilansi puudujääk, sest investeringukaubad valdavalt imporditakse. Ligi kahe kolmandiku ulatuses on jooksevkonto puudujääk kaetud teenuste osabilansi ülejäägiga, ülejäänu aga välismaiste otseinvesteeringute sissevoolu arvel.

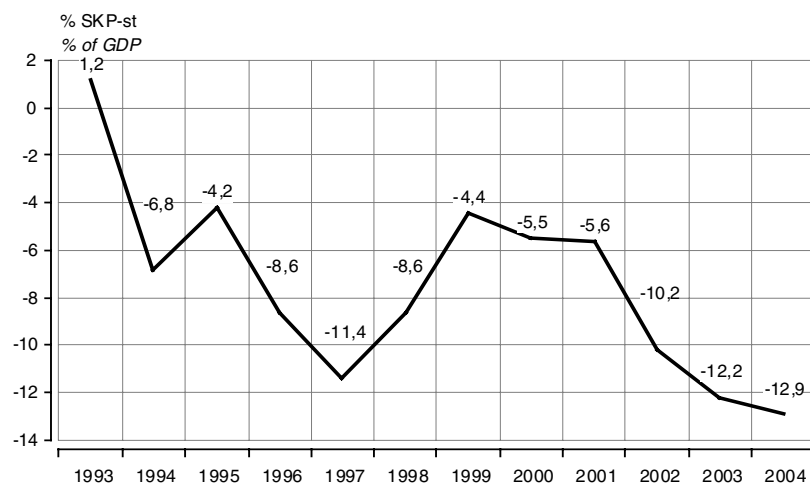
The main reason of the current account deficit is the foreign trade deficit as most of the investment goods are imported. Nearly two thirds of the current account deficit is covered by the surplus of the service balance and the remaining part is covered by the inflow of foreign direct investments.

2004. aastal paisus jooksevkonto defitsiit 12,9%-ni SKP-st. Jooksevkonto defitsiidi tõusu mõjutas kaubandusdefitsiidi kasv ja tulude väljavoolu suurenemine, millest suurema osa hõlmasid reinvesteeringut tulud.

In 2004 the current account deficit has grown and reached level of 12.9% from GDP. This tendency is influenced by growth of trade deficit and increase of finances outflow, wherefrom the largest part made up by reinvested finances.

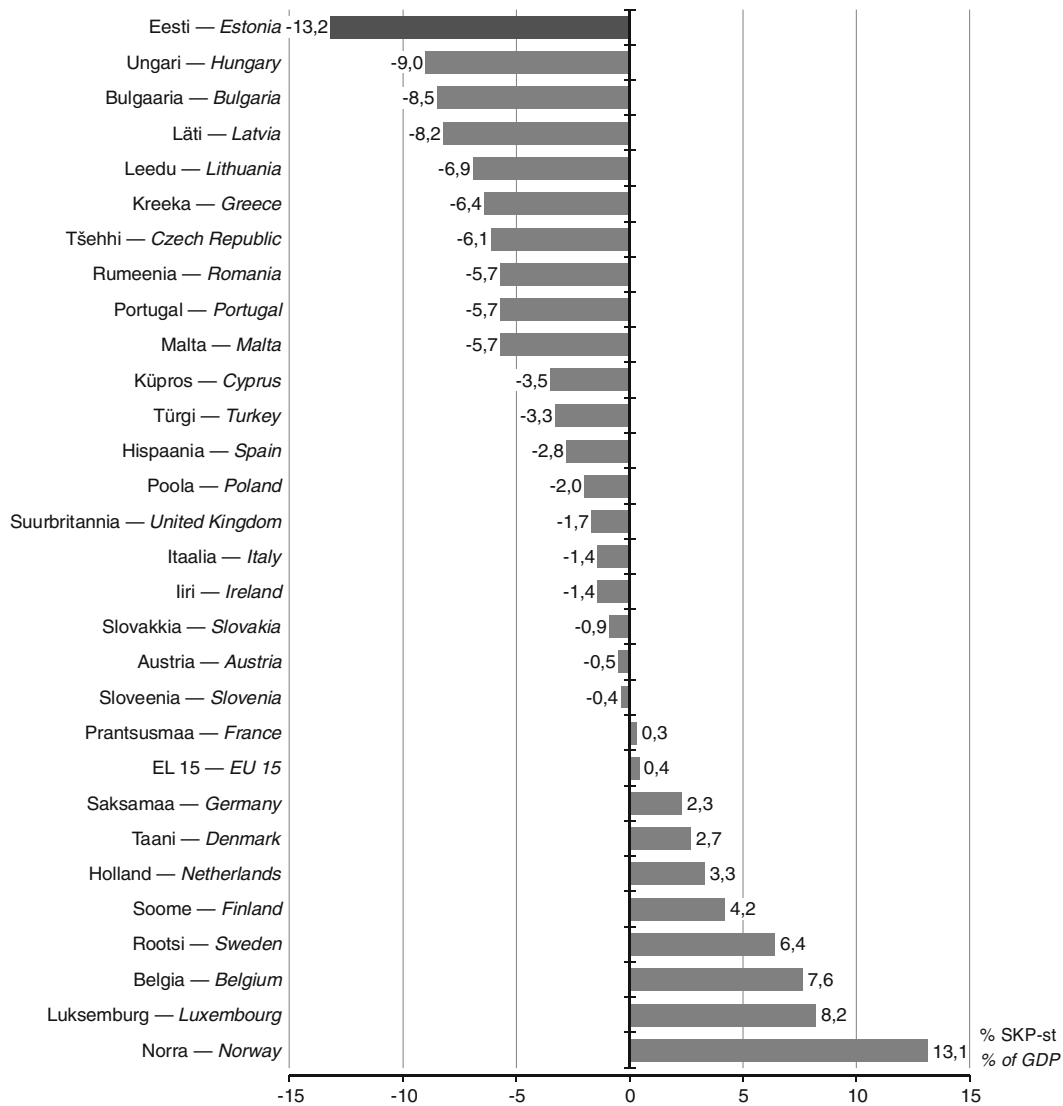
Jooksevkonto saldo, 1993–2004

Net current account, 1993–2004

Jooksevkonto saldo, 2003*

Net current account, 2003*

* New Cronos. Eurostat, 2005.

Eesti Panga andmed kooskõlas Rahvusvahelise Valuutafondi meetodikaga. Eesti andmete erinevus aegrea ja rahvusvahelise võrdluse puhul tuleneb meetodikate erinevusest.

Data of the Bank of Estonia according to the methodology of the International Monetary Fund. Difference in time series data and international comparison data results from the difference in methodology.

Välismaised otseinvesteeringud

Foreign direct investments

Definitsioon: Välismaised otseinvesteeringud on investeeringute voog, millega kaasneb investeeriva firma oluline osalus ja pikaajaline huvi välismaise firma juhtimisel. Otseinvesteeringud võivad toimuda välismaise ettevõtte täieliku või osalise omandamisena (vähemalt 10% aktsia- või osakapitalist). Otseinvesteeringud koosnevad aktsia- ja osakapitalist, reinvesteeringutest tulust ning otseinvesteeringusuhetes olevate ettevõtete omavahelistest laenudest.

Mõõtühik: % SKP-st

Definition: Foreign direct investment (FDI) is the category of international investment that reflects the objective of obtaining a lasting interest by a resident entity in one economy in an enterprise resident in another economy (ownership of 10% or more). The components of direct investment capital are equity capital, reinvested earnings and other capital associated with various intercompany debt transactions.

Unit of measurement: % of GDP

Maailmamajandus muutub järjest integreeritumaks. Sellega kaasneb nii riikidevahelise kaubanduse tähtsuse suurenemine kui ka tootliku kapitali omamise ja kontrollimise suurem rahvusvahelistumine.

Pärast taasiseseisvumist on Eestil õnnestunud edukalt integreeruda maailmamajandusse, mis ühtlasi väljendub suuremahuliste otseinvesteeringute sissevoos. Välisinvestorid peavad Eestit üheks avatumaks maaks, seda iseloomustab ilmekalt järjest kasvav investeeringumaht majandusse.

Samas on aastatega suurenenud ka Eesti otseinvesteeringud välismaale. Üsna sageli kasutatakse Eestit kui investeeringute transiitmaad, mille kaudu minnakse Baltimaade ja SRÜ majandusturule. 2004. aastal oli otseinvesteeringute sissevool 13,1 miljardit krooni.

2004. aastal investeerisid välismaised otseinvestorid enim hulgi ja jaekaubandusse (40% otseinvesteeringutest), töötlevasse tööstusesse (17% otseinvesteeringutest), rentimis- ja äritegevuse (15% otseinvesteeringutest) ning finantsvahendusse (14% otseinvesteeringutest). Ligi 80% Eestisse tehtud otseinvesteeringutest pärines Soomest ja Rootsist.*

Välismaale tehtud otseinvesteeringutest paigutati suurem osa Leetu, Läti ja Venemaale. Eelistatumad tegevusalad olid finantsvahendus, kinnisvara, rentimine ja äritegevus ning veondus, laondus ja side.*

As the global economy becomes more integrated there is a rise not just in the trade between countries but also an increased internationalization of the ownership and control of productive assets.

After the restoration of independence, Estonia's economy has successfully integrated into the world economy, which can be seen in the increasing flows of foreign direct investments. The increasing amounts of investments also give evidence that Estonia is considered to be an open country from the position of foreign investors.

The direct investments from Estonia to other countries have increased as well. Very often Estonia has been used as a transit country for investments, providing an access to the economic markets of the Baltic states and CIS countries. In 2004 the amount of investments' inflows was 13.1 billion kroons.

In 2004 the largest foreign direct investments in Estonia were made into wholesale and retail trade (40% of all direct investments), manufacturing (17% of all direct investments), renting and business activities (15% of all direct investments) and financial intermediation (14% of all direct investments). The largest share of foreign direct investments in Estonia have been made by Finland and by Sweden (80% of all direct investments).*

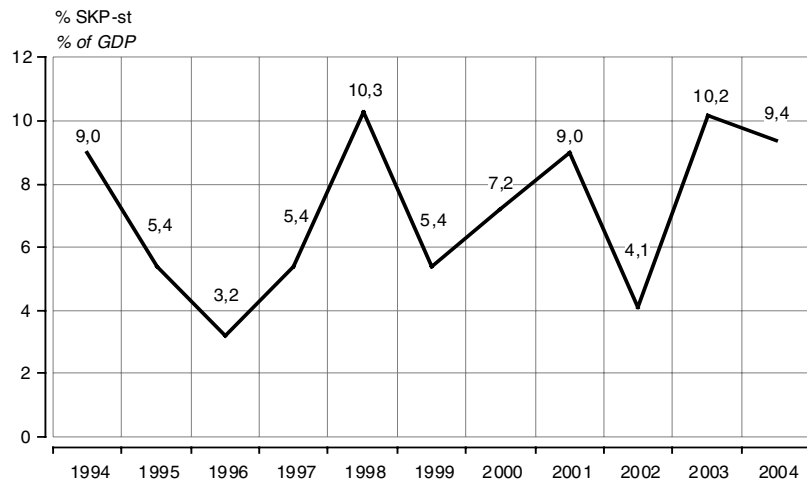
At the same time, most of the investments made from Estonia went to Lithuania, Latvia and Russia. Preferred fields of activity were financial intermediation, renting and business activities and transport, storage and communication.*

* Eesti Panga andmed.

* Data of the Bank of Estonia.

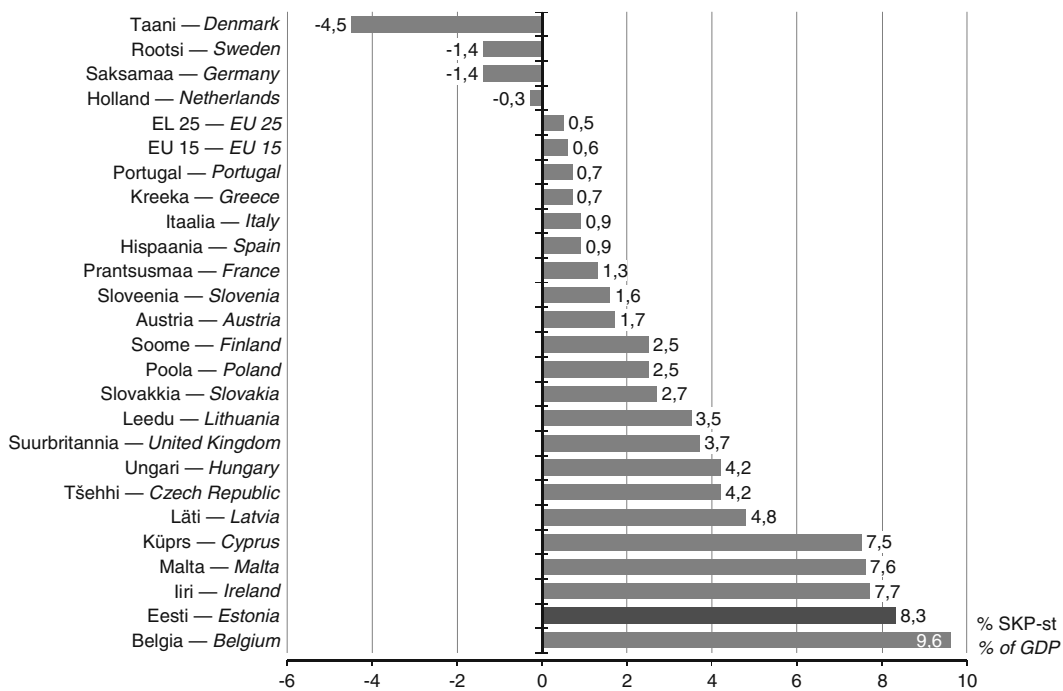
Sissetulnud välismaised otseinvesteeringud, 1993–2004

Foreign direct investment inflow, 1993–2004

Sissetulnud välismaised otseinvesteeringud, 2004*

Foreign direct investment inflow, 2004*

* New Cronos. Eurostat, 2005.

Eesti Panga andmed kooskõlas Rahvusvahelise Valuutafondi meetodikaga. Eesti andmete erinevus aegrea ja rahvusvahelise võrdluse puhul tuleneb meetodikate erinevusest.

Data of the Bank of Estonia according to the methodology of the International Monetary Fund. Difference in time series data and international comparison data results from the difference in methodology.

Valitsemissektori võlg

General government debt

Definitsioon: Valitsemissektori võla ja ülejäägi/ puudujäägi osatähtsus SKP-s.

Mõõtühik: %

Avaliku sektori kulutused ei saa pikema aja jooksul oluliselt ületada maksudest saadud tulu. Valitsemissektori võla osatähtsuse suurenemine SKP-s viitab avaliku sektori mittesäästlikule rahastamisele.

Eesti kui Euroopa Liidu liikme rahanduse vältimatu suund on euro kasutuselevõtt. Ühisraha kasutuselevõtmiseks peab Eesti täitma Maastrichti lepinguga sätestatud konvergensti kriteeriumid ja hoidma eelarve puudujäägi (mitte rohkem kui 3% SKP-st), riigivõla (mitte rohkem kui 60% SKP-st), inflatsiooni ja intressimäärade taseme madalana. Sellest tulenevalt jätkab valitsus konservatiivset eelarvepoliitikat ning administratiivsete hinnatõusude kontrollimist.*

Eesti valituse range fiskaalpoliitika tõttu on eelarve aastatel 1996–2004 üldiselt tasakaalus olnud. Valitsemissektori eelarve ülejääk ulatus 2004. aastal 2,4 miljardi kroonini, see põhines suures osas eelarvega võrreldes madalamatel kulutustel.* Valitsemissektori võlg on taasiseseisvuse aastatel olnud pidevalt madalal tasemel, aastate 1995–2004 puhul võib täheldada langustendentsi — 9%-st 5,4%-ni SKP-st.

Eesti on väheseid riike, mille valitsemissektori võlg jääb alla 10%. Valitsemissektori 7,6 miljardi krooni suurusest võlast hõlmas kohalike omavalitsuste võlg 2004. aastal 45,6%. Selle peamine põhjus on omavalitsuste pidev puudujääk, mille katteks pole enam võimalik vara müüa ja seetõttu toetutakse laenamisele. Keskvalitsuse võlg püsis 2004. aastal eelmise aastaga samal tasemel, kuna eelarve ülejäägi tingimustes pole võõrraha kaasamiseks vajadust.*

Definition: The share of general government debt and surplus/deficit in gross domestic product (GDP).

Unit of measurement: %

In the long run the public sector expenditure cannot be substantially higher than the income from taxes. The growing share of government debt gives evidence of an unsustainable financing of the public sector.

As the member of the European Union, obligate tendency of Estonian finance is to adapt euro. To adapt new currency Estonia must complete terms and conditions provided by Maastricht agreement and keep budgetary gap (not over 3% of GDP), government debt (not over 60% of GDP), inflation and cost of money level low. Thereof government consequently provides conservative budget policy and control of administrative price advance.*

Due to the strict fiscal policy of the Estonian government, in the period of 1996–2004 the state budget has been in balance. General government budget surplus in 2004 reached the level of 2.4 billion kroons. This tendency mainly based on low spending compared to the budget.* In the nineties the government debt was steadily on a low level and was declining in the years 1995–2004 from 9% to 5.4% of GDP.

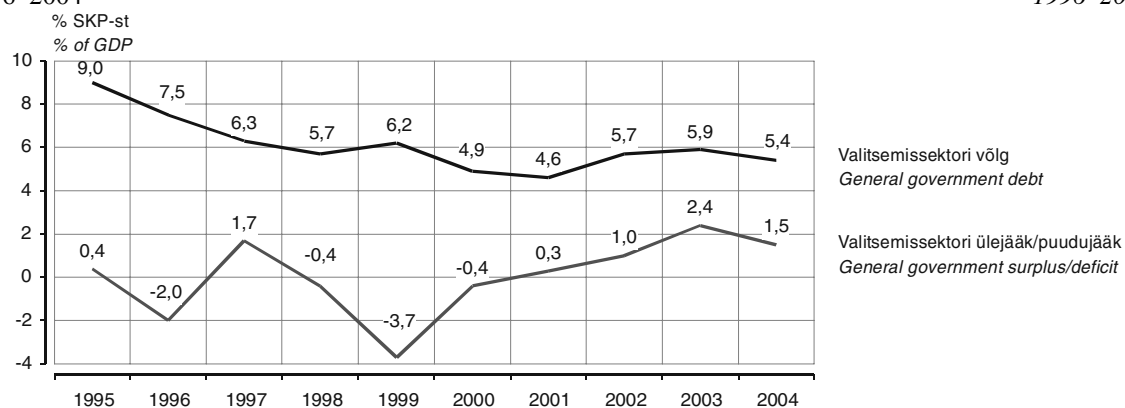
Estonia is one of the few countries whose government debt is below 10%. In 2004, municipal debt accounted for 45.6% of general government debt (7.6 billion kroons). Municipal deficit is continuous, because it is impossible to sell property any more to cover this deficit and therefore borrowing continues. In 2004 central government debt stayed on the same level as a year before, therefore there is no reason for borrowing because of the budget surplus.*

* Uuendatud Konvergenstiprogramm 2005. Rahandusministeerium, 2005.

* Updated Convergence Programme 2005. Ministry of Finance of Estonia, 2005.

Valitsemissektori võlg ja ülejääk/puudujääk, 1996–2004*

General government debt and surplus/deficit, 1996–2004*

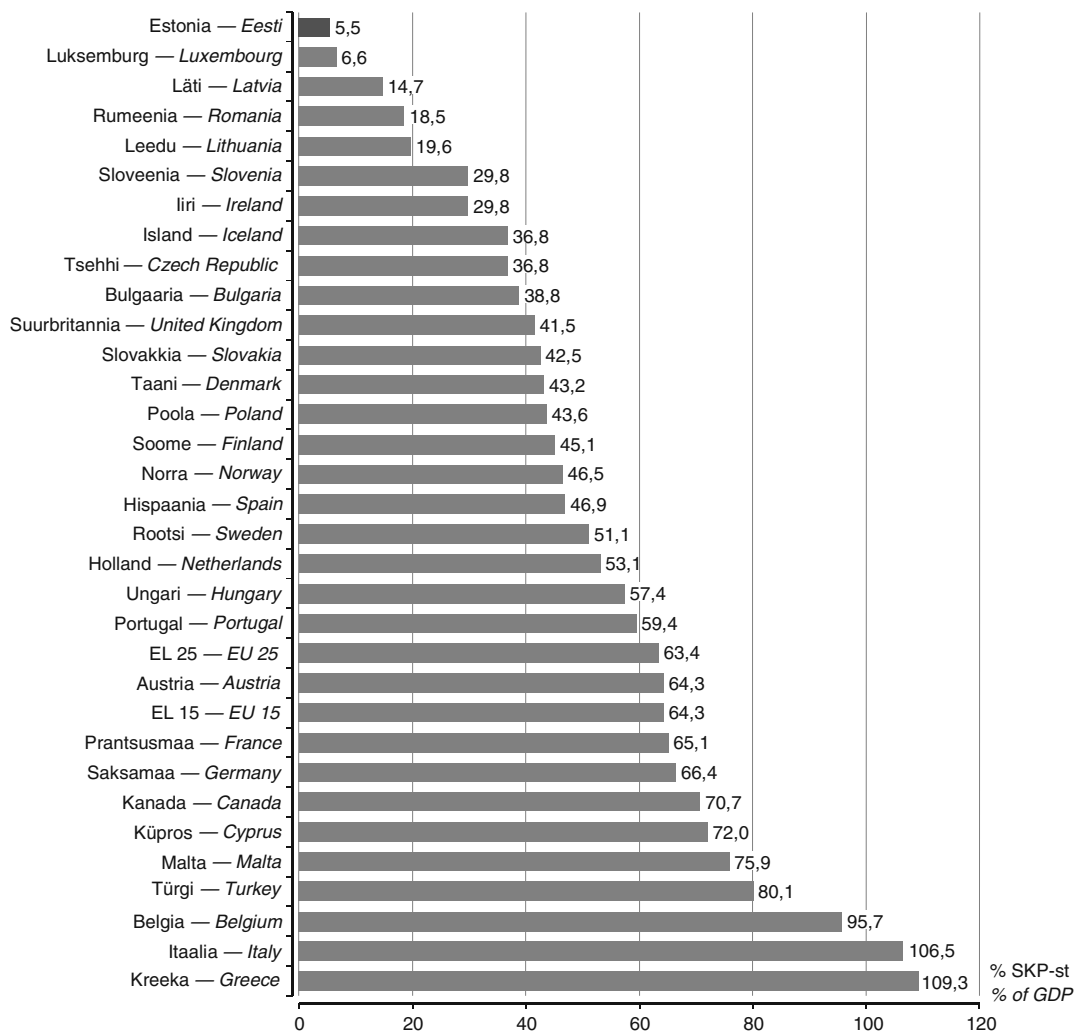

* 2004. aasta andmed on esialgsed.

* Data for 2004 is provisional.

Valitsemissektori võlg,
2004**

General government gross debt,
2004**

** New Cronos. Eurostat, 2005.

Valitsemissektori finantsstatistika on koostanud Statistikaamet vastavalt Euroopa rahvamajanduse arvepidamise süsteemile ESA 95. Eesti andmete erinevus aegrea ja rahvusvahelise võrdluse puhul tuleneb meetodikate erinevusest.

General government finance statistics are compiled by the Statistical Office of Estonia, according to the European System of Accounts, ESA 1995. Difference in time series data and international comparison data results from the difference in methodology.

Ametliku arenguabi osatähtsus SKP-s

Definitsioon: Kogu ametlikult saadud arenguabi osatähtsus SKP-s.

Mõõtühik: % SKP-st

Arenenud riikide ja arengumaade sissetulekute erinevus on üks põhilistest majanduslikest ja sotsiaalsetest probleemidest.

Ligi pool ülemaailmsest arenguabist tuleb Euroopa Liidu riikidest. Arenguabi eesmärk on vaesuse vähendamine, toetatavad valdkonnad on: kaubanduse ja arengu vaheline seos, regionaalne integratsioon ja koostöö, makromajanduspoliitika, võrdse juurdepääsu tagamine sotsiaalsetele teenustele, transport, toidu ohutus ja maapiirkondade säästev areng ning institutsioonilise suutlikkuse suurendamine.

2004. aastal oli riikliku tagastamatu välisabi suurus 5,3 miljardit krooni, Euroopa Liidu osalus selles oli 92%.

Kõige olulisemad Euroopa Liidu eelstruktuuri-vahendite programmid Eesti jaoks on PHARE (sotsiaal- ja majandusvaldkonna sidusus) ning SAPARD (põllumajanduse ja maaelu toetamine). PHARE ja SAPARD-i ja raames andis Euroopa Liit 2004. aastal Eestile välisabi 200 miljonit krooni. Pärast Euroopa Liiduga liitumist on kõik programmi ISPA (keskkonna ja transpordi infrastruktuuri finantseerimine) eelstruktuurivahenditest rakendatavad projektid muudetud Ühtekuuluvusfondi projektideks. Ühtekuuluvusfondist eraldati 2004. aastal Eestile ligikaudu 1,7 miljardit krooni.

Total official development assistance (ODA) received as a percentage of GDP

Definition: The total official development assistance (ODA) received as a share of GDP.

Unit of measurement: % of GDP

Difference in the incomes of the developed world and developing countries is a major social and economic concern.

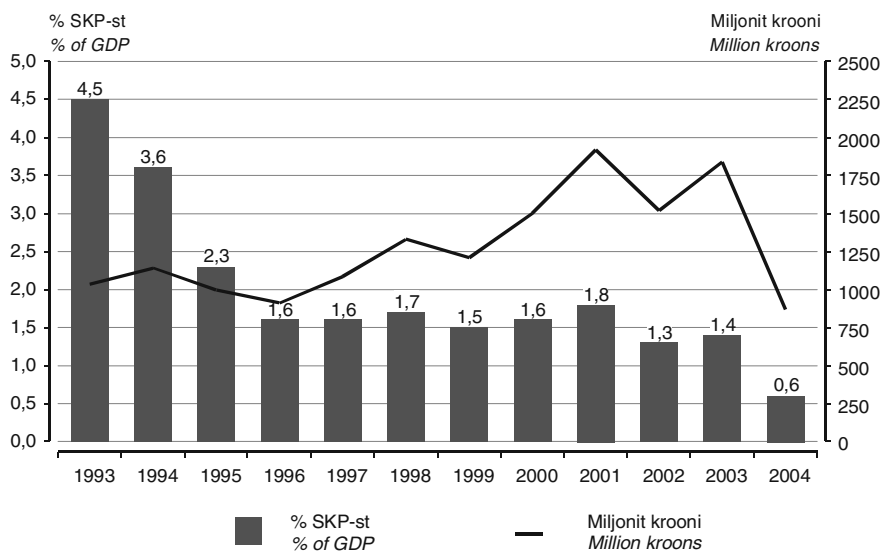
EU countries are the source of approximately half of the public aid effort worldwide. The aim of the aid is to reduce poverty, supporting issues are the link between trade and development, regional integration and co-operation, support for macroeconomic policies and promotion of equitable access to social services, transport, food security and sustainable rural development, and institutional capacity-building.

In 2004 the official irrevocable aid amounted to 5.3 billion kroons, of which 92% was received from the European Union.

The most important pre-accession instruments for Estonia are PHARE (social and economic cohesion), and SAPARD (development of agriculture and rural life). In 2004 the European Union transferred to Estonia about 200 million kroons within the framework of PHARE and SAPARD. After the accession to the European Union all ISPA (funding of environment and transportation infrastructure) prestructural facilities projects are funded by Cohesion Fund. In 2004 nearly 1.7 billion kroons were allocated from Cohesion Fund to Estonia.

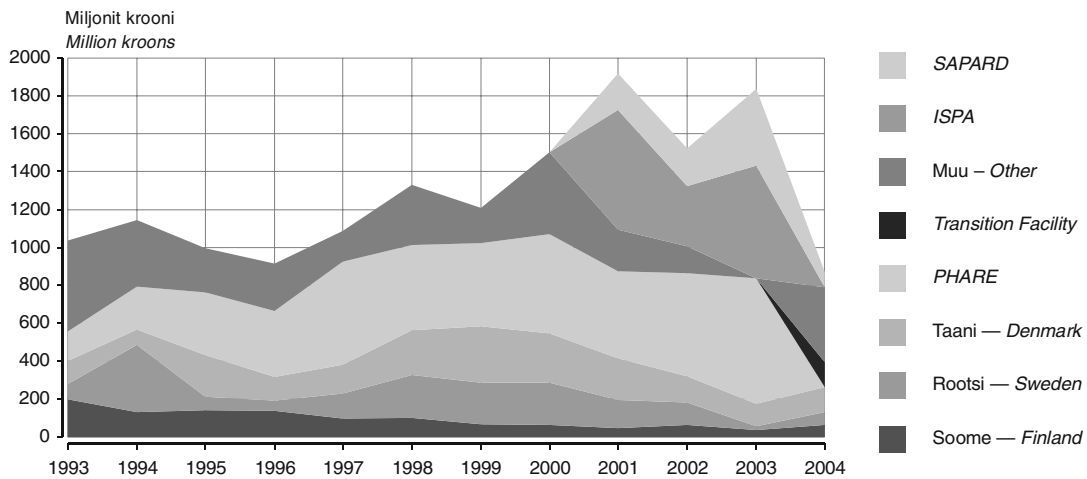
Saadud välisabi, 1993–2004

Received foreign aid, 1993–2004

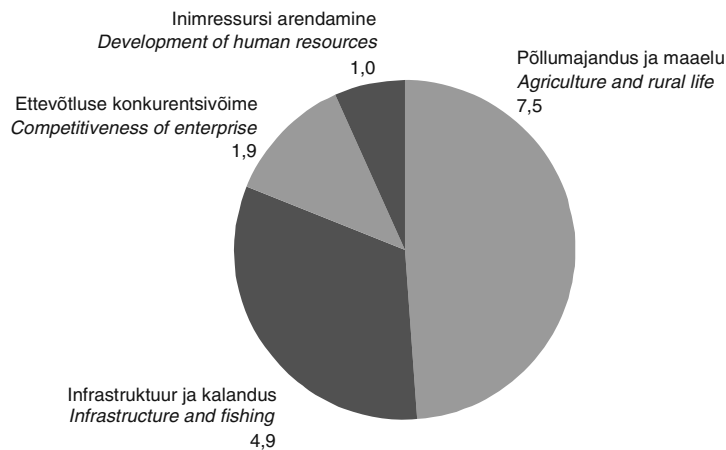
Saadud välisabi, 1992–2004

Received foreign aid by years, 1992–2004

Struktuurifondide väljamaksed erinevate valdkondade rahastamiseks Eestis, 2004 (miljonit eurot)

Structural funds disbursement for different spheres in Estonia, 2004 (million euros)

Arenguabi statistika on koostatud Rahandusministeeriumis kooskõlas Rahvusvahelise Valuutafondi metoodikaga ning tulude ja kulude liigitusega.

The data on development have been compiled by the Ministry of Finance according to the methodology of the International Monetary Fund and classification of revenue and expenditure.

Maavarade kaevandamine

Excavation of mineral resources

Definitsioon: Kaevandatud maavarade kogus. Suhe maavarade kasutamise ja SKP vahel näitab muutusi majanduse materjalikasutuse efektiivsuses, näiteks tehnilise efektiivsuse suurenemise/vähendamise või vähem materjalimahuka tootmise ja tarbimise suunas.

Mõõtühik: Tonni, %

Säästva arengu pikaajalise arengustrateegia* ellurakendamise eeldus on taastuvate ressursside taastumisvõime säilitamine ning taastumatute ressursside kasutamine selgete reeglite järgi nii väikese intensiivsusega kui võimalik, nähes ette nende asendamisevõimalust tulevikus.

Enamiku maavarade kaevandamine hakkas pärast vahepealset tootmise vähenemist 1993. aastast alates jälle suurenema.

Aastatel 1993–2004 kasvas kõigi ehituses kasutatavate maavarade kaevandamine, sealhulgas suurenes tehnoloogilise ja viimistlusdolomiidi kaevandamine ligi 60 korda, ehitusliiva kaevandamine 13 korda, ehitusdolomiidi kaevandamine üle 4 korra ning tsemendi- ja tehnoloogilise lubjakivi kaevandamine ligi 2 korda.

Aastatel 1996–2004 suurenes SKP 60,4%. Eesti kõige olulisema kaevandatava maavara põlevkivi tootmine vähenes samal ajal aga 13,3%.

Definition: Total annual amount of excavated mineral resources. The relationship between material consumption and GDP over time shows the changes in the overall material efficiency of an economy, for example due to improved technical efficiency or shifts towards less material intensive forms of production and consumption.

Unit of measurement: Tons, %

The important precondition for achieving success in carrying out the sustainable development strategy* is the sustaining of the self-renewal capacity of renewable resources and using non-renewable resources according to clear rules and at as low rate as possible, foreseeing the possibilities for replacements in the future.

The excavation of the majority of mineral resources started to grow since 1993 after an interim decline in the production.

In 1993–2004 there was an increase in the excavation of all mineral resources used in construction, of which the excavation of technological dolostone grew nearly 60 times, the excavation of construction sand grew 13 times. The excavation of construction dolomite increased more than 4 times and the excavation of cement- and technological limestone almost doubled.

If in 1996–2004 GDP grew 60.4%, then at the same time the excavation of Estonia's most important mineral resource oil shale decreased 13.3%.

* Säästva arengu seadus (Sustainable Development Act). RT I, 1995, 31, 384; 1997, 48, 772; 1999, 29, 398.

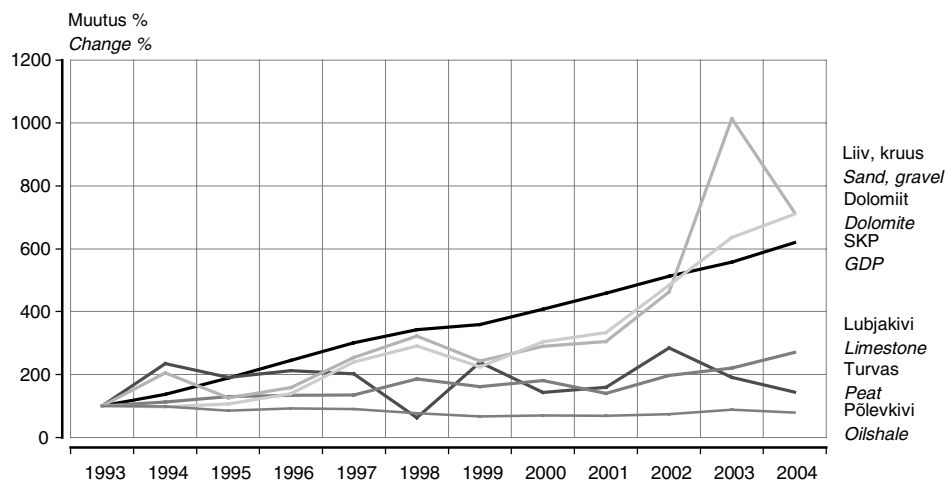
Maavarade kaevandamine,
1992, 1994, 1996, 1998, 2000, 2002, 2003, 2004

Excavation of mineral resources,
1992, 1994, 1996, 1998, 2000, 2002, 2003, 2004

Maavara	1992	1994	1996	1998	2000	2002	2003	2004	Mineral resources
Põlevkivi, tuhat t	17 030	14 018	13 067	10 913	9 970	10 513	12 608	11 327	Oil shale, thousand tons
Turvas, tuhat t	1 347	1 245	1 124	334	760	1 508	1 012	762	Peat, thousand tons
Lubjakivi, tuhat m ³	1 762	862	1 029	1 428	1 389	1 510	1 690	2 071	Limestone, thousand m ³
Liiv, tuhat m ³	992	639	437	815	862	1 403	3 757	2 307	Sand, thousand m ³
Kruus (kruusliiv), tuhat m ³	635	272	265	619	424	652	753	874	Gravel, thousand m ³
Dolomiit, tuhat m ³	79	68	97	203	213	339	445	497	Dolomite, thousand m ³

Maavarade kaevandamise ja SKP suhe,
1993–2004
(1993 = 100)

Relation between excavation of mineral resources
and GDP, 1993–2004
(1993 = 100)

Maavarade kaevandamine, 2004

Excavation of mineral resources, 2004

Maakond County	Põlevkivi, tuhat t Oil shale, thousand tons	Turvas, tuhat t Peat, thousand tons	Liiv, tuhat m ³ Sand, thousand m ³	Savi, tuhat m ³ Clay, thousand m ³	Lubjakivi, tuhat m ³ Limestone, thousand m ³	Dolomiit, tuhat m ³ Dolomite, thousand m ³	Kruus, tuhat m ³ Gravel, thousand m ³	Meremuda, tuhat t Sea mud, thousand tons
Harju	-	29,8	1 682,0	-	1 205,7	-	91,6	-
Hiiu	-	-	0,7	-	-	-	31,1	0,1
Ida-Viru	11 327	200,0	-	27,4	-	-	46,5	-
Jõgeva	-	20,4	27,7	-	228,1	95,0	36,1	-
Järva	-	34,9	11,7	-	-	-	33,4	-
Lääne	-	29,3	4,9	-	439,5	220,4	30,0	0,8
Lääne-Viru	-	11,3	9,0	31,6	189,9	-	43,2	-
Põlva	-	11,8	148,6	-	-	-	41,5	-
Pärnu	-	260,9	100,1	108,6	-	172,2	57,4	-
Rapla	-	23,3	29,4	-	0,1	7,7	69,3	-
Saare	-	9,1	9,1	-	7,2	1,3	53,9	0,4
Tartu	-	96,7	128,6	-	-	-	106,2	-
Valga	-	10,2	55,0	-	-	-	78,0	-
Viljandi	-	11,7	39,0	-	-	-	88,6	-
Võru	-	13,0	60,9	0,6	524,4	-	67,3	-
KOKKU TOTAL	11 327	762,4	2 306,7	168,2	1 547,0	496,6	874,1	1,3

Energia kogutarbimine

Gross inland energy consumption

Definitsioon: Energia (elektrienergia, kütuse ja soojuste) kogutarbimine.

Mõõtühik: Tonni naftaekvivalendis (*toe*) elaniku kohta aastas

Definition: Total use of energy in the form of electricity, fuel and heat.

Unit of measurement: Tons of oil equivalent (*toe*) per capita per year

Näitaja kajastab survet energiavarudele. Erinevate ressursside tasakaalustatud kasutamine energia tootmisel on säästliku energeetika väljakujundamise oluline tegur. Praegu sunnib energiatarve laialdaselt kasutama taastumatuid energiavarusid (tuumaenergia ja fossiilkütused). Fossiilkütuste kasutamine annab suurema osa kasvuhoonegaaside heitkogusest. Tulevikus sõltub energiatootmine rohkem energiavarude kättesaadavusest, oludest tulenevalt peab taastumatute fossiilkütuste tarbimist pidevalt vähendama.

This indicator illustrates the overall pressure on energy resources. The balanced use of different energy sources is an important factor in a move to sustainable economy. At present energy demand requires the extensive use of non-renewable energy sources such as fossil fuels and nuclear power. The combustion of fossil fuels is by far largest source of greenhouse gas emissions. In the long run the energy use will be constrained by resource availability, which implies that the dominance of fossil fuels has to be reduced substantially.

Energia tarbimise tasemelt elaniku kohta (2004. aastal 3,8 tonni naftaekvivalenti) kuulub Eesti arenenud riikide hulka. Ühe krooni rahvusliku kogutoodangu tootmiseks kulub Eestis aga 3–10 korda rohkem energiat kui arenenud riikides. Eesti energiatootmise omapära on põlevkivi kasutamine, peamiselt elektrienergia tootmiseks.

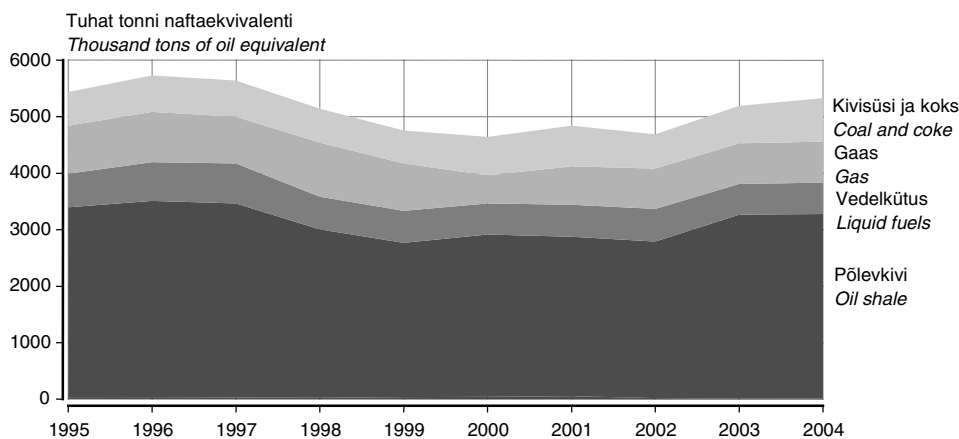
Taking into consideration energy consumption per capita (3.8 tons of oil equivalent in 2004), Estonia belongs to developed countries. But at the same time in Estonia 3–10 times more energy is needed for the production of one kroon (EEK) of GDP than in the developed countries. The special feature of Estonian energy production is oil shale. Oil shale is mainly used for electricity production.

2004. aastal kasutati primaarenergiast 47% elektrienergia tootmiseks ja 21% soojuste tootmiseks. Bensiini tarbimine jäi 2003. aastaga samale tasemele, diislikütuse ja kergkütteõli tarbimine suurenes 3%. 2004. aasta primaarenergia ressurssidest hõlmas põlevkivi üle poole (55,9%), samas oli vedelkütuse osatähtsus primaarenergia ressurssides 18,3% ja gaasi osatähtsus 12,7%. Elektri jaamades on rakendatud elektrienergia ja soojuste koostootmist, mis suurendab energia kasutamise efektiivsust. 2004. aastal toodeti koostootmisrežiimis 10% elektri- ja 31% soojuste energiat.

47% of prime energy was used for electricity generation and 21% for heat generation in 2004. The consumption of motor fuels remained on the same level as in 2003, consumption of diesel and light fuel increased 3%. Oil shale made up more than half of the prime energy resources (55.9%), the share of liquid fuels was 18.3% and that of gas was 12.7% of prime energy resources in 2004. Cogeneration (CHP) affords to save prime energy to be economical and ecological for generation of electricity and heat. 10% of electricity and 31% of heat was produced under cogenerated regime in 2004.

Energia kogutarbimine, 1995–2004

Gross inland energy consumption, 1995–2004

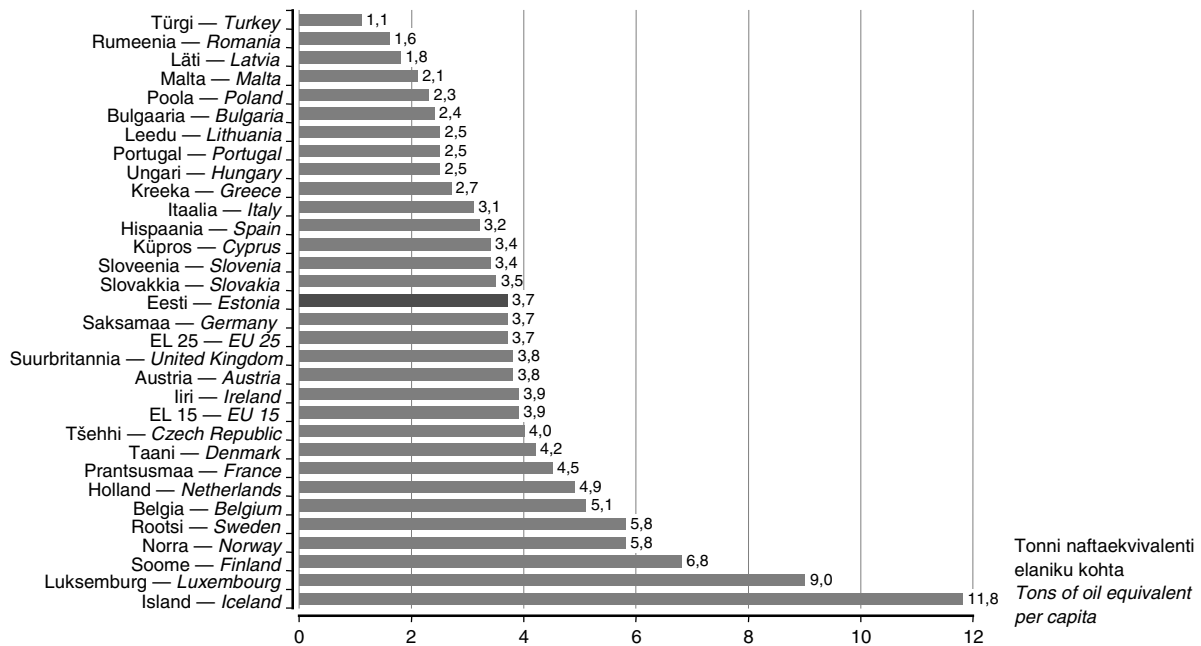

Energia kogutarbimine (kaasa arvatud kadu hoidmisel ja vedamisel) = varu aasta alguses + primaarenergia tootmine + import – eksport – merelaevade punkerdamine – varu aasta lõpus.

Gross inland energy consumption: = stocks at the beginning of the year + production of primary energy + imports – exports – marine bunkering – stocks at the end of the year.

Energia kogutarbimine, 2002*

Gross inland energy consumption, 2002*

* Energy, Transport and Environment indicators. Data 1992–2002. European Communities, 2005.

Kütuste tarbimine, 2004
(teradžauli — TJ)Consumption of fuels, 2004
(terajoules — TJ)

Maakond	Kivisüsi	Põlevkivi	Turvas, turba- brikett	Küttepuit, puiduhake ja -jätmed	Maa- gaas	Vedel- kütused	Kütused kokku	Indeks, 1995 = 100	County
	Coal	Oil shale	Peat, peat briquette	Firewood, wood chips and waste	Natural gas	Liquefied fuels	Total fuels	Index, 1995 = 100	
Harju	679	0	226	5 059	20 059	24 129	50 152	129	Harju
Hiiu	0	0	0	201	0	385	586	57	Hiiu
Ida-Viru	0	128 103	85	1 225	8 534	4 259	142 206	87	Ida-Viru
Jõgeva	27	8	18	1 138	269	763	2 224	79	Jõgeva
Järva	81	0	18	1 391	0	1 555	3 046	92	Järva
Lääne	163	0	46	360	0	768	1 337	71	Lääne
Lääne-Viru	0	1 539	9	3 149	1 075	2 430	8 202	99	Lääne-Viru
Põlva	27	0	0	901	403	642	1 974	79	Põlva
Pärnu	244	0	1 623	2 245	0	2 948	7 061	77	Pärnu
Rapla	54	0	18	628	638	1 216	2 555	101	Rapla
Saare	81	0	18	680	0	1 341	2 121	90	Saare
Tartu	81	0	884	3 160	1 411	4 064	9 601	102	Tartu
Valga	27	0	9	1473	0	557	2 067	80	Valga
Viljandi	54	0	0	2 150	67	1 932	4 203	116	Viljandi
Võru	27	0	0	1 238	0	1 263	2 528	89	Võru
KOKKU	1 548	129 650	2 955	24 999	32 458	48 253	239 863	94	TOTAL

Energia tootmise statistika hõlmab kõiki Eestis tegutsevaid primaar- ja muundatud energiat tootvaid ettevõtteid. Energia ja kütuse tarbimise statistika hõlmab kõiki Eestis tegutsevaid majanduslikult aktiivseid ettevõtteid ning elanike isiklikku tarbimist. Kütuste tarbimise puhul on kütuseliikide energietiliste väärtuste arvutamisel kasutatud 2004. aasta energiabilansi keskmisi kütteväärtuseid.

Energy production statistics cover all enterprises in Estonia producing primary and converted energy. Energy and fuel consumption statistics include all economically active enterprises and private consumption of households.

Calculations of calorific value of fuels are based on the 2004 energy balance.

Taastuvad energiaallikad

Renewable energy resources

Definitsioon: Taastuvatest energiaallikatest (tuule-, vee- ja geotermiline energia, biomass, biogaas ja päikeseenergia) energia tootmine suhtena energia kogutarbimisse.

Mõõtühik: Tonni naftaekvivalendis (toe), % energia kogutarbimisest

Definition: The production of energy from renewable energy resources (wind, hydro, geothermal, biomass, biogas and solar sources) as ratio to total energy consumption.

Unit of measurement: Tons of oil equivalent (toe), as a percentage of gross inland energy consumption

Energia tootmine taastuvatest energiaallikatest tekitab vähem kasvuhoonegaase kui fossiilkütuste kasutamine.

Eestis toodeti 2004. aastal taastuvatest energiaallikatest 11,6% tarbitud energiast. Põhiosa taastuvenergiast annab puit — 11,5% energia kogutarbimisest. Biogaasi osatähtsus jääb 0,04% tasemele. Võrreldes 2003. aastaga toodeti 2004. aastal hüdroenergiat kaks korda rohkem ja tuuleenergia tootmine suurenes 20%.

Muu biomass peale puidu — kõrsvilja jäägid, heitvee muda biogaasi allikana, energeetilised põllukultuurid — on energiatootmise eesmärgil kasutamata.

The production of energy from renewable sources is associated with much lower greenhouse gas emissions than energy produced from fossil fuels.

In 2004 11.6% of energy was produced using renewable energy resources in Estonia. The main renewable energy source is wood, which accounts for 11.5% of total energy consumption. The share of biogas remains at 0.04% of energy consumption. Compared to 2003, the production of hydro energy increased about two times and wind energy production increased 20% in 2004.

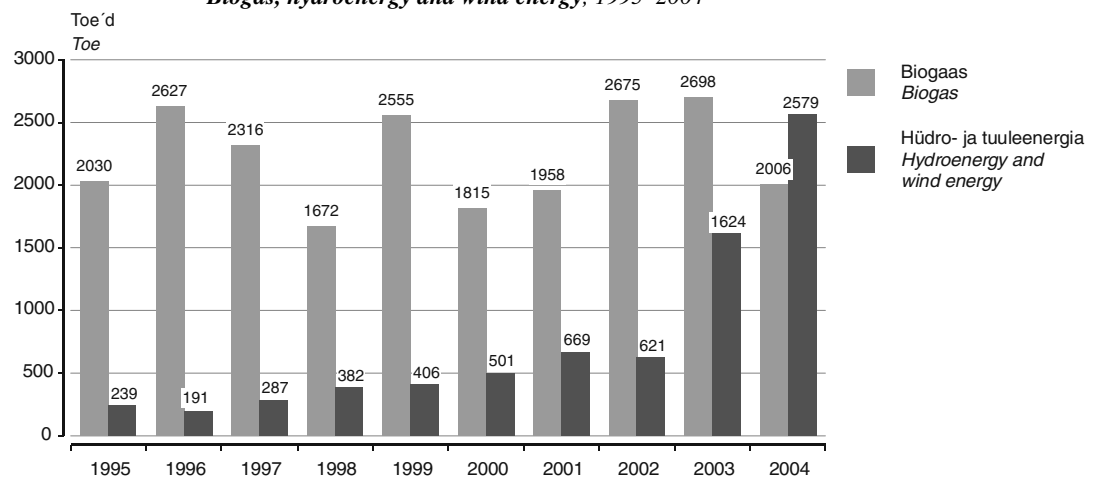
Other biomass — litter, sewage sludge as a source of biogas, energetic crops — are not exploited.

Energia tootmine taastuvatest energiaallikatest

Production of energy from renewable energy resources

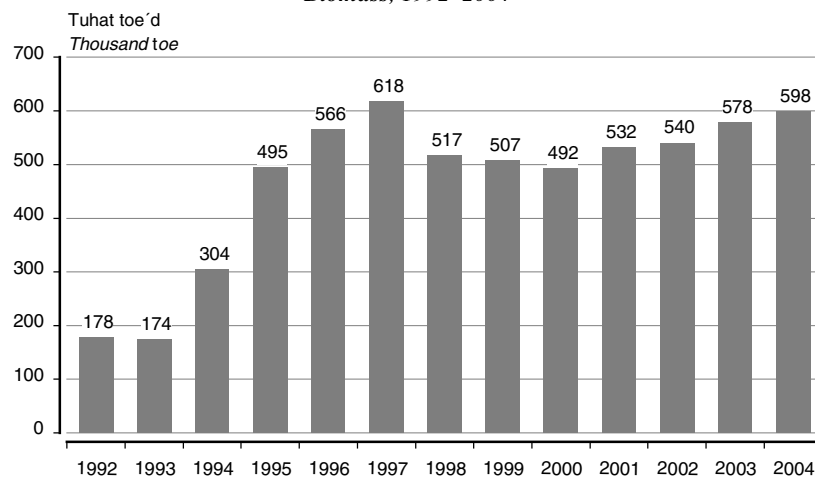
Biogaas, hüdro- ja tuuleenergia, 1995–2004

Biogas, hydroenergy and wind energy, 1995–2004

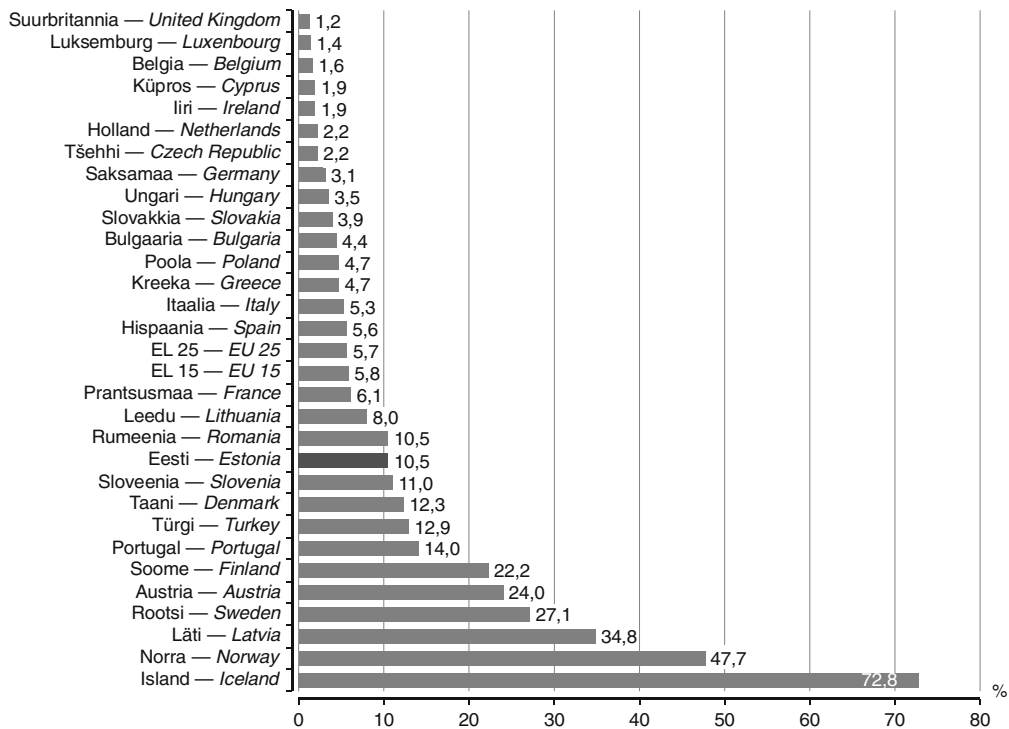
Biomass, 1992–2004

Biomass, 1992–2004

Taastuenergia osatähtsus energia tarbimises, 2002*

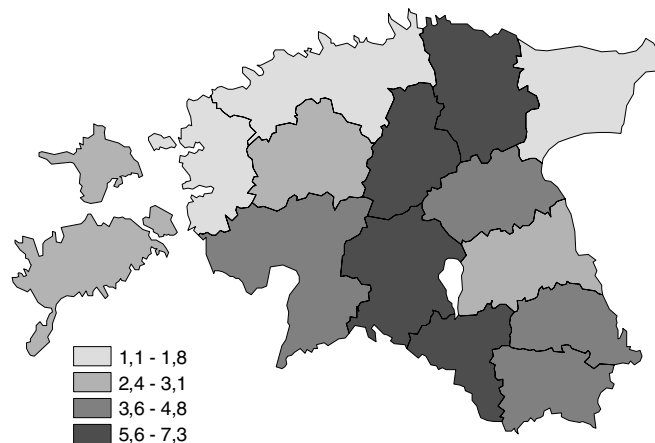
*Renewable energy sources as a share of gross inland energy consumption, 2002**

* Energy, Transport and Environment indicators. Data 1992–2002. European Communities, 2005.

Puidu ja puidujäätmete kasutamine energiaallikana maakondades, 2004
(m³ elaniku kohta)

Use of wood and wood waste as energy resource by counties, 2004
(m³ per capita)

Energia tootmise statistika hõlmab kõiki Eestis tegutsevaid primaar- ja muundatud energiat tootvaid ettevõtteid. Energia ja kütuse tarbimise statistika hõlmab kõiki Eestis tegutsevaid majanduslikult aktiivseid ettevõtteid ning elanike isiklikku tarbimist.

Energy production statistics cover all enterprises in Estonia producing primary and converted energy. Energy and fuel consumption statistics include all economically active enterprises and private consumption of households.

Olmejäätmete tekkimine ja ladestamine

Generation and disposal of municipal solid waste

Definitsioon: Euroopa jäätmeloendil põhineva jäätmeliikide ja ohtlike jäätmete nimistu kohaselt (kinnitatud Vabariigi Valitsuse määrusega nr 263, 24. novembrist 1998) on olmejäätmed defineeritud kui kodumajapidamistes kogutud tavajäätmed ning samalaadsed kaubandus-, tööstus- ja ametiasutuste jäätmed, sealhulgas liigiti kogutud jäätmed.

Mõõtühik: 1000 tonni aastas, kg elaniku kohta

Definition: Municipal waste is defined as municipal waste and similar industrial and institutional waste including separately collected fractions as defined by the Regulation of the Government of Estonia of 24 November 1998, No 263, Approval of the Lists of Waste Categories, Waste Types and Hazardous Waste. The list is based on the European Waste Catalogue (EWC).

Unit of measurement: 1,000 tons per year, kg per capita

Suureneva jäätmetekkega on seotud kaks probleemi: ressursside ammendumine ja keskkonna saastumine. Enamik olmejäätmetest ladestatakse prügilatesse, sellega kaasneb mitmeid keskkonnaprobleeme, nagu prügilate alla jääv maa, prügilate nõrgvesi, mida on vaja töödelda võimaliku keskkonnareostuse ärahoidmiseks, ja kasvuhooonegaaside (peamiselt metaani) heitkogus. Tavaline alternatiiv jäätmete ladestamisele on põletamine, mille eelised on potentsiaalne energiatootmine ja jäätmekoguse vähenemine, kuid millel on ka puudusi, näiteks toksiliste gaaside eraldumine ja vajadus ladestada tekkiv tuhk (tavaliselt prügilatesse).

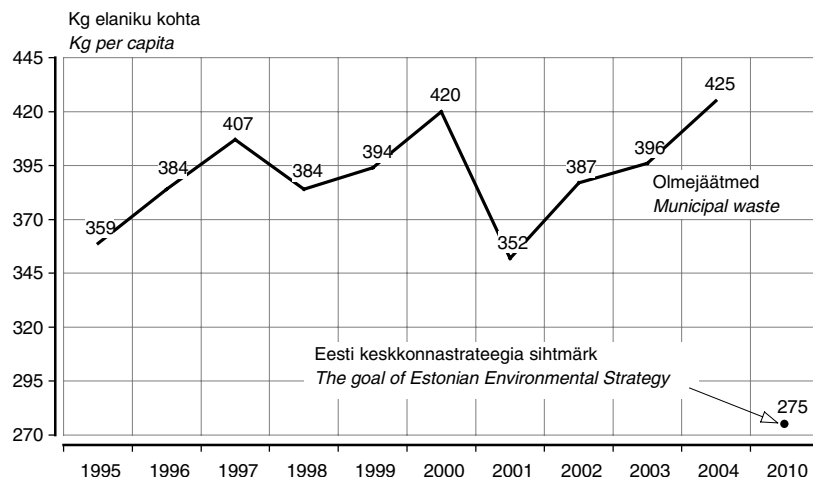
2004. aastal ladestati prügilatesse 79,6% kogutud segaolmejäätmetest (33 prügilat), 19% kogutud segaolmejäätmetest taaskasutati.

The generation of waste is a concern for two main reasons: resource depletion and environmental pollution. The majority of waste is disposed in landfills, which raises a number of environmental concerns, such as: the land used, the liquid leachate, which needs careful management to prevent pollution, and gas emissions (mainly the potent greenhouse gas methane). The most common alternative to landfill is incineration, which, though offering benefits in terms of potential energy recovery and mass reduction, also has drawbacks. These include toxic gaseous emissions and the need to dispose of the ash produced, usually to landfill.

In 2004, 79.6% of the collected municipal waste were disposed of in landfills (33 landfills). 19% of collected municipal solid waste was recycled.

Olmejäätmete tekkimine, 1995–2004*

Municipal waste generation, 1995–2004*

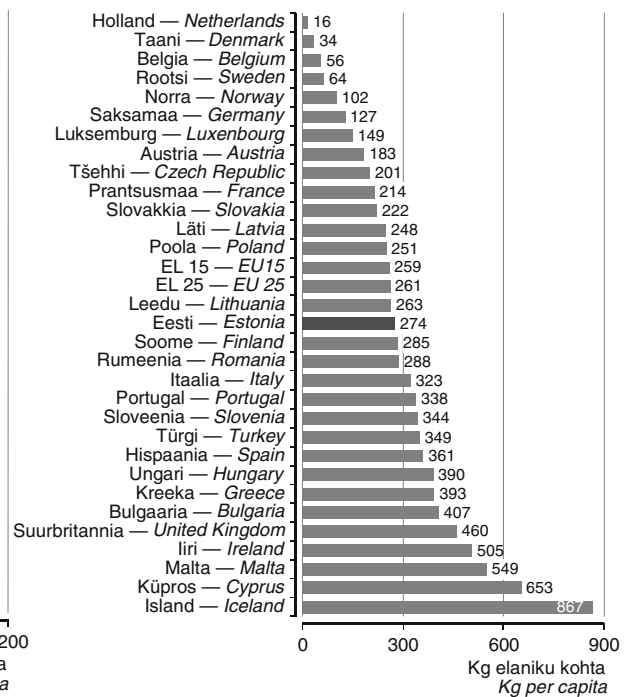
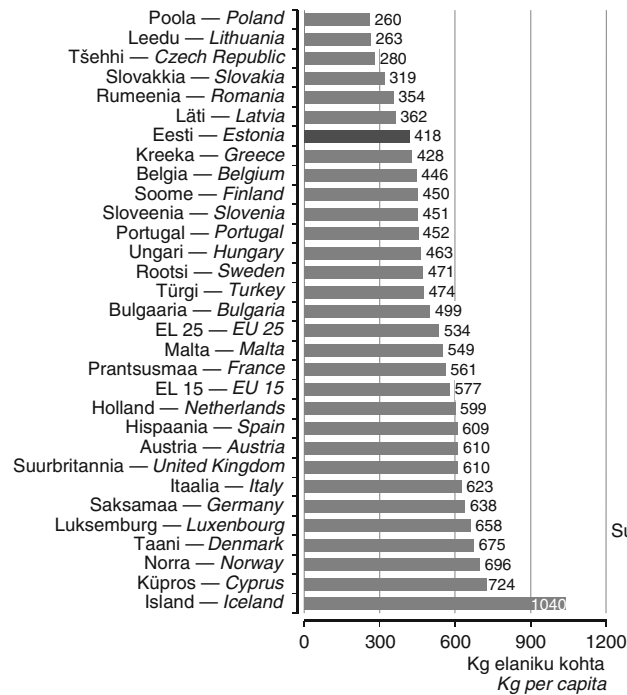
* Kogutud olmejäätmete andmed.

* Data about collected municipal waste.

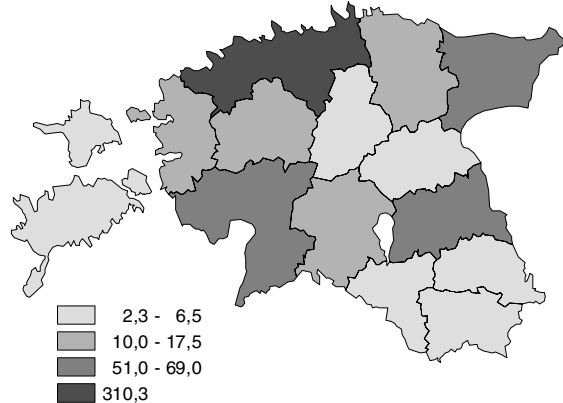
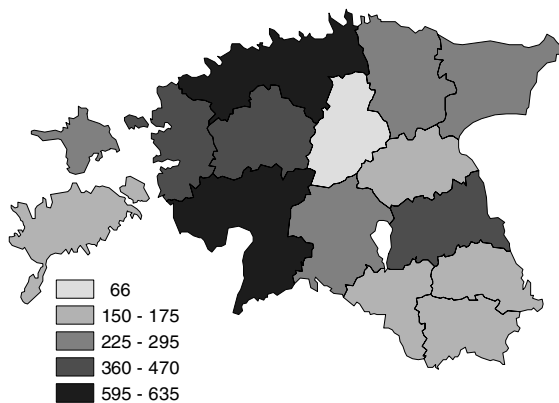
Olmejäätmete kogumine ja töötlemine, 1998–2004 (tonni)

Municipal waste collection and recycling, 1998–2004 (tons)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	
Kogumine	557 157	568 697	544 194	376 100	396 743	444 982	460 327	Collection
Töötlemine	1 157	73	4	2	20	61 862	87 542	Recycling
Ladestamine ja matmine	556 000	568 921	543 874	375 734	381 579	360 177	366 443	Total disposal

**Olmejäätmete
tekkimine, 2003***
**Municipal waste
generation, 2003***
**Olmejäätmete
ladestamine, 2003***
**Municipal waste
landfilling, 2003***

* Energy, Transport and Environment Indicators. European Communities, 2005.

**Segaolmejäätmete
kogumine maakondades,
2004 (kg elaniku kohta)**
**Collection of municipal
waste by counties,
2004 (kg per capita)**
**Segaolmejäätmete
tekkimine maakondades,
2004 (tuhat tonni)**
**Generation of municipal
waste by counties,
2004 (thousand tons)**

Andmed peegeldavad kogutud olmejäätmete koguseid. Olmejäätmete definitsioon on riigiti erinev ja see muudab andmed raskesti võrreldavaks. Andmed jäätmete ladestamise kohta on saadud prügilä omanikelt või haldajatelt.

As the definition of municipal waste varies in different countries, the data are not fully comparable. The data concerning landfilled waste are the data of the operators of landfills.

Jäätmete tekkimine ettevõtetes

Generation of waste in enterprises

Definitsioon: Aasta jooksul ettevõtetes tekkinud jäätmete hulk.

Mõõtühik: 1000 tonni

Definition: The amount of waste generated in enterprises.

Unit of measurement: 1,000 tons

Tööstusjäätmete suur kogus on murettekitav peamiselt kahel põhjusel. Majanduslikus mõttes on jäätmed ressurs, mida oleks võinud potentsiaalselt taaskasutada või ümber töötada. Keskkonna vaatenurgast on probleemiks jäätmete ladestamine keskkonda või põletamine — ohtlike ühendite lekkimise tõttu pinnasesse ja põhjavette ning kasvuhoonegaaside tekkimise tõttu. Lisaks ei ole kõigi inimese tervisele ja ökosüsteemile ohtlike materjalide ja ühendite jaoks sobivaid töötlemismeetodeid.

Jäätmekoguse vähenemine ilma tootmise vähenemiseta viitab keskkonnasäästlikuma tehnoloogia kasutuselevõtule.

Waste generated from industrial sources is a cause of concern for two reasons. In economic terms, it represents a loss of resources that might potentially be reused or recycled. In addition, the disposal options are a concern because of the pollution from landfills and incinerators due to leaching of toxic substances into soil and ground water and gaseous emissions. Another concern is the lack of appropriate treatment methods for each material or compound with harmful potential for human health and ecosystems.

A decrease in the amount of industrial waste generated without a reduction in production output would indicate progress in implementing of cleaner technologies.

Jäätmete tekkimine ettevõtetes jäätmeliigi järgi, 2004* (tonni)

Generation of waste in enterprises by waste types, 2004*(tons)

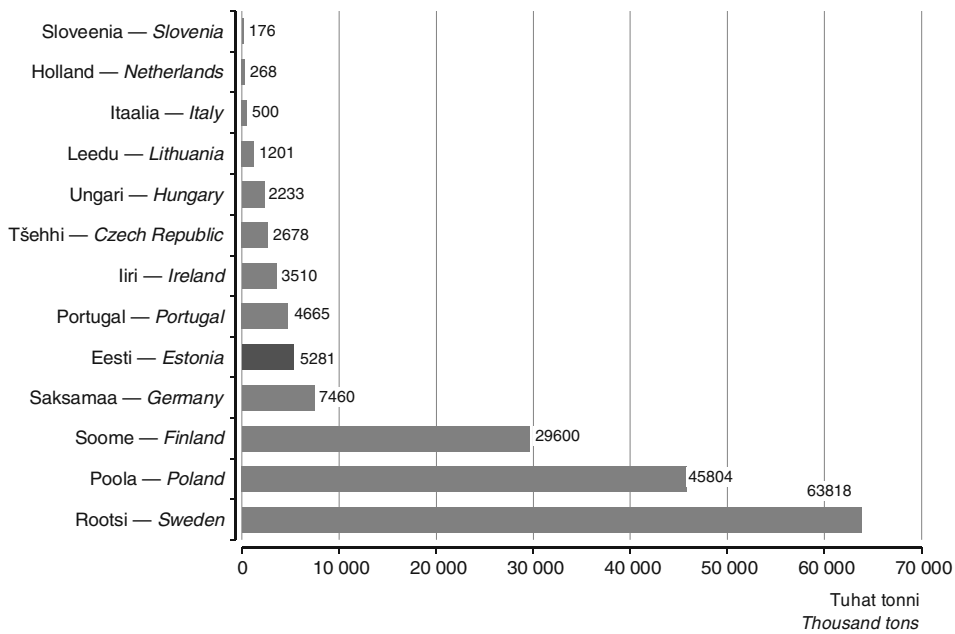
Jäätmeliik		Kind of waste
Termilistes protsessides tekkinud jäätmed	6 099 685	Waste from thermal processes
Maavarade ja maa-ainese uuringutel, kaevandamisel ning füüsikalisel ja keemilisel töötlemisel tekkinud jäätmed	5 287 283	Waste resulting from exploration, mining, dressing and further treatment of minerals and quarrying
Ehitus- ja lammutusjäätmed	1 503 504	Construction and demolition waste
Puidu töötlemisel, plaatide ja mööbli, tselluloosi, paberi ja kartongi tootmisel tekkinud jäätmed	1 222 517	Waste from wood processing, manufacture of furniture, pulp, paper and paperboard
Nafta ja õli rafineerimisel ning põlevkivi utmisel tekkinud jäätmed	865 970	Waste from petroleum refining and fractioning and oil shale
Nimistus mujal määratlemata jäätmed	710 407	Waste not otherwise specified on the list
Olmejäätmed	573 734	Municipal waste
Põllumajanduses, aianduses, jahinduses ja kalapüügil ning toiduainete valmistamisel ja töötlemisel tekkinud jäätmed	561 682	Waste from agricultural, horticultural, hunting, fishing and aquaculture primary production, food preparation
Jäätmekäitlusettevõtete, ettevõtteväliste reoveepuhastite ja veevärgijäätmed	502 497	Waste from waste treatment facilities, off-site waste water treatment plants and water industry
Öli- ja vedelkütuse jäätmed	70 540	Oil and liquid fuel waste
Metallide ja plastide mehaanilisel vormimisel ja pinnatöötlusel tekkinud jäätmed	37 665	Waste from mechanic shaping and surface treatment of metals and plastics
Pakendid; nimistus mujal määramata absorbendid, puhastuskaltsud, filtrimaterjalid ja kaitseriietus	21 946	Packaging; absorbents, wiping cloths, filter materials and protective clothing not otherwise specified on the list
Anorgaanilistes keemiaprotsessides tekkinud jäätmed	4 499	Waste from inorganic chemical processes
Naha- ja tekstiilitööstuse jäätmed	4 082	Waste from leather and textile industries
Orgaanilistes keemiaprotsessides tekkinud jäätmed	2 245	Waste from organic chemical processes
Inimeste ja loomade tervishoiul tekkinud jäätmed	1 139	Waste from human or animal health care
Pinnakatete, liimide, hermeetikumide ja trükivärvide valmistamisel ja kasutamisel tekkinud jäätmed	922	Waste from the manufacture, formulation, supply and use of coatings (paints, varnishes and vitreous enamels), adhesives, sealants and printing inks
Metallide ja muude materjalide pinnatöötlusel ja pindamisel ning värviliste metallide hüdrometallurgias tekkinud jäätmed	386	Waste from metal treatment and coating of metals and from non-ferrous hydro-metallurgy
Fotograafiajäätmed	209	Waste from the photographic industry
Orgaaniliste lahustite, külmutusagensi- ja aerosoolikandegaasijäätmed	28	Waste from organic solvents, refrigerants, and aerosol carrier gases
KOKKU	17 470 940	TOTAL

* Euroopa jäätmeleendi materjalipõhise koondnimistu järgi.

* According to substance-oriented waste statistics classification of the European Waste Catalogue.

Kaevandusjäätmete tekkimine*

Generation of mining waste*

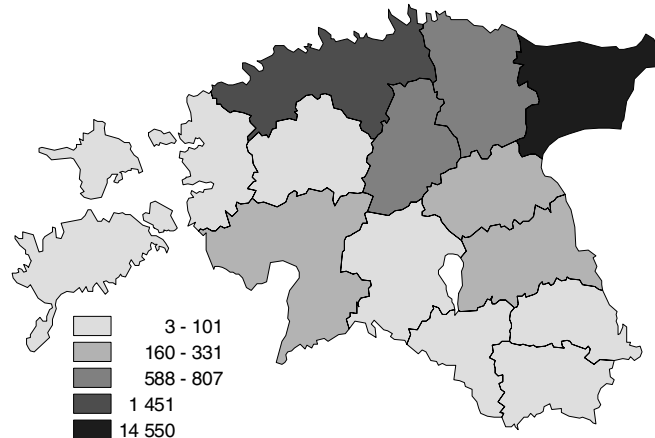
* Eurostat, natural sources.

Eesti — 2004. aasta andmed; teised riigid — 2000. aasta andmed.

Estonia — 2004 data; other countries — 2000 data.

Jäätmete tekkimine ettevõtetes maakonniti, 2003
(tuhat tonni)

Waste generation in enterprises by counties, 2003
(thousand tons)

Jäätmete tekkimise andmed on saadud jäätmelooga ettevõtetelt. Ettevõtete ring kujuneb välja maakondade keskkonnateenistuste otsuste alusel.

The data about generation of waste have been received from enterprises, which have waste permits. The range of enterprises has been set by the county environmental departments.

Ohtlike jäätmete tekkimine

Generation of hazardous waste

Definitsioon: Jäätmed klassifitseeritakse ohtlikeks Euroopa jäätmeloendil põhineva jäätmeliikide ja ohtlike jäätmete nimistu kohaselt (kinnitatud Vabariigi Valitsuse määrusega nr 263, 24. novembrist 1998).

Mõõtühik: 1000 tonni aastas

Kui suur jäätmekogus näitab ressursside raiskamist, siis jäätmete ohtlikkus ja toksilisus peegeldab paremini jäätmete mõju keskkonnale ja inimese tervisele.

2004. aastal tekkis Eestis jäätmeliikide ja ohtlike jäätmete nimistule vastavaid ohtlikke jäätmeid 7,2 miljonit tonni, sellest 6,9 miljonit tonni olid põlevkivi töötlemisega seotud ohtlikud jäätmed.

Ohtlike jäätmete koguse vähenemine viitab kas tootmise vähenemisele, tootmises ohtlike ainete asendamisele vähem ohtlikega või puhtamate tehnoloogiate kasutuselevõtule.

Definition: Waste is characterized hazardous as defined by the Regulation of the Government of Estonia of 24 November 1998, No 263, Approval of the Lists of Waste Categories, Waste Types and Hazardous Waste. The list is based on the European Waste Catalogue (EWC).

Unit of measurement: 1,000 tons per year

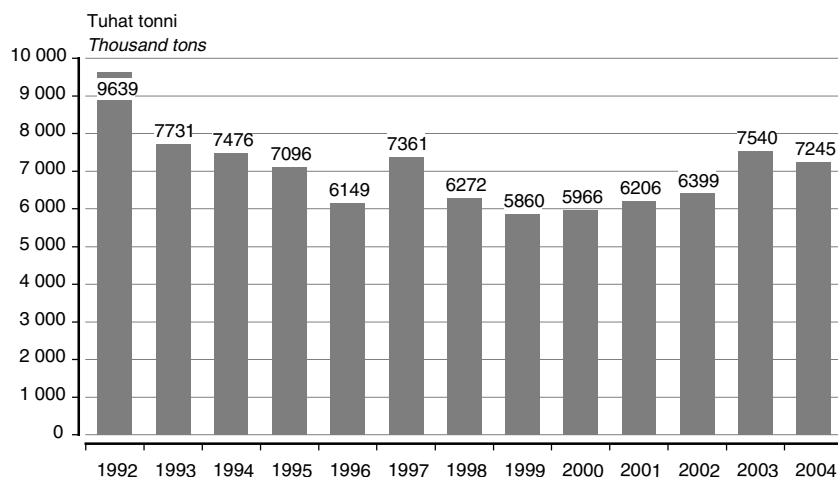
While large quantities of waste indicate the wasting of resources, the toxicity and hazardousness of waste reflects the impact to the environment and human health.

7.2 million tons of waste defined as hazardous waste by the List of Waste Categories, Waste Types and Hazardous Waste were generated in Estonia in 2004. Of total hazardous waste, hazardous oil shale treatment waste made up 6.9 million tons.

Decrease in the generation of hazardous waste may indicate either reduced industrial activities or the substitution of hazardous substances by less harmful substances, or introduction of cleaner technologies.

Ohtlike jäätmete tekkimine, 1992–2004

Generation of hazardous waste, 1992–2004

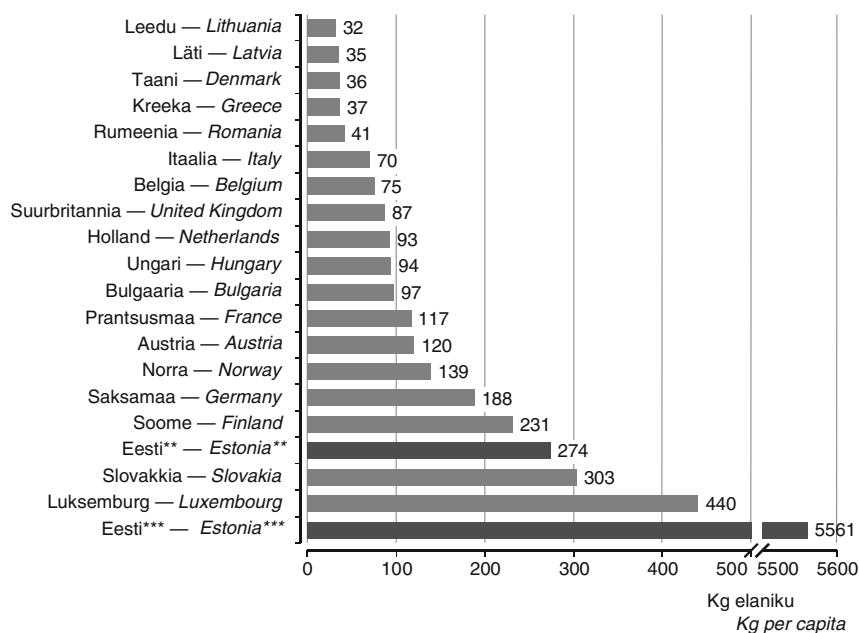
Ohtlike jäätmete tekkimine ettevõtetes, 2004 (tonni)

Generation of hazardous waste in enterprises, 2004 (tons)

Jäätmed		Waste
Põlevkivi koldetuhk	2 543 968	Oil shale bottom ash
Põlevkivi poolkoks	841 567	Oil shale semi-coke
Põlevkivi lendtuhk	3 454 832	Oil shale fly ash
Tsemendi, lubja, krohvisegu ning nende valmistamise jäätmed	69 315	Wastes from manufacture of cement, lime and plaster and articles and products made thereof
Pilsivesi	37 415	Bilge oils
Õli- ja vedelkütusejätmed	70 540	Oil and liquid fuel waste
Veo- ja hoiumahutite puhastusjätmed	4 612	Waste from transport and storage tank cleaning
Ehitus- ja lammutusjätmed	7 846	Construction and demolition waste
Põlevkivi pigijätmed	23 968	Oil shale pickle waste
Patareid ja akud	3 285	Batteries and accumulators
Jäätmekäitluse jäätmed ja reoveesetted	8 214	Wastes from waste and waste water treatment
Orgaaniliste keemiaprotsesside jäätmed	1 990	Wastes from organic chemical processes
Muu	177 016	Other
KOKKU	7 244 568	TOTAL

Ohtlike jäätmete tekkimine*

Generation of hazardous waste*

* New Cronos. Eurostat, 2004.
Eesti — 2003. aasta andmed, teised riigid — viimane võimalik aasta.

** Põlevkivijäätmeteta.

*** Põlevkivijäätmetega.

* New Cronos. Eurostat, 2004.

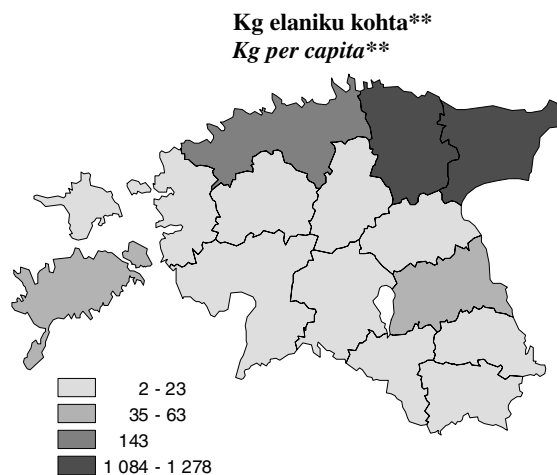
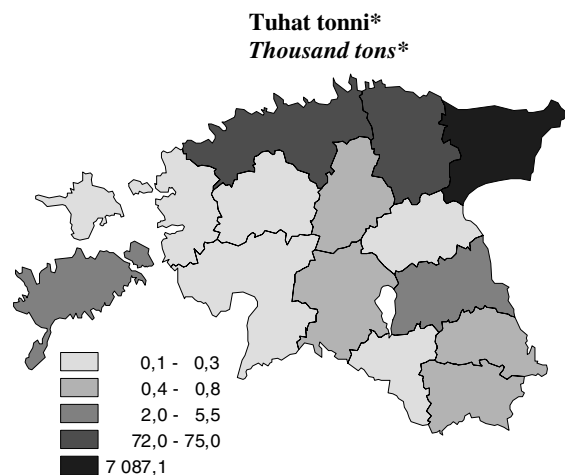
Estonia — 2003 data, other countries — last available year.

** Excluding oil shale waste.

*** Including oil shale waste.

Ohtlike jäätmete tekkimine maakondades, 2004

Generation of hazardous waste by counties, 2004

* Põlevkivijäätmetega.

** Põlevkivi töötlemisega seotud ohtlike jäätmeteta.

* Including oil shale waste.

** Excluding hazardous waste from oil shale treatment.

Ohtlike jäätmete tekkimise andmed on saadud jäätmelooga ettevõtetelt. Ettevõtete ring kujuneb välja maakondade keskkonnateenistuste otsuste alusel.

The data about generation of hazardous waste have been received from enterprises, which have waste permits. The range of enterprises has been set by the county environmental departments.

Radioaktiivsete jäätmete tekkimine ja ladestamine

Generation and disposal of radioactive waste

Definitsioon: Aastas tekkinud, ladustatud ja ladestatud erinevatest allikatest (tuumaenergia tootmine, tuumakütuse tsükliga seotud tegevused, radioaktiivsete isotoopide tootmine ja kasutamine, sealhulgas meditsiiniline ja tööstuslik kasutamine ning teaduslik uurimistö) pärit radioaktiivsete jäätmete kogus.

Mõõtühik: Tonni, TBq, m³

Definition: The annual quantities of generation, storing and disposal of radioactive waste from various sources, such as nuclear power generation and other related nuclear fuel cycle activities, radioisotope production and uses, medical and industrial uses and research.

Unit of measurement: Tons, TBq, m³

Radioaktiivsed jäätmed on peamine tuumaenergia kasutamise seotud keskkonnaprobleem.

Radioactive waste is one of the main environmental problems associated with nuclear power.

Agenda 21 radioaktiivsete jäätmete programmi eesmärk on kindlustada jäätmete ohutu käitlemine, transportimine, ladustamine ja ladestamine, et kaitsta inimeste tervist ja keskkonda lühema ja pikema aja jooksul.

The objective of the radioactive waste programme in Agenda 21 is to ensure that such wastes are safely managed, transported, stored and disposed of, with a view to protecting human health and the environment in the short and long term.

Eestis ei ole tuumaelektrijaamu ja aastas tekki radioaktiivsete jäätmete kogus on suhteliselt väike.

There are no nuclear power stations in Estonia and the quantities of annually generated nuclear waste are small.

Samas paikneb Kirde-Eestis Sillamäel jäätmeoidla, kuhu kunagi paigutati ligi 12 miljonit tonni uraanimaagi kaevandamise ja töötlemise jäätmeid. Hinnanguliselt sisaldab Sillamäe jäätmeoidla 1830 tonni uraani, 870 tonni tooriumit ja 7,8 kilogrammi radiumit koguaktiivsusega 3000–4000 TBq. Jäätmeoidla saneerimist alustati 1999. aastal PHARE projektiga. Projekt näeb ette saneerimise lõpetamise 2006. aastaks.

At the same time, at Sillamäe site in Northern Estonia there is a tailings pond where 12 million tons of waste from mining and processing of uranium ore have been disposed. According to estimations the site contains 1,830 tons of uranium, 870 tons of thorium and 7.8 kilograms of radium, with the whole activity of 3,000–4,000 TBq. For the closing and remediation of this tailings pond a PHARE funded project was started in 1999 and remediation work will be finished by the end of 2006.

Tammikul asetseb radioaktiivsete jäätmete matmispaik, kuhu on ladestatud 110 m³ radioaktiivseid jäätmeid üldaktiivsusega ligi 70 TBq. Matmispaik on suletud aastast 1996.

There is also a radioactive waste disposal facility at the Tammiku site, where approximately 110 m³ of radioactive waste is disposed. The total activity of deposited radioactive waste is at present around 70 TBq. The disposal facility has been closed since 1996.

Pakri poolsaarel, nn Paldiski tuumaobjekt, paikneb radioaktiivsete jäätmete tsentraliseeritud käitlemispaik, kus käideldakse ja hoiustatakse kõik Eestis kogutavad radioaktiivsed jäätmed ja ka Paldiski tuumaobjekti lammutamisel tekkinud radioaktiivsed jäätmed.

On Pakri peninsula, a centralized interim storage for the management of radioactive waste has been established in the territory of the former Soviet military nuclear facility. Radioactive waste collected in Estonia and also the radioactive waste arising as a result of decommissioning of the nuclear facility itself are managed and deposited.

Hoiustatud radioaktiivsete jäätmete üldaktiivsus on praeguseks 1100 TBq.

The activity of stored radioactive waste is at present around 1,100 TBq.

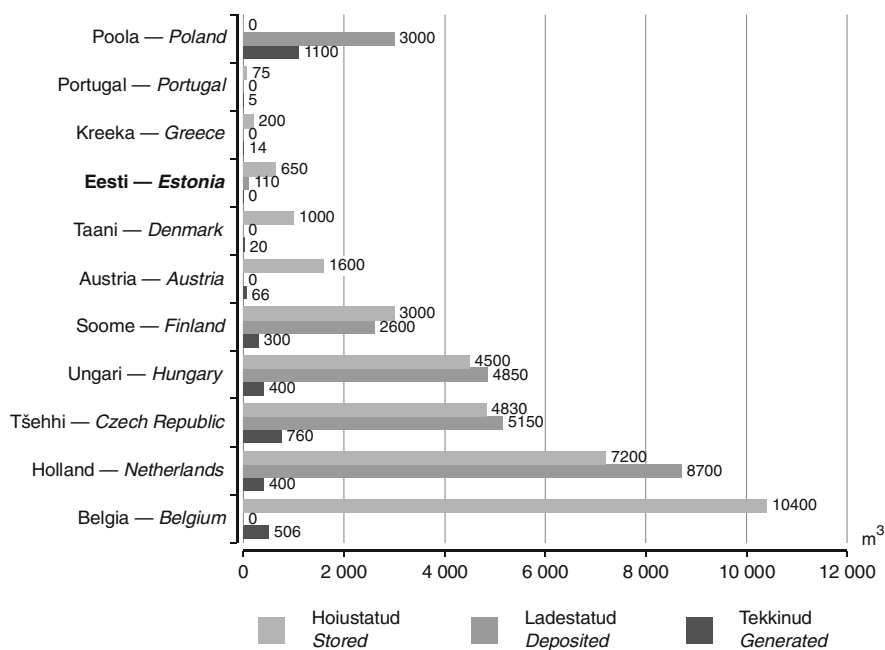
Paldiski radioaktiivsete jäätmete vahehoidla jääkaktiivsus, 1998–2004*
Surplus activity of Paldiski storage for the management of radioactive waste, 1998–2004

Aasta	Aktiivsus, TBq Activity, TBq	Maht, m ³ Content, m ³	Year
1998	0,4	56,0	1998
1999	707,0	13,5	1999
2000	0,0	66,0	2000
2001	581,0	99,5	2001
2002	0,4	41,0	2002
2003	0,2	0,1	2003
2004	66,0	6,5	2004
KOKKU	1 355,0	219,6	TOTAL

* Jääkaktiivsus on radioaktiivse aine lagunemisest tingituna alati madalam radioaktiivse kiirgusallika aktiivsusest varasemal ajal.

Andmed on saadud radioaktiivsete jäätmete käitlemise ettevõttelt AS A.L.A.R.A.

* Surplus activity is always lower than radioactivity of the radioactive waste earlier.
Data from the radioactive waste managing firm A. L. A. R. A. Ltd.

Keskmise ja väikese radioaktiivsusega jäätmete tekkimine, hoiustamine ja ladestamine, 1998*
Generation, storage and disposal of low and intermediate-level nuclear waste, 1998*

* Measuring progress towards a more sustainable Europe. Proposed indicators for sustainable development.
Data 1980–1999. European Communities, 2001.

Paberi ja klaasi taaskasutamine

Recycled waste — paper and glass

Definitsioon: Taaskasutatud või töödeldud jäätmete osatähtsus tõenäolisest tarbimisest.

Mõõtühik: % tõenäolisest tarbimisest (toodang pluss import miinus eksport)

Definition: The amount of waste that is reused or recycled in relation to apparent consumption.

Unit of measurement: % of apparent consumption (domestic production plus import minus export)

Jäätmete taaskasutus on säästliku jäätmekäitluse oluline osa. Tootmise ja tarbimise seisukohast saab eristada kaht olulist tüüpi jäätmete taaskasutust: toote korduskasutus ja toote materjali taaskasutus. Viimane hõlmab traditsiooniliselt selliseid materjale nagu metall, paber, klaas, tekstiil, plast ja vanaõli.

Pakendijäätmete taaskasutus on Eestis Portugaliga sarnasel tasemel, kuid jääb Euroopa Liidu keskmisest madalamale.

1. juunist 2004 jõustus Eestis Pakendiseadus (RT I 2004, 41, 278), mis sätestab pakendile ja pakendi kasutamisele esitatavad üldnõuded, pakendi ja pakendist tekkivate jäätmete vältimise ja vähendamise meetmed, pakendi ja pakendijäätmete taaskasutussüsteemi korralduse ning vastutuse kehtestatud nõuete täitmata jätmise eest. Seaduse kehtima hakkamisel on lisandunud uusi pakendijäätmete kogumispunkte ning jäätmete liikide kaupa kogumine on suurenenud.

Paberi, klaasi ja plasti kogumine on 1995. aastaga võrreldes pidevalt suurenenud. Suurenenud on ka raua- ja pliiijäätmete kogumine, peamiselt ekspordiks. Pliijäätmeid koguti 2003. aastal 159 tonni, 2004. aastal aga 237 tonni, rauajäätmete kogumine on samal ajavahemikul suurenenud 24%.

Waste recycling is an important component for sustainable approach to waste management. Two relevant types of recycling in relation to production and consumption can be differentiated: recycling during product use (product recycling) and recycling after product use. Materials traditionally covered by recycling after product use include metals, paper, glass, textiles, plastics and used oils.

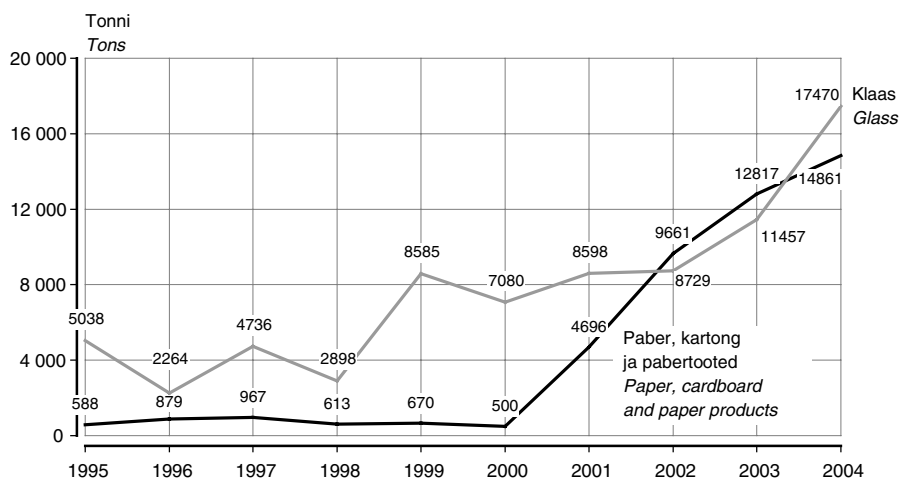
Recovery of packaging waste in Estonia is on the same level as in Portugal, but remains lower than the European Union average.

On 1 June 2004 in Estonia the Package Act (RT I 2004, 41, 278) entered into force, which provides general demands for package and packaging waste use, measures for package and packaging waste prevention and reduction, instructions to set up recycling system for package and packaging waste and responsibility for noncompliance. According to the Package Act more collection points for packaging waste have been added and waste separate collection has increased.

Amounts of the collected wastepaper, glass and plastics have increased since 1995 in Estonia. Collection of ferrous metal and lead waste increased in 2004, this type of waste is collected mainly for exports. 159 tons of lead waste was collected in 2003 and 237 tons in 2004, collection of ferrous metals waste increased 24% in the same period.

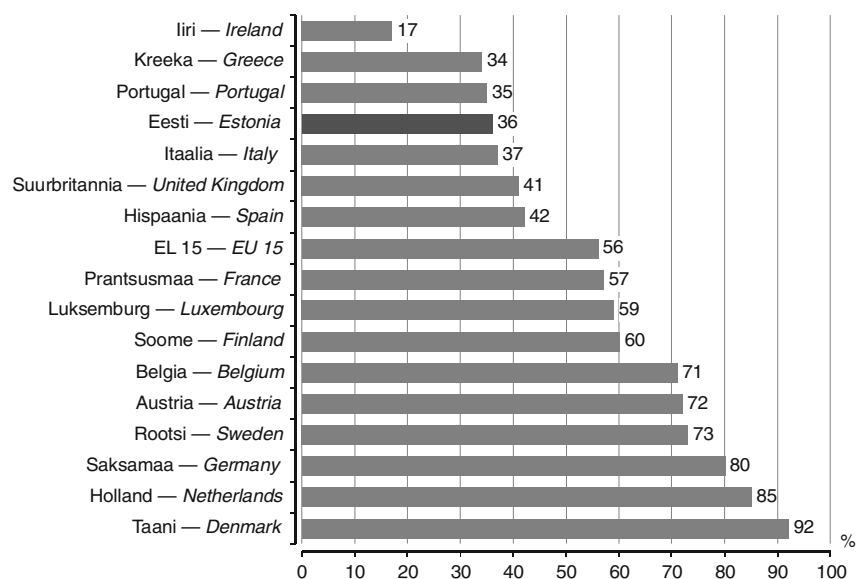
Kogutud paberi ja klaasi taaskasutamine, 1995–2004

Recovery of paper and glass, 1995–2004

**Pakendijäätmete taaskasutuse osatähtsus
töenäolises tarbimises***

**Recovery rate of packaging waste of apparent
consumption***

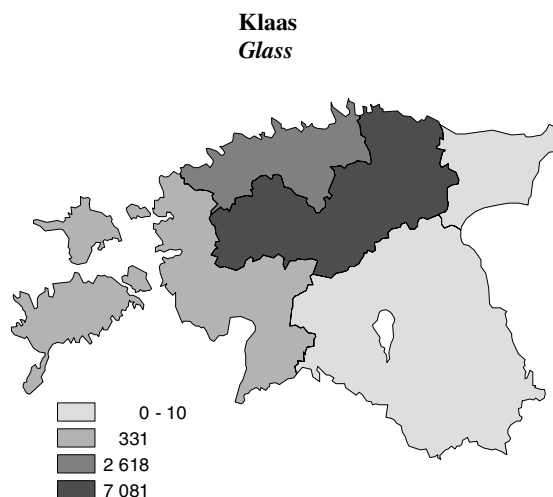
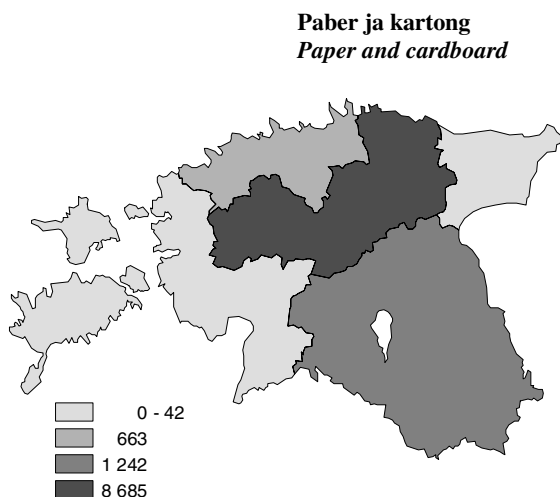
* A selection of Environmental Pressure Indicators for the EU and Acceding Countries 2003.

Eesti — 2004. aasta andmed, teised riigid — 1999. aasta andmed.

Estonia — data for 2004, other countries — data for 1999.

**Paberi-, kartongi- ja klaasijäätmete kogumine
piirkonniti, 2000
(tonni)**

**Collection of paper, cardboard and glass waste by
regions, 2000
(tons)**

Paberi ja klaasi taaskasutamise andmed on saadud jäätmekäitluse ja -kogumisega tegelevatelt ettevõtetest. Ettevõtete ring kujuneb välja maakondade keskkonnateenistuste otsuste alusel.

The data about secondary raw materials have been received from enterprises which are recycling or collecting waste. The range of enterprises has been set by the county environmental departments.

Jäätmekäitluspaigad ja -seadmed

Waste treatment and disposal facilities

Definitsioon: Ohtlike ja mitteohtlike jäätmete töötlemis- ja ladestuspaikade arv. Jaotus prügilate, põletustehaste ja töötlemispaikade (kompostimispaikade ja teiste taaskasutus- ja töötlemispaikade) kaupa.

Mõõtühik: Arv

Definition: This indicator presents the number of waste treatment and disposal plants for hazardous waste. A breakdown by landfill sites, incineration plants and treatment sites, e.g. composting sites and other small recovery and recycling plants.

Unit of measurement: Number

2004. aastal tekkinud 17 miljonist tonnist jäätmetest ladestati ja maeti keskkonda 12 miljonit tonni ehk 66%. Palju prügilaid on suletud seoses prügiladirektiivi nõuetele vastava prügilate võrgustiku loomisega. 2004. aastal ladestati jäätmeid 54 prügilasse, neist 33 olid tavajäätmete prügilad, 4 püsijäätmete prügilad, 7 loomade matmispaigad ja 10 ohtlike jäätmete prügilad.

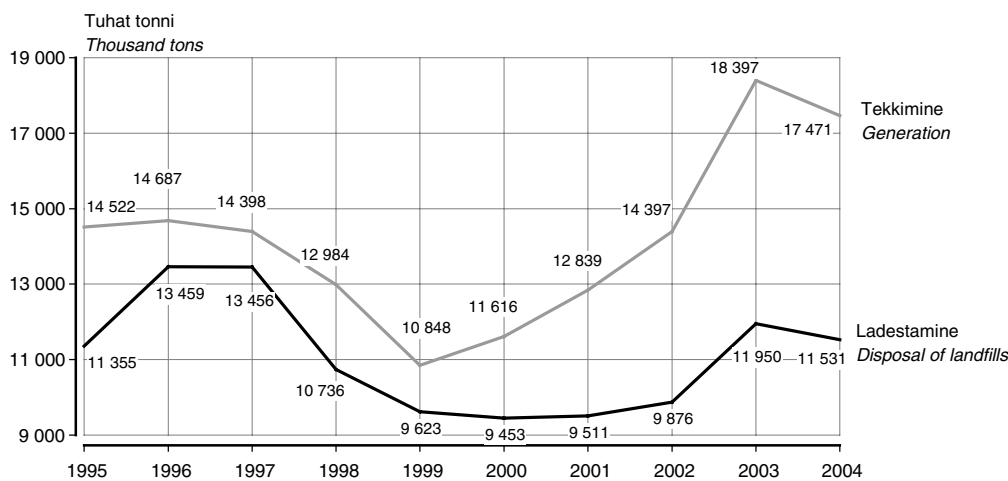
11 miljonit tonni jäätmeid ladestati Ida-Virumaa tööstusjäätmete ladestuspaikadesse — põlevkivi tuhaväljadele, poolkoksimägedele, Sillamäe sette- ja tuhaväljakutele ning kaevanduste prügilatesse.

In 2004 out of generated amounts of waste (17 million tons), 12 million tons or 66% were disposed to the environment. Many landfills have been closed in order to create a network of landfills meeting the specifications of the waste directive. 54 landfills were used for the disposal of waste in 2004: 33 were landfills of mixed municipal waste, 4 were durable waste landfills, 7 were animal tissue waste landfills and 10 were hazardous waste landfills.

11 million tons of waste were disposed in Ida-Viru industrial waste landfills — fields of oil shale ashes, mountains of oil shale semi-coke, deposits and ashes-fields of Sillamäe and landfills of mines.

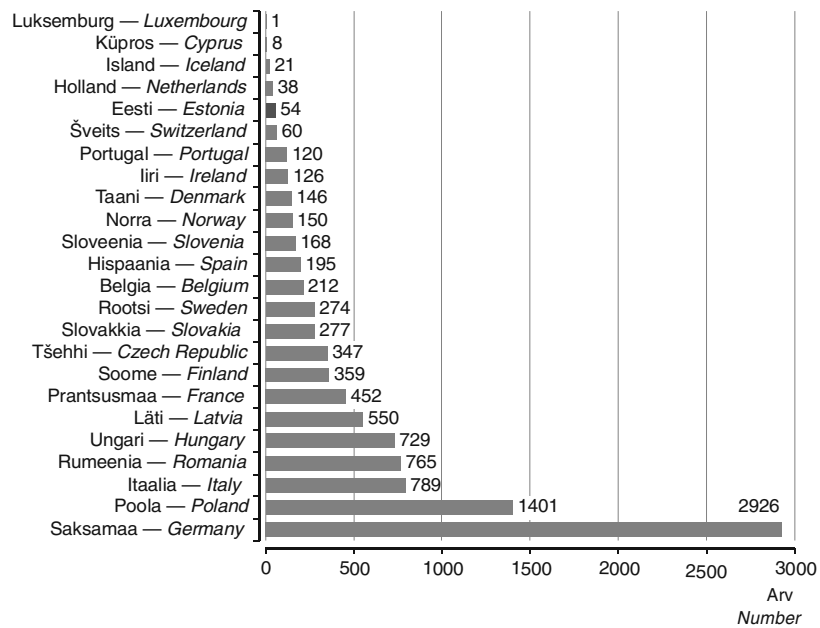
Jäätmete tekkimine ja ladestamine prügilatesse, 1995–2004

Generation and disposal of waste to landfills, 1995–2004

Prügilad*

Landfill sites*

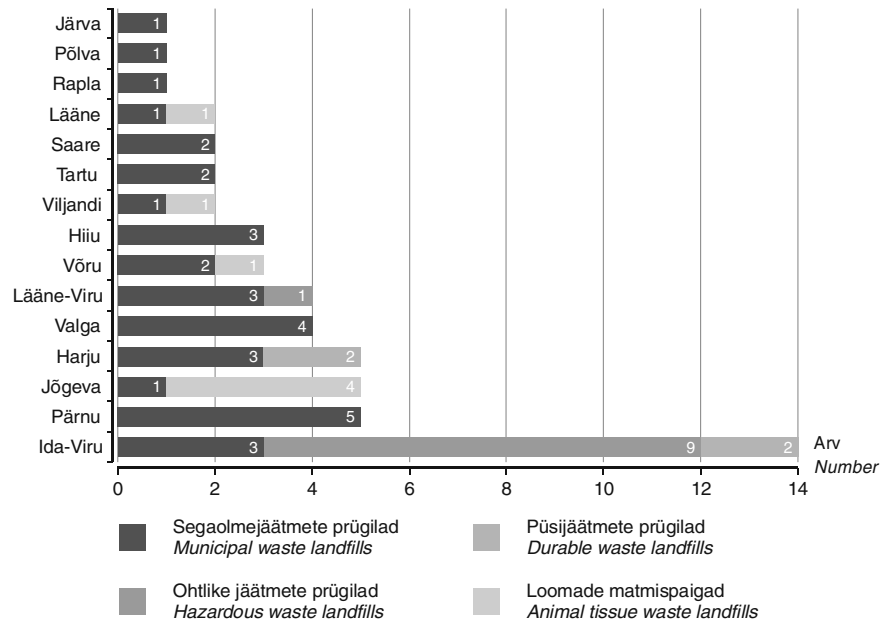

* New Cronos. Eurostat, 2004.

Eesti — 2004. aasta andmed, teised riigid — viimane võimalik aasta.
Estonia — 2004 data, other countries — last available year.

Prügilad, 2004

Landfill sites, 2004

Andmed jäätmete ladestamise kohta on saadud prügilate omanikelt või haldajatelt.

Vaata lisaks ka interaktiivset jäätmetatistika kaarti aadressil <http://www.stat.ee/>.

The data concerning landfilled waste are the data of the operators of landfills.

Look in addition interactive map of waste statistics <http://www.stat.ee/>.

Sõitjatevedu

Definitsioon: Transpordikäive ja selle jaotus transpordi liigi järgi.

Mõõtühik: Sõitjakilomeetrit elaniku kohta

Majanduse arenedes suureneb nõudlus transpordi, sh sõitjateveo järele. Transpordikäibe muutus ja jaotus liigiti peegeldab inimeste elustiili nii töö kui ka meelelahutuse puhul. Nii nagu läbisõit, muutub ajas ka transpordi liikide osatähtsus, mõlemad koos kujundavad keskkonnamõju. Sõiduaudod ja õhusõidukid tarbivad rohkem energiat ja toodavad ka rohkem õhusaasteaineid sõitjakilomeetri kohta kui bussid ja raudteetransport. Kasvuhoonegaaside heitkogusest langeb juba praegu ligi kolmandik transpordi arvele.

Linnaliinibusside sõitjakäive vähenes aastatel 1994–2004 44%, samas on Eesti aastane sõitjatevedu busside ja kaugbussidega elaniku kohta Euroopa suurimate seas. Sõitjateveo poolest raudteel jääb Eesti aga Euroopa keskmisest tasemest maha ligi kuus korda.

2004. aastal registreeriti Eestis 13% rohkem sõiduaudod kui 2003. aastal. Uusi audod registreeriti 16 514. Audode arv on suurenenud 1980. aastaga võrreldes üle kolme korra, kuid teede infrastruktuur linnades pole oluliselt muutunud. Aastatel 2003–2004 suurenes õhustranspordi sõitjatevedu ligi poolteist korda.

41,5% kõikidest sõiduaudodest oli 2004. aastal Harju maakonnas, see näitab selgesti audode kontsentreerumist pealinna. Enim audod elaniku kohta oli aga Hiiu maakonnas.

Passenger transportation

Definition: The indicator represents the volume of passenger transport and the modal split of the transport system.

Unit of measurement: Passenger-kilometres per capita

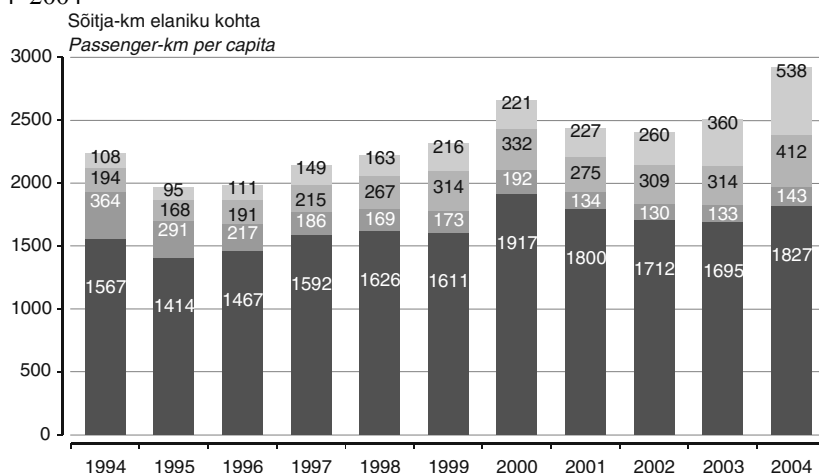
As economies develop, the demand for mobility and hence passenger transport increases. This also reflects lifestyle patterns of individuals, for work and leisure purposes. As well as an increase in distance travelled, also the mix of travel modes evolves over time, resulting in a changing picture with regard to environmental impacts. Passenger cars and air transport consume more energy and produce more air emissions per passenger-kilometre than bus and railway transport. Emissions from road transport already account for one third of greenhouse gases emissions.

In 1994–2004 the share of public urban bus transport in the passenger traffic volume decreased 44%. However, the annual volume of transportation by buses and coaches per passenger is still higher than in the most of the European countries. Passenger transportation by railway in Estonia is nearly six times lower than the European Union average.

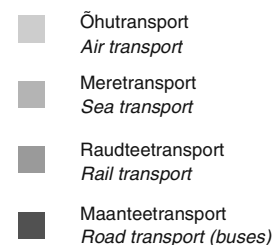
The number of passenger cars in Estonia has increased really fast. In 2004 compared to 2003, 13% more passenger cars were registered in Estonia. 16,514 new passenger cars were registered. The number of cars has increased about three times compared to 1980, at the same time the infrastructure of the roads in cities has remained mainly unchanged. Passenger transportation by air increased nearly one and half times in 2003–2004.

41.5% of all passenger cars were in Harju county in 2004, that shows clearly that motorisation is concentrated in the capital city. The number of passenger cars per capita was highest in Hiiu county in 2004.

Sõitjatevedu transpordi liigi järgi, 1994–2004

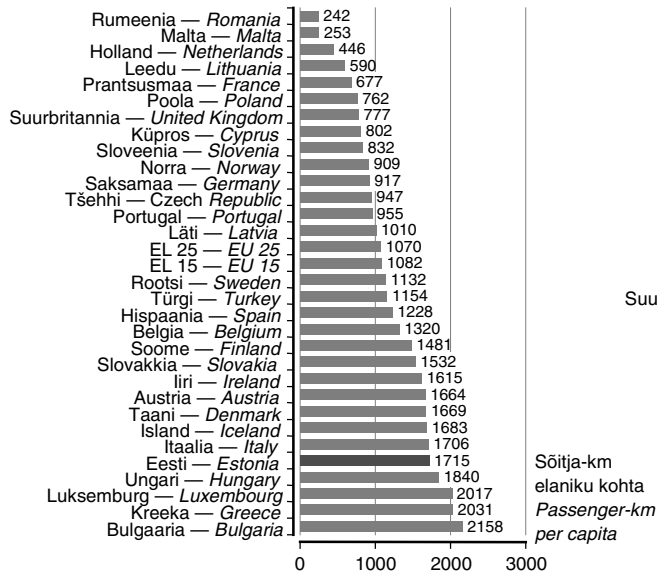
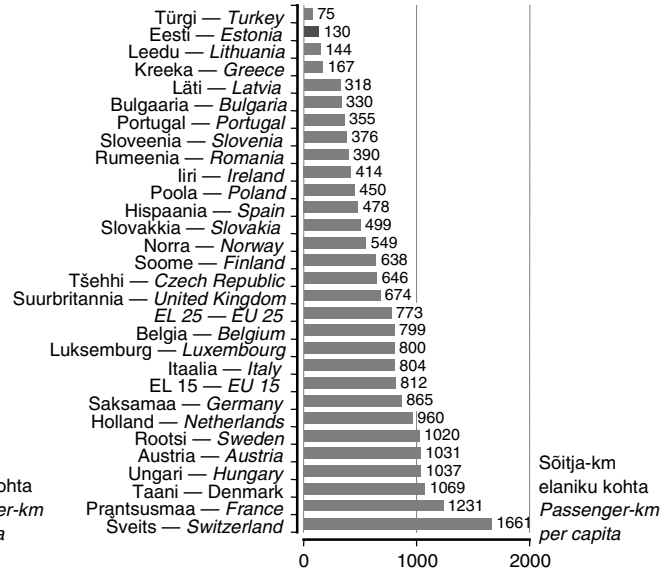

Carriage of passengers by mode of transport, 1994–2004

Sõitjatevedu, 2002*

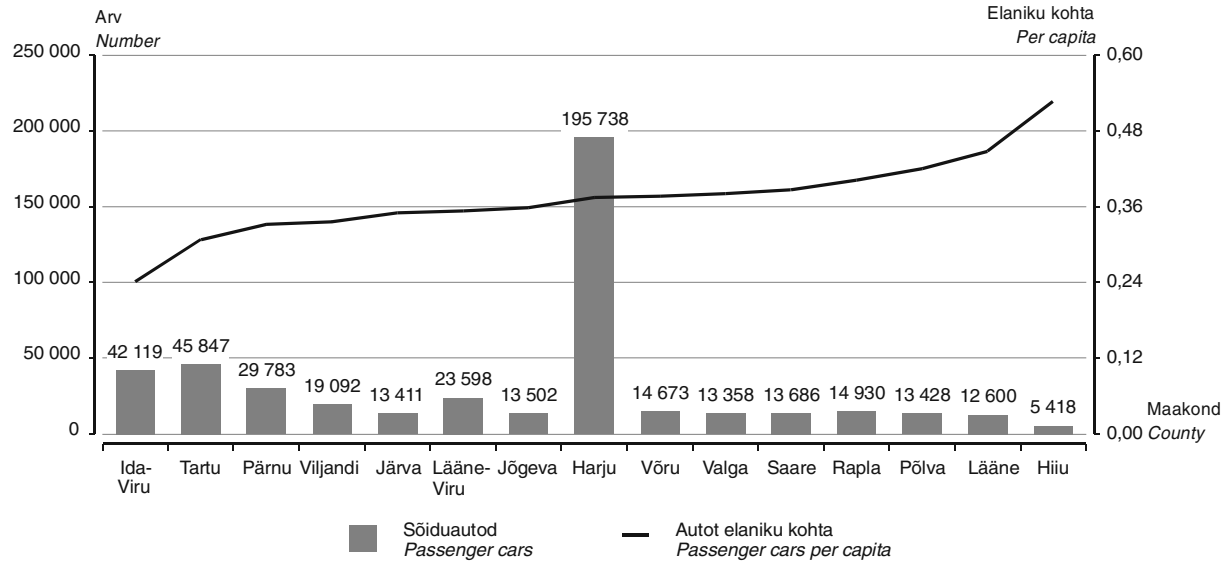
Carriage of passengers, 2002*

Bussid ja kaugbussid
Buses and coaches

Raudtee
Railway

* Energy, Transport and Environment Indicators. European Communities, 2005

Sõiduaudod, 2004

Passenger cars, 2004

Autode arv vastab Riiklikus Autoregistrikeskuses registreeritud sõidukite arvule. Ühistranspordi sõitjakeive peegeldab transpordiettevõtete sõitjateveo andmeid.

The number of cars corresponds to the number of cars registered in the Estonian National Motor Vehicles Registration Centre. Passenger traffic volume reflects the data of passenger traffic of transport enterprises.

Kaubavedu

Definitsioon: Kaubavedu tonnides transpordi liigi järgi korrutatuna läbitud vahemaaga.

Mõõtühik: Tonn-kilomeetrit

Kaubavedu on suurenenud rahvusvaheliste turgude osatähtsuse suurenemise tõttu. Suurenenud kaubavedu suurendab liiklustihedust ning kasvuhooonegaaside ja tahkete õhusaasteainete heidet. Keskkonnamõju sõltub transpordi liigist: vee- ja torustransport on energiakasutuse poolest palju säästvamad, samas on raudteetransport säästlikum kui maanteetransport. Euroopa kaubaveo strateegia eesmärk on arendada kombineeritud transpordiskeemi ning taaselustada raudteetransporti, siseveetransporti ja meretransporti.

Eestis on maanteetranspordiettevõtete veosekäive kümne viimase aastaga kasvanud, peamiselt rahvusvaheliste vedude arvel. 2004. aastal vedasid maanteetranspordiettevõtted 28,1 miljonit tonni kaupa — ligi 57% rohkem kui 1994. aastal. Maanteed mööda transporditakse põhiliselt puitu ja mineraaltooret (liiv, kruus, mineraalid), tsementi, lupja, tööstuslikku ehitusmaterjali ja toiduaineid.

2004. aastal lastiti ja lossiti Eesti sadamates 46 miljonit tonni kaupa — ligi neli korda rohkem kui 1994. aastal. Transiitkaup hõlmas lastimise-lossimise üldmahust 74%. Viimastel aastatel on väga kiiresti arenenud naftasaaduste transiit. 2004. aastal hõlmas see 65% kogu transiidimahust.

Laevadega eksporditi 2004. aastal Eestist ligi 8 miljonit tonni kaupa, millest töötlemata puit hõlmas 38,5%. Eestisse imporditi 2004. aastal laevadega ligi 4 miljoni tonni kaupa. Kauba import vähenes võrreldes 2003. aastaga 12%.

Kaubavedu raudteel suureneb aasta-aastalt. 2004. aastal raudteel veetud kaubast olid 46,5% naftasaadused. Veosekäive on kasvanud võrreldes 1994. aastaga 2,9 korda. Rahvusvahelistest vedudest annavad põhilise osa Venemaa transiitveosed, mis hõlmasid 2004. aastal 82% kogu veosekäibest. Erineva ohtlikkusastmega ohtlikke aineid veeti 2004. aastal raudteel 20 miljonit tonni.

Domestic freight transportation

Definition: This indicator is defined as the number of tonnes of freight transported multiplied by the distance transported, by different modes of transport.

Unit of measurement: Tonne-kilometres

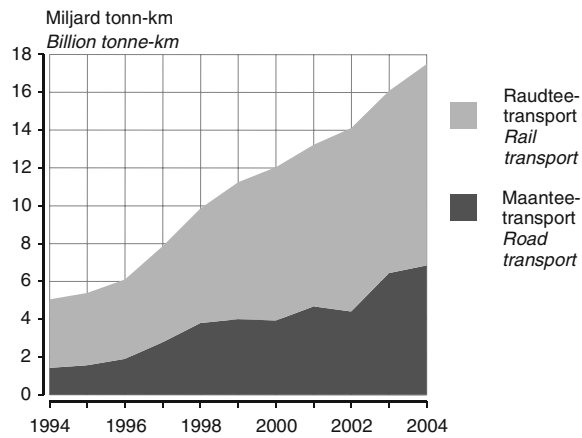
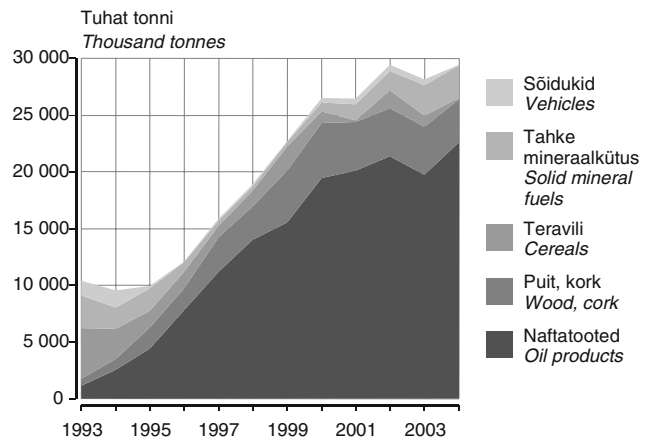
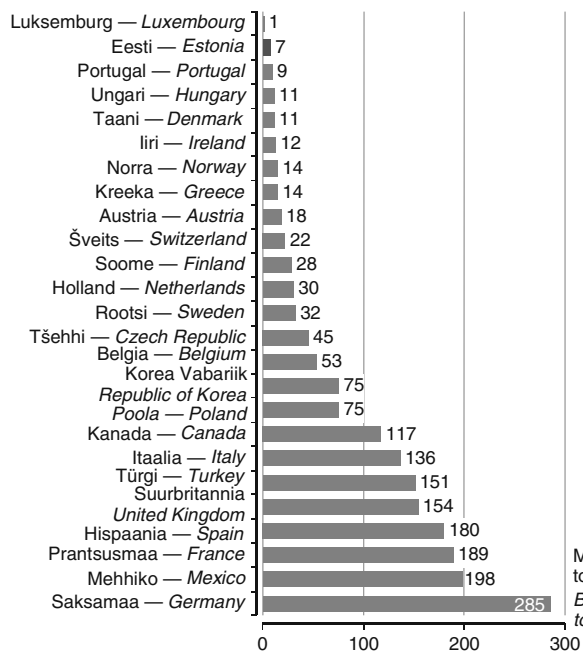
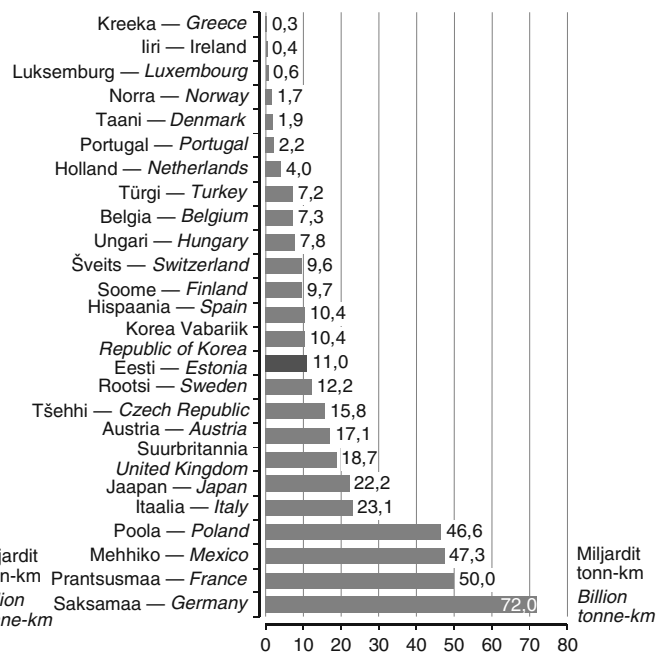
Integrated and global markets are associated with an increase in the transport of freight. The transport of freight gives rise to several environmental concerns, most importantly concerning the emissions of greenhouse gases and particles. Freight transport also heavily contributes to transport congestion problems. Different modes have significantly different impacts. Water transport and pipelines are more efficient in energy terms and rail in its turn is more efficient than road. The European freight transport strategy focuses on the promotion of intermodal and combined transport, revitalisation of shipping, railways and inland waterways.

In Estonia, the freight turnover has increased steadily over the last 10 years, mainly on account of international transport. The freight turnover of Estonian road transport enterprises in 2004 was 28.1 million tonnes or 57% larger than in 1994. Mainly wood, mineral crude materials (sand, gravel, minerals), cement, lime, and manufactured building materials and food products are transported by road.

In 2004, 46 million tonnes of goods were loaded and unloaded in Estonian ports; this is nearly four times more than in 1994. The transit of goods accounted for 74% of the total amount of loading-unloading. Transit transport of petroleum products through Estonian ports has developed especially quickly over the last few years. Petroleum products transit accounted for 65% of all transit in 2004.

In 2004 about 8 million tonnes of goods were exported from Estonia by ships, of which raw wood made up 38.5%. In 2004, nearly 4 million tonnes of goods were imported to Estonia by ships. In 2004 compared to 2003 imports of goods decreased 12%.

The amount of goods carried by railway has been increasing steadily. Petroleum products accounted for 46.5% of carried goods in 2004. The freight turnover increased 2.9 times compared to 1994. Russian transit accounted for 82% of the total railway freight turnover. 20 million tonnes of hazardous goods with different hazardous level were carried by railway in 2004.

Kaubavedu transpordi liigi järgi, 1994–2004*

Kaubavedu sadamate kaudu, 1993–2004*

Kaubavedu maanteel, 2002*

Kaubavedu raudteel, 2002*

* OECD in Figures — 2004 edition. Trends in the Transport Sector. ECMT. Paris, 2004.

Eesti — 2004. aasta andmed, teised riigid — 2002. aasta andmed.

Estonia — data for 2004, other countries — data for 2002.

Statistikaameti transpordistatistika andmed.

Data refer to transport statistics of the Statistical Office.

Keskkonnakaitseinvesteeringute võrdlus SKP-ga

Environmental protection investments as a percentage of GDP

Definitsioon: Keskkonnakaitseinvesteeringute võrdlus SKP-ga. Keskkonnakaitseinvesteeringute peamine eesmärk on keskkonna saastumise või teiste keskkonnakahjustuste ärahoidmine, vähendamine või likvideerimine.

Mõõtühik: % SKP-st

Definition: Ratio of environmental protection investments to GDP. Environmental protection investments are investments incurred to prevent, reduce and eliminate pollution as well as any other degradation of the environment.

Unit of measurement: Ratio to GDP, %

Keskkonnakaitsekulutused annavad infot meetmetest, mida on rakendatud inimtegevuse tõttu keskkonnale tekitatud negatiivse mõju vähendamiseks või negatiivsete tagajärgede ärahoidmiseks. Eri majandussektorites või tööstusharudes tehtud keskkonnakaitsekulutuste alusel saab analüüsida saastaja-maksapõhimõtte rakendamist ning hinnata keskkonnapoliitika ja keskkonnaseaduste mõju ettevõtete konkurentsivõimele. Kulutuste andmed näitavad ka nõudlust keskkonnakaitsevahendite ja teenuste järele.

Ettevõtete keskkonnakaitsekulutused hõlmasid 2004. aastal 1,1% SKP-st, keskkonnakaitseinvesteeringud aga 0,4% SKP-st.

2004. aastal investeerisid ettevõtted keskkonnakaitseks 559 miljonit krooni, sellest 46% heitveekäitluse, 26% jäätmekäitluse ning 19% välisõhu ja kliima kaitseks. Põhilised investeeringuobjektid olid heitveepuhastusseadmed (27% keskkonnainvesteeringutest) ning kanalisatsioonitrassid (14%).

Valla- ja linnavalitsused investeerisid 2004. aastal keskkonnakaitseks 110 miljonit krooni, sellest 54% investeeriti heitveekäitluse.

Environmental protection investments provide information on the intervention or remedies undertaken to reduce the environmental impact of human activities or to prevent negative environmental consequences. Information on expenditures for different sectors or detailed industries is the basis for analysis of the appliance of the polluter-pay principle and for evaluating the effects environmental policies and regulations have on enterprises competitiveness. Expenditure data also show the demand for environmental goods or services.

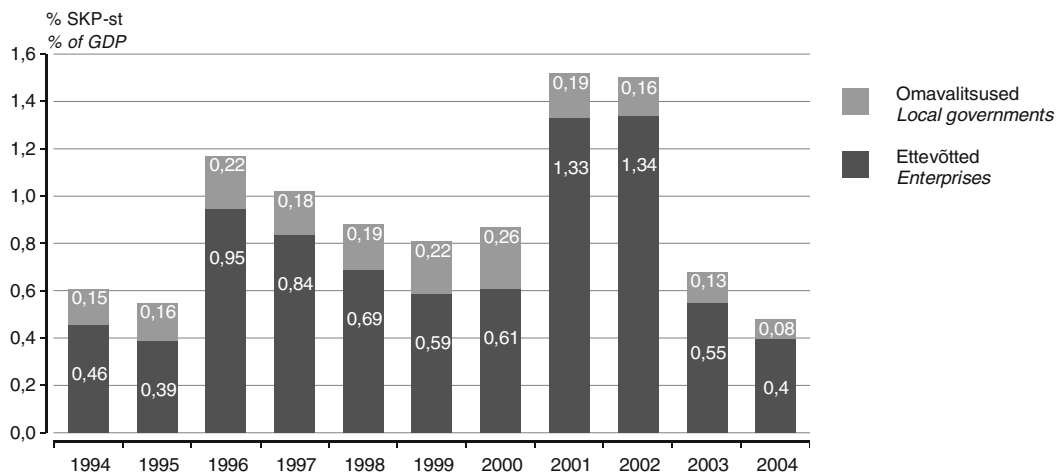
In Estonia, environmental protection expenditures of enterprises made up 1.1% of GDP and environmental protection investments made up 0.4% of GDP in 2004.

Enterprises invested in environmental protection 559 million kroons, of which 46% for wastewater management, 26% for waste management and 19% for protection of ambient air and climate. The main investment objects were waste water treatment installations (27% of all investments) and sewerage (14%).

Local governments invested for environmental protection 110 million kroons, of which 54% were invested for wastewater management.

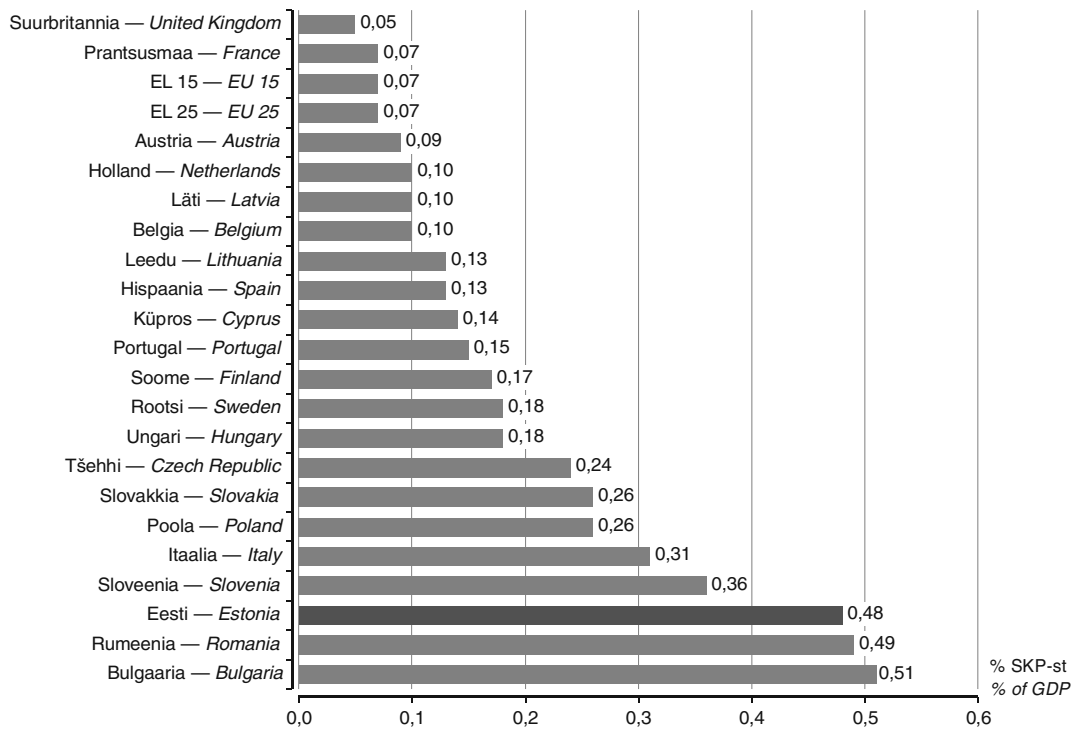
Keskkonnakaitseinvesteeringud, 1994–2004

Environmental protection investments, 1994–2004

Keskonnakaitseinvesteeringud*

Environmental protection investments*

* New Cronos. Eurostat, 2006.

Eesti — 2004. aasta andmed; teised riigid — viimane võimalik aasta.

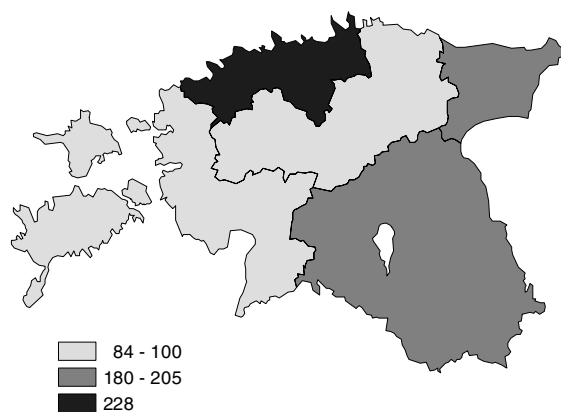
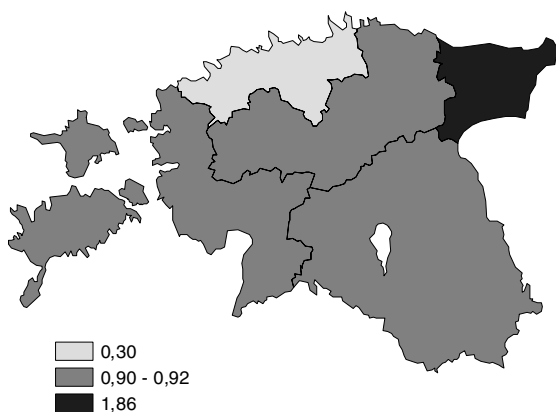
Estonia — 2004 data; other countries — the last available year.

Ettevõtete ja omavalitsuste keskkonnakaitseinvesteeringud piirkonniti, 2003

Environmental protection investments of enterprises and local governments by regions, 2003

Võrreldes regionaalse SKP-ga, %
Ratio to regional GDP, %

Miljonit krooni
Million kroons

Andmeid kaupu tootvate ja mittefinantsteenuseid osutavate ettevõtete keskkonnakaitsekulutuste kohta koguti valikvaatluse meetodil, keskkonnakaitsele spetsialiseerunud ettevõtete ning linna- ja vallavalitsuste kohta kõikse vaatluse meetodil.

Data about the environmental protection expenditures of not specialised enterprises were collected by sampling method. Specialised enterprises of environmental services and also rural municipalities and city governments were enumerated completely.

Säästvat arengut ei ole võimalik saavutada institutsioonilise raamistikuta, mis lubaks valitsusel ja ühiskonnal osaleda jätkusuutliku arengu strateegia väljatöötamisel ja elluviimisel, et täiendada rahvusvaheliselt rakendatavaid meetmeid. Kui valitsus tahab säästva arengu valdkonnas tulemusi saavutada, on oluline määrata selleks poliitikastruktuurid ja strateegia. Samuti on vajalik rahvusvaheline koostöö.

Institutsioonilise valdkonna teemad on institutsiooniline suutlikkus ja institutsiooniline raamistik. Institutsiooniline suutlikkus on arenguplaanide elluviimise eeldus, see loob säästvaks arenguks vajalikud tingimused ja võimaldab kaasata asjast huvitatuid. Institutsioonilist suutlikkust iseloomustavad juurdepääs Internetile, kommunikatsiooni infrastruktuur ning teadus- ja arenduskulutused.

Institutsioonilise raamistiku kohta puuduvad Eurostatil näitajad, millega mõõta säästva arengu realiseerimist ja rahvusvahelise koostöö jätkusuutlikku arengut. Põhjuseks on säästva arengu strateegia puudumine paljudes riikides, seega ei suudeta valdkonda veel ühtsetel alustel käsitleda.

Teema	Alateema	Näitaja riigi tasandil	Näitaja piirkonna/maakonna tasemel
Institutsiooniline suutlikkus	Ligipääs informatsioonile	Juurdepääs Internetile	
		Kommunikatsiooni infrastruktuur	Telefoniliinid
	Teadus ja tehnoloogia	Teadus- ja arenduskulutuste võrdlus SKP-ga	Teadus- ja arenduskulutused

Näitaja on väljaandes esitatud

Kaudsed andmed

Näitajat ega kaudseid andmed pole esitatud

Sustainable development would not be reached if the institutional framework does not allow full participation of government and the society as a whole in a national sustainable development strategy. The latter should be supplemented with the international policy instruments. Implementation strategies and international co-operation are two key factors if governments are to reach some results on the way to sustainability.

Institutional dimension comprises the institutional capacity and institutional framework. The institutional capacity of each country affects the potential success of implementation in terms of providing the necessary tools, and grasps the contribution of stakeholders. Institutional capacity is characterised by the Internet access, communication infrastructure and expenditures on research and development.

Eurostat has not developed indicators for institutional framework — particularly — how to measure the implementation of sustainable development strategies and international co-operation effectiveness in this field. Since a number of EU countries also lack the sustainable development strategies, there is still no common methodology how to measure this area on a common basis.

Theme	Sub-theme	State level indicator	Indicator on regional/county level
<i>Institutional capacity</i>	<i>Information access</i>	<i>Internet access</i>	
		<i>Communication infrastructure</i>	<i>Main telephone lines per 100 population</i>
	<i>Science and technology</i>	<i>Expenditure on research and development (R&D) as a percentage of GDP</i>	<i>Expenditures on R&D</i>

<i>Indicators</i>	<i>Indirect data</i>	<i>Neither data nor indicators</i>
-------------------	----------------------	------------------------------------

Juurdepäas Internetile

Internet access

Definitsioon: Internetikasutajate arv 100 elaniku kohta — nii professionaalsed kui ka harrastuskasutajad, nii kodus kui ka tööl Internetile juurdepääsu omavad kasutajad.

Definition: Internet access is defined as the total number of internet users per 100 population, in terms of established accounts, including both domestic and professional users with Internet access at work and/or at home.

Mõõtühik: Arv 100 elaniku kohta

Unit of measurement: Number per 100 population

Juurdepäas informatsioonile on Agenda 21 peatüki "Informatsioon otsuste tegemiseks" näitaja. Säästva arengu vaatepunktist on igaüks info pakkuja ja ka kasutaja. See hõlmab nii andmeid, infot laiemas kontekstis kui ka kogemusi ja teadmisi. Vajadus info järele eksisteerib kõikjal — rahvusvahelisel, riiklikul ja individuaalsel tasandil.

Internet access is an indicator presented in the chapter on the information for decision-making in the Agenda 21. Concerning sustainable development, everyone is a user and provider of information considered in the broad sense. That includes data, information, appropriately packaged experience and knowledge. The need for information arises at all levels, from that of senior decision-makers at the national and international levels to the grass-roots and individual levels.

Säästev areng eeldab kõigi ühiskonnagruppide osalust ühiskonnaelus. Interneti kasutamine võimaldab ühendada inimesi kõikides maailma osades võimalike infokanalitega. Võimalik majanduslik kasu ja ühiskonnaelu muutumine on põhiline motivaator Euroopa Liidu tegevuskava e'Europe 2002 puhul. Tegevuskava hõlmab odavama, kiirema ja turvalisema Interneti kättesaadavaks muutmist, investeerimist infotehnoloogilistesse oskustesse, tööhõive suurendamist noorte hulgas ning Interneti kasutuse suurendamist (e-kaubandus, e-valitsus, tervishoid, arukad transpordiskeemid jms).

Sustainable development involves the participation of all groups within the society and access to the Internet could help connect every part of the world to available information channels. The potential economic growth and social change related to the use of the Internet is significant and forms one of the motivators behind the EU's e'Europe 2002 Action Plan. Actions include the promotion of cheaper, faster and secure Internet access, investing in the development of information technology skills and employment for the young and stimulating the use of Internet (e-commerce, government on-line, health, intelligent transport systems, etc.).

Internet tuli Eestisse 1992. aastal. Kui 1996. aastal kasutas Internetti 2% Eesti 15–74-aastastest elanikest, siis 2004. aastal kasutas internetiteenuseid ligi 50%. 92% kasutajatest olid õpilased ja 59% töoinimesed. Vaid 7% Eesti internetikasutajatest olid pensionärid, samas kui Euroopa Liidus tervikuna oli kasutajate hulgas pensionäre 13%.

Internet was introduced in Estonia in 1992. In 1996, 2% of population aged 15–74 were Internet users, in 2004 almost 50%. 92% of Internet users were students and 59% were employees. Only 7% of Internet users in Estonia were retired, in the European Union 13% of Internet users were retired.

2004. aastal otsis Eestis 64% kasutajatest Interneti kaudu infot, 26% vaatas telesaateid või kuulas raadiot. Enim kasutati Internetti on-line väljaannete lugemiseks (75% kasutajatest).

In 2004 64% of Internet users in Estonia used Internet for looking for information, 26% of users watched TV or listened to the radio via Internet. Most popular Internet usage was reading on-line papers (75% of users).

Vaatamata sellele, et internetikasutajate arv Eestis on suurenenud, on telefoniliinide kasutamine Interneti-ühenduse saamiseks vähenenud. Järjest rohkem inimesi kasutab püsüühendust ja järjest vähem kasutatakse sissehelistamisteenust.

Despite of fact that using of Internet increased in the last few years, the number of Internet connection users through the telephone lines has decreased. People use more on-line connections and less dial-up services.

Interneti-ühenduse tarbijad, 2003–2004 (tuhat)

Internet-users, 2003–2004 (thousands)

Aasta	Interneti-ühenduse tarbijad	Telefoniliini kaudu Interneti-ühenduse tarbijad		
		kokku	püsüühenduse tarbijad	sissehelistamisteenuse tarbijad
Year	Internet-connection users	Internet-connection users through the telephone lines		
		total	on-line connection users	dial-up service users
2003	24.4	100	50	33
2004	52.0	93	70	23

Interneti tavakasutajate eesmärgid, 2004*
(%)

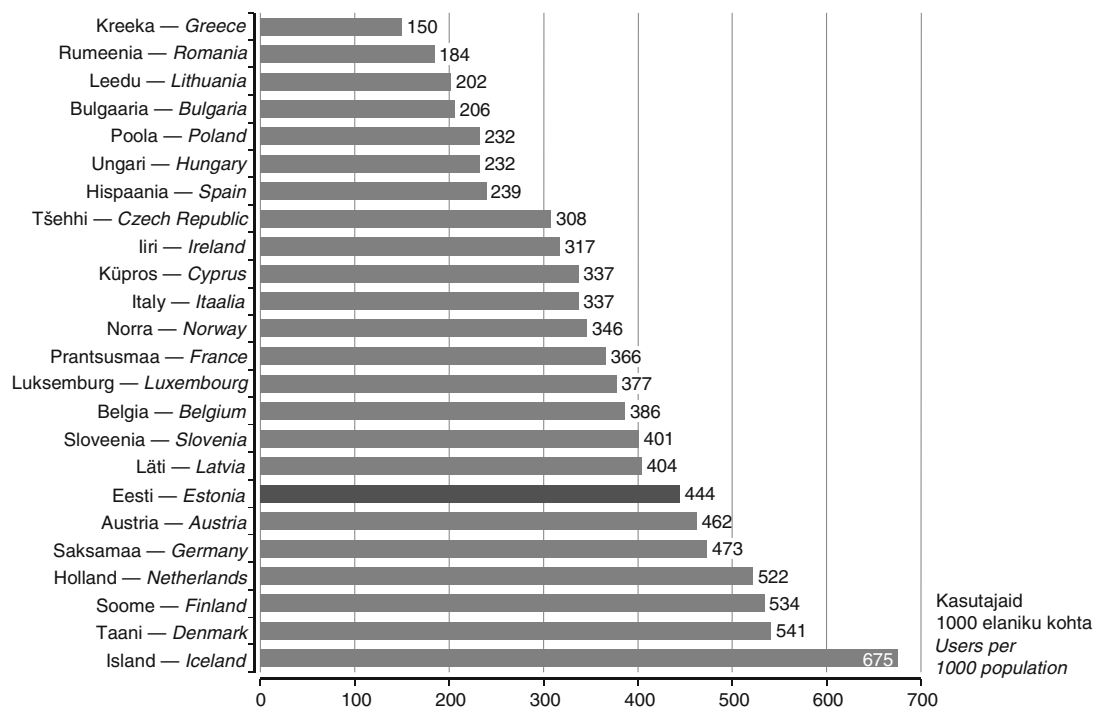
Purposes of using the Internet (individuals), 2004*
(%)

Riik	Informatsiooni otsimine kaupade ja teenuste kohta	Raadio kuulamine ja telesaadete vaatamine Internetist	Mängude ja muusika otsimine ja salvestamine	Ajakirjade ja ajalehtede internetiväljaannete lugemine ja salvestamine	Töö otsimine või töötaotluse saatmine	Country
	<i>Finding information about goods and services</i>	<i>Listening to web radio/watching web TV</i>	<i>Playing/down-loading games and music</i>	<i>Reading/down-loading online newspapers</i>	<i>Looking for a job or sending a job application</i>	
Island	87,3	25,7	41,1	74,2	19,0	Iceland
Saksamaa	85,5	12,5	23,9	24,4	22,8	Germany
Soome	83,7	16,9	53,9	52,1	31,4	Finland
Luksemburg	80,8	22,8	44,5	42,6	17,0	Luxembourg
Sloveenia	79,8	14,4	42,6	44,3	15,1	Slovenia
Portugal	79,1	27,5	45,2	50,2	11,1	Portugal
Suurbritannia	78,4	15,4	40,3	29,2	22,5	United Kingdom
Taani	77,6	21,2	24,5	47,1	21,5	Denmark
Rootsi	72,7	15,6	28,3	34,3	19,1	Sweden
Ungari	70,3	12,1	42,5	51,3	22,6	Hungary
Kreeka	69,0	21,7	55,2	57,1	8,1	Greece
Austria	68,8	6,2	19,1	31,0	8,0	Austria
Küpros	67,1	36,2	55,1	53,8	8,8	Cyprus
Eesti	63,9	26,3	38,8	75,1	23,8	Estonia
Läti	56,9	28,6	46,9	58,1	26,7	Latvia
Leedu	52,4	28,4	52,3	71,9	15,2	Lithuania
Poola	50,9	19,5	48,5	47,1	17,4	Poland
Türgi	47,6	37,9	62,7	61,5	17,0	Turkey

* Community survey on ICT usage in households and by individuals. Eurostat, 2005.

Interneti-kasutajad, 2003*

Internet users, 2003*

* Human Development Report, 2005.

Kommunikatsiooni infrastruktuur

Communication infrastructure

Definitsioon: Põhitelefoniiniide kasutajate ja mobiiltelefonide abonentide arv 100 elaniku kohta.
Mõõtühik: Arv 100 elaniku kohta

Definition: The number of main telephone lines and cellular phones in operation per 100 population.
Unit of measurement: Number per 100 population

Kommunikatsiooni infrastruktuur on Agenda 21 peatüki "Informatsioon otsuste tegemiseks" näitaja. Seda näitajat on laialdaselt kasutatud ühiskonna telekommunikatsiooni arengutaseme mõõtmiseks.

Communication infrastructure is an indicator presented in the chapter on the information for decision-making in the Agenda 21. This indicator is the broadest and most common measurement of the degree of telecommunication development in a country.

Telekommunikatsiooni ning sotsiaalne, majanduslik ja institutsiooniline areng on omavahel seotud. Telekommunikatsioonisüsteemide areng on jätku-suutliku ühiskonna väljakujunemise eeldusi.

Telecommunications and social, economic, and institutional development are closely linked. There is unlikely to be sustainable development without a well-developed communications infrastructure.

1993. aastaga võrreldes on lisandunud palju mobiiltelefoni kasutajaid. 2004. aastal oli 93% elanikest mobiiltelefonivõrgu tarbijad (1 257 000 mobiil-telefonivõrgu abonent). Samas vähenes põhi-telefoniliinide arv. Viimastel aastatel on kiiresti arenenud integreeritud sideteenuste digitaalvõrk (ISDN). ISDN-liinide koguarv oli 2004. aastal 48 302. Aasta-aastalt suureneb ka kaabeltelevisiooni teenuse kasutamine.

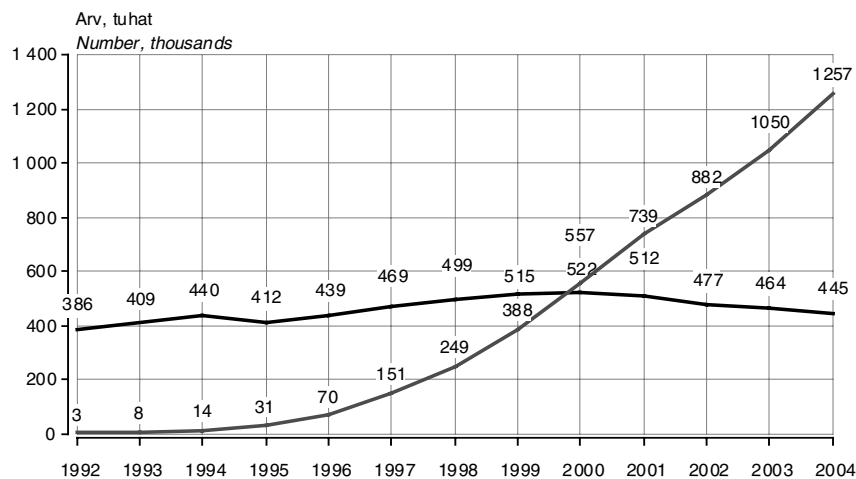
Compared to 1993 the number of mobile phone users has grown remarkably. In 2004, 93% of the population were mobile phone subscribers (1,257,000 mobile telephone subscribers). At the same time the number of main telephone lines has decreased. In the last years also the integrated services digital network (ISDN) has developed rapidly. The total number of ISDN lines was 48,302. The number of cable-TV users is also increasing year by year.

ISDN (Integrated Services Digital Network) — integreeritud sideteenuste digitaalvõrk; ühendab ühel kandjal kõne- ja digitaalvõrguteenuseid nii, et klientidele saab pakkuda ühe "traadi" kaudu digitaalseid andmesideteenuseid ja kõneühendusi. ADSL (Asymmetric Digital Subscriber Line) — asümmeetriline digitaalne abonendiliin. Internetiga kontakteerumise vahend, mis kasutab tavalisi telefoniliine. Kiirus 1,6–6 Mb/s, kui info liigub serveri poolt kasutaja poole. Kui info liigub vastupidises suunas, on maksimaalne kiirus 64 Kb/s ehk poole väiksem ISDN kiirusest.

ISDN (Integrated Services Digital Network) — a telecommunication service that turns a copper phone line into a high speed digital link that can quickly transmit voice, data and video images simultaneously. ADSL (Asymmetric Digital Subscriber Line) — a technology that allows the use of a copper line to send a large quantity of data (e.g. a television picture) in one direction and a small quantity (e.g. a control channel and a telephone call) in the other.

Põhitelefoniiniidid ja mobiiltelefoni abonentid, 1992–2004

Main telephone lines and cellular phone subscriptions, 1992–2004

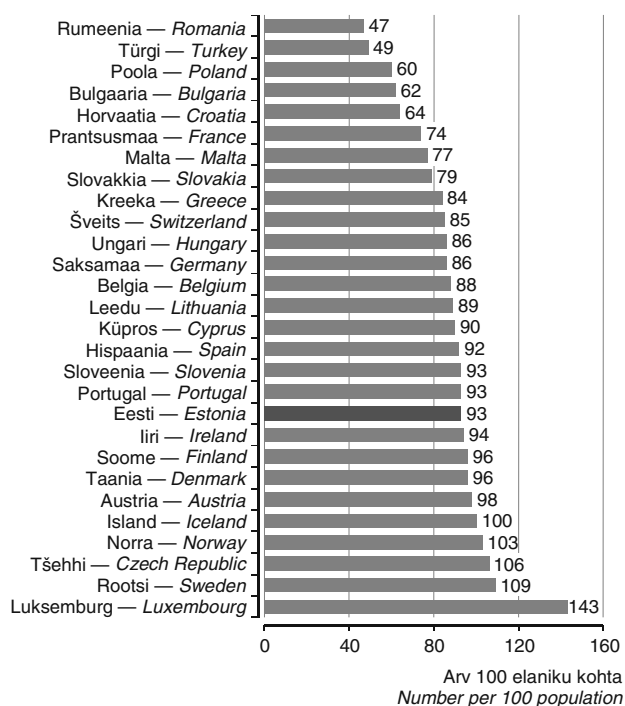
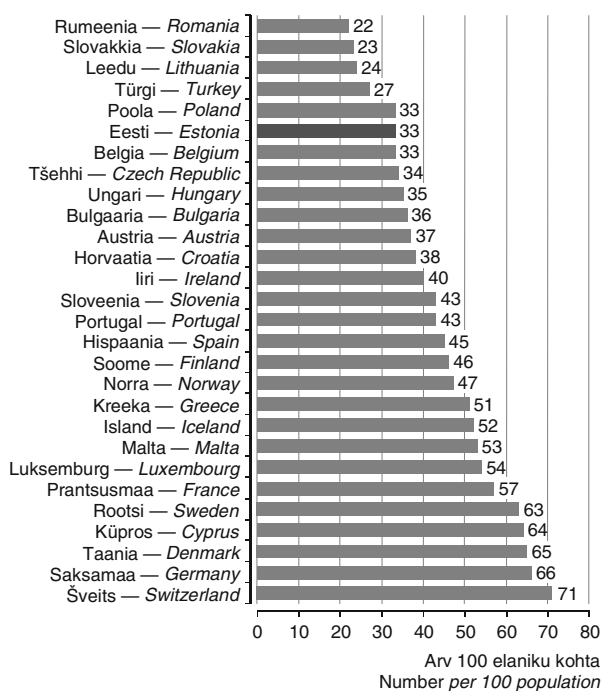

Põhitelefoniiniid, 2004*

Main telephone lines, 2004*

Mobiiltelefoni abonendid, 2004*

Cellular phone subscriptions, 2004*

* New Cronos. Eurostat, 2005.

Telefonijaamad ja telefoniliinid, 31. detsember 2004**

Telephone exchanges and telephone lines, 31 December 2004**

Maakond	Üldkasutatavad kohalikud telefonijaamad		Põhitelefoniiniid				ADSL-liinid	County	
	kokku	digitaal-jaamad	kokku	tarbijaliinid		taksofonid			
			kokku	erakliente teenindavad	ISDN-liinid				
	Public local telephone exchanges		Main telephone lines				ADSL-lines		
	total	digital exchanges	total	subscriber lines		pay phones			
			total	serving private customers	ISDN-lines				
Harju	518	466	229 526	228 414	160 333	12 662	1 112	38 489	Harju
Hiiu	18	6	3 401	3 383	2 644	132	18	730	Hiiu
Ida-Viru	115	88	38 186	37 982	28 614	1 174	204	2 762	Ida-Viru
Jõgeva	36	10	8 947	8 906	7 185	246	41	1 522	Jõgeva
Järva	38	14	9 494	9 451	7 375	221	43	1 846	Järva
Lääne	40	15	7 850	7 816	5 990	288	34	1 168	Lääne
Lääne-Viru	61	24	16 465	16 354	12 715	474	111	6 916	Lääne-Viru
Põlva	29	6	7 659	7 628	6 146	207	31	1 200	Põlva
Pärnu	108	68	25 425	25 303	19 121	1 057	122	5 631	Pärnu
Rapla	46	13	10 734	10 698	8 439	421	36	2 188	Rapla
Saare	45	13	11 254	11 198	8 803	350	56	1 209	Saare
Tartu	118	70	43 676	43 359	32 284	1 571	317	9 354	Tartu
Valga	35	9	8 368	8 325	6 661	434	43	1 514	Valga
Viljandi	63	22	14 391	14 337	11 393	410	54	2 468	Viljandi
Võru	42	9	9 335	9 289	7 351	242	46	1 768	Võru
KOKKU	1 312	833	444 711	442 443	325 054	19 889	2 268	78 765	TOTAL

** Numbriliikuvuse käivitamise tõttu 2. jaanuarist 2004 on piirkondlikud andmed hinnangulised.

** According to the legislation the fixed number portability was launched on the 2 January 2004, it is one reason why regional data are estimated values.

Statistikaameti sidestatistika andmed.

Communications statistics data of the Statistical Office of Estonia.

Teadus- ja arenduskulutuste võrdlus SKP-ga

Definitsioon: Teadus- ja arendustegevuse kulutused hõlmavad kõiki teadus- ja arendustegevusega seotud kulutusi — nii investeringuid kui ka jooksvaid kulutusi. Teadus- ja arenduskulutused jaotatakse vastavalt institutsioonile/sektorile, milles teadus- ja arenduskulutused on tehtud.

Ettevõtlussektor hõlmab kõiki ettevõtteid/organisatsioone/institutsioone, mille põhitegevusala on kaupade ja teenuste tootmine turule, ning peamiselt neid teenindavaid kasumitaotluseta era-institutsioone.

Riiklik sektor hõlmab kõiki tegevusüksusi, kes osutavad ühiskonnale üldteenuseid (v. a kõrgharidus), samuti riigi rahastatavaid ja kontrollitavaid kasumitaotluseta institutsioone.

Kõrgharidussektor hõlmab ülikoole, tehnika-kolledžeid ja muid kõrgkoole sõltumata rahastamise allikast ja juriidilisest staatusest, samuti nende kontrollitavaid ja juhitavaid või nendega seotud uurimisinstituute, katsejaamu ja kliinikuid.

Mõõtühik: % SKP suhtes

Teadus- ja arendustööde kulutuste võrdlus SKP-ga on oluline näitaja Agenda 21 peatükis “Teadus säästva arengu heaks”.

Inimühiskonna arengu olulistest valdkondades, nagu kliimamuutus, ressursikasutuse kiiruse kasvamine, demograafilised trendid ja keskkonna degradeerumine, on teadlaste panus väga vajalik. See info loob aluse säästva arengu pikaajalise strateegia väljakujundamiseks. Riigi osa teadus- ja arendustegevuse finantseerimisel kõikides majandussektorites on avaliku sektori rakendatud meetmeid kajastav näitaja.

Teadus- ja arendustegevuse intensiivsusest edestab Eesti vanadest liikmesriikidest Kreekat ja Portugali ning enamikku uutest liikmesriikidest, kuid jääb maha Sloveeniast ja Tšehhist. Mahajäämus Põhja-maadest on mitmekordne. Mahajäämuse peamine põhjus on ettevõtlussektori madal suutlikkus nii teadus- ja arendustööde tegijana kui ka rahastajana.

Teadusasutused ja ülikoolid on Eestis kontsentreerunud Tallinna ja Tartusse, sellest ka kõige suuremad teadus- ja arenduskulutused Põhja- ja Lõuna-Eestis. Ülejäänud kolme piirkonna puhul on need kulutused teistest kiiremini kasvanud Kirde-Eestis. Kõige väiksem on teadus- ja arendustegevuse intensiivsus Lääne-Eestis.

Expenditure on R&D as a percentage of gross domestic product (GDP)

Definition: Gross domestic expenditure on research and development (GERD) includes all the related expenditures devoted to R&D — capital and current. A breakdown is presented according to the institution/sector in which the R&D activities are carried out.

Business enterprise sector (BERD) includes all business enterprises/organisations/institutions whose primary activity is the market production of goods and services and private non-profit institutions serving these business enterprises.

Government sector (GOVERD) includes all departments/offices and other bodies, which provide all administrative common services other than higher education, and non-profit institutions controlled/financed by the government.

Higher education sector (HERD) includes all universities/colleges of technology and other post-secondary education institutions — whatever their source of finance or legal status, all research institutes, experimental stations and clinics operating under the direct control of / administered by / associated with higher education establishment.

Unit of measurement: % of GDP

Expenditure on R&D as a percentage of the gross domestic product (GDP) is a relevant indicator discussed in the chapter on the science for sustainable development in the Agenda 21.

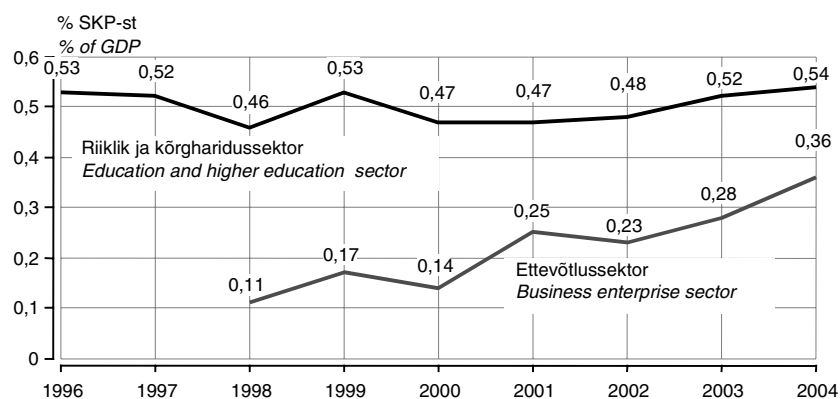
Scientists are improving their understanding on policy-relevant issues such as climate change, growth in resource consumption rates, demographic trends, and environmental degradation. This information is providing the basis for long term strategies of sustainable development. The share of governments in financing and promoting such activities in all sectors of economy is a response indicator.

Estonia outpaces by the intensity on R&D the old EU Member States Greece and Portugal and most of the new EU Member States, but remains behind Slovenia and Czech Republic. Compared to Northern countries Estonia remains many times behind them. The main reason for this is business and enterprise sector's low capacity to perform and fund R&D.

Science and education institutions in Estonia are concentrated in Tallinn and Tartu, that's the reason why numbers of R&D differ by region. Among other three regions R&D expenditure has increased in Northeastern Estonia. The lowest intensity of R&D is in Western Estonia.

Teadus - ja arenduskulutused, 1996–2004

Research and development expenditures, 1996–2004

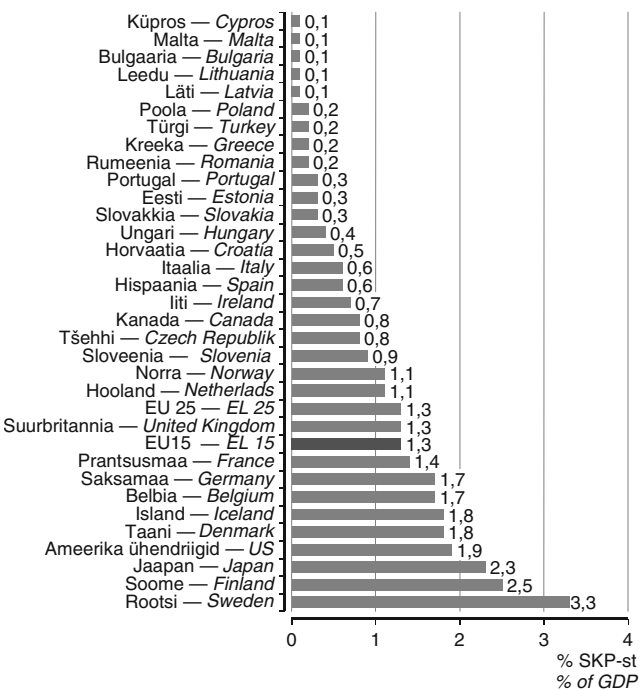
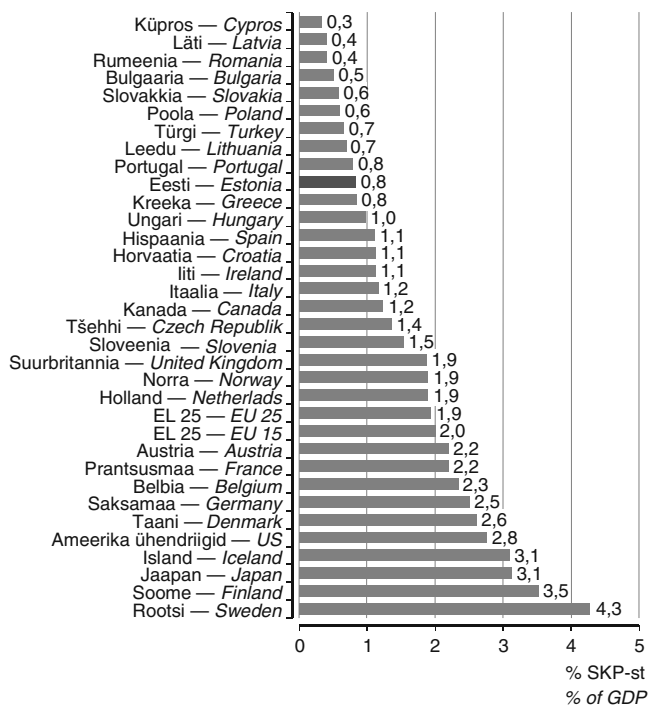

Teadus- ja arenduskulutused, 2003*

Research and development expenditure, 2003*

Teadus- ja arenduskulutused ettevõtlussektoris, 2003*

Research and development expenditure in business enterprise sector, 2003*

* New Cronos. Eurostat, 2004.

Teadus- ja arenduskulutused, 1998–2003 (tuhat krooni)

Expenditures on research and development, 1998–2003 (thousand kroons)

Piirkond	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Region
Põhja-Eesti	263 581	332 182	317 591	422 028	450 890	598 481	735 665	Northern Estonian
Kirde-Eesti	5 230	10 924	21 792	48 490	57 966	44 318	62 492	Northeastern Estonia
Lääne-Eesti	2 882	3 417	2 109	2 678	2 556	1 181	1 412	Western Estonia
Kesk-Eesti	1 624	1 293	892	1 741	20 283	10 545	2 230	Central Estonia
Lõuna-Eesti	177 652	225 020	237 034	288 542	339 793	391 699	492 205	Southern Estonia

Andmed põhinevad Statistikaameti vaatlusel “Teadus- ja arendustegevus”.

Data according to the survey of the Statistical Office “Research and Development”.

Kirjastanud Statistikaamet,
Endla 15, 15174 Tallinn,
analüüsi ja väljaannete talitus,
telefon 625 9247

Trükkinud Ofset OÜ,
Paldiski mnt 25, 10612 Tallinn

Märts 2006

*Published by the Statistical Office of Estonia,
15 Endla Str, 15174 Tallinn,
Analysis and Publications Service,
telephone +372 625 9247*

*Printed by Ofset Ltd,
25 Paldiski Rd, 10612 Tallinn*

March 2006

